GAUDEO

John Carter Brown

Frangopoli Mr. Rivers & Schuh Upton Beds

£2.9.0

IN HOC VOLVMINE HAEC
CONTINENTVR.

AVRELII CORNELII CELSI MEDICINAE
LIBRI. VIII. QVAM EMENDATISSIMI,
GRAECIS ETIAM OMNIBVS
DICTIONIBVS RESTI-
TVTIS.

QVINTI SERENI LIBER DE MEDICINA
ET IPSE CASTIGATISS.

ACCEDIT INDEX IN CELSVM, ET SERE-
NVM SANE QVAM COPIOSVS.

HOLLY CARTER BROWN

Venetorum decreto, ne quis aliquo in loco venetæ ditionis hos libros imprimat, impressos ue alibi uendat, cautum est.

AMPLISSIMO, ET MERITISSIMO HERCVLI GONZAGAE .SS. ROMANAE SEDIS CARDINALI IOANNES BAPTISTA EGNATIVS VENETVS.

Vm multa, & ampla ſunt ea, quæ Príncipes uiros, tuiq; ſimiles illuſtrare maxime ſolent: tum nihil maius aut honeſtius, quàm cum bonarum artium ſtudioſos homines exornant: & bonas literas omni ſtudio, atq; opera in lucem prodire contendunt ſiue q̃ is ſemper literarum Genius fuit, ut auguſtiſſimus merito iudicetur: ſiue q̃ ſi doctorum hominum diſciplinam negligas: ueluti ſolem de cœlo ſuſtuleris, omnis hominum uita in tenebris ſit futura. Fecit hoc ipſum patrum noſtrorum memoria ſumma ſua cum laude ſenior Alphonſus, qui cum propria uirtute regnum Neapolitanum armis ſibi quæſiſſet, ad pacis ſtudia conuerſus, omneis eius ætatis uiros, qui doctrinæ aliquod ſpecimen præſeferret, mirũ in modum eſt cõplexus. Eandem propenſionem literas fouendi ſecutus nõ multo poſt Nicolaus Quintus Pont. Max. eſt. ut incredibile dictu ſit quãtum breui licet eius Põtificatu profecerint bonæ literæ: ut ſi uerũ fateri uelis, huic uni plus debeamus Põtifici, q̃ omnibus alijs, qui aut multis ante illũ floruerint annis: aut qui ad hũc diẽ uixere in Barionæ ſede Pontificibus. Cæterum obſcurauit penè hanc clariſſimorum Principum beneficentiam Laurentius Medices perpetuus Florentinæ Reip. dictator. qui auitam, paternamq; laudem æmulatus prouehendi ueteres diſciplinas, & artes, magno ſtudio, & impenſa primũ bibliothecam copioſiſſimam comparandam iuſſit: quãdo ſine mutis hiſce magiſtris, qđ aiũt, aut parũ, aut certe nihil proficimus: tum doctiſſimos uiros quotquot tera Italia id tẽpeſtatis alebat, ad ſeſe euocandos curauit. quos et præmijs longe maximis inuitaret: & ad ocium hoc literarium ita inflammaret, ut nihil omnino his deeſſe pateretur. Et quoniam Principum, ac Regum exempla plurimum in utranq; partem ualent: non defuit eadem tempeſtate Princeps bellica gloria clariſſimus Fridericus Vrbinàs, qui Laurẽtij ſplẽdore uicini, et amiciſſimi Principis cum exarſiſſet: eandem æmulatus laudem, nõ paruam librorum copiam, & præcipue qui ad ſacrã rẽ ſpectant, comparauit: & à ſole, puluereq; martio ſæpe in ſpacia, atq; ambulacra philoſophorum diuerterit. Vt quicquid illi à bellicis artibus erat ocij, id totum familiaribus doctorum hominum ſermonibus libenter impẽderet. Sed enim nec Gonzagæ tui minus operæ ſemper huic uni dedêre rei, quàm bellicis rebus, quibus maxime floruere. Nã

ſub initia renaſcentium literarum, quæ ſexcenteſimum iacuerant annum in tera Italia, Victorinum Feltrenſem ſibi adſciuere. cuius doctrinam regij aduleſcentes ueſtri iam tum à primis annis imbiberent. Tu uero ut uideo cum alijs artibus maiorum tuorum adæquas laudem: tum hac una literarū, & doctorū hominum exornādi cura ſuperare contendis. qui ſummo ſtudio iam ab annis adolenſcentiæ doctiſſimum quenq; in familiam adſciuiſti tuam : magnisq; ſemper præmijs ornaſti . Nam ut omittam Furnium merito abs te ſemper honeſtatum : Romulum certe ſic complexus ab initio es , ut non prius deſiteris , q̄ illum ſtudiorum tibi perpetuum aſciueris comitem. quæ laus eò maior eſt , q̄ & temporum hæc iniquitas etiam otioſiſſimos homines ab literis auocat: & Romulus cum honeſtiſſime Bononiæ profiteretur, maluit tamen te ſequi : & tecum, ut cum optimo Principe, conquieſcere . non dubitans quin ingraueſcens eius ætas ſub te Principe uiro efloreſcere etiam poſſit . Sed quid ego dicam quanto ſtudio Franciſcum Aſulanum tibi addictiſſimum feceris ? qui hæreditariam Aldi laudem ſecutus, nihil nō egit ut bonæ literæ cum græcæ, tum latinæ in dies maiorem recipiant cultum . Et ille quidem cum noctes ac dies hanc curam animo coqueret: accęſſit mox authoritas, amplitudoq; tua: quæ currentem, quod aiunt, equum fortius ad curſum excitaret. Nam cum alia in tui unius gratiam ſuſcepit : tum Celſi Cornelij de medicina libros longe utiliſſimos, & elegantiſſimos inuulgandos recepit. quod eo libentius ſuſcepit, q̄ abs te imprimis codicē ſanè caſtigatū ſtatim accęperit. id oneris ut ſcilicet Celſus q̄ emendatiſſimus publicum acciperet: non quod ego unus omnium doctiſſimus , ſed q̄ Franciſco, & familiæ, & Aldi præſertim nomini maxime ſemper faui: ſuſcepi non inuitus: idq; , uti ſpero, non atris auibus præſtitiſſe me confido: ut docti etiam homines libenter hoſce Celſi libros legant: indocti non aſpernentur . Quod opus tui unius auſpicijs in lucem cum prodeat, tuum patrocinium merito expoſcit. huic addidimus. Q. Sereni poëma non inutile: in quo uates ille non infeliciſſimus et morbos aliquot, & morborum remedia complexus eſt . hoc ipſum cum legi uix poſſet, legent hodie ni fallor, docti hoies & perlibenter, & iucunde. Ego uero quicquid opellæ in Celſo emendando impendi, id ipſum tibi muncupo: qui uirtutis tuæ amplificator, oēm meam induſtriā unitibi ppetuo antea dicarā. Teſtatū tamē apud te relinquens, q̄ ſi plus ocij datū mihi eſſet, i magnis occupationibus profitēdi uerſanti, efficaſſem ut Cornelius nō dicā nitidior, certe amabilior oībus prodiret. quā do breues notulas uocabulorū, ſenſuum etiam obſcuriorū, græcarum etiā dictionum interpretamēta inſtituerā. Quin ēt ex Galeno, Hip-

pocrateq; multa adtexere decreuerã: ut nostrates medicã cum Hippocratem intelligerent penè à Cornelio in linguam latinam uersum, libentius multo illum legerent. Cornelij Celsi Fabius, quod sciam, ex ueteribus tantum meminit, laudãs hominis industriam, ꝙ cum Lenate rhetoricen multo q̃ ante illum alij accuratius explicarit. sed & idem Sœptios imitatus, non parum multa summo cum nitore, & cultu scripsit. artẽ quoq; militarẽ, & disciplinas ferè græcas omneis amplexus, eas latine loqui docuit. & ex his medicinam omnium nostratium princeps ita absoluit: ut æmulari potius multi, q̃ assequi parem laudẽ possint. Bene, ac feliciter Vale.

QVAE TOTO OPERE CONTINENTVR.

Proœmium. pagina. 1
Quemadmodũ ſanos agere conueniat. 5
Quæ ſtomacho imbecilli ſeruanda ſint. 6
Obſeruationes quædã prout res nouæ accidunt: & prout cõporum genera, & ſexus, & ætates, & tempora anni ſunt. 6
De his, qui aliqua parte cõporis laborant: & primum de his, quibus caput infirmum eſt. 9
De his qui lippitudine, grauedine, deſtillatione, tonſillis q; laborant. 9
Ad ſolutam aluum remedia. 9
Remedia ad cœli dolorem. 9
Quæ agenda ſint ſtomacho laborantibus. 10
Quid obſeruandum ſit dolore neruorum laborantibus. 10
Obſeruatio in peſtilentia. 10

LIBER SECVNDVS.

Quæ anni tempora, quæ tempeſtatum genera, quæ partes ætatis, qualia cõpora uel tuta, uel morbis opportuna ſunt: & q̃d ualetudinis genus in quoq; timeri poſſit. 11
De notis aduerſæ ualetudinis futuræ. 12
Quæ bona in ægrotantibus ſigna ſint. 13
Mala ſigna ægrotantium. 13
De ſignis longæ ualetudinis. 14
De indicijs mortis. 14
De notis, quas aliquis in ſingulis morborum generibus habere poſſit. 15
Quæ notæ in quoq; morbi genere, uel ſpem, uel pericula oſtendant. 17
De morborum curationibus. 20
De ſanguinis detractione per uenas. 20
De ſanguinis detractione per cucurbitulas. 21
De deiectione. 22
De uomitu. 22
De fricatione. 22
De geſtatione. 23
De abſtinentia. 24
De ſudore. 24
Qui cibi, potiones ue, aut ualentis, aut mediæ, aut imbecillæ materiæ ſint. 25
Quæ natura, ac proprietas cuiuſq; rei ſit, qua ueſcimur. 26
Quæ res boni ſucci ſint. 26
Quæ res mali ſucci ſint. 26
Quæ res lenes, quæ ue acres ſint. 26
Quæ res craſſiorem, quæ ue tenuiorem pituitam faciunt. 26
Quæ res ſtomacho idoneæ ſunt. 26
Quæ res alienæ ſtomacho ſunt. 27
Quæ inflant, aut inflationem leuant. 27
Quæ res aut calefaciunt, aut refrigerant. 27
Quæ res intus facile uitiantur, uel minime cõrumpuntur. 27

Quæ res aluum mouent. 27
Quæ res aluum astringant. 27
Quæ res urinam mouent. 28
Quæ res somnum mouẽt, aut sensus excitant. 28
Quæ res corpus aut erodãt, aut reprimant, aut refrigerent, aut calefaciant, aut durent, aut emolliant. 28

LIBER TERTIVS.

De morborum generibus. 29
Quomodo morbi cognoscantur: & an increscant, an consistant, an minuantur: & qua ratione ab initio qui languere incipit, curari debeat. 29
De febrium generibus. 30
De curationum diuersis generibus. 30
De febrium speciebus, & singularum curationibus, & primo quando cibus febricitantibus dandus sit. 32
Quãdo potiones febricitantibus dari expediat. 33
Quando pestilentes febres curari debeant. 34
Curatio semitertianæ febris, quæ hemitritæos dicitur. 35
Curatio lentarum febrium. 35
Remedia in febribus ad capitis dolorẽ, et præcordiorum inflãmationem, et ariditatem, & scabritiem linguæ. 35
Remedia contra frigus, quod febrem præcedit. 36
Curatio horroris in febribus. 36
Curatio cotidianæ febris. 37
Curatio tertianæ febris. 37
Curatio quartanæ febris. 37
Curatio duarũ quartanarũ. 37
Curatio cotidianæ febris, quæ ex quartana facta sit. 38
De tribus insaniæ generibus: & primo de eius curatione, quæ à græcis phrenitis dicitur. 38
Cardiaci morbi curatio. 40
De lethargo, & eius curatione. 40
De aqua inter cutem, hoc est hydropico morbo. 41
De tabe, & eius speciebus, & curationibus. 42
De comitialis morbi curationibus. 44
De regij morbi curatione. 44
De elephantiæ curatione. 45
De attonitis, & eorum curatione. 45
De resolutione neruorũ: quæ apoplesia, uel paralysis dicitur. 45

LIBER QVARTVS.

De humani corporis interioribus sedibus. 47
De curationibus morborũ, qui nascuntur à capite: & primo de eius dolore: deinde de morbo, q circa faciẽ nascitur: tum de linguæ resolutiõe: postremo de destillatione, ac grauedine. 48
De morbo, qui circa faciem nascitur: quem græci cynicum spasmum uocant. 48
De resolutione linguæ. 49
De destillatiõe, ac grauedine. 49
De cæruicis morbis, curationi-

bus q;. 50
De faucium morbis, ac curationibus, et primum de angina, deinde de difficultate ſpirādi, ultimo de tuſſi. 50
De difficultate ſpirandi. 51
De tuſſi. 51
De ſtomachi morbis, & curationibus. 51
De laterum doloribus. 53
De uiſcerum morbis: et primo de pulmone, deide de iocinere, tum de liene, poſtremo d renibus. 54
De iocineris morbo, & curatione. 55
De lienis morbo, et curatione. 55
De renum morbis, et curationibus. 55
De inteſtinorum morbis, & primo de cholera. 56
De cœliaco uētriculi morbo. 56
De tenuioris inteſtini morbo. 57
De morbo inteſtini plenioris. 57
De torminibus. i. dyſenteria. 57
De leuitate inteſtinorum. 58
De lumbricis aluum occupantibus. 58
De tenaſmo iteſtinorū morbo. 58
De uētris fluxu, et curatiōe. 59
De uuluæ morbo, & curationibus. 59
De nimia profuſione ſeminis ex naturalibus. 60
De coxarum morbis, & curationibus. 60
De genuū doloribus, et cura. 60
De articulorum doloribus in manibus, pedibus q;. 61

De ſimplicibus facultatibus quarunq; rerum, ex quibus medicamēta fiunt: et primo de his, quæ ſanguinē ſupprimunt. 62
Quæ uulnus glutinant. 62
Quæ cōcoquūt, et mouēt pus. 62
Quæ aperiunt uulnera. 62
Quæ purgant. 62
Quæ rodunt. 62
Quæ exedunt corpus. 63
Quæ adurunt. 63
Quæ cruſtas ulceribus inducūt.
Quæ cruſtas ulceribus reſoluūt.
Quæ diſcutiant ea, quæ in aliqua parte corporis coierunt. 63
Quæ euocant, & educunt. 63
Quæ exaſperata leuent. 63
Quæ carnem nutriunt, & ulcus implent. 63
Quæ molliunt. 63
Quæ autem purgant. 63
De mixturis ſimplicium rerum, & de ratione ponderum, & quid malagma, & emplaſtrū, et paſtillus inter ſe differāt. 63
De malagmatis. 64
Malagma ad materiam extrahendam. 64
Malagma ad iecur dolens. 64
Malagma ad lienem. 64
Malagma ad laterū dolores. 64
Malagmata ad reſoluenda quæ aſtricta ſunt: et mollienda quæ dura ſunt: et digerenda quæ cœunt. 65
Aliud malagma ad eadem. 65
Malagma moſchi ad mollien dum. 65

Malagma medi ad digerenda quæ cœunt. 65
Malagma Panthemi ad eadem. 65
Malagma ad strumas. 65
Aliud malagma ad idem ualens. 65
Malagma ad strumam, & phymata. 65
Malagma ad strumam, & tubera, & cárcinodas. 65
Malagma protarchi ad parotidas, & faum, & mala ulcera. 65
Malagma aduersus panum, & phymata. 65
Malagma aduersus phymata. 66
Malagma ad supprimendum omne quod abscedit. 66
Malagma ad sanguinem supprimendũ, & phymata. 66
Malagma ad cárcinodas, & phymata lenienda. 66
Malagma ad liuorem faciei contusæ. 66
Malagmata stomachica ad aperiendum. 66
Nicónis malagma ad resoluendum, aperiendumq;, ac purgandum. 66
Malagma ad ossa, & neruos. 66
Malagma Euthyclei ad articulos, & ad omnem dolorẽ. 66
Malagma Sasogoræ ad dolores articulorum. 66
Chrysippi malagma ad idẽ ualens. 66
Clesipontis malagma ad idem ualens, & ad parotidas, et phymata, & strumam. 66
Malagma ad articulos. 67
Malagma Aristonis aduersus podagras, et recentia phymata, & omnis dolores. 67
Theoni malagma ad pedum dolores. 67
Numenij malagma ad podagrã cæteraq; articulos induratos. 67
Dexij malagma si quando callus in articulis increuit. 67
De emplastris. 67
Barbarum emplastrum nigrum, quod cruentis protinus uulneribus injicitur. 67
Coacon emplastrum nigrum ad idem ualens. 67
Basilicon emplastrũ nigrum ad idem. 67
Smaragdinum emplastrum ad idem. 67
Emplastrũ ruffum ad idẽ. 67
Paracolleticum emplastrum ad idem. 67
Cephalicum emplastrũ Philotæ capiti conueniens. 68
Emplastrum uiride ad idem ualens. 68
τετραφάρμακον emplastrũ ad pus mouendum. 68
Enneapharmacum emplastrum ad pus mouendum, & ad purgandum ualens. 68
Attalum emplastrũ ad uulnera. 68
Iudæi emplastrum fracto capiti accomodatum. 68
Diadaphnidon emplastrum ad extrahendum. 68

Aliud

Aliud διὰ δαφνιδῶν ad extrahendũ, & pus mouendum. 68
Philocratis emplastrum ad extrahendum, & pus mouendum. 68
πυτῶδες emplastrum ad extrahendum. 68
Emplastrum Hecatei ad extrahendum. 69
Alexandrinum emplastrum uiride ad extrahendum. 69
De emplastris exedentibus. 69
Emplastrum quod exest corpus, & ossa resoluit: & super crescentem carnem coercet. 69
Emplastra aduersus morsus, & alia recentiora uulnera. 69
ἔμφιον emplastrum rubrum ad idem ualens. 69
Aliud emplastrum ad idem ualens. 69
λευκὰ emplastra non grauibus uulneribus accommodata, et maxime senilibus. 69
Elephantinum emplastrũ. 69
Lenia emplastra. 69
Emplastrum lene. 69
Archagathi emplastrũ lene. 69
Emplastra eiusdẽ generis ad leniendum apta. 70
De pastillis, & primo de his, qui ad recentia uulnera glutinanda, sanandáq; apti sunt. 70
Alius pastillus ad glutinanda uulnera. 70
De sphragide pastillo, quem Polybus confecit, ad glutinandũ uulnus. 70
Pastillus ad ulcera sordida, & nigritiem in auribus, naribus, obscenis partibus, inflammationesq; eorum. 70
Pastillus andronis ad uuam inflammatam, ad naturalia sordida etiã cancro laborantia. 70
Pastillus ad fissa ani, uel ora uenarum fundentia sanguinem, uel cancrum. 70
Pastillus ad expellendum calculum cum urina. 70
De pessis. 70
Ad sanguinem euocandum. 70
Ad uuluam molliendam. 70
Alia pessi compositio ad idem ualens. 71
Ad inflammationes uuluæ Numenij, Pessus. 71
Ad eijciendum è uulua infantem mortuum. 71
Si mulier uitio locorũ concidit, qua curatione utendũ sit. 71
De medicamentis quibus aridius utimur, ad carnem supercrescentem exedendam. 71
Ad putrẽ carnem continendam ne ultra serpat: eamq; leniter exedendam plures compositiones. 71
Hieræ compositio. 71
Iudæi compositio. 71
Iolæ compositio. 71
Ad sanguinis profluuia, uel ex membrana cerebri, uel alijs locis & ad cancrum, & ad inducendam cicatricem, & ad coercendam carnem crescentem. 71
Timei compositio ad ignem sacrum, uel cancrum. 72
Ad sternutamenta excitanda. 72
Gargarizationes quibus fieri de-

beant. 72
De antidotis, & quibus malis opitulentur. 72
Compositio antidoti. 72
Aliud antidotum Ambrosiano=minatum, quod Zopyrus Ptolemæo regi composuit. 72
Antidotum Mithridatis. 72
De acopis. 72
Acopum ὠῶδες neruis utile. 72
Ἐγχρίσεις ad ulcera purganda, & implenda. 73
Ad sacrum ignem. 73
De catapotijs. 73
Catapotiũ ualentis ad somnũ. 73
Catapotium ad plurimos dolores per somnum leniendos. 73
Catapotium aliud ad multa ualens. 73
Catapotiũ ad inducendũ somnũ: qđ uulua dolens prohibuit. 73
Ad iecur sanandum. 73
Ad finiendos dolores lateris. 73
Ad thoracis dolores finiẽdos. 73
Catapotium Athenionis ad tussim. 74
Catapotium Heraclidis tarentini ad tussim, & somnũ. 74
Catapotium ad purganda ulcera in faucibus tussientibus. 74
Collice cassij medici. 74
Ad infantem mortuum, aut secundas expellendas. 74
Laborantibus ex partu quid dari debeat. 74
Ad adiuuandam uocem. 74
Aduersus difficultatẽ urinæ. 74
Arteriacæs cõpositio quõ fiat. 74
De quinq; generibus noxarũ corporis, & primo de uulneribus, quæ maxime per tela inferuntur. 74
Quæ uulnera ĩsanabilia sint. 74
Quæ uulnera difficilem curationem habeant. 75
Quæ uulnera tutiorem curationem habeant. 75
Obseruationes quædam & ætatis, & corporis, & uitæ, & temporis in uulneribus. 75
Signa percussi cordis. 75
Signa pulmonis icti. 75
Signa iocineris uulnerati. 75
Signa percussorum renium. 75
Signa uulnerati lienis. 75
Signa percussæ uuluæ. 75
Signa percussi cerebri, uel membranæ eius. 76
Signa percussi stomachi. 76
Signa ieiuni intestini, & uentriculi uulnerati, & aliorum intestinorum. 76
Signa percussæ medullæ, quæ in spina est. 76
Signa septi transuersi pectoris. 76
Signa uesicæ uulneratæ. 76
De sanguine, & sanie, & pure, et eorum speciebus quando'ue meliora, deteriora'ue sint. 76
Curatio aduersus profusionem sanguinis in uulneribus. 76
Curationes aduersus uulnerum inflammationem. 77
De glutinatione uulnerum. 77
Quomodo uulnus ligari conueniat. 78
De ratione uictus, & notis uulnerũ, curationibusq; eorũ. 78
Curatiões propriæ articulorũ. 78
Vulnus quomodo purgãdũ est. 79

Quō uulnus implendū est. 79
De uulneribus, curationibusq; eorum. 79
Curatio ulceris. 79
Curatio erysipelarum. 80
Curatio Gangrenæ. 80
Quomodo cicatrix uulneri inducenda, purgandaq; sit. 81
De uulneribus, quæ p morsus inferūtur, eorūq; curatiōibus. 81
Curatio aduersus rabiosi canis morsum. 81
Curationes communes aduersus omnes morsus serpentiū. 81
Speciales curationes aduersus ictus serpētiū, et primo aduersus ictum Aspidis. 82
Aduersus ictum scorpionis. 82
Aduersus aranei, & scorpionis ictum. 82
Aduersus Cerastis, & Dipsæ, & Hæmorrhoidis ictum. 82
Aduersus Chersydri ictum, & ceraste. 82
Aduersus Phalangij ictum. 82
Aduersus ictus italorū anguiū, q minus terribiles pegris sunt. 82
Remedium generale aduersus omnia uenena. 83
Specialia remedia aduersus quædam uenena, & primo aduersus cantharidas. 83
Aduersus cicutam. 83
Aduersus hyoscyamum. 83
Aduersus cerussam. 83
Aduersus sanguisugam si epota est: & lac quod intus coijt. 83
Aduersus fungos inutiles. 83
De adustis corporis locis, & quomodo curari debeant. 83
De carbūculo, et eius curatiōe. 83
De carcinomate, et eius cura. 84
De Theriomate, et eius cura. 84
De sacro igne, & eius cura. 85
De Chironeo ulcere, et eius cu. 85
De ulceribus, quæ ex frigore in pedibus, & manibus oriuntur, & eorum curationibus. 85
De struma, & eius curatiōe. 86
De furūculo, et eius curatiōe. 86
De phymate, & eius cura. 86
De phygetlo, & eius curatiōe. 86
De fistulis, & earum generibus, & curationibus. 87
De melicera. 88
De Acrochordone, et Thymio, et Myrmecio, & Clauo, curationibusq; eorum. 88
De pustularum generibus, & earum curationibus. 89
De scabie, & eius curatione. 89
De impetiginis speciebus, & curationibus. 90
De papulis, et earū curatiōe. 90
De uitiliginis speciebus, idest de Alpho, & Mela, et leucæ, & earum curatione. 90

LIBER SEXTVS.

De capillis fluentibus. 91
De porrigine, et eius curatiōe. 91
De sycosi, & eius curatione. 91
De Areis, et earū curatiōibus. 91
De Varis, & Lenticulis, et Ephelide, & eorū curationibus. 91
De oculorum morbis, curationibusq; eorum: & primo de his morbis, qui lenibus medicamentis curantur. 92

De diuersis oculorũ collirijs. 93
Philonis collirium. 93
Dionysij collirium. 93
Cleonis collirium. 93
Theodoti collirium, Archaristum apellatum. 93
Cythion, uel tephrion collirium. 93
Euelpidis collirium, trygodes nominatum. 93
Nilei collirium omnium optimum. 94
De carbunculis oculorum, & eorum curatione. 94
De pustulis oculorum, & curatione earum. 94
Φιλαληθοῦς collirium ad pustulas oculorum. 95
De ulceribus oculorúm, & eorũ curatione, & de διὰ βαλάνου collirio. 95
Curatio oculorum aliquo casu immutatorum. 95
De pediculis palpebrarũ. 95
De oculorum grauioribus morbis, qui ex inflãmationibus oriũtur: & ualidioribus medicamentis curantur, & de Andreæ collirio, & de διὰ πέρατος. 95
Memigmenon Euelpidis collirium. 95
De oculorum ulceribus supercrescentibus, sordidis, cauis, ueteribus, & de curationibus singulorum. 96
σμίλιον collirium. 96
Phynon collirium Euelpidis. 96
Sphærion collirium Euelpidis. 96
Liquidum Euelpidis collirium. 96
De cauis oculorum ulceribus, & curationibus. 96
Hermonis collirium. 96
De cicatricibus oculorum, quæ ex ulceribus factæ sunt: & quomodo curari debeant: & de Asclepia, & Canopite, & Pyxino collirijs. 96
De alio genere inflammationis oculorum. 96
Cæsarianum collirium. 97
Hieracis collirium. 97
De Xerophthalmia. 97
Rhinion collirium. 97
Ad oculos scabros collyria. 97
Ad cæligationem oculorum, quæ propter lippitudinem oritur remedia, & collyria. 97
διὰ πρόνου collirium. 97
Ad cæligationem oculorum, quæ propter senectutem, aut aliã imbecillitatem fit. 98
De suffusione oculorum. 98
De resolutione oculorum, quæ paralysis dicitur. 98
De mydriasi oculorum. 98
De imbecillitate oculorum. 98
Ad oculos qui extrinsecus offenduntur: cum sanguine suffusi sunt. 98
De aurium morbis, & curationibus. 99
Aduersus aurium uermes. 100
Ad compressa aurium foramina. 100
Ad grauem auditum. 100
Ad sonitum aurium intra se ipsas. 100
Ad ea, quæ in aurem inciderunt extrahenda. 100
De narium morbis, & curatio-

nibus. 101
De dentium dolore, & curationibus. 101
De tonsillis, & earũ cura. 102
De oris ulceribus, & curationibus, & quæ antheræ sint 102
De gingiuarum ulceribus. 103
De uuæ morbo, et curatione. 103
De cancro oris. 104
De parotibus, quæ sub auribus oriuntur. 104
De umbilici prominentis curatione. 104
De obscænarum partium uicijs, et curationibus. 104
De colis morbis, & curationibus. 104
De cancri, qui in colle nascitur, curatione. 105
De phagedænæ in cole nascentis curatione. 106
De carbunculo, qui in cole nascitur. 106
De testiculorũ morbis, & eorum curatione. 106
De rhagadijs, & Condylomate, & hæmorrhoidibus, alijsq; ani morbis, & curationibus eorũ, & primo de rhagadijs. 106
De condylomate. 106
De hæmorrhoidibus. 107
Si anus, uel os uuluæ prodidit, qua curatione utendũ sit. 107
De ulcere fungo simili ĩ ano. 107
De digitorum ulceribus. 107
De chirurgia, & qui in ea claruerint: & qualis esse chirurgus debeat: & quid in hoc libro describatur. 108
De luxatis. 108
De his, quæ per se intumescunt quomodo excidenda, & curanda sunt. 108
De bonis, malisue signis exulceratorum. 109
De fistulis. 109
De ani fistulis. 110
De telis è cõrpore extrahẽdis 110
De ganglijs, & melicride, & atheromate, & steatomate capitis tuberculis. 111
De oculorum uicijs quæ scalpello, & manu curãtur. 112
De crithe tuberculo palpebrarum. 112
De chalazia palpebrarũ. 112
De ungue oculorum, quod πτερύγιον à græcis uocatur. 112
De enchanti tuberculo. 113
De ancyloblepharo oculorum uicio. 113
De ægylopa fistula oculorũ. 113
De pilis palpebrarum oculum irritantibus. 113
De lagophthalmo oculorum. 114
De ectropio. 114
De staphylomate oculi. 114
De clauis oculorum. 115
De natura oculorum, & eorum suffusione. 115
De pituita oculorum. 116
De auriũ morbis, qui manu, et scalpello curantur. 116

Curta in auribus, labrisq; ac naribus, quomodo [illegible]ori, & curari possint. 117
De polypi curatione p ferrū. 117
De ozæna. 117
De ore uicijs, quæ manu, & ferro curantur. 118
De dentibus. 118
De uua. 118
De lingua. 118
De absæssu sub lingua. 119
De labris. 119
De cæruicis uicijs, et curatiõe. 119
De umbilici uicijs. 119
Quomodo aqua hydropicis emittatur. 120
De intestinorum uulneratorum curationibus. 120
De interiore parte abdominis rupta, & qua ratione curanda sit. 121
De uaricibus uentris. 121
De testiculorum natura, & morbis eorum. 121
De testiculorū curatiõibus cõibus, & primo de incisione, & curatione inguinis, uel scroti. 122
De intestini curatione. 123
De omenti curatione. 124
De ramicis curatione. 124
De carne, quæ iter tunicas testiculorum concreuit: & de neruo indurato. 125
De ramice inguinis. 125
Ad tegendam glãdem cõlis si nuda est. 125
Quomodo glans penis contecta aperiri possit. 125
Infibulandi ratio. 125
De urinæ reddendæ difficultate, & de calculo, curationibusq; eorum. 125
Que curatio calculosis adhibeatur. 126
Signa calculorum, uel harenosorum, uel mollium. 127
De calculis fœminarum. 127
Quæ curatio calculo euulso habenda sit. 128
De cancro qui excisa uesica nascitur, et qua cura uti deceat. 128
Si naturalia fœminarum concubitum non admittunt, quomodo curari conueniat. 129
Qua curatione partus emortuus ex utero excutiatur. 130
De ani uicijs, & eorum curatione. 130
De condylomatum curatiõe. 131
De uaricum curatione. 131
Curatio digitorũ coherẽtiũ. 131
De cangrenæ curatione. 132

LIBER OCTAVVS.

De positu, & figura totius humani corporis. 132
Ossa uiciata, & corrupta quibus signis cognoscantur: & qua ratione curentur. 134
Quomodo os excidatur, et de modiolo, & terebra ferramentis ad id paratis. 135
De caluariæ curatione. 136
De nariũ fractarum curatione. 138
De auriũ fractarũ curatiõe. 138
De maxillæ fractæ curatione: deq; quibusdam ad omnia ossa pertinentibus. 138

De iuguli fracti curatione. 139
De costarum fractarum curatione. 139
De spinæ curatione. 140
De humerorum, brachiorum, femorum, crurum, digitorum fractorum, uel euulsorum, communibus curationibus. 140
De fracti humeri curatione. 141
De brachij fracti curatione. 141
De crurum, femorumq; fractorum curatione. 142
De fracti digiti curatione. 142
Cõmunes curationes ad humeros, brachia, crura, femina, digitosq; confractos pertinentia. 142
De luxatis ossibus. 143
De maxillæ luxatæ curatõe. 144
De capite luxato. 144
De spina luxata. 144
De humero luxato. 144
De cubiti luxati curatione. 145
De manu luxata. 145
De palma. 145
De digitis. 146
De femore. 146
De genu. 146
De talo. 146
De planta. 147
De digitis. 147

INDEX QVINTI SERENI.

Capiti medendo. 149
Hemicranco medendo. 149
Porrigini depellendæ. 149
Capillo tingendo. 149
Phthiriasi arcendæ. 149
Prurigini, papulis, & scabiei arcendis. 150
Freneti, ac capiti purgando. 150
Fluori capillorum, & maculis capitis tollendis. 150
Frigori sedando. 150
Elephantiasi propellendæ. 150
Cutis, & faciei uitijs propellendis. 150
Aurium uitijs sucurrendis. 151
Oculorum dolori mitigando. 151
Dentium uitio, & oris fœtori medendo. 152
Vuæ faucibus, & quæ mollienda sunt medendis. 152
De rigore ceruicis. 152
Tussi, & coleribus medẽdis. 152
Digestioni, & stomacho. 153
Felli uomitu, uel phthisi arcendis. 153
Mammis sanandis, uel stringendis. 153
Reiectioni cibi, aut sanguinis abstinendæ. 153
Iecoris, & lateris uitijs medendis. 154
Spleni curando. 154
Præcordijs sanandis. 154
Lũbis, & renibus sanandis. 154
Ventris dolori mitigando. 155
Hydropisi depellendæ. 155
Ventri molliendo. 155

Solutioni uentris, & dyſenteriæ compeſcendæ. 156
Lumbricis, & tineis purgandis. 156
Colo ſedando. 156
Veſicæ, & calculo purgando: & urinæ prouocandæ. 156
De conceptione, & partu. 157
Profluuio cuiusq; ſanguinis, & matrici. 157
Pilis quibuſcunq; interneandis, quæ oculos impediunt. 157
Omnibus obſcœnis medẽdis. 157
Sciæ, & articulari morbo. 158
Furunculo medendo. 158
Carboni medendo. 158
Pani, uomicæ, & ſtrumæ depellendis. 158
Igni ſacro medendo. 159
Podagræ depellendæ. 159
Vulneribus ferro, aut uerberibus factis. 159
Vulneribus quibuſcunq; caſibus actis. 159
Abhomine, uel Simia morſis 159
Serpentum morſibus, & uenenis pellendis. 159
Ictibus ſcorpij, & morſibus muris cæci, uel aranei. 160
Subitaneo dolori, febri, atq; oſthopo. 160
Ad Typum quartanæ. 160
Ad Typum tertianæ. 161
Ad Typum quotidianæ. 161
Hemitritæo depellendo. 161
Fracturis, & luxis ſanãdis. 161
Neruis inciſis, & dolentibus, atq; contractis. 161
Aegris ſomno aſciſcendo. 161
Lethargiæ expellendæ. 162
Comiciali morbo medendo. 162
Regio morbo expellendo. 162
Dentibus, uel ſtrigis inquietatis infantibus. 162
Combuſturis igne, uel frigore factis. 162
Venenis prohibendis. 162
Venenis datis. 162
Vulneribus, & rei dubiæ curandis. 163
Verrucis tollendis. 163
Hæmorrhoidis medendis. 163
Paraliſi depellendæ. primo die ita agendum. 163
Secunda ita medendum eſt. 163
Tertia die ita curãdum eſt. 163
Quid quarta die, & reliquis peragendum ſit. 164

AVRELII CORNELII CELSI ARTIVM LIBER SEXTVS, IDEM MEDICINAE LIBER PRIMVS.

T alimenta ſanis corporibus agricultura, ſic ſanitatem ægris medicina promittit. hæc quidem nuſquam non eſt. Siquidem etiam imperitiſſimæ gentes herbas, aliáq; prompta in auxilium uulnerum, morborumq; nouerunt. Veruntamen apud Græcos aliquanto magis, quàm in cæteris nationibus exculta eſt. ac ne apud hos quidem à prima origine, ſed paucis ante nos ſæculis: utpote cũ uetuſtiſſimus author Aeſculapius celebretur. qui quoniam adhuc rudem, & uulgarem hanc ſcientiam paulo ſubtilius excoluit, in deorum numerum receptus eſt. huius deinde duo filij Podalirius, & Machaon bello troiano ducem Agamemnonem ſecuti, non mediocrẽ opẽ commilitonibus ſuis attulerunt. quos tamen Homerus non in peſtilentia, neq; in uarijs generibus morborum aliquid attuliſſe auxilij: ſed uulneribus tantũmodo ferro, & medicamentis mederi ſolitos eſſe propoſuit. ex quo apparet has partes medicinæ ſolas ab his eſſe tentatas: easq; eſſe uetuſtiſſimas. Eodemq; authore diſci poteſt morbos tum ad iram deorum immortalium relatos eſſe: & ab ijſdem opem poſci ſolitam. ueriq; ſimile eſt inter nonnulla auxilia aduerſæ ualetudinis, plerunq; tamen eam bonam contigiſſe ob bonos mores, quos neq; deſidia, neq; luxuria tentarant. ſi quidem hæc duo, corpora prius in Græcia, deinde apud nos afflixerunt. Ideoq; multiplex iſta medicina neq; olim apud Græcos, neq; apud alias gentes neceſſaria, uix aliquos ex bonis ad ſenectutis principia perducat. Ergo etiam poſt eos, de quibus retuli, nonnulli clari uiri medicinam exercuerunt, donec maiore ſtudio literarum diſciplina agitari cœpit. quæ ut animo præcipue omniũ neceſſaria, ſic corpori inimica eſt. Primoq; medendi ſcientia ſapientiæ pars habebatur. ut & morborũ curatio, & rerum naturæ contemplatio ſub ijſdem authoribus nata ſit. ſcilicet his hanc maxime requirentibus, qui corporũ ſuorũ robora quieta cogitatione, nocturnaq; uigilia minuerant. Ideoq; multos ex ſapientiæ profeſſoribus peritos, eius fuiſſe accepimus. clariſſimos uero ex his Pythagorã, et Empedoclem, & Democritum. huius autem, ut quidã crediderunt, diſcipulus Hippocrates Cous: primus quidẽ ex omnibus memoria dignus, ab ſtudio ſapientiæ diſciplinam hanc ſeparauit: uir & arte, & facundia inſignis. Poſt quem Diocles Caryſtius, deinde Praxagoras, et Chryſippus,

tum Herophilus,et Eraſiſtratus ſic artem hanc exercuerunt,ut etiã in diuerſas curandi uias proceſſerint. Iiſdemq; temporibus in tres partes medicina diducta eſt,ut una eſſet quæ uictu,altera quæ medicamentis,tertia quæ manu mederetur. Primã διαιτητικὴν, ſecundã φαρμακευτικὴν,tertiam χειρουργικὴν Græci nominauerunt. Eius autẽ quæ uictu morbos curat longe clariſſimi authores etiam altius quædam agitare conati,rerum quoq; naturæ ſibi cognitionem uendicauerunt,tanquam ſine ea truncã,& debilis medicina eſſet. Poſt quos Serapion primus omnium nihil hanc rationalem diſciplinam pertinere ad medicinã profeſſus,in uſu tantum, & experimentis eam poſuit. quem Apollonius,& Glaucias,& aliquanto poſt Heraclides Tarentinus,et aliqui non mediocres uiri ſecuti,ex ipſa profeſſione ſe ἐμπειρικοὺς appellauerunt. Sic in duas partes ea quoq; quæ uictu curat,medicina diuiſa eſt: aliis rationalem artem,aliis uſum tantum ſibi uendicantibus. nullo uero quicq; poſt eos,qui ſupra comprehẽſi ſunt, agitante,niſi quod accæperat: donec Aſclepiades medendi rationẽ ex magna parte mutauit. Ex cuius ſucceſſoribus Themiſon nuper ipſe quoq; quædam in ſenectute deflexit. Et per hos quidem maxime uiros ſalutaris iſta nobis profeſſio increuit. Quoniam autem ex tribus medicinæ partibus ut difficillima, ſic etiam clariſſima eſt ea, quæ morbis medetur: ante omnia de hac dicendum eſt. Et quia prima in ea diſſenſio eſt,quod alij ſibi experimentorum tantummodo notitiam neceſſariam eſſe contendunt: alij niſi corporum,rerumq; ratione comperta,non ſatis potentem uſum eſſe proponunt: indicandum eſt quæ maxime ex utraq; parte dicantur: quo facilius noſtra quoq; opinio interponi poſſit. Igitur hi qui rationalem medicinã profitẽtur,hæc neceſſaria eſſe proponunt. abditarum,& morbos continentium cauſarũ notitiam,deinde euidentium: poſt hæc etiam naturalium actionum nouiſſime partiũ interiorũ. Abditas cauſas uocant in qbus requiritur ex quibus principijs noſtra corpora ſint: quid ſecundam,quid aduerſam ualetudinem faciat. Neq; enim credunt poſſe eum ſcire quomodo morbos curare conueniat,qui unde hi ſint,ignoret. Neq; eſſe dubiũ, quin alia curatione opus ſit, ſi ex quatuor principijs uel ſuperans aliquid,uel deficiens aduerſam ualetudinem creat: ut quidam ex ſapientiæ profeſſoribus dixerunt. Alia ſi in humidis omne uitium eſt, ut Herophilo uiſum eſt. alia ſi in ſpiritu,ut Hippocrati. alia ſi ſanguis in eas uenas,quæ ſpiritui accommodatæ ſunt,transfunditur: & inflammationem quam Græci φλεγμονὴν nominant,excitat: eaq; inflammatio talem motum efficit,qualis in febre eſt: ut Eraſiſtrato placuit. alia ſi manantia corpuſcula per inuiſibilia foramina ſubſiſten-

do iter claudunt: ut Asclepiades contẽdit. Eum uero recte curaturũ, quem prima origo causæ non fefellerit. Neq; uero insiciantur experimenta quoq; esse necessaria. sed ne ad hæc quidẽ aditum fieri potuisse, nisi ab aliqua ratione contendunt. Non n. quidlibet antiquiores uiros ægris inculcasse: sed cogitasse qd maxime conueniret: et id usu explorasse, quod ante coniectura aliqua duxisset. neq; interesse an initia pleraq; explorata sint, si à consilio tamen cœperunt. et id quidẽ in multis ita sẽ habere. Sæpe uero ẽt noua inadere genera morborũ, in quibus nihil adhuc usus ostenderit. et ideo necessariũ sit animaduertere unde ea cœperint, sine quo nemo mortaliũ reperire possit, cur hoc, quàm illo potius utatur. et ob hæc quidẽ in obscuro positas causas persequuntur. Euidentes uero has appellant, in q bus querunt inicũ morbi calor attulerit, an frigus. fames, an satietas. et quæ simlia sunt. Occursurũ enim uitio dicunt eum, qui originẽ non ignorarit. Naturales uero corporis actiones appellãt, per quas spiritũ trahimus, & emittimus cibum: potionemq;, & assumimus, et concoquimus. Iteq; per quas eadẽ hæc in omnes membrorũ partes digeruntur. tum requirunt ẽt quare uenæ nostræ modo submittant sese: modo attollant. quæ ratio somni, quæ uigiliæ sit. sine quorũ notitia neminem putant uel occurrere, uel mederi morbis, inter hæc nascentibus, posse. Ex quibus quia quã maxime pertinere ad rem concoctio uidetur. Huic potissimũ in sistunt: et ducæ alij Erasistrato atteri cibũ in uentre contendunt. alij Plistonico Praxagoræ à discipulo putrescere. Alij credunt Hippocrati p calorem cibos cõcoqui. Accedunt́q; Asclepiadis æmuli, q omnia ista nana, et supuacua esse proponunt. Nihil enim concoqui, sed crudã materiã, sicut assumpta est, in corpus omne diduci. Et hæc quidẽ inter eos parũ constant. Illud uero cõuenit, alium dandũ cibum laborãtibus, si hoc: alium si illud uerũ est. Nam si teritur intus, eum quærendũ esse, qui facillime teri possit. Si putrescit, eũ in quo hoc expeditissimũ est. Si calor concoquit, eũ qui maxime calorem moueat. At nihil ex his eẽ quærendũ, si nihil cõcoquitur. Ea uero sumenda, quæ maxime manẽt, qualia assumpta sunt. Eadẽq; ratione cũ spiritus grauis est, cũ somnus aut uigilia urget, eũ mederi posse arbitrantur: q prius illa ipsa, qualiter eueniant, pœperit. Præter hæc cũ in interioribus ptibus et dolores, et morborũ uaria genera nascãtur, neminẽ putant his adhibere posse remedia, quæ ipse ignoret. Necessariũ ergo esse inadere cœpora mortuorũ: eorũq; uiscera, atq; intestina scrutari. Lõgeq; optime fecisse Herophilũ, et Erasistratũ, q nocẽtes homines à regibus ex carcere acceptos, uiuos inciderint: cõsiderarintq; ẽt spiritu manente, ea quæ natura ante clausisset: eorũq; positurã, colorem, figurã, magnitudinẽ, ordinem,

duritiem, mollitiem, leuorem, contactum: processus deinde singulorũ, & recessus: & siue quid inseritur alteri: siue quid partẽ alterius in se recipit. Neq; enim cum dolor intus incidit, scire quid doleat eum, qui qua parte quodq; uiscus intestinum'ue sit, non cognouerit. Neq; curari id quod ægrũ est, posse ab eo, qui quid sit, ignoret. Et cum p̃ uulnus alicuius uiscera patefacta sunt, eum, qui sanæ cuiusq; colorẽ partis ignoret, nescire quid integrũ, quid corruptum sit. Ita ne succurrere quidem posse corruptis. aptiusq; extrinsecus imponi remedia, cõpertis interiorum, & sedibus, & figuris. Cognitaq; eorũ magnitudine, similesq; omnia, quæ posita sunt, rationes habere. Neq; esse crudele, sicut pleriq; proponunt, hominũ nocentium: & horum quoq; paucorum supplicijs remedia populus innocentibus sæculorum omniũ quæri. Contra hi, qui se ἐμπειρικοὺς ab experientia nominant: euidentes quidẽ causas ut necessarias amplectuntur. Obscurarũ uero causarum, & naturalium actionum quæstionem ideo superuacuam esse contendunt, quoniam incõprehensibilis natura sit. non posse uero cõprehẽdi, patere ex eorum, qui de his disputarunt, discordia: cum de ista re, neq; inter sapiẽtiæ professores, neq; inter ipsos medicos conueniat. Cur enim potius aliquis Hippocrati credat, q̃ Herophilo? Cur huic potius, q̃ Asclepiadi? Si rationes sequi uelit, omnium posse uideri non improbabiles. Si curatiões, ab omnibus his ægros perductos esse ad sanitatẽ. Ita neq; disputationi, neq; authoritati cuiusq̃ fidẽ derogari oportuisse. Etiam sapientiæ studiosos maximos medicos esse, si ratiocinatio hoc faceret. nunc illis uerba supereresse, deesse medendi scientiam. Differre quoq; pro natura locorũ genera medicinæ: & aliud opus esse Romæ: aliud in Aegypto: aliud in Gallia. Quod si morbos eædem causæ facerent ubiq;, remedia quoq; ubiq; eadẽ esse debuissent. sæpe ẽt causas apparere: ut puta lippitudinis, uulneris, neq; ex his patere medicinam. Quod si scientiã hanc non subijciat euidens causa, multo minus eam posse subijcere, quæ in dubio est. Cũ igitur illa incerta incõprehẽsibilisq; sit, à certis potius, et exploratis petendũ esse præsidiũ. i. his, quæ experiẽtia in ipsis curationibus docuerit, sicut in cæteris omnibus artibus. Nam ne agricolam quidem, aut gubernatorem disputatione, sed usu fieri. ac nihil istas cogitationes ad medicinam pertinere. Eo quoq; disci, quod qui diuersa de his scripserint, ad eandẽ tamen sanitatẽ homines perduxerint. id enim fecisse, q̃ nõ ab obscuris causis, neq; à naturalibus actionibus, quæ apud eos diuersæ erant: sed ab experimentis pro ut cuiq; respondebant, medendi uias traxerint: ne inter initia quidem ab istis quæstionibus deductã esse medicinam, sed ab experimentis. Aegrorum enim, qui sine medicis erãt, alios propter auiditatẽ

primis diebus protinus cibum assumpsisse: alios propter fastidiũ abstinuisse: leuatumq; magis eorũ morbum esse, qui abstinuerant. Itemq; alios in ipsa febre aliquid edisse: alios paulo ante eã: alios post remissionem eius. optime deinde his cessisse, qui post finẽ febris id fecerint. Eadẽq; ratione alios inter principia protinus usos esse cibo pleniore: alios exiguo: grauioresq; eos factos, qui se implerent. Hæc similiaq; cũ cotidie inciderent, diligentes homines notasse, quæ plerunq; melius responderent: deinde ægrotãtibus ea præcipere cœpisse. sic medicinam ortã, subinde aliorũ salute, aliorũ interitu: perniciosa discernentẽ à salutaribus. Repertis deinde medicinæ remedijs, hoies de rationibus corũ disserere cœpisse: nec post rationẽ medicinam esse inuentam, sed post inuẽtam medicinã rationẽ esse quæsitam. Requirere ẽt si ratio idẽ doceat quod experientia, an aliud. Si idẽ, superuacuam esse. si aliud, ẽt contrariam. Primo tamen remedia explorãda summa cura fuisse. nunc uero iam explorata esse: neq; ulla, aut noua genera morborũ reperiri, aut nouam desiderari medicinã. Quod si iã incidat mali genus aliquod ignotũ: non ideo tamen fore medico de rebus cogitandũ obscuris: sed eũ protinus uisurũ, cui morbo id proximũ sit: tentaturũq; remedia similia illis, quæ uicino malo sæpe succurrerint: & per eius similitudinẽ opem reperturũ. Neq; n. se dicere consilio medicũ non egere: & irrationale animal hanc artẽ posse præstare. sed has latentiũ rerũ coniecturas ad rẽ non pertinere: quia non interfit, quid morbũ faciat, sed quid tollat. Neq; adrẽ pertineat quomodo, sed qd optime digeratur: siue hac de causa cõcoctio incidat, siue de illa. & siue cõcoctio sit illa, siue tantũ digestio. Neq; quærẽdũ esse quomodo spiremus: sed quid grauẽ, tardumq; spiritũ expediat. neq; quid uenas moueat: sed quid quæq; motus genera significent. Hæc aũt cognosci experimẽtis, & in omnibus eiusmodi cogitationibus in utrãq; partẽ disseri posse. Itaq; ingeniũ & facundiam uincere: morbos aũt non eloquentia, sed remedijs curari. Quæ si quis elinguis usu discreta bene norit: hũc aliquanto maiorẽ medicum futurũ: q̃ si sine usu linguã suã excoluerit. Atq; ea quidẽ, de quibus est dictũ, superuacua esse tantummodo. Id uero quod restat ẽt crudele: uiuorũ hominum aluũ, atq; præcordia incîdi: & salutis humanæ præsidẽ artem non solũ pestem alicui, sed hanc ẽt atrocissimam inferre: cũ præsertim ex his, quæ tanta uiolentia quærantur, alia non possint omnino cognosci: alia possint ẽt sine scelere. nã colorem, læuorẽ, mollitiem, duritiem, similiaq; omnia nõ esse talia incoso corpore, qualia integro fuerint. q̃a cũ corporibus inuiolatis, hæc tamen metu, dolore, inedia, cruditate, lassitudine, mille alijs mediocribus affectibus sæpe mutentur: multo magis ueriſimile est inte-

riora, q̄bus maior mollities lux ipſa noua ſit, ſub grauiſſimis ulneri-
bus et ipſa trucidatione mutari: neq; quicq̄ eſſe ſtultius, quā quale q̄dq;
uiuo homine eſt, tale exiſtimare eſſe moriente, immo iam mortuo.
Nam uterum quidem, qui minus ad rem pertineat, ſpirante homine
poſſe diduci? ſimulatq; uero ferrum ad præcordia accęſſit: et diſcińſum
tranſuerſum ſeptum eſt: quod membrana quadam ſuperiores partes
ab inferioribus diducit, (διάφραγμα græci uocant) hominem protinus
animam amittere. Ita demum mortui præcordia, & uiſcus omne in
conſpectum latrocinantis medici dari: quod neceſſe ſit tale eſſe, quale
mortui ſit: non quale uiui fuit. Itaq; conſequi medicum ut hominem
crudeliter iugulet: non ut ſciat qualia uiui uiſcera habeamus. Si quid
tamen ſit, quod adhuc ſpirante homine conſpectui ſubiiciatur, id ſæpe
caſum offerre curantibus. Interdum enim gladiatorem in harena, uel
militē in acie, uel uiatorē à latronibus excęptū, ſic uulnerari: ut eius
interior aliqua pars aperiatur: & in alio alia ſita: ſedē, poſitum, or
dinem: figurā: ſimiliaq; alia cognoſcere prudentē medicum nō cædē,
ſed ſanitatē molientem: idq; per miſericordiam diſcere, quod alij dira
crudelitate cognouerint. Ob hæc ne mortuorū quidē lacerationē ne-
ceſſariam eſſe: quæ & ſi non crudelis, tn̄ fœda ſit: cū aliter pleraq;
in mortuis ſe habeāt. Quātum uero in uiuis cognoſci pōt, ipſa cura-
tio oſtendat. Cū hæc per multa uolumina, p quæ magnæ cōtētionis di
ſputationes à medicis ſæpe tractata ſint, atq; tractentur: ſubiiciēdum
eſt, quæ proxima uero uideri poſſint: ea neq; addicta alterutri opinio
ni ſunt: neq; ab utraq; nimiū abhorrentia, media quodāmodo inter di
uerſas ſententias. Quod in plurimis cōtentionibus deprehēdere licēt
ſine ambitione uerū ſcrutantibus: ut in hac ipſa re. Nā quæ demum
cauſæ uel ſecundā ualitudinem preſtent: uel morbos excitēt: quomodo
ſpiritus, aut cibus uel detrahatur, uel digeratur: ne ſapiētiæ quidē pro-
feſſores ſcientia cōprehendunt: ſed cōiectura perſequūtur. cuius aūt
rei nō eſt cęrta notitia, eius opinio cęrtū reperire remedium non pōt.
Verūq; eſt ad ipſam curandi rationē nihil plus conferre, q̄ experien
tiam. Quanq̄ igitur multa ſint ad ipſas artes proprie non ptinentia:
tamen eas adiuuat excitando artifices ingeniū. Itaq; iſta quoq; naturæ
rerū contēplatio q̄us nō faciat medicū aptiorē, tamen medicinæ red-
dit perfectū. Veriq; ſimile eſt & Hippocratē, & Eraſiſtratum, &
quicūq; alij non cōtenti febres et ulcęra agitare, rerū quoq; naturam
ex aliqua parte ſcrutati ſint: non ideo quidē medicos fuiſſe: uerū ideo
quoq; maiores medicos extitiſſe. Ratione uero opus eſt ipſi medicinæ, et
ſi non inter obſcuras cauſas, neq; inter naturales actiones, tn̄ ſæpe. Eſt
n. hæc ars cōiecturalis: neq; reſpōdet ei plerūq; non ſolū coniectura,

ſed etiam experientia. et interdum non febris, non cibus, non ſomnus ſubſequitur ſicut aſſueuit. Rarius, *ſed aliquando tamen morbus quoq; ipſe nouus eſt, quem non incidere, manifeſte falſum eſt: cum ætate noſtra quædam ex naturalibus partibus cărne prolapſa, et arente, intra paucas horas expirauerit: ſic ut nobiliſſimi medici neq; genus mali, neq; remedium inuenerint: quos ego nihil ideo tentaſſe iudico: quia nemo in ſplendida perſona periclitari coniectura ſua uoluerit: ne occidiſſe, niſi ſeruaſſet, uideretur.* Veri *tamen ſimile eſt, potuiſſe aliquid cogitare detracta tali uerecundia: & fortaſſe reſponſurum fuiſſe id quod aliquis eſſet expertus.* Ad *quod medicinæ genus neq; ſemper ſimilitudo aliquid confert: & ſi quando confert: tamen id ipſum rationale eſt inter multa ſimilia genera & morborum, et remediorum cogitare, quo potiſſimum medicamento ſit utendum.* Cum *igitur talis res incidit: medicus aliquid oportet inueniat: quod non utiq; fortaſſe, ſed ſæpius tamen etiam reſpondeat.* Petet *autem nouum quoq; conſilium non ab rebus latentibus (iſtæ enim dubiæ, & incertæ ſunt) ſed ab his quæ explorari poſſunt: ideſt euidentibus cauſis.* Intereſt *enim fatigatio morbū: an ſitis, an frigus, an calor, an uigilia, an fames fecerit: an cibi, uiniq; abundantia: an intēperantia libidinis: neq; ignorare hunc oportet, quæ ſit ægri natura, humidū magis, an magis ſiccum corpus eius ſit: ualidi nerui, an infirmi: frequēs aduerſa ualetudo, an rara, ea, quæ cū eſt, uehemens eſſe ſoleat: an leuis. breuis, an longa.* Quod *is uitæ genus ſit ſecutus, laborioſum, an quietū, cum luxu, an cū frugalitate. ex his enim, ſimilibusq; ſæpe curandi noua ratio ducenda eſt.* Quamuis *ne hæc quidē ſic prætiri debent, quaſi nullā controuerſiā recipiant.* Nam *et Eraſiſtratus non ex his fieri morbos dixit: qm̄ et alij, & ijdē alii ĩs poſt iſta non febri citarent: & quidā medici ſæculi noſtri ſub authore (ut ipſi uideri uolunt) Themiſone, cōtendunt nullius cauſæ notitiam quicq̄ ad curationes ptinere: ſatisq; eſſe quædam cōia morborū intueri. ſi quidem horum tria genera eſſe, unū adſtrictum, alterū fluens, tertium mixtū.* Nam *modo parū excernere ægros, modo nimiū: modo alia parte parum, alia nimiū.* Hæc *aūt genera morborū modo acuta eſſe, modo longa: & modo increſcere, modo cōſiſtere: modo minui conſueuerunt.* Cognito *igitur eo quod ex his eſt, ſi corpus adſtrictū eſt, digerendū eſſe: ſi profluuio laborat, continendum. ſi mixtū uitium habet, cōcurrendū ſubinde uehemētiori malo. et aliter acutis morbis medendū, aliter uetuſtis. aliter increſcentibus, aliter ſubſtitentibus. aliter iam ad ſanitatē inclinantibus.* Horū *obſeruationem medicinā eſſe: quam ita finiunt, ut quaſi uiam quandam quā μέθοδον græci nominant: eorumq; quæ in*

morbis cõia sunt, contemplatricẽ esse contendunt: ac neq; rationalibus se, neq; experimẽta tantum spectãtibus annumerari uolunt: cũ ab illis eo nomine dissentiant, quod in cõiectura rerũ latentiũ nolunt esse medicinã: ab his eo quod parũ artis esse in obseruatione experimentorũ credunt. Quod ad Erasistratũ pertinet, primũ ipsa euidentia eius opinioni repugnat: qa raro nisi post horũ aliquid morbus uenit. Deinde non sequitur, ut quod aliũ non afficit, aut eundẽ aliâs: id ne alteri quidẽ, aut eidem tempore alio noceat. Possunt enim quædã subesse corpori, uel ex infirmitate eius, uel ex aliquo affectu: quæ uel ĩ alio nõ sunt: uel in hoc aliâs nõ fuerunt. caq; p se non tanta ui concitant morbum: tamen obnoxiũ magis alijs iniurijs corpus efficiunt. Quod si cõtẽplationem rerũ naturæ, quã temere media sibi uendicant: satis cõprehẽdisset: ẽt illud scisset: nihil omnino ob unã causam fieri, sed id pro causa apprehendi: quod cõtulisse plurimũ uidetur. Potest aũt id dũ solum est, nõ mouere: quod iunctũ alijs maxime mouet. Accedit ad hæc, quod ne ipse quidẽ Erasistratus, qui trãssuso in arterias sanguine, febrem fieri dicit: idq; nimis repleto corpore incidere repperit: cur ex duobus æque repletis, alter in morbũ inciderit: alter omni periculo uacarit: quod cotidie fieri apparet, nõ discreuerit. Ex quo disci põt, ut uera sit illa trãssusio, tamen illã non p se, cum plenũ corpus est, fieri: sed cũ horũ aliquid accesserit. Themisonis uero æmuli, si ppetua quæ promittunt, habent: magis ẽt q̃ ulli rationales sunt. Neq; n. si quis nõ omnia tenet, quæ rationalis alius probat: protinus alio nouo nomine artis indiget. Si modo, quod primũ est: non memoriæ soli, sed rationi quoq; insistit. Si quod uero propius est, uix ulla perpetua præcepta medicinalis ars recipit: ĩdẽ sunt, quod hi, quos experimenta sola sustinent. Eo magis qm̃ si cõpresserit aliquẽ morbus, an fuderit: quilibet ẽt imperitissimus uidet. Quid aũt cõpressum corpus resoluat: quid solutũ teneat: si à ratione tractũ est, rationalis est medicus. Si ut ei, qui se rationalẽ negat, cõfiteri necesse est: ab experiẽtia empiricus est. Ita apud eũ morbi cognitio extra artẽ, medicina intra usum ẽ. Neq; adiectum quicq̃ empiricorũ professioni, sed demptum est: qm̃ illi multa circunspiciunt: hi tantum facillima & non plusq̃ uulgaria. Nã & hi qui pecoribus ac iumentis medentur, cũ propria cuiusq; ex multis animalibus nosse non possint: cõibus tantummodo insistunt. Et exteræ gẽtes, cum subtilẽ medicinæ rationẽ non nouerint: cõia tantum uident. Et qui ample ualitudinarios nutriunt, quia singulis summa cura cõsulere non substinent: ad cõia ista confugunt. Neq; Hercules istud, et antiqui medici nescierunt: sed his contenti non fuerunt. Ergo ẽt uetustissimus author Hippocrates dixit mederi oportere & cõia, & pro-

pria intuentẽ. Ac ne iſti quidẽ ipſi intra ſuam profeſſionem conſiſte re ullo modo poſſunt. ſi quidẽ & cõpreſſorum, & fluentium morbo= rum genera diuerſa ſunt: faciliusq; id in his quæ fluunt, inſpici põt. Aliud eſt. n. ſanguinẽ, aliud bilem, aliud cibũ uomere: aliud deiectioni bus, aliud torminibus laborare: aliud ſudore digeri: aliud tabe cõſu mi. Atq; in partes quoq; humor erumpit, ut in oculos, aures q;. quo pi culo nullum humanũ membrum uacat: nihil aũt horũ ſic, ut aliud cu ratur. Ita protinus in his à cõi fluentis morbi contẽplatione ad pro- priam medicina deſcendit. Atq; in hac quoq; rurſus alia proprieta= tis notitia ſæpe neceſſaria eſt: quia non eadẽ omnibus ẽt in ſimilibus caſibus opitulantur. ſi quidẽ certæ quædã res ſunt, quæ in pluribus uẽ trem aut aſtringunt, aut reſoluunt: inueniuntur tñ in quibus aliter, atq; in cæteris idem eueniat. In his ergo cõmunium inſpectio contra- ria eſt: propriorũ tantũ ſalutaris: et cauſæ quoq; æſtimatio ſæpe mor bum ſoluit. Ergo ẽt ingenioſiſſimus ſæculi noſtri medicus, quem nuper uidimus, Caſſius febricitanti cuidam, & magna ſiti affecto, cum poſt ebrietatem eũ premi cœpiſſe cognoſceret: aquam frigidã ingeſſit: qua ille epota, cum uini uim miſcendo fregiſſet, protinus febrẽ ſomno & ſudore diſcuſſit. Quod auxilium medicus opportune prouidit, nõ ex eo, quod aut ſtrictum corpus erat, aut fluebat: ſed ex cauſa, quæ ante præceſſerat. Eſtq; etiam proprium aliquid & loci, & temporis iſtis quoq; authoribus: qui cum diſputant quemadmodum ſanis hominibus agendum ſit, præcipiunt ut grauibus aut locis, aut temporibus ma gis uitetur frigus, æſtus, ſatietas, labor, libido: magisq; ut conquieſcat hiſ- dem aut locis aut temporibus, ſi quis grauitatem corporis ſentit: ac neq; uomitu ſtomachum, neq; purgatione aluum ſolicitet. Quæ uera quidem ſunt: à communibus tamen ad quædam propria deſcendunt. niſi perſuadere nobis uolunt, ſanis quidem conſiderandum eſſe: quod cœlum, quod tempus anni ſit, ægris uero non eſſe: quibus tanto ma- gis omnis obſeruatio neceſſaria eſt, quanto magis obnoxia offenſis in- firmitas eſt. Quin etiam morborum in hiſdem hominibus aliæ, atq; aliæ proprietates ſunt: & qui ſecundis aliquando fruſtra curatus eſt: contrariis ſæpe reſtituitur. Plurimaq; in dando cibo diſcrimina re periuntur: ex quibus contentus uno ero. nam famem facilius fert ado leſcens, quàm puer: facilius in denſo cœlo, quàm in tenui: facilius in hye me, quàm æſtate: facilius uno cibo, quàm prandio quoq; aſſuetus: faci- lius inexercitatus, quàm exercitatus homo ſuſtinet. Sæpe autem in eo magis neceſſaria cibi feſtinatio eſt, qui minus inediam tolerat. Ob quæ competit eum qui propria non nouit, communia tantum intueri de= bere: eumq; qui noſſe propria poteſt, illa quidem non oportere negli-

gere, sed his quoq; insistere. Ideoq; cum par scientia sit, utiliorem tamen medicum esse amicum, q̃ extraneũ. Igitur ut ad propositum meũ redeam, rationalem quidem puto medicinam esse debere: instrui uero ab euidentibus causis, obscuris omnibus non à cogitatione artificis, sed ab ipsa arte reiectis. Incidere autem uiuorum corpora, & crudele, et supernacuum est: mortuorum corpora discentibus necessarium. Nam positum, & ordinem nosse debent, quæ cadauera melius, quam uiuus & uulneratus homo representant: sed & cætera quæ modo in uiuis cognosci possunt, in ipsis curationibus uulneratorum paulo tardius, sed aliquando mitius usus ipse monstrauit. His propositis, primum dicam quemadmodum sanos agere conueniat: tum ad ea transibo, quæ ad morbos, curationesq; eorum pertinebunt.

Caput primum quemadmodum sanos agere conueniat.

Sanus homo qui et bene ualet, & suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet: ac neq; medico, neq; iatrolipta egere. Hũc oportet uariũ habere uitæ genus: modo ruri esse, modo in urbe: sæpiusq; in agro. nauigare, uenari, q̃scere interdũ: sed frequentius se exercere. Siquidem ignauia corpus hebetat: labor firmat. illa maturam senectutem: hic longam adolescentiam reddit. Prodest etiam interdum balneo, interdum aquis frigidis uti. modo ungi, modo id ipsum negligere. nullum cibi genus fugere, quo populus utatur. interdum in conuiuio esse: interdum ab eo se retrahere. modo plus iusto, modo non amplius assumere. bis die potius, quàm semel cibum capere, & semper quam plurimũ, dummodo hunc concoquat. Sed ut huius generis exercitationes, cibiq; necessarij sunt, sic athletica supernacui: nam & intermissus propter ciuiles aliquas necessitates ordo exercitationis corpus affligit: & ea corpora, quæ more eorum repleta sunt, celerrime, & senescunt, & ægrotant. Concubitus uero neq; nimis concupiscendus, neq; nimis pertimescendus est. Rarus corpus excitat: frequens soluit. Cum aũt frequens non numero sit, sed natura: ratione ætatis & corporis: scire licet eum non inutilem esse, quem corporis neq; languor, neq; dolor sequitur. Idem interdiu peior est, noctu tutior. ita tamen si neq; illum cibus, neq; hunc cum uigilia labor statim sequitur. Hæc firmis seruanda sunt: cauendumq; ne in secunda ualetudine aduersæ præsidia consumantur.

Quæ ſtomacho imbecillis ſeruanda ſint, Caput ſecundum.

a

T imbecillis ſtomacho, quo in numero magna pars urbanorum, omneſq; penè cupidi literarum ſunt: obſeruatio maior neceſſaria eſt. ut quod uel corporis, uel loci, uel ſtudij ratio detrahit, cura reſtituat. Ex his igitur q bene cõcoxit, mane tuto ſurget. qui parũ, quieſcere debet. & ſi mane ſurgendi neceſſitas fuerit, redormire. Qui nõ concoxit, ex toto conquieſcere: ac neq; labori ſe, neq; exercitationi, neq; negocio credere. Qui crudũ ſine præcordiorum dolore ructat, is ex interuallo aquã frigidam bibere: & ſe nihilominus continere. Habitare uero ædificio lucido per flatum æſtiuum hibernum ſolem habente. cauere meridianum ſolem: matutinum, & ueſpertinum frigus: itemq; auras fluminum, atq; ſtagnorum: minimeq; nubilo cælo ſoli aperienti ſe committere: ne modo frigus, modo calor moueat. quæ res maxime grauedines, diſtillationesq; concitat. Magis uero grauibus locis iſta ſeruanda ſunt: in quibus ẽt peſtilentiam faciunt. Scire aũt licet integrum corpus eſſe, cum cotidie mane urina alba, dein ruffa eſt. Illud cõcoquere, hoc concoxiſſe ſignificat. Vbi experrectus eſt aliquis, paulum intermittere: deinde niſi hyems eſt, fouere os multa aqua frigida debet, lõgis diebus meridiari potius ante cibum, ſin minus, poſt eum. per hyemem potiſſimum totis noctibus conquieſcere. Sin lucubrandum eſt, nõ poſt cibum id facere, ſed poſt concoctionem. Quem interdiu uel domeſtica, uel ciuilia officia tenuerunt: huic tempus aliquod ſeruandum curationi corporis ſui eſt. Prima autem eius curatio exercitatio eſt: quæ ſemper antecedere cibum debet: in eo qui minus laborauit, & bene concoxit, amplior. in eo qui fatigatus eſt, & minus concoxit, remiſſior. Commode uero exercent clara lectio, arma, pila, curſus, ambulatio: atq; hæc non utiq; plana commodior eſt. ſiquidem melius aſcenſus quoq; & deſcenſus cum quadam uarietate corpus moueat: niſi tamen id perquam imbecillum eſt. melior autem eſt ſub diuo, quàm in porticu. melior ſi caput patitur, in ſole, quàm in umbra. melior in umbra, quam parietes, aut uiridaria efficiunt, quàm quæ tecto ſubeſt. melior recta, quàm flexuoſa. exercitationis autem plerunq; finis eſſe debet ſudor: aut certe laſſitudo, quæ citra fatigationem ſit: idq; ipſum modo minus, modo magis faciendum eſt. Ac ne his quidem athletarum exemplo, uel certa eſſe lex, uel immodicus eſſe labor debet. Exercitationem recte ſequitur modo unctio uel in ſole, uel ad ignem: modo balneũ, ſed conclaui quam maxime, & alto, & lucido, et ſpacioſo. Ex his uero neutrũ ſæpe fieri oportet: ſed ſæpius alterutrum

pro cõporis natura. Post hæc paulum cõquiescere opus est. ubi ad cibum uentum est: nunquam utilis est nimia satietas. Sæpe etiam inutilis nimia abstinentia. sæpe si qua intemperantia subest: tutior est in potione quàm in esca. Cibus à salsamentis, oleribus, similibusq; rebus melius incipit. Tum cãro assumenda est, quæ assa optima, aut elixa est. Condita omnia duabus de causis inutilia sunt. quoniam & plus propter dulcedinem assumitur: et quod modo par est, tamen ægrius cõ cõquitur. Secunda mensa bono stomacho nihil nocet: in imbecillo cõa= cescit. si quis itaq; hoc parum ualet, palmulas, pomaq;, et similia melius primo cibo assumit. Post multas potiones, quæ aliquantum sitim excæsserunt, nihil edendũ est. post satietatem, nihil agendum. Vbi ex= pletus est aliquis, facilius concoquit: si quicqd assumpsit, potione aquæ frigidæ includit: tum paulisper inuigilat: deinde bene dormit. Si quis interdiu se implebit: post cibum neq; frigori, neq; æstui, neq; labori se debet committere. neq; enim tam facile hæc inani cõrpore, quã repleto nocẽt. Si quibus de causis futura inedia est: labor omnis uitandus est.

Obseruationes quædam prout res nouæ accidunt: & prout cõporũ genera, & sexus, & ætates, & tempora anni sunt. Caput tertium.

Tq; hæc quidem penè perpetua sunt. Quasdam aũt obseruationes desiderant & nouæ res, et cõporũ ge
a nera, & sexus, et ætates, & tempora anni. Nam neq; ex salubri loco in grauem, neq; ex graui in salubrem trãsitus satis tutus est. Ex salubri in grauẽ prima hyeme, ex graui in eum, qui salubris est, prima æstate transire melius est. Neq; uero ex multa fame nimia satietas: neq; ex nimia satietate fames idonea est. Periclitaturq; & qui semel, & qui bis die cibum incõtinenter cõtra cõsuetudinem assumit. Item neq; ex nimio labore subitum ocium: neq; ex nimio ocio subitus labor sine graui noxa est. Ergo cum quis mutare aliquid uolet, paulatim debebit assuescere. Omnem etiam laborem facilius uel puer, uel senex, quam insuetus homo sustinet. Atq; ideo quoq; nimis ociosa uita utilis non est, quia potest incidere laboris necessitas. Si quando tamen insuetus aliquis laborauit, aut multo plus quàm solet, etiam si qui assueuit, huic ieiuno dormiendum est: multo magis si etiam os amarum est: uel oculi cãligant: aut uenter perturbatur. Tum enim non dormiendum tantummodo ie= iuno est, sed etiam in posterum diem permanendum: nisi cito id quies sustulit. Quod si factum est: surgere oportet, & lente paulum ambulare. At si somni necessitas non fuit, quia modice magis

aliquis laborauit, tamen ingredi aliquid eodẽ modo debet. Cõmunia deinde omnibus sunt post fatigationem cibum sumpturis, ubi paulum ambulauerunt, si balneum nõ est, calido loco uel in sole, uel ad ignem ungi: atq; sudare. si est, ante omnia intepidario residere. Deinde ubi paulum conquieuerunt, intrare, et descendere in soliũ. tum multo oleo ungi, leniterq; perfricari: iterum in solium descendere. Post hæc os aqua calida fouere, deinde frigida. Balneum his feruens idoneũ non est. Ergo si nimium alicui fatigato penè febris est, huic abunde est loco tepido demittere se inguinibus tenus in aquam calidam, cui paulũ olei adiectum: deinde totum quidẽ corpus, maxime tamen eas partes, quæ in aqua fuerunt, leniter perfricare ex oleo, cui uinum, et paulum contriti salis sit adiectum. Post hæc omnibus fatigatis, aptum est cibum sumere, eoq; humido uti. aqua, uel certe diluta potione esse contentos, maximeq; ea, quæ moueat urinam. Illud quoq; nosse oportet, quod ex labore sudanti frigida potio pernitiosissima est. atq; etiam cum sudor se remisit, itinere fatigatis inutilis. A` balneo quoq; uenientibus Asclepiades inutilem eam iudicauit. quod in his uerum est, quibus aluus facile nec tuto resoluitur: quiq; facile inhorrescunt. perpetuũ in omnibus non est, cum potius naturale sit potione æstuantem stomachum refrigerari: frigentem calefieri. quod ita præcipio, ut tamen fatear ne ex hac quidem causa sudanti adhuc frigidum bibendum esse. Solet etiã prodesse post uariũ cibum, frequentesq; dilutas potiones, uomitus, & postero die longa quies, deinde modica exercitatio. Si assidua fatigatio urget, inuicem modo aqua, modo uinum bibendum est: raroq; balneo utendum. Leuatq; lassitudinem etiam laboris mutatio: eumq;, quem nouum genus eiusdem laboris pressit, id quod in consuetudine est, reficit. Fatigato cotidianum cubile tutissimũ est: insolitum contra lassat. quod enim contra cosuetudinem est, nocet, seu molle, seu durum est. proprie quædam ad eum pertinent, qui ambulando fatigatur. Hunc reficit in ipso quoq; itinere frequens frictio: post iter, primum sedile, deinde unctio: tum calida aqua in balneo magis superiores partes, q̃ inferiores foueat. Si quis uero exustus in sole est, huic in balneum protinus eundum est: perfundendumq; oleo corpus, & caput. deinde in solium bene calidum descendendum est. tum multa aqua per caput in fundẽda prius calida, deinde frigida. At ei qui perfrixit, opus est in balneo primũ inuoluto sedere, donec insudet: tum ungi, deinde lauari. cibum modicum, deinde potiones meracas assumere. Is uero qui nauigauit, & nausea pressus est, si multam bilem euomuit, uel abstinere cibo debet: uel paulum aliquid assumere. Si pituitam acidam effudit, utiq; sumere cibum: sed assueto leuiorem. Si sine uomitu nausea

fuit,uel abſtinere,uel poſt cibũ uomere. Qui uero toto die,uel in uehiculo,uel in ſpectaculis ſedet,huic nihil currendũ, ſed lente ambulandum eſt. Lenta quoq; in balneo mora,dein cœna exigua prodeſſe conſueuerunt. Si quis in balneo æſtuat,reſiciat hunc ore exceptum,& in eo retentum acetum. ſi id non eſt,eodem modo frigida aqua aſſumpta. Ante omnia autem norit quiſq; naturã ſui corporis: quoniam alij graciles,alij obeſi ſunt. alij calidi,alij frigidiores. alij humidi,alij ſicci. alios aſtricta,alios reſoluta aluus exercet. raro quiſquam non aliquam partem corporis imbecillam habet. Tenuis uero homo implere ſe debet: plenus extenuare: calidus refrigerare: frigidus cælefacere: madens ſiccare: ſiccus madefacere. iteḿq; aluum firmare is,cui fuſa ſoluere is,cui aſtricta eſt. Sic currenduḿq; ſemper parti maxime laboranti eſt. Implet autem corpus modica exercitatio, frequentior quies,unctio. & ſi poſt prandium eſt balneum,contracta aluus, modicum frigus hyeme, ſomnus & plenus, & non nimis longus. molle cubile,animi ſecuritas,aſſumpta per cibos,& potiones maxime dulcia & pinguia cibus & frequentior,& quantus pleniſſimus poteſt concoqui. Extenuat corpus aqua calida, ſi quis in eam deſcendit, magiśq; ſi ſalſa eſt. in ieiunio balneũ,inurẽs ſol,et omnis calor,cura, uigilia,ſomnus nimium uel breuis,uel longus. lectus per æſtatem terra,hyeme durum cubile. curſus,multa ambulatio,omniśq; uehemens exercitatio,uomitus,deiectio,acidæ res et auſteræ,& ſemel die aſſumptæ epulæ,& uini non perfrigidi,ieiuno potio in conſuetudinem adducta. Cum uero inter extenuantia poſuerim uomitum,& deiectionem, de his quoq; proprie quædam dicenda ſunt. Iectum eſſe ab Aſclepiade uomitum in eo uolumine, quod de tuenda ſanitate compoſuit,uideo. neq; reprehendo, ſi offenſus eorum eſt conſuetudine, qui cotidie eiiciendo uorandi facultatem moliuntur. paulo etiam longius proceſſit, idem purgationes queq; eodem uolumine expulit. & ſunt hæ pernicioſæ, ſi nimis ualentibus medicamentis fiunt. Sed hæc tamen ſubmouenda eſſe,non eſt perpetuum. quia corporum,temporuḿq; ratio poteſt ea facere neceſſaria,dũ & modo,& non niſi cum opus eſt, adhibeantur. Ergo ille quoq; ipſe, ſi quid iam corruptum eſſet,expelli debere confiſſus eſt. Ita non extitores condemnanda eſt. ſed eſſe eius etiam plures cauſæ poſſunt. eſt́q; in ea quædam paulo ſubtilior obſeruatio adhibenda. Vomitus utilior eſt hyeme, quam æſtate. Nam tum & pituitæ plus,& capitis grauitas maior ſubeſt. inutilis eſt gracilibus, & imbecillum ſtomachum habentibus. utilis eſt plenis & biliоſis omnibus, ſi uel nimium ſe replerunt: uel parum concoxerunt. nam ſiue plus eſt, quàm quod concoqui poſſit, periclitari ne corrum-

patur, non oportet. Si uero corruptum est, nihil commodius est, quàm id, qua uia primum expelli potest, eijcere. Itaq; ubi amari ructus cũ dolore, & grauitate præcordiorum sunt, ad hunc protinus confugiendum est. Itẽ prodest ei, cui pectus æstuat, & frequens saliua uel nausea est: aut cui sonant aures: aut madent oculi: aut os amarum est. Similiterq; ei, qui uel cœlum, uel locum mutat: hisq; quibus, si per plures dies non uomuerunt, dolor præcordia infestat. Neq; ignoro inter hæc præcipi quietem. quæ non semper contingere potest agendi necessitatem habentibus: nec in omnibus idem facit. Itaq; istud luxuriæ causa fieri non oportere confiteor. interdum ualetudinis causa recte fieri experimentis credo. Commoneo tamen ne quis, qui ualere et senescere uolet, hoc cotidianum habeat. Qui uomere post cibum uolet, si ex facili facit, aquam tantum tepidam ante debet assumere. si difficilius, aquæ, uel salis, uel mellis paulum adijcere. At qui mane uomiturus est, ante bibere mulsum, uel hyssopum, aut esse radiculã debet. deinde aquam tepidam, ut supra scriptum est, bibere. Cætera quæ antiqui medici præceperunt, stomachum omnia infestant. Post uomitum, si stomachus infirmus est, paulum cibi sed huius idonei, gustandum: et aquæ frigidæ cyathi tres bibendi sunt. Si autem uomitus fauces exasperauit, q uomuit, si mane id fecit, ambulare debet: tum ungi, deinde cœnare. si post cœnam, postero die lauari: & in balneo sudare: hinc proximus cibus, mediocris utilior est: isq; esse debet cum pane hesterno, uino austero meraco, & carne assa, cibisq; omnibus quam siccissimis. Qui uomere bis in mense uult, melius consulet, si biduo continuarit, quàm si post quintum decimum diem uomuerit: nisi hæc mora grauitatem pectori faciet. deiectio autem medicamento quoq; petenda est, ubi uenter suppressus parum reddit. ex eoq; inflammationes, caligines, capitis dolores, aliaq; superioris partis mala increscunt. Quid enim inter hæc adiuuare possunt quies, & inedia quæ per illas maxime eueniunt? Qui eijcere uolet, primum cibis, uinisq; utetur his, quæ hoc præstant. dehinc si parum illa proficient, aloen sumat. Sed purgationes quoq; ut interdum necessariæ sunt, sic ubi frequentes sunt, periculum afferunt. Assuescit. n. non alicorpus: & ob hoc infirmum erit, cum omnibus morbis obnoxia maxime infirmitas sit. Calefacit autem unctio, aqua salsa, magisq; si calida est. omnia salsa, amara, carnosa. si post cibum est balneum, uinum austerum. Refrigerat in ieiunio & balneum, & somnus nisi nimis longus est: & omnia acida, aquaq; frigidissima, oleum si aquæ misceatur. Humidũ autem corpus efficit labor uaior q; ex consuetudine, frequens balneum, cibus plenior, multa potio, post hac ambulatio

& uigilia. Per ſe quoq; ambulatio multa, & uehemens, & matutina exercitatio, & non protinus cibus adiectus, ea genera eſcæ quæ ueniunt ex locis frigidis, & pluuijs, & irriguis. Contra ſiccat modica exercitatio, fames, unctio ſine aqua, calor, ſol modicus, frigida aqua, cibus exercitationi ſtatim ſubiectus, & is ipſe ex ſiccis, & æſtuoſis locis ueniens. Aluum aſtringit labor, ſedile, creta figularis corpori illita, cibus imminutus, & is ipſe ſemel die aſſumptus ab eo, qui bis ſolet. exigua potio, neq; adhibita niſi cum cibi quis quantum aſſumpturus eſt, cæpit. poſt cibum quies. Contra ſoluit aucta ambulatio, atq; eſca poſt motus, qui poſt cibũ eſt. ſubinde potiones cibo immixtæ. Illud quoq; ſcire oportet, quod uentrẽ uomitus ſolutum comprimit: compreſſum ſoluit. Itemq; comprimit is uomitus, qui ſtatim poſt cibum eſt: ſoluit is qui tarde ſuperuenit. Quod ad ætates uero pertinet, inediam facillime ſuſtinent mediæ ætates: minus iuuenes: minime pueri, & ſenectute confecti. quò minus fert facile quiſq;, eò ſæpius debet cibum aſſumere: maximéq; eo eget, qui increſcit. Calida lauatio & pueris, & ſenibus apta eſt. Vinum dilutius pueris, ſenibus meracius. neutri ætati quæ inflationes mouent. Iuuenum minus quæ aſſumant, & quomodo curentur, intereſt. quibus iuuenibus fluxit aluus, plerunq; in ſenectute cõtrahitur. Quibus in adoleſcentia fuit aſtricta, ſæpe in ſenectute ſoluitur. Melior eſt autem in iuuene fluxior: in ſene aſtrictior. Tempus quoq; anni conſiderare oportet. hyeme plus eſſe conuenit. minus, ſed meracius bibere. multo pane uti. carne potius elixa. mediocr oleribus. ſemel die cibum capere: niſi ſi nimis uenter aſtrictus eſt. Si prandet aliquis, utilius eſt exiguum aliquid, & ipſum ſiccum ſine carne, ſine potione ſumere. Eo tempore anni calidus omnibus potius utendum eſt, uel calorem mouentibus. Venus tum non æque pernicioſa eſt. At uere paulum cibo demendum, adijciendumq; potioni: ſed dilutius tamen bibendum eſt. magis carne utendũ. magis oleribus: tranſeundum paulatim ad aſſa ab elixis. Venus eo tempore anni tutiſſima eſt. Aeſtate uero & potione, & cibo corpus ſæpius eget. ideo prandere quoq; commodum eſt. Eo tempore aptiſſima ſunt et caro, et olus. potio quamdilutiſſima, ut et ſitim tollat: nec corpus incẽdat. Frigida lauatio, caro aſſa, frigidi cibi, uel qui refrigerent. Vt ſæpius autem cibo utendum, ſic exiguo eſt. Per autumnum propter cœli uarietatem periculum maximum eſt. Itaq; neq; ſine ueſte, neq; ſine calciamentis prodire oportet, præcipueq; diebus frigidioribus. neq; ſub diuo nocte dormire: aut certe bene operiri. Cibo uero iam paulo pleniore uti licet. minus, ſed meracius bibere. Poma nocere quidam putant, quæ immodicè toto die plerunq; ſic aſſumuntur, ne quid ex denſiore cibo remittatur. Ita non

hæc, ſed

hæc,ſed cõſumatio omnium nocet. Ex quibus in nullo tamẽ minus q̃ in his noxæ eſt. Sed his uti non ſæpius quàm alio cibo conuenit. Deniq; aliquid denſiori cibo, cum id acædit, neceſſarium eſt demi. Neq; æſtate uero,neq; autumno utilis uenus eſt:tolerabilior tamen per autumnum:æſtate uero & toto (ſi fieri poteſt) abſtinendum.

De his,qui aliqua parte corporis laborant:et primum de his,quibus caput infirmum eſt. Caput.iiij.

p Roximũ eſt ut de his dicã, qui parteis aliquas corporis imbecillas habent,cui caput infirmum eſt: is ſi bene concoxerit,leniter perfricare id mane manibus ſuis debet. nũquam id, ſi fieri poteſt,ueſte uelare:aut ad cutem tonderi. Vtileq; lunam uitare, maximeq; ante ipſum lunæ,ſoliſq; concurſum. ſed nuſquam poſt cibum progredi. Si cui capilli ſunt,eos cotidie pectere:multum ambulare. ſed ſi licet,neq; ſub tecto,neq; in ſole. Vbiq; autem uitare ſolis ardorem, maximeq; poſt cibum,& uinum. potius ungi,q̃ lauari. nunq̃ ad flammam ungi:interdum ad prunam. Si in balneum uenit: ſub ueſte primum paulum in tepidario inſudare:ibi ungi:tum trãſire in calidarium:ubi ſudabit, in ſolium non deſcendere: ſed multa calida aqua per caput ſe totũ perfundere:tum tepida uti, dein frigida:diutiuſq; ea caput,quàm cæteras partes perfundere:deinde id aliquãdiu perfricare: nouiſſime detergere,& ungere. Capiti nihil æque prodeſt atq; aqua frigida. Itaq; is,cui hoc infirmum eſt,per æſtatem id bene largo canali cotidie debet aliquandiu ſubijcere. Semper autem etiam ſi ſine balneo unctus eſt,neq; totum corpus refrigerare ſuſtinet:caput tamen aqua frigida perfundere. ſed cum cæteras partes attingi nolit:demittere id ne ad ceruices aqua deſcendat:eamq; ne quid oculis, alijſue partibus noceat,defluentem ſubinde manibus ad os regerere. huic modicus cibus neceſſarius eſt, quem facile concoquat. iſq; ſi ieiunio caput lædituꝛ, aſſumendus etiam medio die eſt. ſi non lædituꝛ, ſemel potius. Bibere huic aſſidue uinum dilutum,leue,quàm aquam magis expedit:ut cum caput grauius eſſe cœperit, ſit quò confugiat: eiq; ex toto neq; uinum,neq; aqua ſemper utilia ſunt. mudicamentum utrumq; eſt,cum inuicem aſſumitur. Scribere,legere,uoce contendere, huic opus non eſt utiq; poſt cœnam: poſt quam ne cogitatio quidem ei ſatis tuta eſt: maxime tamen uomitus alienus eſt.

De his q̃ lippitudine, grauedine, deſtillatiõe, tonſilliśq; laborãt. Cap. V.

Eq; uero his ſolis, quos cãpitis imbecillitas torquet, uſus aquæ frigidæ prodeſt: ſed his etiã, quos aſſiduæ lippitudines, grauedines, deſtillationes, tonſillǽq; male habent. his autem non cãput tantum cotidie perfundendum eſt: ſed os quoq; multa frigida aqua fouendum eſt. præſtabiliſq; omnibus, quibus hoc utile auxilium eſt: eo utendum eſt, ubi grauius cœlum Auſtri reddiderunt. cumq; omnibus inutilis ſit poſt cibum aut contentio, aut cogitatio animi: tum his præcipue, qui uel cãpitis, uel arteriæ dolores habere conſuerunt, uel quoſlibet alios oris affectus. Vitari etiã grauedines, deſtillationesq; poſſunt: ſi quamminime eum, qui his opportunus eſt, aerem, uel locã, aquasq; mutet. ſi cãput in ſole protegit, ne incendatur: neue ſubitum ex repentino nubilo frigus id moueat. Si poſt concoctionem ieiunus cãput radit. Si poſt cibum neq; legit, neq; ſcribit.

n

Ad ſolutam aluum remedia. Caput VI.

Vem uero frequenter cietata aluus exercæt, huic opus eſt pila, ſimilibusq; ſuperiores partes exercere: dum ieiunus eſt, ambulare: uitare ſolis nimium ardorem, continua balnea, ungi citra ſudorem: non uti cibis uarijs, minimeq; iurulentis, aut leguminibus, oleribusue his, quæ celeriter deſcẽdunt: omnia deniq; fugere, quæ tarde cõcoquuntur. Venatio, duriq; piſces, & ex domeſticis animalibus aſſa cãro maxime iuuant. Nunquam uinum ſalſum bibere expedit: ne tenue quidem, aut dulce, ſed auſterum, & plenius, neq; id ipſum peruetus. Si mulſo uti uolet, id ex decocto melle faciendum eſt. Si frigidæ potiones uentrem eius non turbant, his utendum potiſſimum eſt. Si quid offenſæ in cœna ſenſit, uomere debet: idq; poſtero quoq; die facere. tertio modici ponderis panem ex uino eſſe, adiecta una, uel olea, uel ex defruto, ſimilibusq; alijs: deinde ad conſuetudinem redire. Semper autem poſt cibum conquieſcere: ac neq; intendere animum: neq; ambulatione quamuis leui dimoueri.

q

Remedia ad cœli dolorem. Caput VII.

T ſi laxius inteſtinum dolere conſueuit, quod κῶλον nominant: cum id nihil niſi genus inflationis ſit: id agẽdũ eſt, ut cõcoquat aliquis, ut lectione et alijs generibus exercæatur: utatur balneo cãlido: cibis quoq;, & potionibus cãlidis: deniq; omnimodo frigus euitet. item dulcia omnia, leguminaq;, & quicquid inflare conſueuit.

a

Quæ agenda sint stomacho laborantibus. Caput octauum.

Iquis uero stomacho laborat, legere clare debet: post lectionem ambulare, tum pila, uel armis, alióue quo genere, quo superior pars mouetur, exercæri. Non aquam, sed uinum cálidum bibere ieiunus. Tum cibum bis die assumere: sic tamen ut facile cócoquat. Vti uino tenui, & austero: & post cibum frigidis potionibus potius. Stomachum autem infirmum indicant pallor, macies, præcordiorum dolor, nausea, & nolentium uomitus. in ieiuno dolor capitis: quæ in quo non sunt, is firmi stomachi est. Neq; credendum utiq; nostris est: qui cum in aduersa ualetudine uinum, aut frigidam aquam concupierunt, delitiarum patrocinium in accusationem non merentis stomachi habent. At qui tarde concoquunt, & quorum ideo præcordia inflantur, quiue propter ardorem aliquem noctu sitire consuerunt, antequã conquiescant, duos tresue cyathos per tenuem fistulã bibant. Prodest ẽt aduersus tardam concoctionem clare legere: deinde ambulare: tum uel ungi, uel lauari assidue: uinum frigidũ bibere: et post cibum magnam potionem, sed, ut supra dixi, per syphonem. deinde omnes potiones aqua frigida includere. Cui uero cibus acescit, is ante eum bibere aquã egelidam debet, et uomere. At hic, cui ex hoc frequẽs deiectio incidit, quotiens aluus ei constiterit, frigida potione potissimũ utatur.

Quid obseruandũ sit dolore neruorũ laborantibus. Caput nonum.

I cui uero dolere nerui solent, quod in podagra, chiragrá ue esse consueuit, huic quantũ fieri potest, exercendum id est quod affectum est: obijciendumq; laborari, & frigori, nisi cum dolor increuit. Sub diuo quies optima est. Venus semper inimica est. Concoctio, sicutĩ in omnibus corporis affectibus, necessaria est. Cruditas enĩ id maxime lædit: & quotiens offensum corpus est, uiciosa pars maxime sentit. Vt concoctio autem omnibus uitijs occurrit: sic rursus alijs frigus, alijs calor. Quæ sequi quisq; pro habitu corporis sui debet. Frigus inimicũ est seni, tenui, uulneri, præcordijs, intestinis, uesicæ, auribus, coxis, scapulis, naturalibus, ossibus, dentibus, neruis, uuluæ, cerebro. Idẽ summam autem facit pallidam, aridam, durã, nigram. ex hoc horrores, tremoresq; nascuntur. At prodest iuuenibus, & omnibus plenis. erectiorq; mens est, & melius concoquitur, ubi frigus quidem est, sed cauetur. A qua uero frigida infusa præter quam capiti, etiam stomacho

prodeſt. Item articulis, doloribuſq; qui ſunt ſine ulceribus. item rubicundis nimis hominibus, ſi dolore uacant. Calor aũt adiuuat omnia, quæ frigus infeſtat. itẽ lippiẽtes: ſi nec dolor, nec lachrymæ ſunt. Neruos quoq;, q̃ contrahuntur, præcipueq; ea ulcera, quæ ex frigore ſunt. Idem corporis colorem bonum facit: urinã mouet. ſi nimius eſt, corpus effœminat: neruos emollit: ſtomachum ſoluit. Minime uero aut frigus, aut calor tuta ſunt: ubi ſubita inſuetis ſunt. Nam frigus lateris dolores, aliaq; uitia, frigida aqua ſtrumas excitat. Calor cõcoctionem prohibet: ſomnum aufert: ſudorem digerit: obnoxium morbis peſtilentibus corpus efficit.

Obſeruatio in peſtilentia. caput. x.

St etiã obſeruartio neceſſaria, qua quis in peſtilentia utatur adhuc integer: cum tñ ſecurus eſſe non poſſit.

e

Tum igitur oportet peregrinari: nauigare. Vbi id nõ licet, geſtari: ambulare ſub diuo ante æſtum leniter: eodemq; modo ungi: & ut ſupra cõprehenſum eſt, uitare fatigationem, cruditatem, frigus, calorem, libidinem: multoq; magis ſe continere, ſi qua grauitas in corpore eſt. Tũ neq; mane ſurgendum, neq; pedibus nudis ambulandum eſt. minimeq; poſt cibum aut balneum. neq; ieiuno, neq; cœnato uomendum eſt. neq; mouenda aluus: atq; etiam ſi per ſe mota eſt, cõprimenda eſt. Abſtinendum potius ſi plenius corpus eſt. Itemq; uitandum balneum, ſudor, meridianus ſomnus utiq;, ſi cibus quoq; anteceſſit: qui tamen ſemel die tunc commodius aſſumitur: inſuper etiã modicus, ne cruditatem moueat. Alternis diebus inuicem modo aqua, modo uinum bibendum eſt. quibus ſeruatis, ex reliqua uictus cõſuetudine quàm minimum mutari debet. Cum uero hæc in omni peſtilentia facienda ſint: tum in ea maxime, quam Auſtri excitarint. Atq; etiam peregrinantibus eadem neceſſaria ſunt, ubi graui tempore anni diſceſſerunt ex ſuis ſedibus: uel ubi in graues regiones uenerunt. Ac ſi cætera res aliqua prohibebit: utiq; abſtinere debebit. Atq; ita à uino ad aquam, ab hac ad uinum eo, qui ſupra poſitus eſt modo, tranſitus ei eſſe.

LIBER SECVNDVS.

NStantis autem aduerſæ ualetudinis ſigna complura ſunt: in quibus explicandis non dubitabo authoritate antiquorum uirorum uti, maximéq; Hippocratis: cum recentiores quoq; medici, quamuis quædam in curationibus mutarint: tamen hæc illum optime præſagiſſe fateantur. Sed antequam dico quibus præcedentibus morborum timor ſubſit: non alienum uidetur exponere, quæ tempora anni, quæ tempeſtatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora maxime tuta, uel periculis opportuna ſint: quod genus aduerſæ ualetudinis in quoq; timeri maxime poſſit. Non quo non omni tempore, in omni tempeſtatum genere, omnis ætatis, omnis habitus hominum per omnia genera morborum & ægrotent, & moriantur: ſed quod frequentius, tamen quædam eueniant. Ideoq; utile eſt ſcire unūquenq; quid, & quando maxime cæueat.

i

Quæ anni tempora, quæ tempeſtatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora uel tuta, uel morbis oportuna ſunt: & quod ualetudinis genus in quoq; timeri poſſit. Caput. I.

GItur ſaluberrimum uer eſt: proxima deinde ab hoc hyems: periculoſior æſtas. autumnus longe periculoſiſſimus. Ex tempeſtatibus uero optimæ æquales ſunt, ſiue frigidæ, ſiue calidæ: peſſimæ, quæ uariant maxime. quo fit ut autumnus plurimos opprimat. Nam ferè meridianis temporibus calor: nocturnis atq; matutinis, ſimulq; etiam ueſpertinis frigus eſt. Corpus ergò & æſtate, & ſubinde meridianis caloribus relaxatum, ſubito frigore excipitur. Sed ut eo tẽpore id maxime fit: ſic quandocunq; euenit, noxium eſt. Vbi æqualitas aũt eſt: tamen ſaluberrimi ſunt ſereni dies: meliores pluuij, quàm tantum nebuloſi, aut nubili: optimiq; hyeme, q omni uento uacant: æſtate, quibus Fauonij perflant. Si genus aliud uentorũ eſt, ſalubriores ſeptentrionales, q̃ ſubſolani, uel auſtri ſunt. ſic tamẽ ut hæc interdum regionum ſorte mutentur. Nam ferè uentus ubiq; à mediterraneis regionibus ueniens ſalubris, à mari grauis eſt. Neq; ſolũ in bono tempeſtatum habitu certior ualetudo eſt: ſed priores morbi quoq;, ſi qui incíderunt, leuiores ſunt: & promptius finiuntur. Peſſimum ergo cœlũ eſt, q̃ ægrum facit: adeo ut in id quoq; genus, quod natura peius eſt in

i

hoc ſtatu, ſalubris mutatio ſit. At ætas media tutiſſima eſt: quæ neq; iuuentæ calore, neq; ſenectutis frigore infeſtatur. Longis morbis ſenectus, acutis adoleſcentia magis patet. Corpus autem habiliſſimum quadratum eſt, neq; gracile, neq; obeſum. Nam longa ſtatura ut in iuuenta decora eſt: ſic matura ſenectute conficitur. gracile corpus, infirmum, obeſum, hebes eſt. Vere tamen maxime quæcunq; humoris motu nouantur, in metu eſſe conſueruut. ergo tum lippitudines, puſtulæ, profluuio ſanguinis, abſceſſus corporis, quæ ἀποσήματα græci nominant: bilis atra, quam μελαγχολίαν appellant: inſania, morbus comitialis, angina, grauedines, deſtillationes oriri ſolent. hi quoq; morbi, q in articulis, neruisq; modo urgent, modo quieſcunt: tum maxime & inchoantur, & repetunt. At æſtas non quidem uacat plerisq; ab his morbis: ſed adijcit febres, uel continuas, uel ardentes, uel tertianas, uomitus, alui deiectiones, auricularum dolores, ulcera oris, cancros, et in cæteris quidem partibus, ſed maxime obſcenis: & quicquid ſudore hominem reſoluit. uix quicquam ex his in autumnum non incidit: ſed oriuntur eo quoq; tempore febres incertæ: lienis dolor, aqua intercutem, tabes, quam græci φθίσιν nominant: urinæ difficultas, quam στραγγουρίαν appellant: tenuioris inteſtini morbus, quem ἰλεὸν nominant. Fit item lenitas inteſtinorum, quæ λειεντερία uocatur: coxæ dolores: morbi comitiales. Idemq; tempus, & diutinis malis fatigatos, & ab æſtate tantum proxima preſſos interimit: & alijs nouis morbis conficit: & quoſdam longiſſimis implicat, maximeq; quartanis: quæ per hyemem quoq; exerceant. Neq; aliud magis tempus peſtilentiæ patet: cuiuſcunq; ea generis eſt, quamuis uarijs rationibus nocet. Hyems autem capitis dolores, tuſſim, & quicquid in faucibus, in lateribus, in uiſceribus mali contrahitur, irritat. Ex tempeſtatibus Aquilo tuſſim mouet: fauces exaſperat: uentrem aſtringit: urinam ſupprimit: horrores excitat: item dolores lateris, & pectoris. Sanum tamen corpus ſpiſſat, & mobilius, atq; expeditius reddit. Auſter aures hebetat: ſenſus tardat: capitis dolores mouet: aluum ſoluit: totum corpus efficit hebes, humidum, languidum. Cæteri uenti quo uel huic, uel illi propiores ſunt: eo magis uicinos his, illisue affectus faciunt. Deniq; omnis calor, & iecur, & lienem inflammat: mentem hebetat: ut anima deficiat, ut ſanguis prorumpat, efficit. Frigus, modo neruorum diſtentionem, modo rigorem infert. Illud σπασμὸς, hoc τέτανος græce nominatur: nigritiem in ulceribus, horrorem in febribus excitat. In ſiccitatibus acutæ febres, lippitudines, tormina, urinæ difficultas, articulorum dolores oriuntur. Per imbres longæ febres, alui deiectiones, angina, cancri, morbi comitiales, reſolutio neruorum, quam παράλυ-

σιν græci nominant. Neq; ſolum intereſt quales dies ſint: ſed etiam quales ante præceſſerint. Si hyems ſicca ſeptentrionales uentos habuit, uer autem auſtros, & pluuias exhibet: ferè ſubeunt lippitudines, tormina, febres, maximéq; in mollioribus corporibus: ideóq; præcipue in mulieribus. Si uero Auſtri, pluuiæq; hyemem occuparunt: uer autem frigidum, & ſiccum eſt: grauidæ quidem fœminæ, quibus tum adeſt partus, abortu periclitantur. hæ uero quæ gignunt, imbecillos, uixq; uitales edunt. cæteros lippitudo arida, & ſi ſeniores ſunt, grauedines, atq; deſtillationes male habent. At ſi à prima hyeme Auſtri ad ultimum uer continuarunt: laterum dolores, & inſania febricitantium, quam φρενίτιν appellant, quam celerrime rapiunt. Vbi primo calor à primo uere orſus, æſtatem quoq; ſimilem exhibet, neceſſe eſt multum ſudorem in febribus ſubſequi. At ſi ſicca æſtas Aquilones habuit: autumno uero imbres, Auſtriq; ſunt: tota hyeme, quæ proxima eſt, tuſſis, deſtillatio, raucitas, in quibuſdam etiam tabes oriuntur. Sin autem autumnus quoq; æq; ſiccus hiſdem Aquilonibus perflatur: omnibus quidem mollioribus corporibus, inter quæ muliebria eſſe propoſui: ſecunda ualetudo contingit. durioribus uero inſtare poſſunt & aridæ lippitudines, & febres partim acutæ, partim longæ, & hi morbi: qui ex atra bile naſcuntur. Quod ad ætates uero pertinet: pueri, proximiq; his, uere optime ualent: & æſtate prima tutiſſimi ſunt. Senes æſtate, & autumni prima parte: iuuenes hyeme: quiq; inter iuuẽtam, ſenectutemq; ſunt. inimicior ſenibus hyems: æſtas adoleſcentibus eſt. Tum ſi qua imbecillitas oritur, proximum eſt ut infantes, teneroſq; adhuc pueros ſerpentia ulcera oris, quæ ἄφθαι græci nominant, uomitus, nocturnæ uigiliæ, aurium humor, circa umbilicum inflammationes exerceant. Propria etiam dentientium, ginguarũq; exulcerationes, diſtinctiones neuorum, febriculæ interdum, alui deiectiones, maxillæq; caninis dentibus orientibus male habent. quæ pericula pleniſſimi cuiſq; ſunt: & cui maxime uenter aſtrictus eſt. At ubi ætas paulum proceſſit: glandulæ, & uertebrarum, quæ in ſpina ſunt: aliquæ inclinationes, ſtrumæ, uerrucarum quædam genera dolentia, (ἀκροχορδόνας græci appellant) & plura alia tubercula oriuntur. Incipiente uero iam pube ex hiſdem multæ, & longæ febres: ſanguinis ex naribus curſus. maximéq; omnis pueritia primum circa quadrageſimum diem, deinde ſeptimo menſe, tum ſeptimo anno, poſtea circa pubertatem periclitatur. Si qua etiam genera morborum in infantem inciderunt: ac neq; pubertate, neque primis coitibus, neq; in fœmina pri-

mis menstruis finita sunt: ferè longa sunt. Sæpius tamen morbi pueriles, q diutius manserunt: terminantur. Adolescentia morbis acutis, itẽ comitialibus, tabiq; maxime obiecta est: fereq; iuuenes sunt, qui sanguinem expuunt. Post hanc ætatem laterum, & pulmonis dolores, lethargus, cholera, insania, sanguinis per quædam etiam uelut ora uenarum (ἀιμοῤῥοϊδας græci appellant) profusio. In senectute spiritus, & urinæ difficultas: grauedo articulorum, & renum dolores: neruorum resolutiones: malus corporis habitus (καχεξίαν græci appellant): nocturnæ uigiliæ: uitia longiora aurium, oculorum, etiam nariũ, præcipueq; soluta aluus: et quæ sequũtur hãc tormina: uel leuitas intestinorum, cæteraq; fusi uẽtris mala. Præter hæc graciles: tabes, deiectiones, desillationes, item uiscerũ, & laterum dolores fatigant. Obesi plerunq; acutis morbis, & difficultate spirandi strangulantur: subitoq; sæpe moriuntur. quod in corpore tenuiore uix euenit.

De notis aduersæ ualetudinis futuræ. Caput. II.

a Nte aduersam autem ualetudinẽ, ut supra dixi, quædam notæ oriuntur, quarũ omnium commune est, aliter se corpus habere, atq; consueuit: neq; in peius tantum, sed etiam in melius. Ergo si plenior aliquis, & speciosior, & coloratior factus est, suspecta habere bona sua debet. quæ quia neq; in eodem habitu subsistere, neq; ultra progredi possunt: ferè retro quasi ruina quadam reuoluuntur. Peius tamen signum est ubi aliquis contra consuetudinem emacruit, & colorem, decoremq; amisit. quoniam in his quæ superant, est quod morbus demat: in his quæ desunt, non est quod ipsum morbum ferat. Præter hæc protinus timeri debet, si grauiora membra sunt: si crebra ulcera oriuntur: si corpus supra consuetudinem inæaluit: si grauior somnus pressit: si tumultuosa somnia fuerunt: si sæpius expergiscitur aliquis q̃ assueuit: deinde iterũ soporatur. si corpus dormientis circa partes aliquas contra consuetudinẽ insudat: maximeq; circa pectus, aut ceruices, aut crura, uel genua, uel coxas. Itẽ si marcet animus: si loqui, & moueri piget. si corpus torpet: si dolor præcordiorũ est, aut totius pectoris: aut qui in plurimis euenit capitis: si saliuæ plenum est os: si oculi cum dolore uertuntur: si tẽpora astricta sunt: si membra inhorrescunt: si spiritus grauior est: si circa frontem intentæ uenæ mouentur: si frequentes oscitationes: si genua quasi fatigata sunt: totumue corpus lassitudinẽ sentit. Ex quibus sæpe plura, nunq̃ non aliqua se-

brem antecedunt. In primis tamen illud considerandū est, nunquid sæpius horum aliquid eueniat: ac ideo neq; corporis ulla difficultas subsequatur. Sunt enim quædam proprietates hominum, sine quarū notitia non facile quicquam in futurum præsagiri potest: Facile itaq; securus est in his aliquis, quæ sæpe sine piculo euasit. Ille solicitari debet, cui hæc noua sunt: aut q̄ ista nunq̄ sine custodia sui, tuta habuit.

Quæ bona in ægrotantibus signa sint. Caput III.

Bi uero febris aliquem occupat: scire licet non periclitari, si in latus, aut dextrum, aut sinistrum, ut ipsi uisum est, cubat: cruribus paulū reductis: qui fere sani quoq; iacentis habitus est: si facile conuertitur: si noctu dormit: si interdiu uigilat: si ex facili spirat: si nō cōflictatur: si circa umbilicum, & pubem cutis plana est: si præcordia eius sine ullo sensu doloris æqualiter mollia in utraq; pte sunt. quod si paulo tumidiora sunt: sed tamen digitis cedunt, & nō dolent: hæc ualetudo, ut spatium aliquod habebit: sic tuta erit. Corpus quoq; quod æqualiter molle, & calidum est: quodq; æqualiter totum insudat: & cuius febricula eo sudore finitur: securitatem pollicetur: quando iam ad sanitatem uenit corpus. Sternutamentum etiā inter bona indicia est. Et cupiditas cibi uel à primo seruata, uel etiam post fastidium orta. neq; terrere debet ea febris, quæ eodem die finita est: ac ne ea quidē, quæ quamuis longiore tempore euanuit: tamen ante alterā accessionem ex toto quieuit sic, ut & corpus integrum, quod εὐλιπρινὲς græci uocant, fieret. Si quis aūt incidit uomitus, mixtus esse et bile, & pituita debet: & in urina subsidere album: leue, æquale sic, ut etiam si quæ quasi nubeculæ innatarint: in imum deferantur. At uenter ei qui à periculo tutus est, reddit modo mollia figurata eodē ferè tempore, quo secunda ualetudine assueuit: modo conuenientia his quæ assumuntur. peior cita aluus est. Sed ne hæc quidem terrere protinus debet: si matutinis temporibus coacta magis est: aut si procedente tempore paulatim contrahitur, & ruffa est: neq; fœditate odoris similem aluum sani hominis excedit. Ac lumbricos quoq; aliquos sub fine morbi descendisse nihil nocet. Si inflammatio in superioribus partibus dolorē, tumoremq; fecit, bonum signum est. Sonus uentris inde ad inferiores partes euolutus, magisq; etiam si sine difficultate cum stercore excessit.

Mala ſigna ægrotantium. Caput. IIII.

Contra grauis morbi periculum eſt: ubi ſupinus æger iacet porrectis manibus, & cruribus. ubi reſidere c uult in ipſo acuti morbi impetu, præcipuéq; pulmonibus laborantibus. ubi nocturna uigilia premitur: etiam ſi interdiu ſomnus accedit. Ex quo tamen peior eſt, qui inter quartam horam, & noctem: q̃ qui matutino tempore ad quartam. Peſſimum tamen eſt ſi ſomnus neq; noctu, neq; interdiu accedit. id enim ferè ſine continuo dolore eſſe non poteſt. Aéq; uero ſignũ malum eſt etiam ſomno ultra debitum urgeri: peiusq; quo magis ſe ſopor interdiu, noctuq; continuat. Mali etiam morbi teſtimonium eſt uehementer, & crebro ſpirare: à ſexto die cœpiſſe inhorreſcere: plus expuere: uix excreare: doloré habere continuũ: difficulter ferre morbum: iactare brachia, & crura: ſine uoluntate lachrymare: habere humorem glutinoſum dentibus inhærentem: cutẽ circa umbilicum, et pubem macram: præcordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta: magisq; ſi hæc dextra parte, q̃ ſiniſtra ſunt: periculoſiſſimum tamen eſt: ſi uenæ quoq; ibi uehementer agitantur. Mali ẽt morbi ſignũ eſt, nimis celeriter emacreſcere: caput, et pedes, manusq; calidas habere: uentre, & lateribus frigentibus, aut frigidas extremas partes acuto morbo urgente: aut poſt ſudorem inhorreſcere: aut poſt uomitũ ſingultum eſſe: uel rubere oculos: aut poſt cupiditatẽ cibi, poſt'ue longas febres hũc faſtidire: aut multũ ſudare, maximéq; frigido ſudore: aut habere ſudores non per totum corpus æquales, quiq; febrem non finiant: & eas febres, quæ cotidie tempore eodẽ reuertantur: quæ'ue ſemper pares acceſſiones habeant: neq; tertio quoq; die leuentur, quæ'ue continuent, ut per acceſſiones increſcant: per diſceſſiones tantum molliantur: nec unquam integrum corpus dimittant. Peſſimum eſt ſi ne leuatur quidem febris: ſed æque concitata continuat. Periculoſum eſt etiam poſt arquatum morbũ febrem oriri, utiq; ſi præcordia dextra parte dura manſerunt: ac dolentibus his leua. Nulla acuta febris leuiter terrere nos debet. neq; unquam in acuta febre, aut à ſomno non eſt terribilis neruorum diſtentio. timere ẽt ex ſomno, mali morbi eſt. Itemq; in prima febre protinus mentem eſſe turbatam: membrum'ue aliquod eſſe reſolutum. ex quo caſu quamuis uita redditur: tamen id ferè membrum debilitatur. Vomitus etiam periculoſus eſt ſinceræ pituitæ uel bilis: peiorq; ſi uiridis, aut niger eſt. At mala urina eſt, in qua ſubſidunt uel rubra, aut liuida, deterior, in qua quaſi fila quædã tenuia, atq; alba. peſſima ex his, ſi tanq̃ ex furfuribus factas nubecu-

las repreſentat. diluta quoq; atq; alba uitioſa ẽ: ſed in phreniticis maxime. Aluus aũt mala eſt ex toto ſuppreſſa. Periculoſa etiã quæ inter febres fluens, cõquieſcere hominem in cubili non patitur: utiq; ſi quod deſcendit eſt perliquidum, aut albidum, aut pallidum, aut ſpumans. Præter hæc periculum oſtendit id quod excernitur, ſi eſt exiguũ, glutinoſum, leue, album, idemq; ſubpallidum: uel ſi eſt aut liuidum, aut bilioſum, aut cruentum, aut peioris odoris, quàm ex conſuetudine. Malum eſt etiam, quod poſt longas febres ſincerum eſt.

De Signis longæ ualetudinis. Caput. V.

Poſt hæc inditia notum eſt longum morbũ fieri. ſic enim neceſſe eſt: niſi occidit. Neq; ulla alia ſpes in malis magnis eſt: q̃ ut impetum morbi trahendo, aliquis effugiat: porrigaturq; in id tempus, quod curationi locum præſtet. protinus tñ ſigna quædam ſunt: ex quibus colligere poſſumus morbũ & ſi non interemerit: longius tñ tempus habiturum. Vbi frigidus ſudor inter febres non acutas circa caput tantum, & ceruices oritur: aut ubi febre non quieſcente corpus inſudat: aut ubi corpus modo frigidum, modo calidum eſt, & color alius ex alio fit: aut ubi quod inter febres aliqua parte abſceſſit, ad ſanitatẽ nõ peruenit: aut ubi æger pro ſpacio parum emacreſcit. Itẽ ſi urina modo liquida, et pura eſt: modo habet quædã ſubſidentia: ſi leuia, atq; alba, rubráue ſunt, quæ in ea ſubſidũt: aut ſi quaſdã quaſi maculas repreſentat: aut ſi bullulas excitat.

De indicijs mortis. Caput. VI.

Sed inter hæc quidem propoſito metu ſpes tamen ſupereſt. Ad ultima uero iam uentum eſſe, teſtantur nares acutæ, collapſa tempora, oculi concaui, frigidæ, languidæq; aures, & imis partibus leniter uerſæ: cutis circa frontem dura, et intenta: color aut niger, aut perpallidus: multoq; magis ſi ita hæc ſunt: ut neq; uigilia præceſſerit, neq; uentris reſolutio, neq; inedia. Ex quibus cauſis interdum hæc ſpecies oritur: ſed uno die finitur. Itaq; diutius durans, mortis index eſt. Si uero in morbo uetere iam triduo talis eſt: in propinquo mors eſt: magisq; ſi præter hæc oculi quoq; lumen refugiunt et illachrymant: quæq; in his alba eſſe debent, rubeſcunt: atq; in hiſdem uenulæ pallẽt: pituitaq; in his innatãs nouiſſime angulis inhæreſcit: alterq; ex his minor eſt: hiq; aut uehementer ſubſederunt: aut facti tumidiores ſunt:

perq; ſomnum palpebræ non cõmittuntur: ſed inter has ex albo oculorum aliquid apparet: neq; id fluens aluus expreſſit: eædemq; palpebræ pallent: & idem pallor labra, et nares decolorat. eademq; labra, & nares, oculiq;, et palpebræ, et ſuperalia, aliquaue ex his peruertuntur: isq; propter imbecallitatem iam non audit: aut non uidet eadem: mors denuntiatur. Vbi ægri ſupini cubant: hisq; genua contracta ſunt: ubi deorſum ad pedes ſubinde delabitur: ubi brachia, & crura nudat, & inæquabiliter diſpergit: neq; his calor ſubeſt: ubi hiat: ubi aſſidue dormit: ubi his qui mentis ſuæ non eſt: neq; id facere ſanus ſolet: dentibus ſtridet: ubi ulcus quod aut ante, aut in ipſo morbo natum eſt: aridum, & aut pallidum, aut liuidum factum eſt. Illa quoq; mortis indicia ſunt: ungues, digitiq; pallidi: frigidus ſpiritus: aut ſi manibus quis in febre, & acuto morbo uel inſania, pulmonisue dolore, uel capitis, in ueſte floccos legit: fimbriasue diducat: uel in adiuncto pariete ſi qua minuta eminent: carpit. Dolores etiam circa coxas, et inferiores partes orti, ſi ad uiſcera tranſierunt: ſubitoq; deſierunt: mortẽ ſubeſſe teſtantur: magisq; ſi alia quoq; ſigna acceſſerunt. Neq; is ſeruari poteſt, qui ſine ullo tumore febricitans, ſubito strãgulatur: aut deuorare ſaliuam ſuam non poteſt. Cui'ue in eodem febris, corporisq; habitu ceruix conuertitur: ſic ut deuorare æque nihil poſſit: aut cui ſimul & continua febris, & ultima corporis infirmitas eſt: aut cui febre non quieſcente exterior pars friget: interior ſic calet: ut etiam ſitim faciat: aut qui febre æquæ non quieſcente: ſimul & delirio, & ſpirandi difficultate uexatur: aut qui è poto ueratro exceptus diſtentione neruorum eſt: aut qui ebrius obmutuit: is enim febre, adiecta neruorum diſtentione conſumitur: niſi aut febris acceſſit, aut eo tempore, quo ebrietas ſolui debet, loqui cepit. Mulier quoq; grauida acuto morbo facile cõſumitur: & is, cui ſomnus dolorem auget: & cui protinus in recenti morbo bilis atra, uel infra, uel ſupra ſe oſtendit: cui'ue alterutrum modo ſe prompſit: cum iam longo morbo corpus eius eſſet extenuatum, et affectum. ſputum ẽt bilioſum, & purulentum, ſiue ſeparatim iſta, ſiue mixta proueniunt: interitus periculũ oſtendunt. Ac ſi circa ſeptimum diẽ tale eſſe cœpit: proximũ eſt ut is circa quartumdecimum diem decedat: niſi alia ſigna meliora, peioraue acceſſerint. quæ quo leuiora, grauioraue ſubſecuta ſunt: eo uel ſeriorem mortem, uel maturiorem denunciant. Sudor quoq; frigidus in acuta febre peſtiferus eſt. atq; in omni morbo uomitus: qui uarius, & multorum colorum eſt: præcipueq; ſi malus in hoc odor eſt. Ac ſanguinẽ quoq; in febre uomuiſſe peſtiferum eſt. Vrina uero rubra, & tenuis in magna cruditate eſſe cõſueuit: & ſæpe antequam ſpacio

matureſcat, hominem rapit. Itaq; ſi talis diutius permanet, periculũ mortis oſtendit. Peſſima tamen eſt, præcipueq; mortifera, nigra, craſſa, mali odoris: atq; in uiris quidem, & mulieribus talis deterrima eſt. In pueris uero, quæ tenuis, & diluta eſt. Aluus quoq; uaria peſtifera eſt: quæ ſtrigmentũ, ſanguinem, bilem uiridem, aliquid modo diuerſis temporibus, modo ſimul: & in mixtura quadam diſcreta tamen repreſentat. Sed hæc quidem poteſt paulo diutius trahere. In præcipiti uero iam eſſe denunciat quæ liquida: eademq; uel nigra, uel pallida, uel pinguis eſt: utiq; ſi magna fœditas odoris accęſſit. Illud interrogari me poſſe ab aliquo ſcio, ſi certa futuræ mortis indicia ſunt: quomodo interdum deſerti à medicis conualeſcant: quoſdamq; fama prodiderit in ipſis funeribus reuixiſſe. Quinetiam uir iure magni nominis Democritus, ne finitæ quidẽ uitæ ſatis certas notas eſſe propoſuit, quibus medici credidiſſent: adeo illud non reliquit, ut certa aliqua ſigna futuræ mortis eſſent: aduerſus quos, ne dicam illud quidem, quod in uicino ſæpe quædam notæ poſitæ non bonos, ſed imperitos medicos decipiunt: quod Aſclepiades funeri obuius intellexit eum uiuere, qui efferebatur: ne protinus crimen artis eſſet, ſi quod profeſſoris ſit: illa tamen moderatius ſubijciam. Coniecturalẽ artem eſſe medicinam, rationemq; coniecturæ talem eſſe: ut cum ſæpius aliquando reſponderit, interdum tñ fallat nos. Si quid itaq; uix in milleſimo corpore aliquãdo decipit: id notã nõ habet, cum per innumerabiles homines reſpondeat. Idq; non in his tantum, quæ peſtifera ſunt, dico: ſed in his quoq;, quæ ſalutaria. Si quidem etiam ſpes interdum fruſtratur: & moritur aliquis, de quo medicus ſecurus primo fuit. Quæq; medendi cauſa reperta ſunt, non nunquam in peius aliquid conuertunt. Neq; id euitare humana imbecillitas in tanta uarietate corporum poteſt. Sed eſt tamen medicinæ fides, quæ multo ſæpius, perq; multo plures ægros prodeſt. Neq; tamen ignorare oportet in acutis morbis fallaces magis notas eſſe & ſalutis, & mortis.

De notis, quas aliquis in ſingulis morborum generibus habere poſſit. Caput ſextum.

Sed cum propoſuerim ſigna quæ in omnia aduerſa ualitudine cõia eſſe conſuerunt: ea quoq; trãſibo, ut quas aliquis in ſingulis morborũ generibus habere poſſit notas, indicẽ. Quædã aũt ſunt, quæ ãn febres, quædam, quæ inter eas quid aut intus ſit, aut uenturum ſit, oſtendunt. Ante febres, ſi caput graue eſt: aut ex ſomno oculi cali-

gant:aut frequẽtia ſternutamenta ſunt:circa caput aliquis pituitæ impetus timeri poteſt. Si ſanguis,aut color abundat:proximum eſt,ut aliqua parte profluuium ſanguinis fiat. Si ſine cauſa quis emacreſcit:ne in malum habitum corpus eius recidat,metus eſt. Si præcordia dolent:aut inflãmatio grauis eſt:aut non toto die concocta fertur urina:cruditatẽ eſſe manifeſtum eſt. Quibus diu color ſine morbo regio malus eſt:hi uel capitis doloribus cõflictantur:uel terrã edunt. Qui diu habent faciem pallidam,& tumidam:aut capite,aut uiſceribus, aut aluo laborant. Si in cõtinua febre puero uẽter nihil reddit,mutatur q; ei color:nec ſomnus accedit:ploratq; is aſſidue:metuenda neruorũ diſtentio eſt. Frequens aũt deſtillatio in corpore tenui,longoq;,tabem timendam eſſe teſtatur. Vbi pluribus diebus non deſcendit aluus,docet aut ſubitam deiectionẽ,aut febriculam inſtare. Vbi pedes turgent,longæ deiectiões ſunt. Vbi dolor in imo uentre et ĩcoxis eſt,aqua intercutis inſtat. ſed hoc morbi genus ab ilibus oriri ſolet. Idem propoſitũ periculum eſt his,quibus uoluntas deſidendi eſt: uenter nihil reddit, niſi & ægre,& durũ:tumor in pedibus eſt. idemq; modo dextra, modo ſiniſtra parte uentris ĩnuicé oritur,atq; finitur. ſed à iecinore id malum proficiſci uidetur. eiusdem morbi nota eſt. Vbi circa umbilicum inteſtina torquentur(σπόφον græci nominant)coxæq; dolores manent:eaq; neq; tempore,neq; remedijs ſoluuntur. Dolor aũt articulorum,pro ut in pedibus,manibus ue,aut alia qualibet parte ſic eſt,ut eo loco nerui contrahantur: aut ſi id membrum ex leui cauſa fatigatum,æq; frigido,calidoq; offenditur:podagrã,chiragram ue,uel eius articuli,in quo id ſentitur,morbũ futurum eſſe denuntiat. Quibus in pueritia ſanguis ex naribus fluxit,dein fluere deſiit:hi uel capitis doloribus conflictentur neceſſe eſt:uel in articulis aliquas exulcerationes graues habeant:uel aliquo morbo etiam debilitentur. Quibus fœminis menſtrua non proueniunt, neceſſe eſt capitis acerbiſſimi dolores ſint: uel quælibet alia pars morbo infeſtetur. Eademq; his pericula ſunt,quibus articulorum uitia dolores,tumoresq; ſine podagra,ſimilibusq; morbis oriũtur,& deſinunt. Vtiq; ſi ſæpe tempora hisdem dolent:noctuq; corpora inſudant: ſi frons prurit,lippitudinis metus eſt. Si mulier à partu uehementes dolores habet: neq; alia præter ea ſigna mala ſunt:circa uigeſimum diem aut ſanguis per nares erumpet,aut in inferioribus partibus aliquid abſcedet. Quicũq; etiam dolorem ingentem circa tempora,& frontem habebit: is alterutra ratione eum finiet,magisq; ſi iuuenis erit,per ſanguinis profuſionem:ſi ſenior,per ſuppurationem. Febris aũt quæ ſubito ſine ratione ſine bonis ſignis finita eſt,ferè reuertitur. Cui fauces ſanguine,et

interdiu,& noctu replentur sic,ut neq; capitis dolores,neq; præcordiorum,neq; tussis,neq; uomitus, neq; febricula præcesserit:huius aut in naribus,aut in faucibus ulcus reperietur.Si mulieri ex inguine febricula orta est:neq; causa apparet,ulcus in uulua est. Vrina autem crassa,ex qua quod desidet,album est: significat circa articulos,aut circa uiscera dolorem,metumq; morbi esse. Eadem uiridis,aut uiscerum dolorem,tumoremq; cum aliquo periculo subesse: aut certe corpus integrum non esse testatur.At si sanguis,aut pus in urina est: uel uesica,uel renes exulcerati sunt. Si hæc crassa carunculas quasdam exiguus quasi capillos habet:aut si bullat,aut si male olet:& interdum quasi harenam,interdum quasi sanguinem trahit:dolent autẽ coxæ: quæq; inter has,superq; pubem sunt: & accedunt frequentes ructus:interdum uomitus bilios⁹,extremæq; partes frigescunt: urinæ crebra cupiditas,sed magna difficultas est: & quod inde excretum est,aquæ simile uel ruffum,uel pallidum est:paulum tamen in eo leuamenti est:aluus uero cum multo spiritu redditur: utiq; in renibus uitium est.Aut si paulatim destillat: uel si sanguis per hanc editur, & in eo quædam cruenta concreta sunt, idq; ipsum cum difficultate redditur,& circa pubem inferiores partes dolent,in eadem uesica uitium est. Calculosi uero his indicijs cognoscuntur. Difficulter urina redditur:paulatimq; interdum etiam sine uoluntate destillat. Eadem harenosa est: nonnunq; aut sanguis,aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur.Eamq; quidam promptius recti,quidam resupinati:maximeq; hi qui grandes calculos habent:quidam etiam inclinati reddunt: colemq; extendendo, dolorem leuant. Grauitatis quoq; cuiusdam in ea parte sensus est: atq; ea cursu, omniq; motu augentur. Quidam etiam cum torquentur, pedes inter se subinde mutatis uicibus implicant. Fœminæ uero oras naturalium suorum manibus admotis scalpere crebro coguntur. Nonnunquam si digitum admouerunt,ubi uesicæ ceruicem is urget,calculum sentiunt. At qui spumantem sanguinem excreant,his in pulmone uicium est.Mulieri grauidæ sine modo fusa aluus elidere partũ potest. Eidem si lac ex mãmis profluit,imbecillum est,quod intus gerit. duræ mammæ sanum illud esse testantur.Frequens singultus,& præter consuetudinem continuus iecur inflammatum esse significat. Si tumores super ulcera subito esse desierunt,idq; à tergo incidit: uel distentio neruorũ,uel rigor timeri potest.At si à priore parte id euenit:uel lateris acutus dolor,uel insania expectanda est.Interdum etiam huiusmodi casum, quæ tutissima inter hæc est,profusio alui sequitur. Si ora uenarũ sanguinem solita fundere,subito suppressa sunt:aut aqua

intercutis aut tabes sequitur: eadem tabes subit, si in lateris dolore orta suppuratio, intra quadraginta dies purgari nō potuit. At si longa tristitia cum longo timore, & uigilia est: atræ bilis morbus subest. Quibus sæpe ex naribus fluit sanguis, his aut lienis tumet: aut capitis dolores sunt: quos sequitur, ut quædam ante oculos tanquam imagines obuersentur. At quibus magni lienes sunt, his gingiuæ malæ sunt: et os olet: aut sanguis aliqua parte prorumpit. quorum si nihil euenit, necesse est in cruribus mala ulcera, & ex his nigræ cicatrices fiant. Quibus causa doloris neq; sensus eius est, his mens labat. Si in uentrē sanguis confluxit: ibi in pus uertitur. Si à coxis, et ab inferioribus partibus dolor in pectus transit: neq; ullum signum malum accessit: suppurationis eo loco periculum est. Quibus sine febre aliqua ex parte dolor, aut prurigo cū rubore, aut calore est: ibi aliquid suppurat. Vrina quoq; quæ in homine sano parum liquida est, circa aures futuram aliquam suppurationē esse denunciat. Hæc uero cum sine febre quoq; uel latentium, uel futurarum rerū notas habeant, multo certiora sunt, ubi febris accessit: atq; etiam aliorū morborum tum signa nascuntur. Ergo protinus insania timenda est: ubi expeditior alicuius, q̄ sani fuit sermo est: subitáq; loquacitas orta est: & hæc ipsa solito audatior. aut ubi raro quis, & uehementer spirat: uenasq; concitatas habet, præcordiis duris, & tumentibus. Oculorū quoq; frequens motus, & in capitis dolore offusæ oculis tenebræ: uel nullo dolore substante somnus ereptus, continuataq; nocte, & die uigilia: uel prostratum contra consuetudinem corpus in uentrem sic, ut ipsius alui dolor id non coegerit. Item robusto adhuc corpore insolitus dentium stridor, insaniæ signa sunt. Siquid etiam abscessit: & anteq̄ suppuraret, manente adhuc corpore insolita febre subsedit, periculū affert primum furoris, deinde interitus: auris quoq; dolor acutus cū febre continua, uehementiq; sæpe mentem turbat: & ex eo casu iuniores interdum intra septimum diē moriuntur: seniores tardius. quoniam neq; æque magnas febres experiuntur: neq; æque insaniunt ita sustinent, dum his affectus intus uersatur. Suffusæ quoq; sanguine mulieris mammæ, furorem uenturum esse testantur. Quibus autē longæ febres sunt: his aut abscessus aliqui, aut articulorum dolores erunt. Quorum faucibus in febre eliditur spiritus, instat his neruorū distentio. Si angina subito finita est, in pulmonem id malum transit: idq; sæpe intra septimum diem occidit: quod nisi incidat, sequitur, ut aliqua parte suppuret. Deinde post alui longam resolutionē, tormina. Post hæc intestinorum leuitas oritur. Post nimias destillationes, tabes. post lateris dolores, uitia pulmonum. post hæc, insania. Post magnos feruores corporis, neruorum rigor, aut distentio. Vbi

diſtentio. ubi cæput uulneratum eſt, delirium. ubi uigilia torſit, neruorum diſtentio. ubi uehementer uenæ ſuper ulcera mouentur: ſanguinis proſluuium erit. Suppuratio uero pluribus morbis excitatur. Nã ſi longæ febres ſine dolore, ſine manifeſta cauſa remanent: in aliquã partem id malum incumbit, in iunioribus tamen: nam in ſenioribus ex eiuſmodi morbo quartana ferè naſcitur. Eadem ſuppuratio fit, ſi præcordia dura dolentia ante uigeſimum diem hominẽ non ſuſtulerunt: neq; ſanguis ex naribus fluxit, maximéq; in adoleſcentibus. utiq; ſi inter principia aut oculorũ cæligo, aut cæpitis dolores fuerunt: ſed cum inferioribus partibus aliquid abſceſſit. aut ſi præcordia tumorem mollem habent: neq; habere intra ſexaginta dies deſinunt: hæretq; per omne id tempus febris. Sed tum in ſuperioribus partibus fit abſceſſus: ac ſi inter ipſa ulcera nõ fuit: circa aures erumpit. Cumq; omnis longus tumor ad ſuppurationem ferè ſpectet: magis ſe tendit is, qui in præcordijs, q̃ is qui eſt in uentre: & is qui ſupra umbilicũ, q̃ is qui infra eſt. Si laſſitudinis etiam ſenſus in febre eſt: uel in maxillis, uel in articulis aliquid abſcedit. Interdum quoq; urina tenuis, et cruda ſic diu fertur: ut alia ſalutaria ſigna ſint. Ex quo eo cæſu plerunq; infra tranſuerſum ſeptum, quod διάφραγμα græci uocant, fit abſceſſus. Dolor autem pulmonis ſi neq; per ſputa, neq; per cucurbitulas, neq; per ſanguinis detractionem, neq; per uictus rationem finitus eſt, uomicas aliquas intus excitat aut circa uigeſimum diem, aut circa xxx: nonnunq̃ etiam circa ſexageſimum. numerabimus autem ab eo die, quo primũ febricitauit aliquis, aut inhorruit, aut grauitatem eius partis ſenſit. ſed hæ uomicæ modo à pulmone, modo à contraria parte naſcuntur. Quod ſuppurat ab ea parte, quam afficit: dolorem, inflãmationemq; concitat, ipſum cælidius eſt: et ſi in partem ſanam aliquis decubuit: onerare eam ex pondere aliquo uidetur. Omnis etiã ſuppuratio quæ nondum oculis patet, ſic deprehendi poteſt. Si febris nõ dimittit: eaq; interdiu leuior eſt: noctu increſcit: multus ſudor oritur: cupiditas tuſſiẽdi eſt: et penè nihil in tuſſi excreatur: oculi cæui ſunt: malæ rubent: uenæ ſub lingua inalbeſcunt: in manibus fiunt adunci ungues, digiti, maximéq; ſummi pallẽt: in pedibus tumores ſunt: ſpiritus difficilius trahitur: cibi faſtidium eſt: puſtulæ toto corpore oriuntur. Quod ſi protinus initio dolor & tuſſis fuit, & ſpiritus difficultas: uomicæ uel ante, uel circa uigeſimum diem erumpet. ſi ſerius iſtæ cœperint: neceſſe eſt quidem increſcant. ſed quo minus cito affecerint: eo tardius ſoluentur. Solent etiam in graui morbo pedes cum digitis, unguibuſq; nigreſcere. quod ſi non eſt mors conſecuta, & reliquum corpus inualuit: pedes tamen decidunt.

Quæ notæ in quoq; morbi genere, uel ſpem, uel pericula oſtendant. Caput. VII.

SEquitur ut in quoq; morbi genere proprias notas explicem: quæ uel ſpem, uel periculum oſtendant. Ex ueſica dolente ſi purulenta urina proceſſit: inq; ea leue, & album ſubſedit: metũ detrahit. In pulmonis morbo ſi ſputo ipſe leuatur dolor: quamuis id purulentum eſt: tamen æger facile ſpirat: facile excreat: morbum ipſum non difficulter fert: poteſt ei ſecunda ualetudo contingere. Neq; inter initia terreri conuenit: ſi protinus ſputum mixtum eſt ruffo quodam, & ſanguine, dummodo ſtatim edatur. Laterum dolores ſuppuratione facta, deinde intra quadrageſimum diẽ purgata finiuntur. Si in iecinore uomica eſt, & ex ea fertur pus purum, & album: ſalus ei facilis. Id enim malum in tunica eſt. Ex ſuppurationibus uero hæ tolerabiles ſunt: quæ in exteriorem partem feruntur, et acuuntur. Et ex his quæ intus procedunt, hæ leuiores: quæ contra ſe cutem non afficiunt: eamq; & ſine dolore eſſe, & eiuſdem coloris, cuius reliquæ partes ſunt, ſinunt eſſe. Pus quoq; quacunq; parte erumpit: ſi eſt leue, album, & unius coloris, ſine ullo metu eſt: & quo effuſo febris protinus conquieuit: deſieruntq; urgere cibi faſtidiũ, & potionis deſiderium. ſi quando etiam ſuppuratio deſcendit in crura: ſputumq; eiuſdem factum pro ruffo purulentum eſt: periculi minus eſt. At in tabe eius, qui ſaluus futurus eſt: ſputum eſſe debet albũ, æquale totum: eiuſdemq; coloris ſine pituita: eiq; etiã ſimile eſſe oportet ſi quid in nares à capite deſtillat. Longe optimum eſt febrem omnino non eſſe. ſecundum eſt tantulum eſſe: ut neq; cibum impediat, neq; crebram ſitim faciat. Aluus in hac ualetudine ea tuta eſt: quæ cotidie coacta: eaq; conuenientia his quæ aſſumuntur, reddit. Corpus, id quod minime tenue, maximeq; lati pectoris, atq; ſetoſi eſt: cuiuſq; cartilago exigua, & carnoſa eſt. Super tabem ſi mulieri quoq; ſuppreſſa menſtrua fuerunt: et circa pectus, atq; ſcapulas dolor manſit: ſubitoq; ſanguis erupit: leuari morbus ſolet. Nã & tuſſis minuitur: et ſitis atq; febriculæ deſinũt. Sed ijſdẽ ferè niſi redit ſanguis, uomica erumpit: quæ quo cruentior, eo melior eſt. A qua autem inter cutem minime terribilis eſt: quæ nullo antecedente morbo cœpit. deinde quæ longo morbo ſuperuenit. Vtiq; ſi firma uiſcera ſunt: ſi ſpiritus facilis: ſi nullus dolor: ſi ſine calore corpus eſt: æqualiterq; in extremis partibus macrũ eſt: ſi uenter mollis: ſi nulla tuſſis: nulla ſitis: ſi lingua ne per ſomnum quidem inareſcit: ſi cibi cupiditas eſt: ſi uenter medicamentis mouetur: ſi per ſe excernit mollia, & figurata: ſi extenuatur: ſi urina &

uini mutatione,& epotis aliquibus medicamentis mutatur: si corpus sine lassitudine est,& morbum facile sistinet. siquidē in quo omnia hæc sunt: is ex toto tutus ē: in quo plura ex his sunt, is in bona spe est. Articulorum uero uitia ut podagræ, chiragræq; si iuuenes tentarunt: neq; callum induxerunt: solui possunt: maximeq; torminibus leniuntur: & ex quocunq; modo uenter fluit. Item morbus comitialis ante pubertatem ortus non ægre finitur: & in quo ab una parte corporis uenientis accessionis sensus incipit. optimum est à manibus, pedibus'ue initium fieri: deinde à lateribus: pessimum inter hæc à capite. Atq; in his quoq; ea maxime prosunt: quæ per deiectiones excæruntur. Ipsa autem deiectio sine ulla noxa est: quæ sine febre est: si celeriter desinit: si contracto uentre nullus motus eius sentitur: si extremam aluum spiritus sequitur. Acria tormina quidem periculosa non sunt: si sanguis,& strigmenta descendunt: dum febris, cæteraeq; accessiones huius morbi absint: adeo ut etiam grauida mulier non solum reseruari possit: sed etiam partum reseruare. Prodestq; in hoc morbo si iam ætate aliquis processit. Contra intestinorū leuitas facilius à teneris ætatibus depellitur: utiq; si fieri urina, et alicubi corpus incipit. Eadem ætas prodest,& in coxæ dolore,& humerorum, et in omni resolutione neruorum. ex quibus coxa si sine torpore est: si leuiter friget: quanuis magnos dolores habet: tamen & facile,& mature sanatur: resolutumq; membrū si nihilominus aliter fieri sanum potest: oris resolutio, etiam aluo acta finitur: omnisq; deiectio lippienti prodest. At uarix ortus, uel per ora uenarū subita profusio sanguinis, uel tormina insaniam tollunt. Humerorum dolores, qui ad scapulas uel manus tendunt: uomitu atræ bilis soluuntur. et quisquis dolor deorsum tendit: sanabilior est. Singultus sternutamento finitur. Longas deiectiones supprimit uomitus. Mulier sanguinē uomens, profusis mēstruis liberatur. Quæ menstruis nō purgatur, si sanguinē, ex naribus fudit: omni periculo uacat. Quæ locas laborat: aut difficulter partū edit: sternutamento leuatur. Aestiua quartana ferè breuis est. cui calor,& tremor est: saluti deliriū est. Lienosis bono tormina sunt. deniq; ipsa febris, quod maxime mirū uideri pōt: sæpe præsidio est. nā & præcordiorum dolores si sine inflāmatione sunt, finit: & in iecinoris dolore succurrit: & neruorū distentionem, rigoremq;, si postea cœpit: ex toto tollit: & ex difficultate urinæ morbū tenuioris intestini ortum, si urinam per calorē mouet: leuat. At dolores capitis q̄bus oculorū caligo, et rubor cum quadā frontis prurigine accidunt: sanguinis profusione, uel fortuita, uel ēt petita summouentur. Si capitis, ac frontis dolores ex uento, uel frigore, aut æstu sunt: grauedine, et sternutamentis finiūtur.

Febrem autem ardentem, quam græci καύσωνα uocant: ſubitus horror exoluit. Si in febre aures obtuſæ ſunt: ſi ſanguis è naribus fluxit: aut uenter reſolutus eſt: illud malum deſinit ex toto. Nihil plus aduerſus ſurditatem, quàm bilioſa aluus poteſt. Quibus in fiſtula urinæ uti minuti apices, quos θύματα græci uocant: eſſe cœperũt: ijs ubi pus ea pte profluxit, ſanitas redditur. ex qbus cum pleraq; per ſe proueniant: ſcire licet interea quoq; quæ ars adhibet: naturã plurimũ poſſe. Contra ſi caput febre continenti dolet: neq; quicquam reddit: malum atq; mortiferum eſt: maximéq; id periculum eſt pueris à ſeptimo anno ad quartum decimum. In pulmonis morbo ſi ſputum primis diebus non fuit: deinde à ſeptimo die cœpit, & ultra ſeptimum manſit: periculoſum eſt. Quantóq; magis mixtos, neq; inter ſe diductos colores habet: tanto deterius. et tamen nihil peius eſt, quàm ſincerum id edi: ſiue ruſſum eſt, ſiue cruentum: ſiue album, ſiue glutinoſum: ſiue pallidum, ſiue ſpumans. nigrum tamen peſſimum eſt. In eodem morbo periculoſa ſunt tuſſis, deſtillatio, etiam quod aliâs ſalutare habetur, ſternutamẽtum. Periculoſiſſimumq; eſt ſi hæc ſecuta ſubita deiectio eſt. Ferè uero quæ in pulmonis, eadem in lateris doloribus, & mitiora ſigna, & aſperiora eſſe conſuerunt. Ex iecinore ſi pus cruentum exit: mortiferum eſt. At ex ſuppurationibus hæ peſſimæ ſunt: quæ intus tendunt ſic, ut exteriorem quoq; cutem decolorent. Ex his deinde, quæ in exteriorem partem prorumpũt, quæ maximæ: quæq; planiſſimæ ſunt. Quod ſi ne rupta quidem uomica uel pure extrinſecus emiſſo febris quieuit: aut quanuis quierit: tamen repetit. item ſi ſitis eſt: ſi cibi faſtidium, ſi uenter liquidus, ſi pus eſt liuidum, & pallidum, ſi nihil æger excreat, niſi pituitam ſpumantem: periculum certum eſt. Atq; ex his quidem ſuppurationibus, quas pulmonum morbi concitarunt: ferè ſenes moriuntur: ex cæteris iuniores. At in tabe ſputum mixtum, purulentum, febris aſſidua, quæ & cibi tempora eripit: & ſiti affligit in corpore tenui: periculum ſubeſſe teſtatur. Si quis etiam in eo morbo diutius traxit: ubi capilli fluunt: ubi urina quædam araneis ſimilia ſubſidentia oſtendit: atq; in his odor fœdus eſt: maximéq; ubi poſt hæc orta deiectio eſt: protinus moritur. Vtiq; ſi tempus autumni eſt: quo ferè qui cætera parte anni traxerunt: reſoluuntur. Itẽ pus expuiſſe in hoc morbo, deinde ex toto ſpuere deſiſſe, mortiferum eſt. Solent etiam in adoleſcentibus ex eo morbo uomicæ, fiſtulæq; oriri: quæ non facile ſaneſcunt: niſi ſi multa ſigna bonæ ualetudinis ſubſecuta ſunt. Ex reliquis uero minime facile ſanantur uirgines, aut hæ mulieres: quibus ſuper tabem menſtrua ſuppreſſa ſunt. Cui uero ſano ſubitus dolor capitis ortus eſt: dein ſomnus oppreſſit, ſic ut ſtertat:

neq;

neq; expergiſcatur, intra ſeptimum diem pereundū eſt: magis ſi eum aluus cita non anteceſſerit. Si palpebræ dormientis non cœunt: ſi albū oculorum apparet. quos tamen ita mors ſequitur: ſi id malum non eſt febre diſcuſſum. At aqua inter cutem, ſi ex acuto morbo cœpit: ad ſanitatem raro perducitur. utiq; ſi contraria his, quæ ſupra poſita ſunt: ſubſequuntur. æque in ea quoq; tuſſis ſpem tollit. Item ſi ſanguis ſurſum, deorſumq; erupit: & aqua medium corpus impleuit. Quibuſdam etiā in hoc morbo tumores oriūtur: deinde deſinunt: deinde rurſus aſſurgunt. Hi quidem tutiores ſunt: quàm qui ſupra comprehenſi ſunt, ſi attenduntur. ſed ferè fiducia ſecundæ ualetudinis opprimuntur. Illud iure aliquis mirabitur: quomodo quædam ſimul & affligunt noſtra corpora, & parte aliqua tueantur. Nam ſiue aqua inter cutem quem impleuit: ſiue in magno abſceſſu multum puris coijt: ſimul id omne effudiſſe æque mortiferum eſt: ac ſi quis ſani corporis uulnere factus exanguis eſt. Articuli uero, qui ſic dolent, ut ſuper eos ex callo quædam tubercula innata ſint: nunquam liberantur. quæq; eorum uicia uel in ſenectute cœperunt: uel in ſenectutem ab adoleſcentia peruenerunt, ut aliquando leniri poſſint: ſic nunquam ex toto finiuntur. Morbus quoq; comitialis poſt annum quintum & uigeſimum ortus ægre curatur: multóq; ægrius is, qui poſt quadrageſimum annum cœpit, adeo ut in ea ætate aliquid in natura ſpei, uix quicquam in medicina ſit. In eodem morbo ſi ſimul totum corpus afficiatur: neq; ante in partibus aliquis uenientis mali ſenſus eſt: ſed homo ex improuiſo concidit: cuiuſcunq; is ætatis eſt: uix ſaneſcit. Si uero aut mens læſa eſt: aut neruorū facta reſolutio: medicinæ locus non eſt. Deiectionibus quoq; ſi febris accęſſit: ſi inflammatio iecoris, aut præcordiorum, aut uentris: ſi immodica ſitis, ſi longius tempus, ſi aluus uaria, ſi cum dolore eſt: etiam mortis periculum ſubeſt. maximéq;, ſi inter hæc tormina uetera eſſe cæperunt. Isq; morbus maxime pueros abſumit uſq; ad annum decimum. cæteræ ætates facilius ſuſtinent. Mulier quoq; grauida eiuſmodi caſu rapi poteſt, atq; etiam ſi ipſa conualuit, partum tamen perdit. Quin etiā tormina ab atra bile orſa, mortifera ſunt. aut ſi ſub his extenuato iam corpore ſubito nigra aluus profluxit: aut inteſtinorum leuitas. Periculoſior eſt ſi frequens deiectio eſt: ſi uenter omnibus horis, & cum ſomno, & ſine hoc profluit: ſi ſimiliter noctu, & interdiu: ſi quod excernitur aut crudum eſt, aut nigrum: & præter id etiam leue, & mali odoris ſit: ſi ſitis urget: ſi poſt potionem urina non redditur: quod euenit quia tunc liquor omnis non in ueſicam, ſed in inteſtina deſcendit: ſi os exulceratur: ſi rubet facies, & quaſi maculis quibuſdam colorum omnium diſtin-

guitur: si uenter est quasi fermentatus, pinguis, atq; rugosus: si & cibi cupiditas non est. Inter quæ cum euidens mors sit, multo euidentior est: si iam longum quoq; id uitium est: maximéq; si etiã in corpore senili est. Si uero in tenuiore intestino morbus est: uomitus, singultus, neruorum distentio, delirium: mala sunt. At in morbo arquato durũ fieri iecur pernitiosissimum est. Quos lienis male habet, si tormina prehenderunt: deinde uersa sunt: uel in aquam inter cutem, uel intestinorum leuitatem uix ulla medicina periculo subtrahit. Morbus intestini tenuioris, nisi resolutus est intra septimum diem, occidit. Mulier ex partu si cum febre uehementibus etiam, & assiduis capitis doloribus premitur: in periculo mortis est. si dolor, atq; inflammatio est in his partibus, quibus uiscera continentur: frequenter spirare signum malum est. Si sine causa longus dolor capitis est: & in ceruices, ac scapulas transit: rursusq; in caput reuertitur: aut à capite ad ceruices, scapulasq; peruenit: pernitiosus est: nisi uomicam aliquam excitauit sic, ut pus extussiretur. aut nisi sanguis ex aliqua parte prorupit: aut nisi ĩ capite multa prurigo, totoue corpore pustulæ ortæ sunt. Aeque magnum malum est, ubi torpor, atq; prurigo peruagantur modo per totum caput, modo in parte: aut sensus alicuius ibi quasi frigoris est: eaq; ad summam quoq; linguam perueniunt. Et cum in hisdem absessibus auxilum sit: eo difficilior sanitas est: quo minus sæpe sub his malis illi subsequuntur. In coxæ uero doloribus si uehemens torpor est: frigescitq; crus, & coxa: aluusq; nisi coacta non reddit: idq; quod excernitur, mucosum est: iamq; ætas eius hominis quadragesimum annum excessit: is morbus erit longissimus, minimeq; annuus: neq; finiri poterit nisi aut uere, aut autumno. Difficilis æque curatio est in eadem ætate, ubi huiusmodi dolor uel ad manus peruenit: uel ad scapulas tendit: torporemq;, & dolorem creat: neq; bilis uomitu leuatur. Quacunq; uero parte corporis membrum aliquod resolutũ est: si neq; mouetur, & emacrescit: in pristinum habitum non reuertitur: eoq; minus quo uetustius id uitium est: & quo magis in corpore senili est. Omniq; resolutioni neruorum ad medicinam non idonea tempora sunt hyems, & autumnus. aliquid sperari potest uere, & æstate. Isq; morbus mediocris uix sanatur: uehemens sanari non potest. Omnis etiã dolor minus medicinæ patet: qui sursum procedit. Mulieri grauidæ, si subito mammæ emacruerunt: abortus periculũ est. Quæ neq; peperit, neq; grauida est, si lac habet: à menstruis defecta est. Quartana æstiua breuis: autumnalis ferè longa est: maximeq; quæ cœpit hyeme appropinquante. si sanguis profluxit: deinde secuta est dementia cum distentione neruorum: periculum mortis est. Itemq; si

medicamentis purgatum,& adhuc inanem,neruorũ distentio oppressit:aut si in magno dolore extremæ partes frigent: neq; is ad uitam redit:qui ex suspendio spumante ore detractus est. Aluus nigra sanguini atro similis repentina siue cum febre,siue etiam sine hac,pernicioſa est.

De *morborum curationibus.* Caput. VIII.

c *Ognitis inditijs,quæ nos uel spe consolentur:uel metu terreant:ad curationes morborum transeundum est. Ex his quædam cões sunt:quædam propriæ. cões,quæ pluribus morbis opitulantur. propriæ,quæ singulis. ante de communibus dicam. Ex quibus tamen quædam non ægros solum, sed sanos quoq; sustinent:quædam in aduersa tantum ualetudine adhibẽtur. Omne uero auxilium corporis aut demit aliquam materiam: aut adijcit:aut euocat:aut reprimit:aut refrigerat: aut calefacit: simulq; aut durat:aut mollit. Quædam non uno modo tantum, sed ẽt duobus inter se non contrarijs adiuuant. Demitur materia sanguinis detractione,cucurbitula,deiectione,uomitu, frictiõe,gestatione,omniq; exercitatione corporis,abstinentia,sudore: de quibus protinus dicam.*

De *sanguinis detractione per uenas.* Caput. IX.

ſ *Anguinem incisa uena mitti nouum non est. sed nullum penè morbum esse,in quo non mittatur:nouum est. Item mitti iunioribus,& fœminis uterũ non gerentibus,uetus est. In pueris uero idẽ experiri,& in senioribus,& in grauidis quoq; mulieribus uetus non est. si quidẽ antiqui primam,ultimamq; ætatem sustinere non posse hoc auxilij genus iudicabant:persuaserantq; sibi mulierem grauidã,quæ ita curata esset:abortum esse facturã. Postea uero usus ostendit nihil ex his esse perpetuum:aliasq; potiores obseruationes adhibendas esse:ad quas dirigi curantis consilium debeat. interest enim non quæ ætas sit: neq; qd in corpore intus geratur:sed quæ uires sint. Ergo si iuuenis imbecillus est:aut si mulier,quæ grauida non est:parum ualet:male sanguis emittitur. Emoritur enim uis,si quæ his supererat:et hoc modo erepta ẽ. At firmus puer,& robustus senex,& grauida mulier ualens,tuto curantur. Maxime tamen in his medicus imperitus falli põt:quia ferè minus roboris illis ætatibus subest. Mulieriq; prægnãti post curationẽ quoq; uiribus opus est nõ tantũ ad se,sed ẽt ad partũ sustinendũ. Non qcqd aũt*

intentionem animi,aut prudentiam exigit, protinus faciendum est: cum præcipua in hoc ars sit,quæ non annos numeret:neq; conceptionem solam uideat: sed uires æstimet:& ex eo colligat,possit nec ne superesse quod uel puerum,uel senem,uel in una muliere quod duo corpora simul sustineat. Interest enim inter ualens corpus,et obesum:inter tenue,& infirmum. Tenuioribus magis sanguis,plenioribus magis æro abundat. Facilius itaq; illi detractionem eiusmodi sustinent: celeriusq; ea,si nimium est pinguis:quis affligitur. Ideoq; uis corporis melius ex uenis,quàm ex ipsa specie æstimatur. neq; enim solum hæc considerandasunt,sed etiam morbi genus quod sit. utrum superans,an deficiens materia læserit. Corruptum corpus sit,an integrum. Nam si materia uel deest, uel integra est: istud alienum est. At si uel copia sui male habet, uel corrupta est:nullo modo melius succurritur. Ergo uehemens febris ubi rubet corpus,plenæq; uenæ tument: sanguinis detractionem requirit. Item uiscerum,morbi,neruorumq; resolutio,& rigor,& distentio,quicquid deniq; fauces difficultate spiritus strangulat:quicquid subito supprimit uocem:quisquis intolerabilis dolor est:& quacunq; de causa ruptum aliquid intus,atq; collisum est. Item malus corporis habitus, omnesq; acuti morbi, qui modo,ut supra dixi,non infirmitate,sed onere nocẽt. fieri tamen potest,ut morbus quidem id desideret: corpus autem uix pati posse uideatur. Sed si nullum tamẽ appareat aliud auxilium:perituruſq; sit qui laborat,nisi temeraria quoq; uia fuerit adiutus:in hoc statu boni medici est ostendere: q̃ nulla spes sine sanguinis detractione sit: fateriq; quantus in hac ipsa re sit metus. & tum demum si exigetur, sanguinem mittere. de quo dubitari in eiusmodi re non oportet. satius est enim anceps auxilium experiri,quam nullum. idq; maxime fieri debet ubi nerui resoluti sunt:ubi subito aliquis obmutuit: ubi angina strangulatur: ubi prioris febris accessio penè confecit, paremq; subsequi uerisimile est, neq; eandem uidentur substinere ægri uires posse. Cum sit autem minime crudo sanguis mittendus:tamen ne id quidem perpetuum est. neq; enim semper concoctionem res expectat. Ergo si ex superiore parte aliquis decidit:si contusus est:si ex aliquo subito casu sanguinem uomit,quamuis paulo ante sumpsit cibum: tamen protinus ei demenda materia est:ne si subsederit,corpus affligat. Idemq; etiam in alijs casibus repentinis qui strangulabunt, dictum erit. At si morbi ratio patietur: tum demum nulla cruditatis suspitione remanente id fiet. Ideoq; ei rei uidetur aptissimus aduersæ ualetudinis dies secundus,aut tertius. sed ut aliquando etiam primo die sanguinem mittere necesse est: sic nunquam utile post diem quartum est:

tum est: cum iam spatio ipso materia & exhausta est, & corpus corrumpit: ut detractio imbecillum id facere possit: non possit integrum. Quod si uehemens febris urget: in ipso impetu eius sanguinem mittere, hominem iugulare est. Expectanda ergo remissio est, si non decrescit: sed crescere desiit: neq; speratur remissio, tunc quoq;, quanuis peior: sola tamen occasio non omittenda est. Ferè etiam ista medicina ubi necessaria est: in biduum diuidenda est. satius est enim in primũ leuare ægrum: deinde perpurgare: quàm simul omni ui effusa fortasse præcipitare. Quod si in cura quoq; aquæ, quæ inter cutem est, ista respondet: quanto magis necesse est in sanguine respondeat. mitti uero is debet, si totius corporis causa fit, ex brachio. si partis alicuius, ex ea ipsa parte: aut certe quàm proxima. quia non ubiq; mitti potest, sed in temporibus: in brachijs, iuxta talos. Neq; ignoro quosdam dicere quamlongissime sanguinem inde, ubi lædit, esse mittendum. sic enim auerti materiæ cursum: at illo modo in id ipsum quod grauat, euocari. sed id ipsum falsum est. Proximum enim locum primo exaruit. Ex ulterioribus autem eatenus sanguis sequitur, quatenus emittitur. ubi is suppressus est: quia non trahitur, neuenit quidem. Videtur tamen usus ipse docuisse: si caput fractum est, ex brachio potius sanguinem mittendum esse. Si quod in humero uicium est, ex altero brachio: credo quia si quid parum cesserit, opportuniores hæ partes iniuriæ sunt: q̃ quæ iam male habent. auertitur quoq; interdum sanguis, ubi alia parte prorumpens: alia emittitur. Desinit enim fluere quauolumus: inde obiectis quæ prohibeant, alio dato itinere. Mittere autem sanguinem cum sit expeditissimum: usum habenti, tum ignaro difficillimum est. iuncta enim est uena arterijs, his nerui. ita si neruum scalpellus attigit: sequitur neruorum distentio: eaq; hominem crudeliter consumit. At arteria incisa neq; coit, neq; sanescit: interdum etiam ut sanguis uehementer erumpat, efficit. Ipsius quoq; uenæ, si forte præcisa est, capita comprimuntur: neq; sanguinem emittunt. At si timide scalpellus demittitur: summam cutem lacerat: neq; uenam incidit. Nõ nunquam etiam ea latet: neq; facile reperitur. ita multæ res id difficile inscio faciunt: quod perito facillimum est. Incidenda ad medium uena est: ex qua cum sanguis erumpit, colorem eius, habitum q̃; oportet attendere. Nam si is crassus, & niger est, uitiosus est: ideoq; utiliter effunditur. Si rubet, & pellucet, integer est. eaq; missio sanguinis adeo nõ prodest: ut etiã noceat protinusq; is supprimendus est. Sed id euenire non potest sub eo medico, qui scit ex quali corpore sanguis mittendus sit. Illud magis fieri solet, ut æquæ niger assidue ac primo die profluat. quod quanuis ita est, tamen si iam satis fluxit: supprimen

dus est: semperq; ante finis faciendus est, q̃ anima deficiat. deligandumq; brachiũ super impositio expresso ex aqua frigida peniculo: et postero die auerso medio digito, non aũt scalpello, uena feriendа: ut recens coitus eius resoluatur: iterumq; sanguinem fundat. Siue aũt primo, siue secundo die sanguis, qui crassus, & niger initio fluxerat: et rubere, & pellucere cœpit: satis materiæ detractum est: atq; quod supereſt, sincerum est. Ideoq; protinus brachium deligandum: habendumq; ita est, donec ualens cicatricula sit: quæ celerrime in uena confirmatur.

De sanguinis detractione per cucurbitulas. Caput. X.

c Vcurbitularum uero duo genera sunt: æneum, & corneum. Aenea altera patet: altera clausa est. Cornea altera parte æque patens, altera foramen habet exiguum. In æneam linamentum ardẽs conijcitur: ac sic os eius corpori aptatur: imprimiturq;, donec inhæreat. Cornea per se corpori imponitur: deinde ubi ea parte qua exiguũ foramen est, ore spiritus adductus est: superq; cœra cauum id clausum est: æque inhærescit. Vtraq; non ex his tantum materiæ generibus, sed etiam ex quolibet alio recte fit. At si cætera defecerũt: calliculus quoq;, aut pultarius oris compressioris ei rei commode aptatur: ubi inhæsit: si concisa ante scalpello cutis est, sanguinem extrahit. si integra est, spiritum. Ergo ubi materia quæ intus est, lædit: illo modo: ubi inflatio, hoc imponi solet. Vsus autem cucurbitulæ præcipuus est: ubi non in toto corpore, sed in parte aliqua uitium est: quam exhauriri ad confirmandam ualetudinem satis est. Idq; ipsum testimonium est: etiam scalpello sanguinẽ, ubi membro succurritur, ab ea potissimum parte: quæ iam læsa est: essẽ mittendum. q̃ nemo cucurbitulam diuersæ parti imponit: nisi cum profusionem sanguinis eò auertit: sed ei ipsi quæ dolet: quæq; liberãda est. Opus etiam esse cucurbitula potest in morbis longis: quanuis ẽt spacium aliquod accessit: siue corrupta materia, siue spiritu male habente. In acutis quoq; quibusdã si & leuari corpus debet: & ex uena sanguinem mitti: uires non patiuntur. Idq; auxilium ut minus uehemens, ita magis tutum. Neq; unquam periculosum est, ẽt si in medio febris impetu ẽt si in cruditate adhibetur. Ideoq; ubi sanguinem mitti opus est: si incisa uena præceps periculum est: aut si in parte corporis etiam uitium est: huc potius confugiendum est. cũ eo tamen ut sciamus, hic ut nullum periculum, ita leuius præsidium esse: nec posse uehementi malo, nisi æque uehemens auxiliũ succurrere.

De deiectione. Caput. XI.

Eiectionem aũt antiqui uarijs medicamẽtis, crebráq; alui
d ductione in omnibus ferè morbis moliebantur: dabantq; aut nigrum ueratrũ, aut filiculam, aut ſquamam æris, quam λεπιδόχαλκον græci uocant: aut lactucæ marinæ lac: cuius gutta pani adiecta, abunde purgat: aut lac uel aſininum, uel bubulum, uel caprinum: eiſq; ſalis paulum adijciebant: decoquebantq; id: et ſublatis his, quæ coierant: quod quaſi ſerum ſupererat: bibere cogebant. Sed medicamenta ſtomachũ ferè lædunt. ideoq; omnibus cathartícis aloe miſcenda eſt. Aluus ſi uehementius fluit: aut ſæpius ducitur: hominem infirmat. Ergo nunquam in aduerſa ualetudine medicamentum eius rei cauſa recte datur: niſi ubi is morbus ſine febre eſt. Vt cum ueratrũ nigrum, aut atra bile uexatis, aut cum triſtitia inſanientibus, aut is quorũ nerui parte aliqua reſoluti ſunt: datur. At ubi febres ſunt: ſatius eſt eius rei cauſa cibos, potioneſq; aſſumere: qui ſimul & alant: et uentrẽ molliant. Suntq; ualetudinis genera, quibus ex lacte purgatio conuenit. Plerunq; uero aluus potius ducenda eſt: quod ab Aſclepiade quoq; ſic uituperatum, ut tamen ſeruatum ſit: uideo plerunq; ſæculo noſtro præteriri. Eſt autem ea moderatio, quam is ſecutus uidetur: aptiſſima: ut neq; ſæpe ea medicina tentetur: & tamen ſemel ſumptum uel bis, non omittatur. Si caput graue eſt: ſi oculi caligant: ſi morbus maioris inteſtini eſt, quod græci κῶλον nominant: ſi in imo uentre, aut in coxa dolores ſunt: ſi in ſtomachũ quædam biliosa cõcurrunt: uel ẽt pituita eò ſe, humorue aliquis aquæ ſimilis conſert: ſi ſpiritus difficilius redditur: ſi nihil per ſe uenter excernit. utiq; ſi iuxta quoq; ſtercus eſt, & intus remanet: aut ſi ſtercoris odorẽ nihil deijciens, æger ex ſpiritu ſuo ſentit: aut ſi corruptum eſt quod excernitur: aut ſi prima inedia febrẽ non ſuſtulit: aut ſi ſanguinem mitti, cũ opus ſit: uires non patiuntur: tempusue eius rei præterijt. aut ſi multum ante morbũ aliquis portauit: aut ſi is qui ſæpe, uel ſponte, uel caſu purgatus eſt: ſubito habet aluũ ſupreſſam. Seruanda uero illa ſunt, ne ante diem tertiũ ducatur: ne ulla cruditate ſubſtante, ne in corpore infirmo, diuq; aduerſa ualetudine exhauſto: neue in eo, cui ſatis aluus reddit cotidie, quiue eam liquidam habebit: ne in ipſo accęſſionis impetu, qa quod tum infuſum eſt, aluo continetur: regeſtumq; in caput multo grauius piculũ efficit. pridie uero abſtinere debet æger: ut aptus tali curationi ſit. Eodẽ die ante aliquot horas aquã calidã bibere, ut ſuperiores eius ptes madeſcãt: tum imittẽda in aluũ eſt: ſi leui medicina cõtẽti ſumus: pura aqua, ſi paulo ualẽtiori: mulſa, ſileni, ex aqua in

qua fœnum græcum uel ptiſana uel malua decocta ſit. Si reprimendi cauſa: ex uerbenis. acris autem eſt marina aqua uel alia, ſale adiecto: atq; utraq; decocta commodior eſt. Acrior fit adiecto uel oleo elu nitro uel melle quoq;. Si acrior eſt: eo plus extrahit: ſed minus facile ſuſtinetur. Id quod infunditur: neq; frigidum eſſe oportet: neq; calidũ: ne alterutro modo lædat. Cum infuſum eſt: quantum fieri poteſt continere ſe in lectulo debet æger: nec primæ cupiditati deiectionis protinus cædere. ubi neceſſe eſt, tum demum reſidere. ferèq; eo modo dempta materia ſuperioribus partibus leuatis morbum ipſum mollit. Cum uero, quoties res cogit, deſidendo aliquis ſe exhauſit: paulliſper debet conquieſcere, et ne uires deficiant: utiq; eo die cibum aſſumere. qui plenior an exiguus ſit dandus: ex ratione eius acceſſionis, quæ expectabitur, aut in metu non erit, æſtimari oportebit.

De uomitu. Caput. XII.

Vomitus ut in ſecunda quoq; ualetudine ſæpe neceſſarius bilioſis eſt: ſic ĕt in his morbis, quos bilis concitauit. Ergo omnibus, qui ante febres horrore, & tremore uexãtur: omnibus, qui cholera laborant: omnibus ĕt cum quadam hilaritate inſanientibus, & comitiali quoq; morbo oppreſſis, neceſſarius eſt. Sed ſi acutus morbus eſt, ſicut in cholera: ſi febris eſt, ut inter horrores: aſperioribus medicamentis opus nõ eſt: ſicut in deiectionibus quoq; ſupra dictum eſt. ſatisq; eſt ea uomitus cauſa ſumi: quæ ſanis quoq; ſumenda eſſe propoſui. At ubi longi ualentesq; morbi ſine febre ſunt, ut comitialis, aut inſania: uer atro quoq; albo utendũ eſt: id neq; hyeme, neq; æſtate recte datur: optime uere: tolerabiliter autumno. quiſquis daturus erit, id agere ante debet, ut accepturi corpus humidius ſit. Illud ſcire oportet, omne eiuſmodi medicamentum, quod potui datur, non ſemper ægris prodeſſe: ſemper ſanis nocere.

De frictione. Caput. XIII.

d E frictione uero, & geſtatione adeo multa Aſclepiades tanquam inuentor eius poſuit: quod in eo uolumine, quod communium auxiliorum ſcripſit: cum trium tantum facere mentionem, unius. s. et aque, & geſtationis: tamen maximam partem in hoc conſumpſerit. Oportet autem neq; recentiores uiros in his fraudare: quæ uel repererunt: uel recte ſecuti ſunt. & tamen ea, quæ apud antiquiores aliquos poſita ſunt: authoribus ſuis reddere. Neque dubitari poteſt quin latius quidem

& dilucidius ubi,& quomodo frictione utendũ esset, Asclepiades præ
cæperit: nihil tamen reppererit, quod non à uetustissimo authore Hip-
pocrate paucis uerbis cõprehensum sit: qui dixit. frictione, si uehemẽs
sit, durari corpus: si lenis, molliri: si multa, minui: si modica, impleri. Se
quitur ergo ut tum utendum sit: cum aut astringendum corpus sit,
quod fluẽs est: aut moliendũ quod induruit: aut digerendũ in eo quod
copia nocet. aut alendum id q̃ tenue: & infirmum est. Quas tamen
species si quis curiosius æstimet, quod iam ad medicum non pertinet: fa
cile intelliget omnes ex una causa pendere, quæ demit. Nam & astrin
gitur aliqd eo dempto: quod interpositum, ut id laxaretur, effecerat.
& mollitur eo detracto, quod duriciẽ creabat: & impletur non ipsa
frictione, sed eo cibo: qui postea usq; ad cutem digestione quadam rela
xatam penetrat. Diuersarum uero rerũ in modo causa est. Inter un-
ctionem autem, & frictionem multum interest. Vngi. n. leuiterq; per
tractari corpus ẽt in acutis, & recentibus morbis oportet: in remissio
ne tamen, & ante cibum. Longa uero frictione uti neq; in acutis mor=
bis, neq; in cresc̃entibus conuenit: præter q̃ cum phreniticis somnus ea
requiritur. Amat aũt hoc auxiliũ ualetudo longa, & ẽt à primo im=
petu inclinata. Neq; ignoro quosdã dicere omne auxilium necessarium
esse increscentibus morbis: non cum iam per se finiuntur. quod non
ita se habet. Potest. n. morbus etiam qui per se finem habiturus est: ci
tius tamen adhibito auxilio tolli. quod duabus de causis necessarium
est: ut & q̃ primum bona ualetudo contingat: & ne morbus qui re-
manet, iterum quamuis leui de causa exasperetur. Potest. n. morbus mi
nus grauis esse q̃ fuerit: neq; ideo tamen solui: sed reliquiis quibusdã
inhærere: quas admotum aliquod auxiliũ discutit. Sed ut leuata quoq;
aduersa ualetudine recte frictio adhibetur: sic nunq̃ adhibenda est fe
bre increscente. Verum si fieri poterit, cum ex toto corpus ea uacabit:
minus certe cum ea remiserit. Eodem autem modo in tutis corpori=
bus esse debet: ut cum infirmus aliquis implendus modo est in par-
tibus: aut quia ipsius membri imbecillitas id requirit: aut quia
alterius. Nam & capitis longos dolores ipsius frictio leuat: non in
impetu tamen doloris, & membrum aliquod resolutum ipsius fri-
ctione confirmatur. Longe tamen sæpius aliud perfricandum est, cum
aliud dolet: maximeq; cum à summis, aut à medijs partibus corporis
euocare materiã uolumus: ideoq; extremas partes pfricamus. Neq;
audiendi sunt, qui numero finiunt quoties aliquis perfricandus sit. Id
enim ex uiribus hominis colligẽdum est. Et si is qui per infirmus est:
potest satis esse, quinquagies. si robustior põt, ducenties esse faciendum.
Inter utrunq; deinde prout uires sunt. Quo fit ut ẽt minus sæpe in

muliere, quàm in uiro: minus ſæpe in puero, uel ſene, quàm in iuuene manus dimouendæ ſint. Deniq; *ſi certa membra perfricantur: multa, ualentiq; frictione opus eſt.* Nam *neq; totum corpus infirmari cito per partem pōt: & opus eſt quā plurimū materiæ digeri: ſiue id ipſum membrum, ſiue per id aliud leuamus.* At *ubi totius corporis imbecillitas hanc curationē per totum id exigit: breuior eſſe debet, & lenior: ut tantummodo ſummam cutem emolliat: quo facilius capax ex recē ti cibo nouæ materiæ fiat.* In *malis iam ægrum eſſe teſtatur: ubi exterior pars corporis friget: interior cum ſiti æstuat: ut ſupra poſui.* Sed *tunc quoq; unicum in frictione præſidium eſt: quæ ſi calorē in cutem euocauit: poteſt alicui medicinæ locum facere.*

De geſtatione. Caput. XIIII.

g

Eſtatio quoq; longis etiam, & inclinatis morbis aptiſſima eſt. utiliſq; eſt & his corporibus, quæ iam ex toto febre carent: ſed adhuc exercēri per ſe nō poſſunt: & his quibus lentæ morborū reliquiæ remanent: neq; aliter eliduntur. Aſclepiades etiam in recenti, uehementiq; febre, præcipueq; ardente, ad diſcutiēdam eam, geſtatione dixit utendum eſſe. ſed id periculoſe fit: meliusq; quiete eiuſmodi impetus ſuſtinetur. ſi quis tamen experiri uolet: ſic experiatur. ſi lingua non erit aſpera: ſi nullus tumor, nulla duricies, nullus dolor uiſceribus, aut capiti, aut præcordijs ſuberit. et ex toto nunquā geſtari corpus dolens debet: ſiue id in toto, ſiue in parte eſt: niſi tamen ſolis neruis dolentibus, neq; unquam in recenti febre, ſed in remiſſione eius. Genera autem geſtationis plura ſunt adhibenda: quæ ſunt et pro uiribus cuiusq;, & pro opibus: ne aut imbecillum hominem nimis digerant: aut humili obſint. Geſtationum leniſſima eſt naui, uel in portu, uel in flumine. uehemētior in alto mari naui, uel lectica, aut ſcanno: acrior uehiculo. Atq; hæc ipſa & intendi, & leniri poſſunt. ſi nihil horum eſt, ſuſpendi lectus debet: & moueri. ſi ne id quidem eſt: at certe uni pedi lecti ſubijciendus funiculus eſt: atq; ita lectus huc, & illuc manu impellendus. Et leuia quidem genera exercitationis infirmiſſimis conueniunt. Valentiora uero his qui iam pluribus diebus febre liberati ſunt: aut his qui grauium morborum initia ſic ſentiunt: ut adhuc febre uacent. Quod & in tabe, et in ſtomachi uitijs, & cum aqua cutem ſubijt, & interdum in morbo regio fit: aut ubi quidā morbi, qualis comitialis, qualis inſania ē ſine febre, quamuis diu manent. In quibus affectibus ea quoq; genera exercitationum neceſſaria ſunt, quæ cōprehendimus eo loco: quo quemadmodum ſani, neq; firmi homines ſe gererent: præcepimus.

De abſtinentia. Caput. XV.

ABſtinentiæ uero duo genera ſunt: alterum ubi nihil aſſu-
a mit æger: alterum ubi non niſi quod oportet. Initia mor-
borum primum famem, ſitimq; deſiderant: ipſi deinde
morbi, moderationem: ut neq; aliud quàm expedit: neq;
eius ipſius nimium ſumatur. Neq; enim conuenit iuxta inediam pro-
tinus ſacietatem eſſe. Quod ſi ſanis quoq; corporibus inutile eſt: ubi
aliqua neceſſitas famem fecit: quanto inutilius eſt in corpore ẽt ægro?
Neq; ulla res magis adiuuat laborantem, q̃ tempeſtiua abſtinentia.
Intemperantes homines apud nos, ipſi cibi tempora curantibus dant.
Rurſus alij tempora medicis pro dono remittunt: ſibi ipſis modum uẽ
dicant: Liberaliter agere ſe credunt qui cætera illorum arbitrio re-
linquũt: in genere cibi liberi ſunt: quaſi quæratur qd medico licæat:
non quid ægro ſalutare ſit: cui uehemẽter nocet, quotiens in eius quod
aſſumitur uel tempore, uel modo, uel genere peccatur.

De ſudore. Caput. XVI.

VDor etiam duobus modis elicitur: aut ſicco calore, aut
balneo. Siccus calor eſt, & harenæ calidæ, & laconi
s cũ, & clibani, et quarundam naturalium ſudationes.
ubi è terra profuſus calidus uapor ædificio includi-
tur: ſicut ſup baias in myrtetis habemus. Præter hæc
ſole quoq;, et exercitatiõe is mouetur. Vtiliq; hæc genera ſunt quotiẽs
humor intus nocet: usq; digerendus eſt. Ac neruorum quoq; quædam
uitia ſic optime curantur: ſed cætera infirmis poſſunt conuenire. ſolet
exercitatio tantum robuſtioribus, qui tamen ſine febre, uel initio mor-
bi, uel ẽt grauibus morbis tenentur. Cauendum autem eſt nequid horũ
uel in febre, uel in cruditate tentetur. At balnei duplex uſus eſt. nam
modo diſcuſſis febribus initium cibi plenioris, uiniq; firmioris ualetu-
dini facit: modo febrem ipſam tollit: fereq; adhibetur, ubi ſummam cu
tem relaxari, euocariq; corruptum humorem, & habitum corporis
mutari expedit. antiqui timidius eo utebãtur. Aſclepiades audacius.
Neq; terrere autem ea res, ſi tempeſtiua eſt: debet. & ante tempus
nocet. Quiſquis febre liberatus eſt: ſimulatq; ea uno die non accęſſit:
eo, qui proximus eſt, poſt tẽpus accęſſionis, tuto lauari poteſt. At ſi cir
cuitum habere ea febris ſolita eſt, ſic, ut tertio, quartoue die reuertatur: quandocunq; non accęſſit: balneum tutum eſt. Manentibus uero
adhuc febribus, ſi hæ ſunt lentæ, lienesq; iam diu male habent: re-
cte mediana iſta tentatur: cum eo tamen ne præcordia dura ſint:

ne'ue ea tumeant:ne'ue lingua aſpera ſit:ne'ue aut in medio cœrpore, aut in cæpite dolor ullus ſit:ne'ue tum febris increſcæt. At in his quidem febribus,quæ cœrtum circuitum habent,duo balnei tempora ſunt: alterum ante horrorem,alterum febre finita. In his uero,qui lenis febriculis diu detinentur:cum aut ex toto receſſit accęſſio:aut ſi id non ſolet,cœrte lenita eſt:iamq; cœrpus tam integrum eſt:quàm maxime eſſe in eo genere ualetudinis ſolet:imbecillus homo iturus in balneum uitare debet:ne ante frigus aliquod experiatur. Vbi in balneum uenit, pauliſper reſiſtere:expeririq; num tempora aſtringantur:& an ſudor aliquis oriatur. Illud ſi incidit,hoc non ſecutum eſt:inutile eo die balneum eſt:perungendus eſt is leniter,& auferendus eſt:uitandumq; omnimodo frigus:& abſtinentia utendum. At ſi temporibus integris primum ibi,deinde alibi ſudor incipit: fouendum os aqua cælida:tũ in ſolio deſidendum eſt:atq; ibi quoq; uidendum,num ſub primo cõtactu aquæ cælidæ ſumma cutis inhorreſcæt:quod uix tamen fieri poteſt, ſi priora recte cęſſerunt. cœrtum id autem ſignum inutilis balnei eſt. Ante uero, an poſteaquam in aquam cælidã ſe demittat:aliquis perungi debeat:ex ratione ualetudinis ſuæ cognoſcæt. Ferè tamen,niſi ubi nominatim,ut poſtea fiat,id præcipietur:moto ſudore leuiter cœrpus perũgendum:deinde in aquam cælidam demittendũ eſt. atq; hic quoq; habenda uirium ratio eſt. Neq; cœmmittendum ut per æſtum anima deficiat: ſed maturius is auferendus:curioſeq; in ueſtimentis inuoluendus eſt.ut neq; ad eum frigus aſpiret: & ibi quoq; antequam aliquid aſſũmat:inſudet. Fomenta quoq; cælida ſunt miliũ, ſal,harena,quodlibet eorum cælefactum,et in linteum cœniectum. Si minore ui opus eſt:etiam ſolum linteũ. At ſi maiore:extincti titiones, inuolutiq; panniculi,& ſic circundati. Quin etiam cælido oleo replẽtur utriculi:& in uaſa fictilia: ad ſimilitudinem,quas lenticulas uocant:aqua conijcãtur: & ſal ſicco linteo excipitur. demittiturq; in aquam bene cælidam.tum ſuper id membrum,quod fouẽdum eſt:collocatur:iuxtaq; igne ferramenta duo ſunt cæpitulis paulo latioribus:alterumq; ex his demittitur in eũ ſalem:& aqua ſuper leuiter aſpergitur. ubi frigere cœpit,ad ignem refertur:& idem in altero fit:deinde inuicem in utroq;.inter quæ deſcẽdit ſalſus,& cælidus ſuccus:qui cœntractis aliquo morbo neruis opitulatur. His omnibus cœmmune eſt digerere id quod uel præcœrdia onerat:uel fauces ſtrangulat: uel in aliquo membro nocæt. Quando autem quoq; utendũ ſit,in ipſis morborum generibus dicætur.

Qui ubi,

Qui cibi, potionesue, aut ualentis, aut mediæ, aut imbecillæ materiæ sint. Caput. XVII.

Vm de his dictum sit, quæ detrahendo iuuant: ad ea
c ueniendum est, quæ nos alunt: idest cibum, & potionem. hæc aũt non omnium tantum morborum, sed ẽt secundæ ualetudinis cõia præsidia sunt. Pertinetq; ad rem omnium proprietates nosse. primum ut sani sciant quomodo his utantur. deinde ut exequentibus nobis morborũ curationem, liceat species rerum, quæ assidue necessariæ erunt: subijcere. neq; necesse est subinde singulas eas nominare. Scire igitur oportet omnia legumina, quæq; ex frumentis panificia sunt, generis ualentissimi esse. Id ualentissimum uoco: in quo plurimum alimenti est: item omne animal quadrupes domesticum: omnem grandem feram, quales sunt capreæ, ceruus, aper, onager, omnem grandem auem, quales sunt anser, & pauo & grus: omnes beluas marinas, ex quibus cetos est: quæq; his pares sunt. Item mel, & caseum quo minus mirum est, opus pistorium ualentissimum esse: quod ex frumento, adipe, melle, caseo constat. In media uero materia numerari ex oleribus debere ea: quorum radices uel bulbos assũ minus. Ex quadrupedibus leporem aues omnes à minimis ad phœnicopterum. item pisces omnes, qui salem non patiuntur: solidiue saliuntur. Imbecillissimam uero materiam esse omne olus: & quicquid in cauliculo nascitur: qualis est cucurbita, & cucumis, & capparis, omnia poma, oleas, cocleas, itemq; cõchilia. Sed quamuis hæc ita discreta sunt: tamen ẽt quæ sub eadem specie sunt: magna discrimina recipiunt: aliaq; res alia, uel ualentior est, uel infirmior. Si quidem plus alimenti est in carne, quàm in ullo alio. Firmius est triticum, quàm milium: id ipsum: quàm hordeum: et ex tritico firmissima siligo: deinde similia: deinde cui nihil ademptum est, quod αὐτόπυρον græci uocant: infirmior est. ex polline infirmissimus cibarius panis. Ex leguminibus uero ualentior faba, uel lenticula, quàm pisum. Ex oleribus ualentior rapa, napiq;, & omnes bulbi: in quibus cepam quoq;, & allium numero: quàm pastinaca, uel quæ specialiter radicula appellatur. Item firmior brassica, et beta, & porrum: quàm lactuca, uel cucurbita, uel asparagus. At ex fructibus surculorum ualentiores uuæ, ficus, nuces, palmulæ: quàm quæ poma proprie nominantur. Atq; ex his ipsis firmiora, quæ succosa: quàm quæ fragilia sunt. Itemq; ex his auibus, quæ in media specie sunt: ualentior ea quæ pedibus: quàm quæ uolatu magis nititur: & ex his quæ uolatu fidunt: firmiores sunt quæ grãdiores aues: quàm quæ minutæ sunt, ut ficedula, et turdus: Atq; eæ quoq;,

quæ in aqua degunt, leuiorem cibum præstant: quàm quæ natandi scientiam non habent. Inter domesticas uero quadrupedes leuissima suilla est: grauissima bubula. Iteḿq; ex feris quo maius quodq; animal, eo robustior ex eo cibus est. Pisciúmq; eorum, qui ex media materia sunt, quibus maxime utimur: tamen grauissimi sunt: ex quibus salsamenta quoq; fieri possunt: qualis lacertus est. deinde qui quamuis teneriores: tamen duri sunt, ut aurata, œruus, sœrus, oculata, tum plani, post quos etiam leuiores lupi, muliq;, & post hos omnes saxatiles. Neq; uero in generibus rerum tantummodo discrimen est: sed etiã in ipsis: quod & ætate fit, & membro, & solo, et cœlo, et habitu. nã quadrupes animal omne si lactans est, minus alimenti præstat. Item quo tenerior pullus, cohortalis est. In piscibus quoq; media ætas, quæ nondum summam magnitudinem impleuit. Deinde ex eodem sue ungulæ, rostrum, aures, cerebellum. Ex agno, hedo'ue cum pectiolis totum caput aliquanto quàm cætera membra leuiora sunt: adeo ut in media materia poni possint. Ex auibus pectora, colla, alæ'ue recte infirmis annumerantur. Quod ad solum uero pertinet: frumentum quoq; ualentius est collinum, quàm campestre. leuior piscis inter saxa editus, quàm in harena: leuior in harena, quàm in limo. Quo fit, ut ex stagno, uel lacu, uel flumine eadẽ genera grauiora sint. Leuiorq; qui in alto, quàm qui in uado uixit. Omne etiam ferum animal domestico leuius, & quodcunq; humido cœlo, quàm quod sicco natum est. Deinde eadem omnia pinguia, quàm macra: recentia, quàm salsa, noua, quàm uetusta plus alimenti habent. Tum res eadem magis alit iurulenta, quàm assa: magis assa, quàm elixa. Ouum durum ualentissimæ materiæ est: molle, uel sorbile, imbecillissimæ. Cum quæ panificia omnia firmissima sint: elota tamen quædam genera frumenti, ut alica, oriza, ptisana, uel ex hisdẽ facta sorbitio, uel pulticula. Et aqua quoq; madens panis imbecillissimis annumerari potest. Ex potionibus uero quæcunq; ex frumento facta est: iteḿq; lac mulsum, defrutum, passum, uinum aut dulce, aut uehemens, aut mustum, aut magnæ uetustatis, ualentissimi generis est. At acetum, & id uinum: quod paucorum annorum, uel austerum, uel lene est: in media materia est. Ideoq; infirmis nunquam generis alterius dari debet. Aqua omniũ imbecillissima est. firmiorq; ex frumento potio est, quo firmius fuit ipsum frumentum. firmior ex eo uino, quod bono solo, quàm quod tenui: quodq; temperato cœlo, quàm quod aut nimis humido, aut nimis sicco: nimiumq; aut frigido, aut calido natum est. Mulsum quo plus mellis habet: defrutum quo magis incoctum est: passum quo ex sicciore uua est: eo ualentius est. Aqua leuissima pluuialis est: deinde

fontana: tum ex flumine, tum ex puteo: post hæc ex niue, aut glacie. grauior his ex lacu: grauissima ex palude. Facilis etiam & necessaria cognitio est naturam eius requirentibus. nam leuis pondere apparet: & ex his quæ pondere pares sunt, eo melior quæq; est: quo celerius & cælesit, & frigescit: quoq; celerius ex ea legumina percoquuntur. ferè uero sequitur ut quo ualentior quæq; materia est: co minus facile concoquatur: sed si concocta est, plus alat. Itaq; utendum est materiæ genere pro uiribus: modusq; omnibus pro genere sumendus. Ergo imbecillis hominibus rebus infirmissimis opus est. mediocriter firmos media materia optime sustinet. & robustis apta, ualidissima est. Plus deinde aliqs assumere ex leuioribus potest, magis in his quæ ualentissima sunt, temperare sibi debet.

Quæ natura, ac proprietas cuiusq; rei sit, qua uescimur. Caput. XVIII.

Eq; hæc solo discrimina sunt: sed etiã aliæ res boni succi:
n aliæ mali sunt: quas εὐχύλους, uel κακοχύλους græci uocant. Aliæ lenes, aliæ acres: aliæ crassiorem pituitam in nobis faciunt, aliæ tenuiorẽ: aliæ idoneæ sunt stomacho: aliæ alienæ sunt. Itemq; aliæ inflant: aliæ ab hoc absunt. aliæ calefaciunt: aliæ refrigerant: aliæ facile in stomacho acescunt: aliæ non facile intus corrumpuntur. aliæ mouent aluum: aliæ supprimunt. aliæ ciant urinam: aliæ tardant. Quædam somnum mouent: quædam sensus excitant. Quæ omnia ideo noscenda sunt, quoniã aliud aliter, uel corpori, uel ualetudini conuenit.

Quæ res boni succi sint. Caput. XIX.

Oni succi sunt triticum, siligo, alica, oriza, amilũ. Itẽ et
b lenes sunt, & stomacho aptæ: et calefaciunt tragum, ptisana, lac, caseus mollis, omnis uenatio, omnes aues, quæ ex media materia sunt. Ex maioribus quoq; hæ, quas supra nominauimus. Medij inter teneros, durosq; pisces, ut mulus, & lupus, uerna, lactuca, urtica, malua, cucumis, cucurbita, ouũ sorbile, portulaca, cochlæ, palmulæ. ex pomis quodcunq; neq; acerbum, neq; acidũ est. Vinum dulce uel lene, passum, defrutum: oleæ quæ ex his duobus in alterutro seruatæ sunt: uuluæ, rostra, truncaliq;. In summa omnis pinguis caro, omnis glutinosa, omne iecur.

Quæ res mali ſucci ſint. Caput. XX.

m Ali uero ſucci ſunt milium, panicum, hordeum, legumina, caro domeſtica permacra, omnisq; caro ſalſa, omne ſalſamẽtum, garũ: uetus cæſeus, cicer, radicula, rapa, napi, bulbi, braſſica: magisq; ẽt cyma eius, aſparagus, beta, cucumis, porrum, eruca, naſturcium, thymum, nepeta, ſatureia, hyſopum, ruta, anethum, feniculum, cuminum, aneſum, lapatium, ſinapi, & allium, cepa, lienes, renes, inteſtina, pomum quodcunq; acidum, uel acerbum eſt: acetum, omnia acria, acida, acerba, oleum: piſces quoq; ſaxatiles, omnesq; qui ex tenerrimo genere ſunt: aut hi qui rurſus nimium duri: uiroſiq; ſunt: ut ferè quos ſtagna, lacus, limoſi'ue riui ferunt: qui'ue in nimiam magnitudinem exceſſerunt.

Quæ res lenes: que'ue acres ſint. Caput. XXI.

l Enes autem ſunt ſorbitiones, pulticula, laganum, amilũ, ptiſana, pinguis caro, & quæcunq; glutinoſa eſt. Quod ferè quidem in omni quæ domeſtica fit: præcipue tamen in unguliſ, truncaliſq; ſuum: in pectiolis, capituliſq; hedorum, & uitulorum, & agnorum: omnibusq; cerebelliſ. Item ſi qui proprie bulbi nominantur: lac, defrutum, paſſum, nuclei pinei. Acria ſunt omnia nimis auſtera: omnia acida, omnia ſalſa, & mel quidem quo melius eſt: eo magis. Item allium, cepa, eruca, ruta, naſturcium, cucumis, beta, braſſica, aſparagus, ſinapi, radicula, intubus, ocymum, lactuca, maximaq; olerum pars.

Quæ res craſſiorẽ, quæ'ue tenuiorem pituitã faciunt. Caput. XXII.

c Raſſiorem autem pituitam faciunt oua ſorbilia, alica, oriza, amilum, ptiſana, lac, bulbi, omniaq; ferè glutinoſa. Extenuant eandem omnia ſalſa, atq; acria, & acida.

Quæ res ſtomacho idoneæ ſunt. Caput. XXIII.

ſ Tomacho autem aptiſſima ſunt quæcunq; auſtera ſunt: ẽt quæ acida ſunt: quæq; contacta ſale modico ſunt. Item panis ſine fermento, & elota alica, uel oriza, uel ptiſana: omnis auis, omnis uenatio, atq; utraq; uel aſſa, uel elixa. Ex domeſticis animalibus bubula. Si quid ex cæteris ſumitur, macrũ potius,

potius,quàm pingue. Ex ſue ungulæ, roſtra,aures,uuluæ, ſteriles q; . Ex oleribus intubus,lactuca,paſtinaca,cucurbita elixa,ſiſer. Ex pomis ceraſium,morum,ſorbum,pirũ fragile, quale cruſtuminum uel neuianum eſt. Item pira quæ reponuntur tarẽtina,atq; ſignina. Malum orbiculatum,aut ſcaudianum,uel amerinum,uel cotoneũ,uel punicum abſinthium. Vuæ ex olla,molle ouum, palmulæ,nuclei pinei, oleæ albæ ex dura muria,eædem aceto intinctæ,uel nigræ,quæ in arbore bene permaturuerũt:uel quæ in paſſo,defrutóue ſeruatæ ſunt. Vinum auſterum,licet iam aſperum ſit:item reſinatum. Duri ex media materia piſces,oſtrea,pectines,muricæ,purpuræ,cochleæ,cibi,potiones q; uel frigidæ,uel feruentes,abſinthium.

Quæ res alienæ ſtomacho ſunt. Caput. XXIIII.

a Aliena uero ſtomacho ſunt omnia tepida,omnia ſalſa,omnia iurulenta,prædulcia,omnia pinguia,ſorbitio,panis, item q; uel ex milio,uel ex hordeo,oleum,radices olerũ, et quodcunq; olus ex oleo,garo ue eſtur:mel,mulſum,defrutum,paſſum,lac,omnis caſeus,uua recens,ficus & uiridis,& arida,legumina omnia,quæq; inflare conſueuerunt. item thymum,nepeta,ſatureia,hyſſopum,naſturtium,lapatium,lapſanum,iuglandes. Ex his autem intelligi poteſt non q cquid boni ſucci eſt,protinus ſtomacho conuenire:neq; quicquid ſtomacho conuenit,protinus boni ſucci eſſe.

Quæ inflant,aut inflationem leuant. Caput. XXV.

i Inflant autem omnia ferè legumina,omnia pinguia, omnia dulcia,omnia iurulenta,muſtum,atq; etiam id uinũ, cui nihil adhuc ætatis acceſſit. Ex oleribus alium,cepa, braſſica, omnes q; radices excepto ſiſere & paſtinaca: bulbi, ficus etiam aridæ,ſed magis uirides:uuæ recentes,nuces omnes exceptis nucleis pineis:lac,omnis q; caſeus,quicquid deinde ſubcrudũ aliquis aſſumpſit. Minima inflatio fit ex uenatione,aucupio,piſcibus, pomis,oleis, conchilijs,ouis uel mollibus,uel ſorbilibus,uino uetere. Fœniculum uero,& anetum inflationes etiam leuant.

Quæ res aut calefaciunt,aut refrigerant. Caput. XXVI.

a Et calefaciunt piper, ſal,caro omnis iurulenta,alliũ,cepa, ficus arida,ſalſamentum,uinum,& quo meracius eſt,eo

magis. refrigerant olera, quorum crudi caules assumuntur, ut intubus, & lactuca. Item coriandrũ, cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, cerasia, mala austera, pira fragilia, caro elixa, præcipueq; acetũ, siue cibus ex eo, siue potio assumitur.

Quæres intus facile uitiantur, uel minime corrumpuntur. Caput. XXVII.

f Facile autem intus corrumpuntur panis fermentatus, & quisquis alius, quàm ex tritico est: lac, mel, ideoq; lactantia, atq; omne pistoriũ opus, teneri pisces, ostrea, olera, ca seus & recens, & uetus, crassa uel tenera caro, uinũ dulce, mulsum, defrutum, passum, quicquid deinde uel iurulentum est, uel nimis dulce, uel nimis tenue. At minime intus uitiantur, panis sine fermento, aues, et eæ potius duriores, aurati pisces, neq; solũ aurata pura, aut scarus, sed etiã lolligo, locusta, polypus. Item bubula, omnisq; dura caro, eademq; aptior est si macra, si salsa est. omniaq; salsamenta, cochleæ, murices, purpuræ, uinum austerum, uel resinatum.

Quæres aluum mouent. Caput. XXVIII.

a Et aluum mouent panis fermentatus, magisq; si cibarius, uel hordeaceus est. brassica, si subcruda est lactuca, anethum, nasturcium, ocymum, urtica, portulaca, radicula, capparis, allium, cepa, malua, lapatium, beta, asparagus, cucurbita, cerasia, mora, uua, omnia mitia, ficus etiam arida, sed magis uiridis, uuæ recentes pingues, minutæ aues, cochleæ, garum, salsamenta, ostrea, pelorides, echini, musculi, & omnes ferè conchulæ, maximeq; ius earũ, saxatiles, & omnes teneri pisces, sepiarũ atramentum: si qua caro assumitur pinguis, eadem uel iurulẽta, uel elixa: aues quæ natant, mel crudũ, lac, lactantia omnia, mulsum, uinum dulce, uel salsum, aqua, tenera omnia tepida, dulcia, pinguia, elixa iurulenta, salsa, diluta.

Quæres aluum astringant. Caput. XXIX.

c Contra astringunt panis ex siligine, uel ex simila, magis si sine fermento est: magis etiam si ustus est: intenditurq; uis eius ẽt si bis coquitur. pulticula uel ex halica, uel ex panico, uel ex milio. itemq; ex hisdem sorbitio, & magis

si hæc ante fricta sunt. lenticula,cui uel beta,uel intubus,uel ambubeia,uel plantago adiecta est,magisq; ẽt si illa ante fricta est: per sẽ etiam intubus uel ex plantagine,uel ambubeia fricta:minuta olera, brassica bis decocta,dura oua,magisq; si assa sunt:minutæ aues,merula,palumbus, magisq; si in posca decoctus est : graues quoq; aues, quæ magis currunt,quàm uolant:lepus,caprea,iecur ex his,quæ seuũ habent,maximéq; bubulum,ac seuum ipsum, caseus: qui uehementior uetustate fit , uel ea mutatione quam in caseo transmarino uidemus: aut si recens est ex melle,mulsoue decoctus. Itẽ mel coctum,pira immatura,sorba,magisq; ea: quæ torminalia uocantur,mala cydonia,et punica,oleæ uel albæ,uel permaturæ,myrta,palmulæ purpureæ,muricęs,uinũ resinatum uel asperũ:item meracum,acetum mulsum quod inferbuit:item defrutũ,passum,aqua uel tepida,uel præfrigida dura, idest ea quæ tarde putrescit,ideoq; pluuia potissimum:omnia dura, macra,austera,aspera,tosta,et in eadẽ carne: assa potius,quàm elixa.

Quæ res urinam mouent. Caput. XXX.

Rrinam aũt mouent quæcunq; in horto nascentia boni odoris sunt,ut apium,ruta,anethũ,ocymum,menta,hyssopum,anesum,coriandrũ,nasturciũ,eruca, fœniculũ. Præter hæc asparagus,capparis,nepeta,thymum,satureia,lapsanũ,pastinaca, magisq; agrestis,radicula,siser,cepa. Ex uenatione maxime lepus, uinum tenue,piper et rotundum,et longum, sinapi,absinthium,nuclei pinei.

Quæ res somnum mouent,aut sensus excitant. Caput. XXXI.

Omno uero aptum est papauer,lactuca,maximéq; æstiua,cuius cauliculus iam lacte repletus est:morum, porrum. Sensus excitãt nepeta,thymum,satureia,hyssopum, præcipueq; puleium,ruta,& cepa.

Quæ res corpus aut erodant,aut reprimant,aut refrigerent,aut calefaciant,aut durent,aut emolliant. Caput. XXXII.

Vocare uero materiam multa admodum possunt. sed ea quæ ex peregrinis medicamentis maxime cõstant:alijsq; magis,quàm quibus ratione uictus succurritur,opitulantur:in præsentia differam. Ponam ea uero quæ prõpta, & his morbis de qbus protinus dicturus sum,apta:corpus erodunt:

& ſic eo quod mali eſt,extrahunt. Habent autẽ hanc facultatem ſemina erucæ,naſturcij,radiculæ præcipue tamẽ omnium ſinapi. Salis quoq; & fici eadem uis eſt. leniter uero ſimul & reprimunt,& molliunt lana ſuccida uel acẽto,uel uino: quo oleum adiectum eſt. contritæ palmulæ: furfures in ſalſa aqua,uel acẽto decoctæ. At ſimul reprimunt & refrigerant herba muralis,parthenium uel perdicium appellant: ſerpillum,puleium,ocymum,herba ſanguinalis,quam græci πολυγόνιον uocant: portulacã,papaueris folia, cãpreoliq; uitiũ, coriandri folia,hyoſcyamũ,muſcus,ſiſer,apiũ,ſolanum,quã σρύχνον græci uocant: braſſicæ folia,intubus,plantago,fœniculi ſemen,contrita pira uel mala,præcipueq; cydonia,lenticula,aqua frigida maximeq; pluuialis,uinum,acẽtum,& ex horum aliquo magis,madens uel panis,uel farina,uel ſpongia,uel cinis,uel lana ſuccida,uel etiam linteolum,creta cimolia, gypſum,melinum,myrteum,roſa,acerbum oleum, uerbenarũ contuſa cum teneris caulibus folia: cuius generis ſunt olea, cupreſſus,myrtus,lentiſcus,tamaris,liguſtrum,roſa,rubus, laurus,hedera,punicum malum. Sine frigore autem reprimunt cocta mala cydonia,malicoriũ,aqua calida,in qua uerbenæ coctæ ſunt,quas ſupra propoſui: puluis uel ex fecẽ uini,uel ex myrti foliis,amaræ nuces. Calefacit uero ex qualibet farina cataplaſma, ſiue ex tritici,ſiue ex farris, ſiue hordei,ſiue erui,uel lolij,uel milij,uel panici,uel lenticulæ,uel fabæ,uel lupini,uel lini,uel fœni græci,ubi ea deferbuit,calidaq; impoſita eſt. Valentior tamen ad id omnis farina eſt ex mulſo,quàm ex aqua cocta. Præterea cyprinum,irinum,medulla, adeps,ex felle iuncta oleo,magisq; ſi uetus eſt: ſal nigrum,git,piper,quinq; folium, fereq;,quæ uehementer & reprimunt,& refrigerant. Durant quæ calefaciunt,& digerunt,& emolliunt. Præcipueq; ad emolliendum poteſt cataplaſma ex lini,uel fœni græci ſemine. His autem omnibus & ſimplicibus,& permixtis uarie medici utuntur: ut magis quid quiſq; perſuaſerit ſibi appareat: quàm quid euidenter compererit.

LIBER TERTIVS.

De morborum generibus. Caput. I.

Rouisis omnibus, quæ pertinent ad uniuersa genera morborum, ad singulorũ curationes ueniam. Hos autem in duas species græci diuiserunt: aliosq; ex his acutos, alios longos esse dixerunt. Idq;, quoniam nõ semper eodem modo respondebant: eosdem alij inter acutos, alij inter longos retulerunt. Ex quo plura eorũ genera esse manifestum est. Quidam enim breues utiq; sunt, qui cito uel tollunt hominem: uel ipsi cito finiuntur. Quidam longi, sub q̃bus neq; sanitas in propinquo, neq; exitium est. Tertiumq; genus eorum est, qui modo acuti, modo longi sunt. idq; non in febribus tantummodo, in quibus frequentissimum est: sed in alijs quoq; fit. Atq; etiam præter hos quartum est, quod neq; acutum dici potest, quia non perimit: neq; utiq; longum, quia si occurritur, facile sanatur. Ego cum de singulis dicam: qui cuiusq; generis sit indicabo. diuidam autem omnes in eos, q̃ in totis cõporibus consistere uidentur: & eos qui oriuntur in partibus. incipiam à prioribus paucã præfatus de omnibus. In nullo quidẽ morbo minus fortuna sibi uendicare: quàm ars potest: ut pote cum repugnante fortuna nihil medicina proficiat. magis tamen ignoscendũ medico est parum proficienti in acutis morbis, quàm in longis. Hic enim breue spatium est: intra quod, si quod auxilium non profuit: æger extinguitur. ibi & deliberationi, & mutationi remediorũ tempus patet: adeo ut raro, si inter initia medicus accessit: obsequens æger sine illius uitio pereat. Longus tamen morbus cũ penitus insedit: quod ad difficultatem pertinet: acuto par est. & acutus quidẽ quo uetustior est: longus autem quo recentior: eo facilius curatu. Alterũ illud ignorari non oportet: quod non omnibus ægris eadem auxilia conueniunt. ex quo incidit, ut alia, atq; alia summi authores quasi sola uendicarint: prout cuiq; cesserant. Oportet itaq; ubi aliquid non respondit, non tanti putare authorẽ, quanti ægrũ: & experiri aliud, atq; aliud: sic tamen, ut in acutis morbis cito mutetur, quod nihil prodest: in longis, quos tempus ut facit, sic etiam soluit: non statim condemnetur, si quid non statim profuit. minus uero remoueatur, si quid paulum saltem iuuat: quia profectus tempore expletur.

Quomodo morbi cognoſcantur: & an increſcant, an conſiſtant, an minuantur: & qua ratione ab initio qui languere incipit, curari debeat, Caput. II.

PRotinus ãt inter initia ſcire facile eſt, qs acutus morbus, quis longus ſit: non in his ſolis, in quibus ſemper ita ſe habet: ſed in his quoq; in quibus uariat. Nam ubi ſine intermiſſionibus accęſſiones, et dolores graues urgent: acutus morbus eſt. Vbi lenti dolores, lentǽue febres ſunt: & ſpacia inter accęſſiones porriguntur: accędunt́q; ea ſigna, quæ in priore uolumine expoſita ſunt: longum hunc futurũ eſſe manifeſtum eſt. Videndum ẽt eſt morbus an increſcat, an conſiſtat, an minuatur: quia quædam remedia increſcentibus morbis, plura inclinantibus conueniunt. eaq; quæ decreſcentibus apta ſunt, ubi acutus increſcens urget: in remiſſionibus potius experienda ſunt. Increſcit autem morbus dum grauiores dolores, accęſſioneśq; ueniunt: hæq; & antequã proxime reuertũtur: & poſtea deſinunt. Atq; in longis quoq; morbis etiam tales notas non habentibus, ſcire licet increſcere: ſi ſomnus incertus eſt, ſi deterior concoctio, ſi fœdiores deiectiones, ſi tardior ſenſus, ſi pigrior mens, ſi percurrit corpus frigus, aut calor, ſi idem magis pallet. ea uero quæ contraria his ſunt: decędentis eius notæ ſunt. Præter hæc in acutis morbis ſerius æger alendus eſt: nec niſi iam inclinatis, ut primo dempta materia, impetum frangat. in longis maturius, ut ſuſtinere ſpatium aduenturi mali poſſit. Ac ſi quando is non in toto corpore, ſed in parte eſt: magis tamen ad rem pertinet uim totius corporis molliri, quàm proprie partes ægre ſanentur. Multum etiam intereſt ab initio, quis recte curatus ſit, an perperam. quia curatio minus his prodeſt: in quibus aſſidue fruſtra fuit. ſi quis temere habitus adhuc integris uiribus uiuit: admota curatione momento reſtituitur. Sed cum ab his cœperim, quæ notas quaſdam futuræ aduerſæ ualetudinis exhibent: curationum quoq; principium ab animaduerſione eiuſdem temporis faciam. Igitur ſi quid ex his, quæ propoſita ſunt incidit: omnium optima ſunt quies, et abſtinentia. Si quid bibendũ, aqua. id́q; interdum uno die fieri ſatis eſt. Interdũ ſi terrentia manent, biduo, proximé́q; abſtinentiã ſumendus eſt cibus exiguus: bibenda aqua: poſtera die etiam uinum. deinde inuicem alternis diebus, modo aqua, modo uinum, donec omnis cauſæ motus finiatur. Per hæc n. ſæpe inſtans grauis morbus diſcutitur: plurimíq; falluntur, dum ſe primo die protinus ſublaturos languorẽ aut exercitatione, aut balneo, aut coacta deiectione, aut uomitu, aut ſudationibus, aut uino ſperant. non quo nõ

interdum id incidat, aut non decipiat: sed quo sæpius fallat, solaq; abstinentia sine ullo periculo medeatur. cũ præsertim ĕt pro modo terroris moderari licæat, & si leuiora indicia fuerint: satis sit à uino tãtum abstinere: quod subtractũ plusquam, si cibo quid detur: adiuuat. si paulo grauiora, satis sit non aquam tantũ bibere, sed etiã cibo carnem subtrahere. interdũ panis quoq; minus, quàm pro consuetudine assumere: humidoq; cibo esse contentum, et olere potissimum. satisq; sit, tum ex toto à cibo, à uino, ab omni motu corporis abstinere: cũ uehementer notæ terruerunt. Neq; dubium est, quin uix quisquam, qui non dissimulauit, sed per hæc mature morbo occurrit: ægrotet.

De febrium generibus, Caput. III.

a Tq; hæc quidem sanis facienda sunt tantũ causam metuentibus. sequitur uero curatio febriũ: quod & in toto corpore, et uulgare maxime morbi genus est. Ex his una cotidiana, altera tertiana, altera quartana est. Interdum etiam longiore circuitu quædã redeunt. sed id raro euenit. In prioribus & morbi sunt, & medicinæ. At quartanæ quidĕ simpliciores sunt: incipiunt ferè ab horrore, deinde calor erumpit: finitaq; febre biduum integrum est. ita quarto die reuertitur. Tertianarũ uero duo genera sunt: alterũ eodem modo, quo quartana & incipiens, & desinens, illo tantum interposito discrimine, quod unum diem præstat integrum: tertio redit. Alterum longe perniciosius, quod tertio quidem die reuertitur: ex octo autem, & quadraginta horis ferè, sex, & triginta per accessionem occupat: interdum etiã uel minus, uel plus. neq; ex toto in remissione desistit: sed tantum leuius est. id genus plerique medici ἡμιτριταῖον appellant. cotidianæ uero uariæ sunt, & multiplices. Aliæ enim protinus à calore incipiunt, aliæ à frigore, aliæ ab horrore. Frigus uoco ubi extremæ partes mẽbrorũ inalgescunt: horrorẽ ubi totũ corpus intremit. Rursus aliæ sic desinunt, ut ex toto sequatur integritas. aliæ sic, ut aliquantũ quidem minuatur ex febre: nihilominus tamen quædã reliquiæ remaneant, donec altera accessio accedat: ac sæpe aliæ uix quicquã aut nihil remittant: sed ita ut continuent. Deinde aliæ feruorẽ ingentem habent, aliæ tollerabilem: aliæ cotidie pares fiunt, aliæ impares. atq; inuicem altero die leniores, altero uehementiores: aliæ tempore eodem postridie reuertuntur. aliæ uel serius, uel celerius: aliæ diem, noctemq; accessionem, & decessionem implent: aliæ minus, aliæ plus: aliæ cum decedunt sudorem mouent: aliæ non mouent. atque aliâs per sudorem ad integritatem

uenitur: aliâs corpus tantum imbecillius redditur. Accessiones etiam modo singulæ singulis diebus fiunt: modo binæ, pluresue concurrunt. ex quo sæpe euenit ut cotidie plures accessiones, remissionesq; sint: sic tamen ut una quæq; alicui priori respondeat. Interdum uero accessiones quoq; confunduntur sic, ut neq; notari tempora earum, neq; spacia possint. Neq; uerum est quod dicitur à quibusdam, nullam febrem inordinatam esse, nisi aut ex uomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere. facilior enim semper curatio foret: si hoc uerũ esset. Sed quod euidentes causæ faciunt: facere etiam abditæ possunt. neq; de re, sed de uerbo controuersiam mouent. qui cum aliter, aliterq; in eodem morbo febres accedant: non easdẽ inordinate redire: sed alias, aliasq; subinde oriri dicunt. quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret: etiã si uere dicerctur. Tempora quoq; remissionum modo liberalia, modo uix ulla sunt.

De curationum diuersis generibus, Caput. IIII.

Et febrium quidem ratio maxime talis est. Curationum uero diuersa genera sunt: prout authores aliqui habent. Asclepiades officium esse medici dicit, ut tuto, ut celeriter, ut iocunde curet. id notum est: sed ferè periculosa esse nimium & festinatio, & uoluptas solet. qua uero moderatione utendũ sit: ut quantum fieri potest, omnia ista cõtingant: prima semper habita salute in ipsis partibus curationum considerandũ erit. et ante omnia quæritur, primis diebus æger qua ratione continendus sit. Antiqui medicamentis quibusdam datis, concoctionem moliebantur: eo quod cruditatẽ maxime horrebant, deinde eam materiam, quæ lædere uidebatur: ducendo sæpius aluum subtrahebant. Asclepiades medicamẽta sustulit: aluum non toties, sed ferè tamen in omni morbo subduxit. febre uero ipsa præcipue se ad eius remediũ uti professus est. Conuellẽdas enim uires ægri putauit, lucæ, uigilia, siti ingenti, sic, ut ne os quidem primis diebus elui sineret. Quo magis fallũtur qui per omnia iocundam eius disciplinam esse contendunt: et is enim ulterioribus quidem diebus cubantis etiam luxuriæ subscripsit: primis uero tortoris uicem exhibuit. Ego autem medicamentorũ dari potiones, et aluũ duci non nisi raro debere concedo. et id non ideo tamen agendum, ut ægri uires conuellantur existimo: qm̃ ex imbecillitate summum periculum est. minui ergo tantum materiam superantem oportet, quæ naturaliter digeritur: ubi nihil noui accedit. Itaq; abstinendus à cibo primis diebus est: in lucæ habendus æger, nisi infirmus interdiu est. quo-

niam corpus ista quoq; digerit: isq; cubare quàm maximo conclaui debet. Quod ad sitim uero somnumq; pertinet: moderandum est, ut interdiu uigilet: noctu, si potest, conquiescat. ac neq; potet: neq; nimiũ siti crucietur. Os etiam eius elui potest, ubi & siccum est, & ipsi fœtet. quanuis id tempus aptum potioni non est. Commodeq; Erasistratus dixit sæpe inferiore parte humorem non requirente, os, & fauces requirere: neq; ad rem male haberi ægrũ pertinere. Ac primo quidem sic tenendus est. Optimum uero medicamentum est, opportune cibus datus: qui quãdo primum dari debeat: quæritur. Pleriq; ex antiquis tarde dabant: sæpe quinto die, sæpe sexto. & id fortasse uel in Asia, uel in Aegypto cœli ratio patitur. Asclepiades ubi ægrum triduo per omnia fatigarat: quarto die cibo destinabat. At Themison nuper non quando cœpisset febris: sed quando desisset, aut certe leuata esset, considerabat: & ab illo tempore expectato die tertio, si nõ accesserat febris, statim: si accesserat, ubi ea uel desierat: uel si assidue inhærebat: si certe se inclinauerat, cibum dabat. Nihil autem horum utiq; perpetuũ est. Nam potest primo die primus cibus dãdus esse: potest secundo: potest tertio: potest non nisi quarto: aut quinto: potest post unam accessionem: potest post duas: potest post plures. Refert enim qualis morbus sit: quale corpus: quale cœlum: quæ ætas: quod tempus anni. minimeq; in rebus multum inter se differẽtibus quod intermittendum non est. perpetuum esse præceptum temporis potest. In morbo, qui plus uirium aufert: celerius cibus dandus est. itemq; eo cœlo, quo magis digerit. Ob quam causam in Africa nullo die æger abstineri recte uidetur. Maturiusẽt puero, quàm iuueni: æstate, quàm hyeme dari debet. Vnum illud est, quod semper ubiq; seruandum est: ut ægri uires subinde assidens medicus inspiciat: & quandiu superarunt, abstinentia pugnet: si imbecillitatem uereri cœperit, cibo subueniat. Id enim eius officium est, ut ægrum neq; superuacua materia oneret: neq; imbecillitatem fami prodat. Idq; apud Erasistratum quoq; inuenio: qui quanuis parum docuit quando uenter, quando corpus ipsum exinaniretur, dicendo tamen hæc esse uisenda: & tum cibum dandum, cum corpori deberetur: satis ostendit dũ uires superessent, dari non oportere: ne deficerent: consulendũ esse. Ex his autem intelligi potest ab uno medico multos non posse curari: eumq;, si artifex est: idoneum esse, qui non multum ab ægro recedit, sed qui quæstui seruiunt, quoniam is maior ex populo est, libenter amplectuntur ea præcepta: quæ sedulitatem non exigunt: ut in hac ipsa re. Facile est enim dies uel accessiones numerare his quoq;, qui ægrum raro uident. ille assideat necesse est: qui, quod solum opus est, uisurus est: quando nimis

imbecillus futurus sit, nisi cibum acceperit. In pluribus tamen ad initium cibi dies quartus aptissimus esse consueuit. Est autem alia etiam de diebus ipsis dubitatio, quoniam antiqui potissimum impares sequebantur: eosq;, tanquam tunc de ægris iudicaretur, κρισίμους nominabant. Hi erant dies tertius, quintus, septimus, quartus decimus, uigesimus primus: ita ut summa potentia septimo, deinde quartodecimo, deinde uni & uigesimo daretur. Igitur sic ægros nutriebant: ut dierum imparium accessiones expectarent. deinde postea cibū quasi leuioribus accessionibus instantibus darent: adeo ut Hippocrates si alio die febris desisset: recidiuam timere sit solitus. Id Asclepiades iure ut uanū repudiauit. neq; in ullo die q a par, imparue esset: his uel maius, uel minus periculum esse dixit. Interdū enim peiores dies pares fiunt: & oportunius post eorum accessiones cibus datur. Nonnunquam etiā in ipso morbo dierum ratio mutatur: fitq; grauior, qui remissior esse consueuerat. atq; ipse quartus decimus par est: in quo esse magnā uim antiqui fatebantur. Qui cum octauum primi naturam habere contenderent, ut ab eo secundus septenarius numerus inciperet: ipsi sibi repugnabant non octauum, neq; decimum, neq; duodecimum diem sumendum, quasi potentiorē. Plus enim tribuebant nono, et undecimo. Quod cum fecissent sine ulla probabili ratione: ab undecimo non ad tertium decimum, sed ad quartumdecimum transibant. Est etiam apud Hippocratem ei, quem septimus dies liberaturus sit: quartum esse grauissimum. Ita illo quoq; authore in die pari et grauior febris esse potest: & certa futuri nota. Atq; idem alio loco quartum quenq; diem, ut in utrunq; efficacissimum apprehendit: idest quartum, septimum, undecimum, quartumdecimum, decimum septimum, in quo & ab impari ad paris rationem transit. & ne hoc quidem propositum conseruauit, cum à septimo die undecimus non quartus sed quintus sit. adeo apparet quacunq; ratione ad numerū respexìmus: nihil rationis sub illo quidem authore reperiri. Verū in his quidē antiquos tunc celebres ad modum pythagorici numeri fefellerunt: cū hic quoq; medicus non numerare dies debeat: sed ipsas accessiones intueri: et ex his coniectare quando dandus cibus sit. Illud autem magis ad rem pertinet scire: num oporteat dari cum iam bene uenæ conquieuerunt: aut etiā num manentibus reliquijs febris. Antiqui enim quàm integerrimis corporibus alimētum offerebant. Asclepiades inclinata quidem febre, sed adhuc tamen inhærente. in quo unam rationem secutus est: non quo non sit interdum maturius cibus dandus, si mature timetur altera accessio: sed quo scilicet quàm sanissimo dari deleat. Minus enim corrumpitur quod integro corpori infertur. Neq; tamen uanum est

quod Themiſoni uidebatur, ſi duabus horis integer futurus eſſet æger: ſatius eſſe tunc dare: ut ab integro cœrpore potiſſimũ diducęretur. Nã ſi diduci tam celeriter poſſet: id eſſet optimum. Sed cum hoc breue tempus non præſtet: ſatius eſſe principia cibi à decędente febre, quàm reliquias ab incipiente excipi. ita ſi longius tempus ſecundũ eſt, quã integerrimo dãdus eſt: ſi breue, etiam antequam ex toto integer fiat. Quo loco uero integritas eſt, eodem eſt remiſſio: ſi qua maxime in febre continua poteſt eſſe. Atq; hic quoq; quæritur utrũ tot horæ expectandæ ſint, quot febrem habuerunt: an ſatis ſit primam partem earum præteriri, ut ægris iocundius inſidat, quibus interdum non uacat. Tutiſſimum eſt autem ante totius accęſſionis tempus præterire. quanuis ubi longa febris fuit: poteſt indulgeri ægro maturius: dum tamen ante minime pars dimidia prætereatur. Idq; non in ea ſola febre, de qua proxime dictum eſt: ſed in omnibus ita ſeruandum eſt.

De febrium ſpeciebus, & ſingularum curationibus, & primo quando cibus febricitantibus dandus ſit. Caput. V.

Hæc magis per omnia genera febrium perpetua ſunt: nunc ad ſingulas earum ſpecies deſcendam. Igitur ſi ſemel tantum accęſſit, deinde deſiit: eaq; uel ex inguine, uel ex laſſitudine, uel ex æſtu, aliaue ſimili re fuit ſic, ut interior nulla cauſa metum fecerit: poſtero die cũ tempus accęſſionis ita tranſiit, ut nihil mouerit: cibus dari põt. At ſi ex alto calor uenit: & grauitas uel capitis, uel præcordiorum ſecuta eſt: neq; apparet quid cœrpus conſuderit, quanuis unam accęſſionẽ ſecuta integritas eſt: tamen quia tertiana timeri poteſt, expectandus eſt dies tertius: & ubi accęſſionis tempus præteriit, cibus dandus eſt, ſed exiguus, quia quartana quoq; timeri poteſt. Et die quarto demum: ſi cœrpus integrum eſt: eo cum fiducia utẽdum. Si uero poſtero, tertioue, aut quarto die ſecuta febris eſt: ſcire licet morbum eſſe. Sed tertianarum, quartanarumq;, quarũ & certus circuitus eſt: & finis integer: et quia liberaliter quieta tempora ſunt: expeditior ratio eſt. De quibus ſuo loco dicam. Nunc uero eas explicabo, quæ cotidie urgent. Igitur tertio quoq; die cibus ægro cœmmodiſſime datur: ut alter febrem minuat: alter uiribus ſubueniat. Sed his dari debet ſi quotidiana febris eſt, quæ ex toto deſinat: ſimul atq; cœrpus integrũ factũ eſt: ſi, quanuis nõ accęſſiones, febres tamen iunguntur: et cotidie quidẽ increſcunt: ſed ſine integritate tamen remittunt: cũ cœrpus ita ſe habet, ut maior

remissio non expectetur. Si altero die grauior: altero leuior accessio est post grauiorem. ferè uero grauiorem accessionem leuior nox sequitur. quo fit ut grauiorem accessionem nox quoq; tristior antecedat. At si continuatur febris: neq; leuior unquam fit: & dari cibum necesse est: quando dari debeat, magna quidem dissensio est. Quidam, quia fere remissius matutinum tempus ægris est: tunc putant dandũ. quod si respondet, non quia mane est: sed quia remissior est æger: dari debet. Si uero ne tunc quidem ulla requies ægris est: hoc ipso peius id tempus est: quod cum sua natura melius esse debeat: morbi uitio non est. simulq; insequitur tempus meridianũ: à quo cum omnis æger ferè peior fiat: timeri potest ne ille magis etiam quàm ex consuetudine urgeatur. Igitur alij uespere tali ægro cibum dant. Sed cum eo tempore ferè pessimi sint, qui ægrotant: uerendum est, ne si quid tunc mouerimus: fiat aliquid asperius. Ob hæc ad mediam noctem decurro: idest finito iam grauissimo tempore, eodemq; longissime distante; secuturis uero ante lucanis horis, q̃bus omnes ferè maxime dormiunt: deinde matutino tempore, quod natura sua leuissimum est. Si uero febres uagæ sunt: quia uerendum est: ne cibum statim subsequantur: quandocunq; quis ex accessione leuatus est: hunc debet assumere. At si plures accessiones eodem die ueniunt: considerare oportet, pares ne per omnia sint: quod uix fieri potest: an impares. Si per omnia pares sunt: post eam potius accessionem cibus dari debet: quæ non inter meridiem, & uesperum desinit. Si impares sunt: considerandum est quo distent. Nam si altera grauior, altera leuior est: post grauiorem dari debet. si altera longior, altera breuior: post longiorem. si altera grauior, altera longior est: considerandum est utra magis affligat: illa ui, an hæc tempore: & post eam dandus est. Sed planè plurimum interest: quantæ: qualesq; inter eas remissiones sint. Nã si post alteram febrem motio manet: post alteram integrum corpus est: integro corpore cibo tempus aptius est. Si semper febricula manet: sed alterum tamen longius tempus remissionis est: id potius eligendum est: adeo ut ubi accessiones continuantur, protinus inclinata priore dãdus cibus sit. Et enim perpetuũ est, ad quod omne cõsilium dirigi potest: cibum quàm maxime semper ab accessione futura reducere: & hoc saluo dare quàm integerrimo corpori. quod non inter duas tantum, sed etiam inter plures accessiones seruabitur. Sed cũ sit aptissimũ tertio quoq; die cibum dare: tamẽ si corpus infirmum est, cotidie dandus est: multoq; magis si continentes febres sine remissione sunt: quanto magis corpus affligunt: aut si duæ, plures ue accessiones eodẽ die ueniunt. Quæ res efficit, ut & à primo

die protinus

die protinus cibus dari cotidie debeat. Si protinus uenæ concíderunt: & sæpius eodem die, si inter plures accessiones subinde uis corpori deest. Illud tamen in his seruandũ est: ut post eas febres minus cibi detur, post quas, si per corpus licæret, omnino non daretur. Cum uero febris instet, incipiat, augeatur, consistat, decedat, deinde in decessione consistat, aut finiatur: scire licet optimum cibo tempus esse febre finita. deinde cum decessio eius consistit. tertium si necesse est, quandocunq; decedit, cætera omnia periculosa esse. Si tamen propter infirmitatem necessitas urget, satius esse consistẽte iam incremento febris aliquid offerre: quàm increscente. Satius esse instante, quàm incipiẽte: cum eo tamen ut nullo tempore is qui deficit, non sit sustinendus. Neq; hercule satis est ipsas tantum febres medicum intueri: sed etiam totius corporis habitum: & ad eum dirigere curationem, seu supersunt uires, seu desunt: seu quidã mali affectus interueniunt. Cum uero semper ægros securos agere conueniat, ut corpore tantum, non etiam animo laborent: tum præcipue ubi cibum sumpserunt. Itaq; si qua sunt quæ exasperatura eorum animos sunt: optimum est eadem ægrotantium notitiæ subtrahere. si id fieri non potest: sustinere tamen post cibum usq; somni tempus, & cum experrecti sunt, tunc exponere.

Quando potiones febricitantibus dari expediat. Caput. VI.

Ed de cibo facilior quidem cum ægris ratio est: quorum sæpe stomachus hunc respuit: ẽt si mens concupiscit. De potione uero ingens pugna est: eoq; magis, quo maior febris est. Hæc enim sitim accendit: & tum maxime aquã exigit, cũ illa periculosissima est. Sed docendus æger est ubi febris conquieuerit, protinus sitim quoq; quieturam: longioremq; accessionem fore, si quod ei datum fuerit alimentum. ita celerius eum desinere sitire qui non bibit. Necesse est tamen quanto facilius etiam sani famẽ, quàm sitim sustinent: tanto magis ægris in potione, quàm in cibo indulgere. Sed primo quidem die nullus humor dari debet: nisi subito sic uenæ concíderunt, ut cibus quoq; dari debeat. Secundo uero, cæteris q; etiam quibus cibus non dabitur: tamen si magna sitis urgebit, potio dari potest. Ac ne illud quidẽ ab Heraclide Tarẽtino dictum ratione caret: ubi aut bilis ægrum, aut cruditas male habet: expedire quoq; per modicas potiones misceri nouam materiam corruptæ. Illud uidendum est, ut qualia tempora cibo leguntur: talia potioni quoq;, ubi sine illo datur, deligantur: aut cum ægrum dormire cupiemus. quod ferè sitis prohibet. Satis autem conuenit, cum omnibus febricitantibus

nimius humor alienus sit: tum præcipue esse fœminis, quæ ex partu in febres inciderunt. Sed cũ tempora cibo, potioniq; , febris et remissionis ratio det: non est expeditissimũ scire, quãdo æger febricitet: quando melior sit: quando deficiat: sine quibus dispensari illa non possunt. Venis enim maxime credimus fallacissimæ rei: quia sæpe istæ leniores, celeriores'ue sunt & ætate, & sexu, & corporũ natura. Et plerunq; satis sano corpore si stomachus infirmus est: nonnunquam ẽt incipiente febre subeunt, & quiescunt: ut imbecillus is uideri possit, cui facile laturo grauis instat accessio. Contra sæpe eas concitat, & resoluit sol, balneum, & exercitatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi affectus: adeo ut cum primum medicus uenit, solicitudo ægri dubitantis quomodo ille se habere uideatur: eas moueat. ob quam causam periti medici est, non protinus ut uenit apprehendere manu brachium. sed primum residere hilari uultu: percontariq; quemadmodum se habeat: & si quis eius metus est, cum probabili sermone leni re. tum deinde eius corpori manum admouere. quas uenas autem cõspectus medici mouet: quàm facile mille res turbant. Altera res est, cui credimus: calor æque fallax. nã hic quoq; excitatur æstu, labore, somno, metu, sollicitudine. Igitur intueri quidẽ omnia etiam ista oportet. sed his non omnia credere: ac protinus quidem scire non febricitare eum, cuius uenæ naturaliter ordinatæ sunt: teporq; talis est, qualis esse sanis solet. Non protinus autem sub calore, motuq; febrem se concipere: sed ita si summa quoq; arida inæqualiter cutis est: si calor & in fronte est: & ex imis præcordijs oritur. si spiritus ex naribus cum feruore prorumpit: si color aut rubore, aut pallore nouo mutatus est: si oculi graues, & aut persici, aut subhumidi sunt: si sudor cũ fit, inæqualis est: si uenæ non æquis interuallis mouentur. Ob quam causam medicus neq; in tenebris, neq; à capite ægri debet residere: sed illustri loco aduersus eum, ut omneis notas ex multu quoq; cubantis perspiciat. Vbi uero febris fuit, atq; decreuit: expectari oportet num tempora, partes'ue corporis aliæ paulum madescant: quæ sudorẽ uenturum esse testentur. ac si qua nota est, tunc demum dare potui calidam aquam: cuius salubris effectus est, si sudorẽ per omnia membra diffundit. Huius autem rei causa continere æger sub ueste satis multa manus debet: eademq; crura, pedesq; contegere: qua male pleriq; ægros in ipso impetu febris, pessimeq; ubi ardens ea est, male habent. Si sudare cœpus cœpit, linteum tepefacere oportet: paulatimq; singula membra detergere. At ubi sudor omnis finitus est: aut si is non uenit: ubi quàm maxime potuit: idoneus esse cibo æger uidetur: sub ueste leniter ungendus est: tum detergendus: deinde ei cibus dandus. Cibus

autem febricitantius humidus est aptissimus, aut humori certe q̃ proximus: utiq; ex materia quàm leuissima, maximéq; sorbitio. eaq;, si magnæ febres fuerunt, quàm tenuissima esse debet. Mel quoq; despumatum huic recte adijcitur: quo corpus magis nutriatur: sed id, si stomachum offendit, superuacuũ est: sicut ipsa quoq; sorbitio. Dari uero in uicem eius potest, uel intrita ex aqua calida, uel alica elota. Si firmus est stomachus, & compressa aluus: ex aqua mulsa. si uel ille languet, uel hæc profluit, ex posca. Et primo quidẽ cibo id satis est. secũdo uero aliquid adijci potest: ex eodem tamen genere materie, uel olus, uel conchilium, uel pomum. Et dum febres quidẽ increscunt, hic solus idoneus cibus est. Vbi uero aut desinunt, aut leuantur: semper quidẽ incipiendum est ab aliquo ex materia leuissima: adijciendũ uero aliquid ex media, ratione habita subinde & uirium hominis, & morbi. Ponendi uero ægro uarij cibi sicut Asclepiades præcepit: tum demum sunt, ubi fastidio urgetur: neq; satis uires sufficiunt, ut paulum ex singulis degustando famẽ uitet. At si neq; uis, neq; cupiditas deest, nulla uarietate solicitandus æger est: ne plus assumat, quàm concoquat. Neq; uerum est, quod ab eo dicitur: facilius concoqui cibos uarios. edũtur enim facilius. ad concoctionem aũt materiæ genus, & modus pertinent. Neq; inter magnos dolores, ut neq; increscente morbo tutũ est, ægrũ cibo impleri: sed ubi inclinata iam in melius ualetudo est. Sunt aliæ quoq; obseruationes in febribus necessariæ. atq; id quoq; uidendũ est, quod quidam solum præcipiunt: an astrictum corpus sit: an profluat. quorum alterum strangulat quod continet: alterum digerit. nam si astrictum est, ducenda aluus est: mouenda urina, eliciendus omnì modo sudor. In hoc genere morborum sanguinem etiam mississe, concussisse uehementibus gestationibus, corpus in lumine habuisse, imperasse famem, sitim, uigiliam prodest. Vtile est etiam ducere in balneum: prius demittere in solium: tum ungere: iterum ad solium redire: multaq; aqua fouere inguina: interdum etiam oleum in solio cum aqua calida miscere: uti cibo rarius, & serius tenui, simplici, molli, calido, exiguo, maximéq; oleribus, qualia sunt, lapatium, urtica, malua, uel iure etiam concharum, musculorumue, aut locustarum: neq; danda caro nisi elixa est. At potio esse debet magis liberalis & ante cibum, & post hunc: & cum hoc ultra quàm sitis cogit. Poterit q; à balneo ẽt pinguius, aut dulcius dari uinum. poterit semel, aut bis interponi græcum salsum. Contra uero si corpus profluit, sudor coercendus: quies adhibenda erit tenebris: somnoq;, quandocunq; uolet, utendum. non nisi leui gestatione corpus agitandum: & pro genere mali subueniendum. Nam si uenter fluit: aut si stomachus non continet, ubi febris

decreuit, liberaliter oportet aquam tepidã potui dare, & uomere cogere: nisi aut fauces, aut præcordia, aut latus dolet: aut uetus morbus est. Si uero sudor exercet, duranda cutis est uel nitro, uel sale: quæ cũ oleo miscentur. At si leuius id uitium est, oleo corpus ungendum est. si uehementius, rosa, uel melino, uel myrteo: cui uinum austerum sit adiectum. Quisquis autem fluore æger est: cum uenit in balneum, prius ungendus: deinde in solium demittendus est. si in cute uitium est: frigida quoq; quàm calida aqua melius utetur. Vbi ad cibum uentum est: dari debet is ualens, frigidus, siccus simplex, qui quam minime corrumpi possit: panis tostus, caro assa, uinũ asperum, uel certe subausterum: si uenter profluit, calidum: si sudores nocent, uomitusq; sunt, frigidum.

Quomodo pestilentes febres curari debeant. Caput. VII.

Desiderat etiam propriam animaduersionem in febribus pestilentiæ casus. In hac minime utile est, aut fame, aut medicamentis uti: aut ducere aluum. Si uires sinunt, sanguinem mittere optimum est: præcipueq; si cum dolore febris est. Si id parum tutum est, ubi febris aut tenuata est, aut leuata est: uomitu pectus purgare. Sed in hoc maturius, quàm in alijs morbis ducere in balneum opus est: uinum calidum, & meracius dare, & omnia glutinosa. inter quæ quoq; carnem generis eiusdem. Nam quo celerius eiusmodi tempestates corripiunt: eo maturius auxilia, etiã cum quadam temeritate rapienda sunt. Quod si puer est, qui laborat: neq; tantum robur eius est, ut sanguis mitti possit: siti ei utendum est: ducenda aluus, uel aqua, uel ptisanæ cremore: tum demum is leuibus cibis nutriendus. Et ex toto non sic pueri ut uiri curari debent. Ergo, ut in alio quoq; genere morborum parcius in his agendum est. Non facile sanguinem mittere, non facile ducere aluum, non cruciare uigilia, fame ue, aut nimia siti, conuenit. Vomitus post febrem eliciendus est: deinde dandus cibus ex leuissimis: tum is dormiat: postero quoq; die si febris manet, abstineatur. Tertio ad similem cibum redeat. Dandaq; opera est quantum fieri potest, ut inter oportunam abstinentiam cibosq; oportunos, omissis cæteris, nutriatur. Si uero ardens febris extorret: nulla medicamenti danda potio est: sed in ipsis accessionibus oleo, & aqua refrigerandus est: quæ miscenda manu sunt, donec albescant: & conclaui tenendus, quo multum, & purum aërem trahere possit: neq; multis uestimentis strangulandus, sed admodum leuibus tantum uelandus est. Possunt etiam super stomachum imponi

folia uitis

folia uitis in aqua frigida tincta. Ac ne siti quidem nimia uexandus est. alendus maturius est: ideſt à die tertio, & ante cibũ. iſdẽ perungendus. Si pituita in ſtomacho cõijt: inclinata iam accẽſſione uomere cogendus est: & tunc dandum frigidum olus: aut pomum ex his, quæ ſtomacho conueniunt. Si ſiccus manet ſtomachus, protinus uel ptiſanæ, uel alicæ, uel orizæ cremor dandus est: cũ quo recens adeps cocta ſit. Cum uero in ſummo incremento morbus est: utiq; non ante diem quartum magna ſiti antecedente, frigida aqua copioſe præſtanda est, ut bibat ẽt ultra ſacietatem: & cũ iam uenter, & præcordia ultra modũ repleta, ſatisq; refrigerata ſunt: uomere debet. Quidã ne uomitũ quidem exigunt: ſed ipſa aqua frigida, tantũ ad ſatietatem data, pro medicamento utuntur. Vbi utrunlibet factum est: multa ueſte operiendus est: & collocandus ut dormiat. Fereq; poſt longam ſitim, & uigiliã, poſt multam ſatietatem, poſt infractum calorẽ, plenus ſomnus uenit, per quem ingens ſudor effunditur. idq; præſentiſſimum auxilium est. Sed in his tamen, in quibus præter ardorem nulli dolores, nullus præcordiorum tumor, nihil prohibẽs uel in thoracæ, uel in pulmone, uel in faucibus, non ulcus, non deiectio, non proſtuuium alui fuit. Si quis autem in eiuſmodi febre leuiter tuſſit, is neq; uehementi ſiti conflictatur: neq; bibere aquam frigidam debet: ſed eo modo curandus est quo in cæteris febribus præcipitur.

Curatio ſemitertianæ febris quæ hemitritæos dicitur. Caput. VIII.

a Tubi id genus tertianæ est, quod ἡμιτριταῖον medici appellant: magna cura opus est, ne id fallat. Habet enim plerunq; frequentiores accẽſſiones, decẽſſionesq;, ut aliud morbi genus uideri poſſit: porrigitq; febris inter horas uigintiquatuor et trigintã ſex, ut quod idem est: non idem eſſe uideatur. Et magnopere neceſſarium est, neq; dari cibum, niſi in ea remiſſione, quæ uera est: & ubi ea uenit, protinus dari: plurimiq; ſub alterutro curantis errore ſubito moriuntur. ac niſi magnopere aliqua res prohibet, inter initia ſanguis mitti debet: tum dari cibus, qui neq; inciet febrem: & tamen longum eius ſpatium ſuſtineat.

Curatio lentarum febrium. Caput. IX.

n Onnunquam etiam lentæ febres ſine ulla remiſſione corpus tenent: ac neq; cibo, neq; ulli remedio locus est. In hoc caſu medici cura eſſe debet, ut morbũ mutet. Fortaſſe enim curationis

oportunior fiet. Sæpe igitur ex aqua frigida, cui oleum sit adiectũ, corpus eius per tractandum est. quoniam interdum sic euenit, ut horror oriatur: et fiat initium quoddam noui motus: exq; eo cum magis corpus incaluit: sequatur ẽt remissio. In his frictio quoq; ex oleo, & sale salubris uidetur. at si diu frigus est et torpor, & iactatio corporis, non alienum est in ipsa febre dare mulsi tres, aut quatuor cyathos: uel cum cibo uinum bene dilutum. Intenditur enim sæpe ex eo febris, & maior ortus calor, simul & priora mala tollit: & spem remissionis in ea curatione ostendit. Neq; hercule ista curatio noua est: qua nunc quidam traditos sibi ægros, qui sub cautioribus medicis trahebantur: interdum cõtrarijs remedijs sanant. si quidem apud antiquos quoq; ante Erophilum, & Erasistratum, maximeq; post Hippocratem fuit Petro quidam qui febricitantem hominem ubi acceperat, multis uestimentis operiebat: ut simul calorem ingentem, sitimq; excitaret. Deinde ubi paulum remitti cœperat febris, aquam frigidã potui dabat: ac si mouerat sudorem, explicuisse se ægrum iudicabat. si non mouerat, plus etiam aquæ frigidæ ingerebat: & tum uomere cogebat. Si alterutro modo febre liberauerat: protinus suillã assam, & uinum homini dabat. Si non liberauerat: decoquebat aquam sale adiecto, eamq; bibere cogebat, ut mouendo uentrem purgaret. & intra hæc omnis eius medicina erat. eaq; non minus grata fuit his: quos Hippocratis successores non refecerant: quàm nunc est his, quos Erophili, uel Erasistrati æmuli diu tractos non expedierunt. Neq; ideo tamen non est temeraria ista medicina: quia plures, si protinus à principijs excepit: interemit. Sed cum eadẽ omnibus conuenire non possint: ferè quos ratio nõ restituit: temeritas adiuuat. Ideoq; eiusmodi medicina melius alienos ægros, quam suos nutriunt. Sed est circunspecti quoq; hominis et nouare interdũ: & augere morbũ: et febres accendere: quã curationẽ, ubi id quod est, nõ recipit: potest recipere id, quod futurũ est.

Remedia in febribus ad capitis dolorem, & præcordiorum inflammationem, & ariditatem, & scabritiem linguæ. Caput. X.

Considerãdum etiam est febres ne solæ sint: an alia his quoq; mala accedant. idest num caput doleat: num lingua aspera: nũ præcordia intẽta sint. Si capitis dolores sunt, rosam cum aceto miscere oportet, & in id ingerere: deinde habere duo pittacia, quæ latitudinẽ frontis, longitudinẽq; æquẽt. Ex his inuicem alterũ in aceto & rosa habere, alterum in fronte: aut intinctam hisdem lanam succidam imponere. Si acetũ offendit, pura

rosa utendum est. Si rosa ipsa lædit, oleo acerbo. si ista parum iuuant: teri pōt uel iris arida, uel nuces amaræ, uel quælibet herba ex refrigerantibus. Quorū quidlibet ex aceto impositum dolorē minuit: sed magis aliud in alio. Iuuat ēt panis cum papauere iniectus, uel cum rosa, cerussa, spuma'ue argenti. Olfacere quoq; uel serpillum, uel anethum non alienum est. At si in præcordijs inflammatio, et dolor est: primo super imponenda sunt cataplasmata reprimentia, ne si calidiora fuerint: plus eò materiæ concurrat. Deinde ubi prima inflammatio se remisit: tunc demum ad calida, & humida ueniendū est: ut ea quæ remanserint, discutiant. Notæ uero inflammationis sunt quatuor, rubor, & tumor cum calore, & dolore. Quo magis errauit Erasistratus, qui febrē nullam sine hac esse dixit. Ergo si sine inflammatione dolor est: nihil imponendum est. Hunc enim statim ipsa febris soluit. At si neq; inflammatio, neq; febris, sed tantum præcordiorum dolor est: protinus calidis, & siccis fomentis uti licet. Si uero lingua sicca est, & scabra: detergenda primum penicillo est ex aqua calida. deinde ungenda mixtis inter se rosa, et melle. Mel purgat: rosa reprimit: simul'q; siccescere non sinit. At si scabra non est, sed arida, ubi penicillo detersa est: ungi rosa debet: cui ceræ sit paulum adiectum.

Remedia contra frigus, quod febrem præcedit. Caput. XI.

Solet ēt ante febres esse frigus, id'q; uel molestissimū morbi genus est. Vbi id expectatur, omni potione prohibendus æger est. hæc enim paulo ante data multum mali adijcit. Item maturius ueste multa tegendus est. admouenda partibus his, pro quibus metuimus, sicca & calida fomenta, sic, ne statim uehementissimi calores incipiant: sed paulatim accrescant. Per fricādæ quoq; eæ partes manibus unctis ex ueteri oleo sunt: ei'q; adijciendum aliquid ex calefacientibus. Contenti'q; medici quidam una frictione ēt ex quolibet oleo sunt. In harū febriū remissionibus nonnulli tres, aut quatuor sorbitionis cyathos etiam nunc ultra manente febre dant. deinde ea bene finita reficiunt stomachum cibo frigido, et leni. Ego tum hoc puto tentandum, cum parū cibus semel & post febrem datus prodest. sed curiose perspiciendū est, ne tempus remissionis decipiat. Sæpe enim in hoc quoq; genere ualetudinis iam minui febris uidetur: & rursus intenditur. itaq; ei remissioni credendum est: quæ etiam immoratur: & iactationem, fœtorem'q; quendam oris, quem ὄζειν græci uocant, minuit. Illud satis conuenit, si cotidie pares accessiones sunt: cotidie paruum cibum dandum. si impares, post grauiorem cibum: post leuiorem, aquam mulsam.

Curatio horroris in febribus. Caput. XII.

h Orror autem eas ferè febres antecedit: quæ certũ habent circuitum, & ex toto remittuntur. Ideoq; tutissimæ sunt, maximeq; curationes admittunt. Nam ubi incerta tempora sunt: neq; alui ductio, neq; balneum, neq; uinum, neq; medicamentum aliud recte datur. incertũ est enim quando febris uentura sit: ita fieri potest, ut si subito uenerit, summa in eo pernicies sit: quod auxilij causa sit inuentũ. Nihilq; aliud fieri pŏt, quàm ut primis diebus bene abstineatur æger. deinde sub decessu febris eius, quæ grauissima est: cibũ sumat. at ubi certus circuitus est: facilius oia illa tentantur: quia facilius proponere nobis et accessionũ, & decessionũ uices possumus. In his autem cum ueterauerunt: utilis fames non est. Primis tantummodo diebus ea pugnandum est: deinde diuidenda curatio est: & ante horror, tum febris discutienda. Igitur cum primum aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit: dare ei oportet potui tepidam aquam subsalsam, & uomere eum cogere. nam ferè talis horror ab his oritur, quæ biliosa in stomacho resederunt. idem faciendũ est, si proximo quoq; circuitu æque cessit: sæpe enim sic discutitur. iamq; quod genus febris sit, scire licet. itaq; sub expectatione proximæ accessionis, quæ instare tertia potest: deducendus in balneum est: dãdaq; opera est, ut per tempus horroris in solio sit. si ibi quoq; senserit: nihilominus idem sub expectatione accessionis quartæ faciat. si quidem eo quoq; modo sæpe id discutitur. si nec balneũ quidem profuit: ante accessionem allium edat: aut bibat calidã aquam cum pipere: si quidem ea quoq; assumpta calorem mouent, qui horrorem nõ admittit. Deinde eo modo quo in frigore præceptũ est: anteq̃ inhorrescere possit, opiatur. Fomentisq; protinus ualidioribus totum corpus circumdare conuenit, maximeq; inuolutis extinctis testis, & titionibus. Si nihilominus horror perruperit, multo oleo calefacto inter ipsa uestimenta perfundatur: cui æque ex calefacientibus aliquid sit adiectum. adhibeaturq; frictio quantam is sustinere poterit, maximeq; in manibus, & pedibus: & spiritum ipse contineat. neq; desistendum est etiam si horror est. Sæpe enim pertinacia iuuantis malum corporis uincit. Si quid euomuit, danda aqua tepida: iterumq; uomere cogendus est: utendumq; eisdẽ est, donec horror finiatur. Sed præter hæc, ducenda aluus est, si tardius horror quiescit: si quidem id quoq; exonerato corpori prodest. Vltima quoq; post hæc auxilia sunt gestatio, & frictio. Cibus autem in eiusmodi morbis maxime dandus est: qui mollem aluũ præstet. Caro glutinosa, uinum cum dabitur, austerum.

Curatio cotidianæ febris. Caput. XIII.

h Hæc ad omnes circuitus febriũ pertinent. discernendæ tñ singulæ sunt: sicut rationẽ habent dissimilem. si cotidiana est, triduo primo magnopere abstinere oportet: tum cibis altero quoq; die uti. si res inueterauerit, post febrem experiri balneũ, & uinum, magiśq; si horrore sublato hæc supereſt.

Curatio tertianæ febris. Caput. XIIII.

f In tertiana uero, quæ ex toto intermittit, aut quartana est: mediis diebus & ambulationibus uti oportet, aliiśq; exercitationibus, & unctionibus. quidam ex antiquioribus medicis Cleophantus in hoc genere morborum multo ante accessionem caput ægri multa calida aqua perfundebat: deinde uinũ dabat. quod quanuis pleraq; eius uiri præcepta secutus est Asclepiades, recte tamen præteriit. Est enim anceps ipse, si tertiana febris est: tertio die post accessionẽ dicit aluum duci oportere. quinto post horrorem uomitum elicere. deinde post febrem, sicuti illi mos erat, adhuc calidis dare cibum, & uinum. sexto die in lectulo detineri. sic enim fore ne septimo die febris accedat. Id sæpe fieri posse ueriſimile est. Tutius tamen est, ut hoc ipso ordine utamur tria remedia, uomitus, alui ductionis, uini potus per triduum: idest die tertio, & quinto, & septimo tentare. nec uinum nisi post accessionem die septimo bibat. Si uero primus diebus discussus morbus non est: incidit́q; in uetustatem, quo die febris expectabitur: in lectulo se contineat: post febrem perfricetur: tum cibo assumpto bibat aquã. postero die, quo cibo uacat, & ab exercitatione, unctionéq; aqua tantum contentus conquiescat. Et id quidem optimum est. Si uero imbecillitas urgebit: & post febrem uinum, & medio die paulum cibi debebit assumere.

Curatio quartanæ febris. Caput. XV.

e Eadem in quartana facienda sunt. Sed cum hæc tarde admodum finiatur, nisi primis diebus discussa est: diligentius ab initio præcipiendũ est, quid in ea debeat fieri. Igitur si cui cum horrore febris accessit, eáq; desijt: eodem die, & postero, tertióq; cõtinere se debet: & aquã tantũmodo calidam primo die post febrẽ sumere: biduo proximo quantũ fieri põt ne hanc quidẽ. si quarto die cum horrore febris reuertitur, uomere

ſicut ante præceptum eſt: deinde poſt febrem modicũ cibum ſumere, uini quadrantem. Poſtero, tertioq; die abſtinere: aqua tantummodo calida, ſi ſitiet, aſſumpta: ſeptimo die balneo frigus præuenire: abſtinere, continere ſe debet: & aqua tantummodo calida ſi ſitiet: ac tum ita nono die balneo frigus præuenire: ſi febris redierit, ducere aluũ. ubi ex eo corpus conquieuerit, inunctione uehementer perfricari: eodem modo ſumere cibum & uinum: biduo proximo ſe abſtinere frictione ſeruata. decimo die rurſus balneum experiri: & ſi poſtea febris acceſſit, æque perfricari. uinum copioſius bibere. ac ſi proximum eſt quies tot dierum, ut abſtinentia cum cæteris quæ præcipiuntur, febrem tollant. Si uero nihilominus remanet: aliud ex toto ſequendum eſt curationis genus: idq; agendum, ut quod diu ſuſtinendum eſt, corpus facile ſuſtineat. Quo minus etiam curatio probari Heraclidis Tarentini debet: qui primis diebus ducendã aluum: deinde abſtinendũ uſq; in ſeptimum diem dixit. Quod ut ſuſtinere aliquis poſſit: tamen etiã febre liberatus, uix refectioni ualebit. adeo ſi febris ſæpius acceſſerit: concidet. Igitur ſi tertiodecimo die morbus remanebit: balneum neq; ante febrem, neq; poſt eam tentandum erit: niſi interdũ iam horrore diſcuſſo. Horror ipſe per eadẽ quæ ſupra præſcripta ſunt expugnandus. Deinde poſt febrem oportebit ungi: & uehementer perfricari: cibum & ualidum, & fortiter aſſumere. uino uti quantum libebit. poſtero die cum ſatis quieuerit, ambulare, exerceri, ungi, perfricari fortiter: cibum accipere ſine uino: tertio die abſtinere. quo die uero febrem expectabit: ante ſurgere, & exerceri, dareq; operam non oportet, ut in ipſam exercitationẽ tempus febris incurrat. ſic. n. ſæpe illa diſcutitur. At ſi in opere occupauit: tum demum ſe recipere. In eiuſmodi ualetudine medicamenta ſunt, oleum, frictio, exercitatio, cibus, uinum. Si uenter aſtrictus eſt, ſoluendus eſt. Sed hæc facile ualidiores faciunt. ſi imbecillitas occupauit: pro exercitatione geſtatio eſt. Si ne hanc quidem ſuſtinet: adhibẽda tamen frictio eſt. ſi hæc quoq; uehemens onerat: intra quietem, & unctionem, & cibum ſiſtendũ eſt: dandaq; opera eſt, ne qua cruditas in cotidianam id malum uertat. Nam quartana neminem iugulat. ſed ſi ex ea facta cotidiana eſt: in malis æger eſt. Quod tamen niſi culpa uel ægri, uel curantis nunquam fit.

Curatio duarum quartanarum. Caput. XVI.

T ſi duæ quartanæ ſunt: neq; hæ, quas propoſui, exercitationes adhiberi poſſunt: aut ex toto quieſcere opus eſt: aut ſi id difficile eſt, leuiter ambulare: conſidere diligenter inuo-

lutis pedibus,& capite. Quoties febris accessit,& desyt,cibum modi cum sumere,& uinum. reliquo tempore nisi imbecillitas urget: abstinere. Aut si duæ febres penè iunguntur,post utrãq; cibum sumere. deinde uacuo tempore & moueri aliquid, & post unctionem cibo uti. Cum uero uetus quartana raro,nisi uere soluatur: utiq; eo tempore attendendum est ne quid fiat,quod ualetudinem impediat. Prodestq; in uetere quartana mutare subinde uictus genus: à uino ad aquam: ab aqua ad uinum: à lenibus cibis ad acres: ab acribus ad lenes transire: esse radicem: deinde uomere: iureue pulli gallinacei uentrem resoluere: oleum ad frictiones adijcere: calefacientia ante accessionem sorbere, uel aceti cyathos duos, uel unũ sinapis cum tribus græci uini salsi, uel mixta paribus portionibus,& in aqua diluta, piper, castoreum, laser, myrram. per hæc enim similiaq; corpus agitandum est, ut moueatur ex eo statu quo detinetur. Si febris quieuit, diu meminisse eius diei conuenit: eoq; uitare frigus, calorem, cruditatẽ, lassitudinẽ. Facile enim reuertitur: nisi à sano quoq; aliquandiu timetur.

Curatio cotidianæ febris, quæ ex quartana facta sit. Caput. XVII.

a Ꝛ Si ex quartana cotidiana facta est: cum id uitio inaderit, per biduũ abstinere oportet. frictione uti: aquam tantummodo uesperi potui dare. tertio die sæpe fit ne febris accedat. sed siue fuit, siue non fuit, cibus post accessionis tempus est dandus. at si manet: per biduum abstinentia, quanta maxime imperari corpori potest: friatione cotidie utendum est.

De tribus insaniæ generibus: & primo de eius curatione, quæ à græcis phrenitis dicitur. Caput. XVIII.

e Ꝛ febrium quidem ratio exposita est. supersunt uero alij corporis affectus: qui huic superueniunt. ex quibus eos, qui certis partibus assignari non possunt: protinus iungam. Incipiam ab insania: primamq; huius ipsius partẽ agrediar: quæ et acuta, et in febre est: græci φρενίτιν appellant. Illud ante omnia scire oportet, interdũ in accessione ægros desipere: et loqui aliena. Quod nõ quidẽ leue est: neq; incidere potest, nisi in febre uehementi: non tamen æque pestiferum est. Nam plerunq; breue esse consueuit: leuatoq; accessionis impetu protinus mens redit. Neq; id genus morbi remedium aliud desiderat: quàm quod in curanda febre præceptum est. Phrenitis uero tum demum est: cum continua demẽtia esse incipit: aut cum æger quanuis adhuc sapiat: tamen quasdã ua-

nas imagines accipit. perfecta est ubi mens illis imaginibus addicta est. Eius autem plura genera sunt: si quidem ex phreniticis alij hilares, alij tristes sunt: alij facilius continentur, et intra uerba desipiunt. alij consurgunt, & uiolenter quædam manu faciunt. atq; ex his ipsis alij nihil nisi impetu peccant: alij etiam artes adhibent: summamq; spem sanitatis in captandis maiorum operum occasionibus præbent: sed exitu deprehenduntur. Ex his autem eos qui intra uerba desipiunt, aut leuiter etiam manu peccant: onerare asperioribus coercitionibus superuacuum est. Eos uero qui uiolentius se gerunt, uincire conuenit: ne uel alteri, uel sibi noceant. Neq; credendum est si uinctus aliquis dum leuari uinculis cupit: sanum iam se fingat, quanuis prudenter & miserabiliter loquatur: quoniam is dolus insanientis est. Ferè uero antiqui tales ægros in tenebris habebant: eo quod eis contrarium esse exterreri: & ad quietem animi tenebras ipsas conferre aliquid iudicabant. At Asclepiades tanquam tenebris ipsis terrentibus in lumine habendos esse dixit neutrum tamen perpetuum est: alium enim lux, alium tenebræ magis turbant. reperiuntur'q; in quibus nullum discrimen deprehendi uel hoc, uel illo modo possit. Optimum itaq; est utrunq; experiri: & habere eum, qui tenebras horret, in lucem: eum q lucem, in tenebris. At ubi nullum tale discrimen est, æger si uires habet, loco lucido: si non habet, obscuro continendus est. Remedia uero adhibere ubi maxime furor urget, superuacuum est. simul enim febris quoq; increscit. itaq; tũ nihil nisi continendus æger est. Vbi uero res patitur, festinanter subueniendum est. Asclepiades perinde esse dixit his sanguinem mitti, ac si trucidentur: rationem hanc secutus, quod neq; insania esset, nisi febre intenta: neq; sanguis nisi in remissione eius recte mitteretur. Sed ipse in his somnum multa frictione quæsiuit, cũ & intentio febris somnum impediat: & frictio non nisi in remissione eius utilis sit. Itaq; hoc quoq; auxilium debuit præterire. Quid igitur est? Multa in præcipiti periculo recte fiunt aliâs omittenda. & continuata quoq; febris habet tempora: qbus & si non remittit, non tamen crescit. Estq; hoc ut non optimum, sic tamen secundum remedij tempus. Quod si uires ægri patiuntur, sanguis quoq; mitti debet. Nec minus deliberari potest an aluus ducenda sit. tum interposito die conuenit caput ad cutem tondere: deinde aqua fouere. in aqua uerbenæ aliquæ decoctæ sint, uel ex reprimentibus: aut prius fouere: deinde tondere: & iterum fouere: ac nouissime rosa caput, nareſq; implere: offerre etiam naribus rutam ex aceto contritam: mouere sternutamenta medicamentis in id efficacibus. Quæ tamen facienda sunt in his, quibus uires non desunt. Si uero imbecillitas est,

roſa tantum caput adiecto ſerpillo, ſimiliq; aliquo madefaciendũ eſt. Vtiles etiam in quibuſcunq; uiribus herbæ duæ ſunt, ſolanum, & muralis: ſimul ex utraq; ſucco expreſſo caput impleatur. cum ſe febris remiſerit, frictione utendum eſt. partius tamen in his qui nimis hilares, quàm in his qui nimis triſtes ſunt. Aduerſus omnium aũt ſic inſanientium animos, gerere ſe pro cuiusq; natura neceſſarium eſt. Quorundã enim uani metus leuandi ſunt: ſicut in homine prædiuite famẽ timente incidit: cui ſubinde falſæ hæreditates nunciabãtur. Quorũdam audacia cœrcenda eſt: ſicut in his fit, in quibus continẽdis plagæ quoq; adhibentur. Quorundam etiã intempeſtiuus riſus & obiurgatione, & minis prohibendus eſt. Quorundam diſcutiendæ triſtes cogitationes: ad quod ſymphoniæ, & cymbala, ſtrepitusq; proficiunt. Sæpius tamen aſſentiendum, quàm repugnandũ eſt. paulatimq;, & non euidenter ab his, quæ ſtulte dicentur, ad meliora mens eius abducenda eſt. Interdum etiã elicienda ipſius intentio, ut fit in hominibus ſtudioſis literarum quibus liber legitur: aut recte ſi delectantur: aut perperam, ſi id ipſum eos offendit. emendando enim conuertere animum incipiunt. Quin etiam recitare ſi qua meminerunt cogendi ſunt. Ad cibum quoq; quoſdam non deſiderantes reduxerunt hi: qui inter epulantes eos collocauerunt. Omnibus uero ſic affectis ſomnus & difficilis, & præcipue neceſſarius eſt. ſub hoc enim pleriq; ſaneſcunt. Prodeſt ad id, atq; etiam ad mentem ipſam componendam crocinum unguentum cum irino in caput datum. Si nihilominus uigilant hi, quidam ſomnum moliuntur potui dando aquam, in qua papauer, aut ὑοσκύαμος decocta ſit: alij mandragoræ mala puluino ſubijciunt: alij uel amomum, uel ſiccamini lachrymam fronti inducunt. hoc nomen apud medicos reperio. Sed cum græci morũ σικάμινον appellant: morinulla lacrhima eſt. ſic uero ſignificatur lachrima arboris in Aegypto naſcẽtis: quã ibi μωρόσυκον appellãt. Plurimi decoctis papaueris corticibus, ex ea aqua ſubinde ſpongia os, & caput fouent. Aſclepiades ea ſuperuacua eſſe dixit, quoniã in Lethargum ſæpe cõpellerent. Præcipit aũt ut primo die à cibo, potione, ſomno abſtineretur: ueſpere ei daretur potui aqua: tunc frictio admoueretur lenis, ita ut ne manum quidem qui friaret, uehementer imprimeret. poſtero deinde die hiſdẽ omnibus factis, ueſpere ei daretur ſorbitio, et aqua: rurſuſq; frictio adhiberetur. Per hanc enim nos conſecuturos, ut ſomnus accedat. Id interdum fit, & quidem adeo, ut illo conſitente nimia frictio etiam lethargi periculum afferat. Sed ſi ſic ſomnus non accęſſit, tum demum illis medicamentis accerſendus eſt, habita ſcilicet eadem moderatione, quæ hic quoq; neceſſaria eſt: ne quem obdormire uolumus:

excitare postea non possimus. Confert etiam aliquid ad somnum silanus iuxta cadens: uel gestatio post cibum & noctu, maximéq; suspensi lecti motus. Neque alienum est, si neque sanguis ante missus est: neque mens constat: neque somnus accedit: occipitio incisо cucurbitulam admouere. quæ quia leuat morbum, potest etiam somnum facere. Moderatio autem in cibo quoq; adhibenda est. Nam neq; implendus æger est, ne insaniat. neq; ieiunio utiq; uexandus est, ne imbecillitate in cardiacum incidat. Opus est autem cibo infirmo, maximéq; sorbitione, potione aquæ mulsæ: cuius ternos cyathos bis hyeme: quater æstate dedisse satis est. Alterum genus insaniæ est: quod spatium longius recipit: quia ferè sine febre incipit: leues deinde febriculas excitat: & consistit in tristitia, quam uidetur bilis atra contrahere. in hac utilis detractio sanguinis est. Si quid hanc prohibet, prima est abstinentia: secunda per album ueratrum, uomituḿq; purgatio. post utrũlibet adhibenda bis die frictio est. si magis ualet, frequens etiã exercitatio. In ieiuno uomitus: cibus sine uino dandus ex media materia est. Quam quotiens posuero, scire licet etiam ex infirmissima dari posse: dum ne ea sola quis utatur: ualentissima tantummodo esse remouenda. præter hæc seruanda aluus est quàm tenerrima. remouendi terrores, & potius bona spes afferenda. quærenda delectatio ex fabulis, ludisq;: quibus maxime capi sanus assueuerat. Laudanda si qua sunt ipsius opera: & ante oculos eius ponenda. Leuiter obiurganda uana tristitia. Subinde admonendus in his ipsis rebus, quæ solicitant: cur non potius letitiæ, q̃ solicitudinis causa sit. Si febris quoq; accessit, sicut aliæ febres curanda est. Tertium insaniæ genus est ex his longissimum, adeo ut uitam ipsam non impediat: quod robusti corporis esse consueuit. huius autem ipsius species duæ sunt. Nam quidam imaginibus, non mente falluntur: qualem insanientem Aiacem, uel Orestem poëtarum fabulæ ferunt. quidam animo desipiunt. Si imagines fallunt: ante omnia uidẽdum est, tristes, an hilares sint. In tristitia nigrum ueratrum deiectionis causa: in hilaritate album ad uomitum excitandum dari debet. idq; si in potione non accepit: pani adijcien=dum est, quo facilius fallat. nam si bene se purgauerit: ex magna parte morbum leuabit. Ergo etiam si semel datum ueratrũ parum profecerit: interposito tempore iterũ dari debet. Neq; ignorare oportet, leuiorem esse morbum cum risu, quàm serio insanientium. Illud quoq; perpetuum est in omnibus morbis: ubi ab inferiore parte purgandus aliquis est, uentrem eius ante soluendum esse: ubi à superiore, comprimendum. Si uero consilium insanientem fallit: tormentis quibusdam optime curatur. Vbi perperam aliquid dixit, aut fecit, fame, uincu=

lis, plagis cœrcendus est. Cogendus est & attendere, & ediscere aliquid, & meminisse. sic enim fiet ut paulatim metu cogatur considerare quid faciat. Subito etiam terreri, & expauescere in hoc morbo prodest. Et ferè quicquid animum uehemẽter perturbat. Potest enim quædam fieri mutatio: cum ab eo statu mens in quo fuerat, abducta est. Interest etiam si ipse sine causa subinde rideat: an mestus, demissusq; sit. nam demens hilaritas terroribus his, de quibus supra dixi: melius curatur. si nimia tristitia est: prodest lenis, sed multa bis die frictio. Itẽ per caput aqua frigida infusa: demissumq; corpus i aquã, & oleum. Illa communia sunt, insanientes uehementer exercœri debere: multa frictione uti: neq; pinguem carnẽ, neq; uinum assumere: cibis uti post purgationem ex leui materia quàm leuissimis. non oportere esse uel solos, uel inter ignotos, uel inter eos quos aut contemnant: aut negligant. mutare debere regiones: & si mens redit, annua peregrinatione esse iactandos. Raro, sed aliquando tamen ex metu deliriũ nascitur. Quod genus insanientium specie, similiq; uictus genere curandum est: præterquàm quod in hoc insaniæ genere solo recte uinum datur.

Cardiaci morbi curatio. Caput. XIX.

h *Vic morbo præcipue contrarium est id genus, quod παραφρανὸν à græcis nominatur: quẽ quis sæpe ad eum phrenitici transeunt. Si quidem mens in illis labat: in hoc constat. Id autem nihil aliud est, quàm nimia imbecillitas corporis: quod stomacho languente immodico sudore digeritur. Licetq; protinus scire id esse, ubi uenarũ exigui, imbecilliq; pulsus sunt. Sudor autem supra cõsuetudinem et modo, & tempore ex toto thoracæ, & ceruicibus, atq; etiam capite prorũpit: pedibus tantummodo et cruribus siccioribus, atq; frigentibus. At ubi id morbi genus est: curatio prima ẽ, supra præcordia imponere quæ reprimant cataplasmata. secunda, sudorẽ prohibere. id præstat acerbum oleũ, uel rosa, uel melinũ, aut myrteũ. quorũ aliquo corpus leuiter perungendũ: ceratumq; ex aliquo horum tum imponendum est. Si sudor uincat, delinendus homo est uel gypso, uel argenti spuma, uel cimolia creta: uel etiam subinde horum puluere respergendus. Idem præstat puluis ex contritis aridi myrti, uel rubi foliis: aut ex austeri, et boni uini arida fecæ. Pluraq; similia sunt: quæ si desunt, satis utilis est quilibet ex uia puluis iniectus. Sup hæc uero quo minus corpus insudet: leui ueste debet esse cõtectus, loco nõ calido, fenestris patentibus*

sic,ut per flatus quoq; aliquis accedat. Tertium auxilium est imbecil litati iacentis uino,cibóq; succurrere. Cibus nō multus quidē, sed sæpe tamen nocte,ac die dandus est,ut nutriat:neq; oneret. is esse debet ex infirmissima materia:& stomacho aptus. nisi autem necesse est, ad uinum festinare non oportet. si uerendum est ne deficiat, tum & in trita ex hoc,et hoc ipsum austerum quidem,sed tamen tenue meracū. Egelidum subinde & liberaliter dandū est adiecta polenta: si modo is æger parum cibi assumit. idq; uinū esse debet neq; nullarum uiriū, neq; ingentium:rectéq; tota die,ac nocte uel treis heminas æger bibet. si uastus corpus est: plus etiam. Si cibum nō accipit,perunctum ante perfundere aqua frigida conuenit:& tum dare. Quod si stomachus resolutus parum continet,& ante cibum,& post eum: sponte uomere oportet:rursusq; post uomitum cibum sumere. si ne id quidem manserit, sorbere uini cyathum: interpositáq; hora sumere alterum. si id quoq; stomachus reddiderit:totum corpus bulbis contritis super illinendum est. qui ubi inaruerunt,efficiunt,ut uinum in stomacho continetur:exq; eo toti corpori calor,uenisq; uis redeat. Vltimum auxilium est,in aluum ptisanæ,uel alicæ cremorem ex inferioribus partibus inijcere si quidem id quoq; uires tuetur. Neq; alienum est naribus quoq; estuantis admouere quod reficiat:idest rosam,& uinum. Et si qua in extremis partibus frigent:unctis,& calidis manibus fouere. per quæ si consequi potuimus, ut & sudoris impetus minuatur: & uita prorogetur:incipit iam tēpus ipsum esse præsidio. Vbi in tuto esse uidetur:uerendum est tamen ne ad eandem imbecillitatem cito recidat. Itaq; uino tantum remoto,cotidie ualidiorem cibum debet assumere:donec satis uirium corpori redeat.

De lethargo,& eius curatione. Caput. XX.

Lter quoq; morbus est aliter phrenitico cōtrarius. In illo
a difficilis somnus,prompta ad omnem audaciam mēs est. At in hoc marcor & inexpugnabilis penè dormiendi necessitas, λήθαργον græci nominant. atq; id quoq; genus acutū est:& nisi succurritur,celeriter iugulat. Hos ægros quidā subinde excitare nituntur admotis his,quæ per sternutamenta euocantur:& his,quæ odore fœdo mouent,qualis est pix cruda, lana sucida,piper,ueratrum,castoreum,acetum,allium,cepa,iuxta etiam galbanum incendunt,aut pilos,aut cornu ceruinum. si id non est,quodlibet aliud. Hæc enim cum comburuntur,odorem fœdū mouent. Thar rias uero quidam accessionis esse id malum dixit:leuariq; cum ea decessit. Itaq;

œſſit. Itaq; eos qui ſubinde excitant, ſine uſu male habere. Intereſt aũt in decœſſione expergiſcatur æger: an cum febris non leuetur: aut leuata quoq; ea ſomnus urgeat. Nam ſi expergiſcitur, adhibere ei ut ſopito ſupernacuum eſt. neq; enim uigilando melior fit: ſed per ſe, ſi melior eſt: uigilat. Si uero continens ei ſomnus eſt: utiq; excitandus eſt. ſed his temporibus quibus febris leuiſſima eſt, ut et excœrnat aliqd, & ſumat. Excitat aũt ualidiſſime repente aqua frigida infuſa poſt remiſſionem. Itaq; perunctum oleo multo cœrpus tribus, aut quatuor amphoris totum per cæput perfundendum eſt. Sed hoc utemur, ſi æqualis ægro ſpiritus erit: ſi mollia præcœrdia. Sin aliter hæc erunt: ea potiora, quæ ſupra comprehenſa ſunt. Et quod ad ſomnum quidem pertinet, cœmmodiſſima hæc ratio eſt. Medendi autem cæuſa cæput radendum: deinde poſtea fouendum eſt aqua: in qua laurus, aut ruta decœcta ſit. Altero die imponendum cæſtoreum, aut ruta ex aceto contrita, aut lauri baccæ, aut hedera cum roſa, et aceto. Præcipueq; proficit, & ad excitandum hominem naribus admotum, & ad morbũ ipſum depellendum cæpiti, frontíue impoſitum ſinapi. Geſtatio etiam in hoc morbo prodeſt, maximeq; oportune cibus datus: ideſt in remiſſione quanta maxima inueniri poterit: aptiſſima autem ſorbitio eſt, donec morbus decreſcere incipiat: ſic ut ſi cœtidie grauis accœſſio eſt: hæc cœtidie detur. Si alternis, poſt grauiorem, ſorbitio: poſt leuiorem, mulſa aqua. Vinũ quoq; cum tempeſtiuo cibo datum, nõ mediocriter adiuuat. quod ſi poſt longas febres eiuſmodi torpor cœrpori accœſſit: cætera eadem ſeruanda ſunt. Ante accœſſionem aũt tribus, quattuoŕue horis cæſtoreum, ſi uenter aſtrictus eſt: mixtum cum ſcæmonea: ſi nõ eſt, per ſe ipſum cum aqua dandum eſt. Si præcœrdia mollia ſunt, cibis utendum eſt plenioribus. Si dura, in hiſdem ſorbitionibus ſubſiſtendũ: imponendũq; eſt præcœrdijs, quod ſimul et reprimat, et emolliat.

De aqua inter cutem, hoc eſt hydropicœ morbo. Caput. XXI.

Ed hic quidem acutus eſt morbus. Longus uero fieri poteſt eorũ, quos aqua inter cutem male habet: niſi primis diebus diſcuſſus eſt: ὕδροπα græci uocant. Atq; eius tres ſpecies ſunt. Nam modo uentre uehementer intento creber intus ex motu ſpiritus ſonus eſt. modo cœrpus inæquale eſt: tumoribus aliter, aliterq; per totum id orientibus. modo intus in unum aqua contrahitur: & moto cœrpore ita mouetur, ut impetus eius conſpici poſſit. Primum τιμπανίτην, ſecundum λευκοφλεγματίαν, uel ὑπόσαρκα, tertiũ ἀσκίτην græci nominant. Cõmunis tñ omniũ eſt humo-

ris nimia abundantia: ob quam ne ulcera quidē in his ægris facile sa-
nescunt. Sæpe uero hoc malū per se incipit. Sæpe alteri uetusto mor-
bo, maximéq; quartanæ superuenit. Facilius in seruis, quàm in li-
beris tollitur. quia cum desideret famem, sitim, mille alia tedia, lon-
gamq; patietiam: promptius his succurritur, qui facile coguntur: quàm
quibus inutilis libertas est. Sed ne hi quidem, qui sub alio sunt: si ex
toto sibi temperare non possunt: ad salutem perducuntur. Ideoq; non
ignobilis medicus Chrysippi discipulus apud Antigonum regem ami
cum quendam eius notæ intemperantiæ mediocriter eo morbo impli
citum, negauit posse sanari. Cumq; alter medicus epirotes Philippus se
sanaturum polliceretur: respondit illum ad morbum ægri respicere: se
ad animum. neq; eum res fefellit. Ille. n. cum summa diligentia non
medici tantummodo, sed etiam regis custodiretur: tamen malagmata
sua deuorando, bibendoq; suam urinam, in exitium se præcipitauit.
Inter initia tamen non difficillima curatio est: si imperata sunt cor po
ri quies, sitis, inedia. At si malum inueterauerit: non sine magna mo
lestia discutitur. Metrodorum tamen Epicuri discipulum referunt: cum
hoc morbo tentaretur, neq; æquo animo ferret necessariam sitim: ubi
diu abstinuerat: bibere solitum, deinde euomere. Quod si redditur
quicquid receptum est: multum tedio demit. si à stomacho retentum
est, morbum auget. Ideoq; in quolibet tentandum nō est. Sed si febris
quoq; est: hæc in primis submouenda est per eas rationes: per quas
huic succurri posse propositum est. Si sine febre æger est: tum demū ad
ea ueniendum est, quæ ipsi morbo mederi solent. atq; hic quoq; quæ-
cunq; species est, si nondum nimis occupauit: hisdem auxilijs opus est.
multum ambulandum. currendum aliquid est. superiores maxime
partes sic perfricandæ, ut spiritum ipse contineat. euocandus est su-
dor non exercitatione tantūmodo, sed etiam in harena cālida, uel la co
nico, uel clibano, simulibusq; alijs: maximéq; utiles naturales, et siccæ
sudationes sunt: quales super baias habemus in myrtetis. balneū, atq;
omnis humor alienus est. Ieiuno recte cātapotia dantur facta ex ab-
sinthij duabus: myrrhe uncia tertia parte. Cibus esse debet ex media qui-
dem materia: sed tamen generis durioris. Potio non ultra danda est,
quàm ut uitam sustineat. optimaq; est, quæ urinā mouet. Sed id ipsum
tamen molliri cibo, quàm medicamento melius est. Si tamen res coget ut
ex his aliquid detur: præstanter id decoquendū, eaq; aqua potui dan-
da. Videntur autem hanc facultatem habere, iris, nardum, crocum, cin
namum, amomum, cassia, myrra, balsamum, galbanum, ladanum, oe-
nante, panacæ, cardamomum, hebenus, cupressi semen, uua taminia, quā
σαφίδα ἀγρίαν græci nominānt: abrotanum, rosæ folia, acorum, ama-

ræ nuces, tragoriganum, storax, costum, iunci quadrati & rotundi semen: illud κύπερον, χοῖνον hoc græci uocant. Quæ quotiens posuero, non quæ hic nascuntur, sed quæ inter aromata afferuntur, significabo. Primo tamen quæ leuissima ex his sunt: ideſt rosæ folia, uel nardi spica tentanda sunt. Vinum quoq; utile est, & austerum: sed quàm tenuissimum. Commodum est etiam lino cotidie uentrem metiri: & qua comprehendit aluum, notam imponere. postero die uidere si plenius corpus sit: an extenuetur. Id enim quod tenuatur, medicinam sentit. Neq; alienum est metiri & potionem eius, et urinam. Nam si plus humoris excernitur, quàm assumitur: ita demum sæcundæ ualetudinis spes est. Asclepiades in eo qui ex quartana in hydropa decaderat: se abstinentia bidui & frictione usum. tertio die iam et febre, & aqua liberato cibum, & uinum dedisse, memorie prodit. Hactenus communiter de omni specie dici potest. Si uehementius malum est, diducenda ratio curādi est. Ergo si inflamatio, et ex ea dolor creber est: utilis quotidianus aut alterno quoq; die post cibum, uomitus est. Fomentis siccis, calidis'q; utendum est. Si per hæc dolor non finitur, necessariæ sunt sine ferro cucurbitulæ. Si ne per has quidem tormentum tollitur: incidenda cutis est: & tum his utendum. Vltimum auxilium est: si cucurbitulæ nihil profuerunt: per aluum infundere copiose aquam calidam, eam'q; recipere. Quin etiam cotidie ter, quater'ue opus est uti frictione uehementi cum oleo, & quibusdam calefacientibus. Sed in hac frictione à uentre abstinendum est. Imponēdum uero in eum crebrius sinapi, donec cutem erodat: ferramentis'q; cādētibus pluribus locis uenter exulcerandus est: & seruanda ulcera diutius. Vtiliter etiam scylla cocta delinitur cutis: sed diu post has inflammationes abstinendum est ab omnibus inflantibus. At si id uitium est, cui λευκοφλεγματία nomen est: eas partes quæ tument, subijcere soli oportet: sed non nimium, ne febricula incidat. si is uehementior est, caput uelandum est: utendum'q; frictione madefactis tantum manibus aqua: cui sal, & nitrum, & olei paulū sit adiectum sic, ut aut pueriles, aut muliebres manus adhibeantur: quo molior earum tactus sit. Id'q; si uires patiuntur, ante meridiem tota hora: post meridiē semi hora fieri oportet. Vtilia etiam sunt cataplasmata quæ reprimunt: maximé'q; si corpora teneriora sint. Incidendum quoq; est super talum quattuor ferè digitis ex parte interiore: quà p aliquot dies frequens humor feratur: atq; ipsos tumores incidere altis plagis oportet. Concutiendū'q; multa gestatione corpus est: atq; ubi inductæ uulneribus cicatrices sunt, adijciendū & exercitationibus est, & cibis, donec corpus ad pristinum habitum reuertatur. Cibus ualens esse debet, & glutinosus, maximé'q;

cœro. Vinum, si per stomachum licet: dulcius. sed ita ut inuicẽ biduo, triduo'ue, modo aqua, modo id bibatur. Prodest ẽt lactucæ marinæ quæ grandis iuxta mare nascitur, semen cum aqua potui datum. Si ualens est qui id accipit: ei scylla cocta sicut supra dixi, delinitur. Authores'q; multi sunt: inflatis uesicis pulsandos tumores esse. Si uero id morbi genus est, quo in uterum multa aqua contrahitur: ambulare, sed magis modicæ oportet. malagma quod digerat impositum habere: id'q; ipsum super impositio triplici panno fascia, non nimium tamen uehementer astringere. quod à Tharria profectum, seruatum esse à pluribus uideo. Si iecur aut lienem affectum esse manifestum est: ficum pinguem contusam adiecto melle superponere. Si per talia auxilia uenter non siccatur: sed humor nihilominus abundat: celeriore uia succurrere, ut is per uentrẽ ipsum emittatur. Neq; ignoro Erasistrato displicuisse hanc curandi uiam. Morbum enim hunc iocineris putauit. Ideoq; ita illum esse sanandum: frustraq; aquam emitti: quæ uitiato illo subinde nascatur. Sed primum non huius uisceris unius hoc uitium est. Nam splene affecto, & in totius corporis malo habitu fit: deinde ut inde cœperit: tamen aqua nisi emittitur, quæ contra naturam ibi subsistit: & iocineri, & cæteris interioribus partibus nocet. conuenit'q; corpus nihilominus esse curandum. neq; enim sanat emissus humor: sed medicinæ locum facit, quam intus incluſus impedit. Ac ne illud quidem in controuersiam uenit: quin non omnes in hoc morbo sic curari possint: sed iuuenes robusti, qui uel ex toto carent febre: uel certe satis liberales intermissiones habent. Nam quorum stomachus corruptus est, qui'ue ex atra bile huc decidẽrũt: qui'q; malum corporis habitum habent: idonei huic curationi non sunt. Cibus autẽ quo die primum humor emissus est, superuacuus est: nisi si uires desunt. Insequentibus diebus & his uinum meracius quidem, sed non ita multum dari debet, paulatim'q; euocandus æger est ad exercitationes, frictiones, solem, sudationes, nauigationes, & idoneos cibos: donec ex toto conualescat. Balneum rarum res amat: frequentiorem in ieiunio uomitum. Si æstas est, in mare natare commodum est. ubi conualuit aliquis, diu tamen alienus ei ueneris usus est.

De tabe, & eius speciebus, & curationibus. Caput. XXII.

d Iutius sæpe & periculosius tabes eos male habet, quos in uasit. Atq; huius quoq; plures species sunt. Vna est qua corpus non alitur: & naturaliter semper aliquibus decedentibus, nullis uero in eorũ locum subeuntibus,

summa

ſumma macies oritur: & niſi occurritur, tollit. ἀπροσί'αν hanc græci uocant. Ea *duabus ferè de cauſis incidere conſueuit. aut enim nimio timore aliquis minus, aut auiditate nimia pluſquam debet: aſſumit. ita uel quod deeſt, infirmat: uel quod ſuperat, corrumpitur.* Altera ſpecies *eſt, quam græci κακεξί'αν appellant: ubi malus corporis habitus eſt. ideoq; omnia alimenta corrumpuntur. quod ferè fit, cum longo morbo uitiata corpora, etiam ſi illo uacant: refectionem tamen nõ accipiunt: aut cum malis medicamentis corpus affectum eſt, aut cum diu neceſſaria defuerunt, aut cum inuſitatos & inutiles cibos aliquis aſſumpſit, aliquid'ue ſimile incidit.* Huic *præter tabem illud quoq; nõnunq̃ accidere ſolet, ut per aſſiduas puſtulas, aut ulcera, ſumma cutis exaſperetur: uel aliquæ corporis partes intumeſcant.* Tertia *eſt, longe'q; periculoſiſſima ſpecies, quam græci φθί'σιν nominauerunt. Oritur ferè à capite: inde in pulmonem deſtillat: huic exulceratio accedit. ex hac febricula leuis fit: quæ etiam cum quieuit, tamen & repetit.* Frequẽs *tuſſis eſt. pus excreatur: interdum cruentum aliquid. Quicquid excreatum eſt, ſi in ignem impoſitum eſt: mali odoris eſt. Itaq; qui de morbo dubitant, hac nota utuntur. Cum hæc genera tabis ſint, animaduertere primum oportet, quid ſit in quo laboratur. deinde ſi tantummodo non ali corpus apparet: cauſam eius attendere: & ſi cibi minus aliquis quàm debet, aſſumit: adijcere, ſed paulatim: ne ſi corpus inſuetum ſubita multitudine onerauerit: concoctionem impediat. Si uero plus iuſto quis aſſumere ſolitus eſt: abſtinere uno die, deinde ab exiguo cibo incipere: cotidie adijcere donec ad iuſtum modum perueniat.* Præter *hæc conuenit ambulare locis quàm minime frigidis ſole uitato: ꝑ manus quoq; exerceri. Si infirmior eſt, geſtari, ungi, perfricari ſi poteſt maxime per ſe ipſum ſæpius eodem die, & ante cibum, & poſt eum ſic, ut interdum oleo quædam adijciantur calefacientia, donec inſudet. Prodeſt'q; ieiuno prehendere per multas partes cutem: & attrahere ut relaxetur: aut impoſita reſina, & abducta ſubinde idem facere.* Vtile *eſt etiam interdum balneum: ſed poſt cibum exiguum.* Atq; *in ipſo ſolio recte cibi aliquid aſſumitur: aut ſi ſine hoc frictio fuit, poſt eam protinus.* Cibi *uero eſſe debent ex his, qui facile concoquuntur: qui maxime aluut.* Ergo *uini quoq;, ſed auſteri neceſſarius uſus eſt. mouenda urina. at ſi malus corporis habitus eſt, primum abſtinendum eſt: deinde aluus ducenda. tum paulatim cibi dandi adiectis exercitationibus, unctionibus, frictionibus.* Vtilius *his frequens balneum eſt: ſed ieiunis etiam uſq; ſudorem.* Cibis *uero opus eſt copioſis, uarijs, boni ſucci: quiq; etiam minus facile corrumpantur: uino auſtero Si nihil reliqua proficiunt, ſanguis mitten-*

dus est, sed paulatim cotidieq; pluribus diebus cũ eo, ut cætera quoq; eodem modo seruẽtur. Quod si mali plus est, & uera φθίσις est: inter initia protinus occurrere necessarium est. neq; enim facile is morbus cum inueterauerit, euincitur. Opus est si uires patiuntur longa nauigatione, cœli mutatione sic, ut densius quàm id est, ex quo discedit æger: petatur. Ideoq; aptissime Alexãdriam ex Italia itur. Fereq; id posse inter principia corpus pati debet: cum hic morbus ætate firmissima maxime oriatur: id est ab anno duodecimo, ad annum quintũ, & trigesimum. Si id imbecillitas non sinit, naue tñ non longe gestari cõmodissimum est. Si nauigationẽ aliqua res prohibet: lectica uel alio modo corpus dimouendum est. Tum à negocijs abstinendum est: omnibusq; rebus, quæ sollicitare animum possunt. somno indulgendum: cauendæ destillationes, ne si quid cura leuarit: exasperetur: & ob id uitanda cruditas: simulq; sol, & frigus. Os obtegendum: fauces uelandæ: tussicula suis remedijs finienda et quandiu quidem febricula incursat, huic interdum abstinentia, interdum etiam tenuis cibus medendum. Eoq; tempore bibenda aqua. Lac quoq;, quod in capitis doloribus, & in acutis febribus, & per eas facta nimia sitis, siue præcordia tument, siue biliosa urina est, siue sanguis fluxit, pro ueneno est. in phthisi tamen sicut in omnibus longis, difficilibusq; febriculis recte dari potest. Quod si febris aut nondum incursat, aut iam remisit: decurrendum est ad modicas exercitationes, maximeq; ambulationes: item lenes frictiones. Balneum alienũ est. Cibus esse debet primo acer, ut alliũ, porrum, idq; ipsum ex aceto. uel ex eodẽ intubus, ocymum, lactuca. Dein lenis ut sorbitio ex ptisana, uel ex alica, uel ex amylo lacte adiecto. Idem oriza quoq;, et si nihil aliud est: far præstat. Tũ inuicem modo his cibis, modo illis utendum est. adijciendaq; quædam ex media materia, præcipueq; uel ex apruna, cerebellũ, uel pisciculus, & his similia. Farina ẽt cum seuo ouillo, caprino'ue mixta, deinde incocta pro medicamẽto est. uinum assumi debet lene, austerum. Hactenus non magna mole pugnatur. Si uehementior noxa est, ac neq; febricula, neq; tussis quiescit: tenuariq; corpus apparet: ualidioribus auxilijs opus est. Exulcerandus est ferro candenti uno loco sub mento, altero in gutture: duobus ad mammam utranq;. item sub imis ossibus scapularum, quas ὠμοπλάτας græci uocant: sic ne sanescere ultra sinamus, nisi tussi finita: cui per se quoq; medendum esse manifestũ est. Tunc ter, quaterq; die uehementer extremæ partes perfricandæ. thorax leui manu pertractandus. post cibum intermittenda hora: & perfricanda crura, brachiaq;. Interpositis denis diebus demittendus est æger in solium: in quo sit aqua calida, & oleum. cæteris diebus bibenda aqua:

tum & uinum: si tussis non est, potui frigidum dandum: si æstas est, egelidum. Vtile est etiam cibos in remissionibus cotidie dari: frictiones, gestationesq; similiter adhiberi. eadem acria quarto, aut quinto die sumere. interdum herbam sanguinalem ex aceto, uel plantaginem esse. Medicamentum etiam est uel plantaginis sucus per se, uel marrubium ex melle concoctum, ita ut illius cyathus sorbillo sumatur: huius cochleare plenum paulatim delingatur: uel inter se mixta, & incocta resinæ terebinthinæ pars dimidia: buthyri, et mellis pars altera. Præcipua tamen ex his omnibus sunt uictus, uehiculum, & nauis, & sorbitio. Aluus cita utiq; uitanda est. Vomitus in hoc morbo si frequens est, pernitiosus est, maximeq; sanguinis. Qui meliusculus esse cœpit, addicere debet exercitationes, frictiones, cibos: deinde ipse se suppresso spiritu perfricare: diu abstinere à uino, balneo, uenere.

De comitialis morbi curationibus. Caput. XXIII.

Inter notissimos morbos est et is, qui comitialis, uel maior nominatur. Homo subito concidit: ex ore spumæ moueruntur: deinde interposito tempore ad se redit: & p se ipsum consurgit. Id genus sæpius uiros quàm fœminas occupat. ac solet quidem et longum esse, usq; ad mortis diem: & uitæ non periculosum: Interdum tamen cum recens est hominem consumit: & sæpe eum si remedia non sustulerunt, in pueris ueneris, in puellis menstruorum initium tollit. modo cum distentione membrorum, aut neruorum prolabitur aliquis: modo sine illa quidem. Hos quoq; hisdem quibus lethargicos curare conantur, quod admodum superuacuum est: & quia ne lethargicus quidē ijs sanatur: & qa cum possit ille nunquā expergisci, acq; ita fame interire: hic ad se utiq; reuertitur. Vbi concidit aliquis, si nulla neruorum distentio accessit, utiq; sanguis mitti debet: si accessit, non utiq; mittendus est, nisi alia quoq; hortantur. necessarium aūt est ducere aluum: uel nigro ueratro purgare: uel utrunq; facere si uires patiuntur. tunc caput tondere: oleoq; & aceto pungere: cibum post diem tertiū simul cum transit hora, qua cōcidit, dare. Neq; sorbitiones aūt his, aliisq; molles, & facales cibi, neq; caro, minimeq; suilla conuenit: sed mediæ materiæ. Nam et uiribus opus est: & cruditates cauendæ sunt, cum quibus fugere oportet solem: balneum, ignem, omniaq; calefacientia. item frigus, uinum, uenerem, loci præcipitis conspectum, omniumq; terrentium, uomitum, lassitudinem, solicitudines, negocia omnia. Vbi tertio die cibus datus est, intermittere quartum, & inuicem alterum quenq; eadem hora cibi seruata: donec quatuordecim dies transeant. quos ubi morbus exasit: acuti uim

depoſuit. at ſi manet, curandus iam ut longus eſt. Quod ſi non quo die primum id incidit, medicus accęſſit: ſed is qui cadere conſueuit, ei traditus eſt: protinus eo genere uictus dabitur: qui ſupra comprehenſus eſt: expectandus eſt dies, quo prolabatur: utendumq; tum uel ſanguinis miſſione, uel ductione alui, uel nigro ueratro: ſicut præceptum eſt. In ſequentibus deinde diebus per eos cibos quos propoſui: uitatis omnibus quæ cauenda dixi: nutriendus. Si per hæc morbus finitus non fuerit: confugiendum erit ad album ueratrum: ac ter quoq;, aut quater eo utendum: non ita multis interpoſitis diebus, ſic tamen ne iterum unquam ſumat, niſi conciderit. Mediis autem diebus uires eius erunt nutriendæ, quibuſdã præter ea quæ ſcripta ſunt, adiectis. Vbi mane experrectus eſt, corpus eius leuiter ex oleo uetere, cũ capite, excepto uentre, permulcetur. tum ambulatione quàm maxime longa, & recta utatur. poſt ambulationem loco tepido uehementer & diu, ac non minus ducenties, niſi infirmus erit, perfricetur: deinde per caput multa aqua frigida perfundatur. paulum cibi aſſumat: conquieſcat: rurſus ante noctem ambulatione utatur: iterum uehementer perfricetur ſic, ut neq; uenter, neq; caput contingatur: poſt hæc cœnet: interpoſitisq; tribus, aut quattuor diebus, uno aut altero acria aſſumat. Si ne p hæc quidem fuerit liberatus, caput radat: ungatur oleo uetere, adiecto aceto, & nitro: perfundatur aqua ſalſa: bibat ieiunus ex aqua caſtoreũ: nulla aqua niſi decocta potionis cauſa utatur. Quidam iugulati gladiatoris calido ſanguine epota, tali morbo ſe ſe liberarunt: apud quos miſerũ auxilium, tolerabile miſerius malum fecit. Quod ad medicũ uero pertinet, ultimũ eſt iuxta talũ ex utroq; crure paulum ſanguinis mittere: occipitium incidere: & cucurbitulas admouere ferro candente: in occipitio quoq; & infra, qua ſumma uertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ea pernitioſus humor euadat. quibus ſi finitum malum non fuerit, propè eſt, ut perpetuum ſit. Ad leuandum id tantummodo utendum erit exercitatione, multa fricti one, cibis q; his, qui ſupra comprehenſi ſunt. præcipueq; uitanda omnia, quæ ne fierent, excepimus.

De regij morbi curatione. Caput. XXIIII.

Eque notus eſt morbus, quem interdum arquatũ, interdum regium nominant: quem Hippocrates ait: ſi poſt ſeptimum diem febricitante ægro ſuperuenit, tutum eſſe mollibus tantũmodo præcordijs ſubſtantibus. Diocles ex toto ſi poſt febrem oritur, ẽt prodeſſe. ſi poſt hunc febris, occidere. Color autem

lor autem eum morbum detegit maxime oculorum: in quibus quod album esse debet, fit luteum. Soletq; accedere & sitis, & dolor capitis, & frequens singultus, & præcordiorum dextra parte durities: & ubi corporis uehemẽs motus est, spiritus difficultas, membrorumq; resolutio. atq; ubi diutius manet morbus, totum corpus cum pallore quodam inalbescit. Primo die abstinere ægrum oportet: secundo ducere aluum: tum si febris est, eam uictus genere discutere. si non est, scamoneam potui dare: uel cum aqua betam albam contritam, uel cũ aqua mulsa nuces amaras, absinthium, anesum sic, ut pars huius minima sit. Asclepiades aquam quoq; salsam, & quidem per biduum purgationis causa bibere cogebat ijs, quæ urinam mouent: reiectis. Quidam superioribus omissis, per hæc et p eos cibos, qui extenuant: idẽ se consequi dicunt. Ego ubiq; si satis uirium est, ualidiora: si parum, imbecillia auxilia præfero. Si purgatio fuit, post eam triduo: primo modicè cibum oportet assumere ex media materia: & uinum bibere græcum salsum, ut resolutio uentris maneat. tum altero triduo ualidiores cibos, & carnis quoq; aliquid esse intra aquã manere. deinde ad superius genus uictus reuerti cũ eo, ut magis satietur omisso græco uino bibere integrum austerũ: atq; ita per hæc uariare, ut interdum acres quoq; cibos interponat: interdum ad salsum uinum redeat. Per omne uero tempus utendum est exercitatione, frictione: si hyems est, balneo: si æstas, frigidis natationibus: lecto ẽt, & conclaui cultiore. clauso loco uti ludis, lasciuia: per quæ mens exhilaretur. ob quæ regius morbus dictus uidetur. Malagma quoq; quod digerat, super præcordia datũ, prodest: uel arida ibi ficus imposita, si iecur, aut lienis affectus est.

De elephantiæ curatione. Caput. XXV.

i Grotus autem penè in italia, frequentissimus in quibusdam regionibus is morbus est, quem ἐλεφαντίαν græci uocant. isq; longis annumeretur. Totum corpus afficitur, ita ut ossa quoq; uitiari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas, crebrosq; tumores habet. Rubor harum paulatim in atrum colorem conuertitur. Summa cutis inæquabiliter crassa, tenuis, dura, mollisq; quasi squamis quibusdam exasperatur: corpus emacrescit: os suræ: pedes intumescunt. Vbi uetus morbus est, digiti in manibus, pedibusq; sub tumore conduntur: febricula oritur, quæ facile tot malis obrutum hominem consumit. protinus ergo inter initia sanguis per biduum mitti debet: aut nigro uel atro uenter solui: adhibenda tũ quanta sustineri potest, inedia est. paulum deinde uires reficiendæ: &

ducenda aluus. post hæc, ubi corpus leuatum est, utendum est exercitatione, præcipueq; cursu. sudor primum labore ipsius corporis, deinde etiam siccis sudationibus euocandus. frictio adhibenda: moderãdumq; inter hæc, ut uires conseruentur: balneum rarum esse debet. Cibus sine pinguibus, sine glutinosis, sine inflantibus. Vinum, præterquam primis diebus, recte datur. Corpus contrita plantago, & illita tueri optime uidetur.

De attonitis, & eorum curatione. Caput. XXVI.

a Ttonitos quoq; raro uidemus: quorum & corpus, & mens stupet. Fit interdum ictu fulminis: interdum morbo: ἀπο πλήξιαν hũc græci appellant. His sanguis mittendus est. uer atro quoq; albo, uel alui ductione utendum. Tum adhibendæ frictiones: & ex media materia minime pingues cibi. quidam ẽt acres: & à uino abstinendum.

De resolutione neruorum: quæ apoplesia, uel paralysis dicitur. Caput. XXVII.

a T resolutio neruorum frequens ubiq; morbus est. Sed interdum tota corpora, interdum partes infestat. Veteres authores illud ἀποπληξίαν, hoc παράλυσιν nominauerunt. Nunc utrunq; paralysin appellari uideo. Solent autem qui per omnia membra uehemẽter resoluti sunt, celeriter rapi. ac si correcti non sunt, diutius quidem uiuunt: sed raro tamẽ ad sanitatem perueniunt: & plerunq; miserum spiritum trahunt, memoria quoq; amissa. In partibus uero nunquam acutus, sæpe longus, ferè sanabilis morbus est. Si omnia membra uehementer resoluta sunt, sanguinis detractio uel occîdit, uel liberat. Aliud curationis genus uix unquam sanitatem restituit: sæpe mortem. tantum differt uitam: interim infestat. Post sanguinis missionem si non redit & motus, & mens: nihil spei supereſt. Si redijt: sanitas quoq; prospicitur. At ubi pars resoluta est, prouidet malo corporis, uel sanguis missus, uel aluus ducta. Cætera eadem in utroq; casu facienda sunt. Si quidem uitare præcipue conuenit frigus: paulatimq; ad exercitationes reuertendum est sic, ut ingrediatur ipse protinus, si potest. Si id crurum imbecillitas prohibet: uel gestetur, uel motu lecti concutiatur: tum id membrum quod deficiet si potest, per se, si minus, per alium moueatur: & ui quadam ad consuetudinem suam redeat. Prodest ẽt torpentibus mẽbris summam

cutem exasperasse,uel urticis cæsam,uel imposito sinapi sic,ut ubi rubere cœperit corpus:hæc remoueantur.Scylla quoq; contrita,bulbíq; contriti cum thure recte imponuntur.Neq; alienum est resina cutem tertio quoq; die diutius uellere:pluribus.ẽt locis aliquando sine ferro cucurbitulas admouere.Vnctioni uero aptissimum est uetus oleum,uel nitrum aceto,& oleo mixtum.Quin etiam fouere aqua calida marina:uel si ea non est,tamen salsa,magnopere necessarium est. At si quo loco uel naturales,uel etiam manu factæ tales natationes sunt, ijs potissimum utendum est : præcipuéq; in his agitanda membra , quæ maxime deficiunt.Si id non est,balneum tamen prodest.Cibus esse debet ex media materia,maximéq; ex uenatione.potio sine uino aquæ calidæ.Si tamen uetus morbus est,interponi quarto,uel quinto die purgationis causa uinum græcum salsum prodest.Post cœnam utilis uomitus est.Interdum uero etiam neruorum dolor oriri solet. In hoc casu non oportet uomere:non medicamentis urinam mouere:non sine exercitatione sudores,ut quidam præcipiunt,expedit.Bibenda aqua est bis die. in lectulo leniter satis diu corpus perfricandum est. deinde retento spiritu ab ipsa exercitatione potius superiores partes mouendæ.balneo raro utendum:mutãdum subinde peregrinationibus cœlum.Si dolor est,ea ipsa pars sine oleo nitro ex aqua perungenda est:deinde in uoluenda,et subijcienda pruna lenis,& sulphur.atq; ita id suffumigandum:idq; aliquandiu faciẽdum.Sed ieiuno cum bene iam concoxerit, cucurbitulæ quoq; sæpe dolenti parti admouendæ sunt:pulsandusq; leuiter inflatis uesicis bubulis is locus est.Vtile est ét seuum miscere cum ὑοσκυάμῳ,& urticæ contritis siminibus sic,ut omniũ par modus sit: idq; imponere : fouere aqua,in qua sulphur decoctum sit.Vtriculi quoq; recte imponuntur aqua calida repleti:aut bitumen cum ordeacea farina mixtum:atq; in ipso potissimũ dolore utendum gestatione uehementi est.quod in alijs doloribus pessimum est. Tremor aũt neruorum æque uomitu,medicamentisq; urinam mouentibus impeditur. Inimica etiam habet balnea,assasq; sudationes.bibenda aqua est.acrĩ ambulatione utendum.item unctionibus, frictionibusq; maxime per seipsum.pila, similibusq; superiores partes dimouendæ.cibo quolibet utendum,dummodo concoctioni utiq; studeatur Secundum cibum curis abstinendum. rarissima uenere utendum est.si quando quis in eã prolapsus est : tum oleo leuiter,diuq; in lectulo perfricari manibus puerilibus,potius quàm uirilibus debet.Suppurationes autem quæ in aliqua interiori parte oriuntur,ubi notæ fuerint: primum id agere oportet p ea cataplasmata,quæ reprimunt:ne coitus inutilis materiæ fiat.deinde si hæc uicta sunt, p ea malagmata quæ digerunt: dissi-

pentur. Quod si consecuti non sumus, sequitur, ut euocetur: deinde ut matureſcat: omnis tunc uomicæ finis est, ut rumpatur. Inditiumq; est, pus uel aluo, uel ore redditum. sed nihil facere oportet quo minus quicquid est puris, excedat. Vtendum maxime sorbitionibus est: & aqua calida: Vbi pus ferri desyt, transeũdum ad faciles quidem, sed tamen ualidiores, & frigidos cibos, frigidamq; aquam sic, ut ab egelidis tamen initium fiat. primoq; cum melle quedam edenda, ut nuclei pinei, uel græcæ nuces, uel auellanæ. Postea submouendum id ipsum, quo maturius inducicicatrix possit. Medicamentum eo tempore ulceri est, sucus assumptus uel porri, uel marrubij: & omni cibo porrum ipsum adiectum. Oportebit autem uti in his partibus quæ non afficientur, frictionibus: item ambulationibus lenibus. Vitandumq; erit, ne uel luctando, uel currendo, uel alia ratione saneſcentia ulcera exasperentur. In hoc enim morbo pernitiosus, ideoq; omnimodo cauendus sanguinis uomitus est.

LIBER QVARTVS.

De humani corporis interioribus sedibus. Caput. I.

Actenus reperiuntur ea genera morborũ: quæ in totis corporibus ita sunt, ut ijs certæ sedes assignari non possint. Nunc de his dicam, quæ
h sunt in partibus. Facilius autem omnium interiorum morbi, curationesq; in noticiam uenient: si prius eorum sedes breuiter ostendero. Caput igitur, eaq;, quæ in ore sunt, non lingua tantummodo, palatóq; terminantur: sed etiam quatenus oculis nostris exposita sunt. In dextra, sinistraq; circa guttur uenæ grandes, quæ σφαγίτιδες nominantur: itemq; arteriæ, quas παρωτίδας uocant: sursum procedentes ultra aures feruntur. atq; in ipsis ceruicibus glandulæ positæ sunt: quæ interdum cum dolore intumescunt. Deinde duo itinera incipiunt. alterum asperam arteriam nominant: alterum stomachum. arteria exterior ad pulmonem: stomachus interior aduentriculum fertur. illa spiritum, hic cibum recipit: quibus cum diuersæ uiæ sint: qua coeunt exigua in arteria sub ipsis faucibus lingua est. quæ cũ spiramus, attollitur: cum cibum, potionemq; assumimus, arteriam claudit. Ipsa autem arteria dura, & cartilaginosa in gutture assurgit: cæteris partibus residet. Constat ex circulis quibusdam compositis ad imaginem earũ uertebrarum, quæ in spina sunt: ita tñ, ut ex parte exteriore aspera, ex interiore stomachi modo leuis sit. eaq; descendens ad præcordia, cum pulmone committitur. Is spongiosus, ideoq; spiritus capax, et à tergo spinæ ipsi iunctus in duas fibras ungulæ bubulæ modo diuiditur. huic cor annexũ est natura musculosum, in pectore sub sinisteriore mãma situm: duosq; quasi uentriculos habet. at sub corde, atq; pulmone transuersum, ex ualida membrana septum est: quod à præcordijs uterum diducat æque neruosum. Multis etiam uenis per id discurrentibus à superiore parte non solum intestina, sed iecur quoq;, lienemq; discernit. Hæc uiscera proxima: sed infra tamẽ posita dextra, sinistraq; sunt. Iecur à dextra parte sub præcordijs ab ipso septo ortum intrinsecus cauum: extrinsecus gibbum: quod prominens leuiter uentriculo insidet: & in quattuor fioras diuiditur. Ex inferiore uero parte ei fel inhæret. at lienis sinistra non eidẽ septo, sed intestino innexus est: natura mollis, & rarus lõgitudinis, crassitudinisq; modicæ: isq; paulum à costarum regione in uterum excedens, ex maxima parte sub his conditur. atq; hæc quidem

iuncta sunt. Renes uero diuersi, qui lumbis sub imis costis inhærent à parte earum resimi, ab altera rotundi: qui & uenosi sunt: & uentriculos habent: & tunicas super contiguntur: ac uisœrum quidem hæ sedes sunt. Stomachus uero qui intestinorum principium est, neruosus à septimæ spinæ uertebra incipit: ac circa præcordia cum uentriculo committitur. Ventriculus autem qui receptaculum cibi est: constat ex duobus tergoribus. isq; inter lienem, & iecur positus est: utroq; ex his paulum super eum ingrediente. Suntq; etiam membranulæ tenues, per quas inter se omnia ista connectuntur: iunguntúrq; ei septo, quod transuersum esse supra posui. Inde ima uentriculi pars paulum in dexteriorem partem conuersa, in summum intestinum coartatur. Hanc iuncturam πύλορον græci uocant: quoniam portæ modo in inferiores partes ea quæ excreturi sumus, emittit. ab ea ieiunum intestinum incipit non ita implicitum, cui tale uocabulũ est: quia nunquam quod accipit, continet: sed protinus in inferiores partes transmittit. Inde tenue intestinum est in sinus uehementer implicitum. Orbes uero eius per membranulas singuli cum inferioribus connectuntur, qui in dexteriorem partem conuersi, & è regione dexterioris coxæ finiti, superiores tamen partes magis complent. Deinde id intestinum cum crassiore altero transuerso committitur: quod à dextra parte incipiens, in sinisteriorem peruium, & longum est: in dexteriorem non est. Ideoq; cæcum nominatur. At id quod peruium est, late fusum, atq; sinuatum: minusq; quàm superiora intestina neruosum: ab utraq; parte huc, atq; illuc uolutum: magis tamen sinisteriores, inferioresq; partes tenens: contingit iecur, atq; uentriculum. Deinde cum quibusdam membranulis à sinistro rene uenientibus iungitur: atq; hinc dextra recuruatum in imo dirigitur, qua excernit. ideoq; id ibi rectum intestinum nominatur. Contegit uero uniuersa hæc omentum ex interiore parte læue, & strictũ: ex superiore mollius. Cui adeps quoq; innascitur: quæ sensu sicut cerebrum quoq;, & medulla caret. At à renibus singulæ uenæ calore albæ ad uesicam feruntur: οὐρητῆρας græci uocant: quod per eas inde descendentem urinam in uesicam destillare concipiunt. Vesica autem in ipso sinu neruosa, & duplex cruicæ plena, atq; carnosa iungitur per uenas cum intestino, eoq; esse, quod pubi subest. Ipsa soluta, atque liberior est: aliter in uiris, atq; in fœminis posita. Nam in uiris iuxta rectum intestinum est, potius in sinistra partem inclinata. In fœminis super genitale earum posita est: superq; elapsa ab ipsa uulua sustinetur. Tum in masculis iter urinæ spacioſius, & compressius à cruicæ huius descendit ad colen. In fœminis breuius, & plenius super uuluæ cruicam

ſe oſtendit. Vulua autem in uirginibus quidem admodum exigua eſt. In mulieribus uero niſi ubi grauidæ ſunt, non multo maior: quàm ut manu comprehendatur. Ea recta continuataq; ceruicæ, quẽ canalem uocant: contra mediam aluum orſa: inde paulum ad dexteriorem coxam cõuertitur: deinde ſuper rectum inteſtinum progreſſa, ilijs fœminæ latera ſua innectit. Ipſa autem ilia inter coxas, & pubem imo uentre poſita ſunt: à quibus ac pube abdomen ſurſum uerſus ad præcordia peruenit: ab exteriore parte euidenti cute, ab interiori læui membrana in luſum: quæ omento iungitur: περιτόνεος autem à græcis nominatur.

De curationibus morborum, qui naſcuntur ì capite: & primo de eius dolore: deinde de morbo qui circa faciem naſcitur: tum de linguæ reſolutione: poſtremo de deſtillatione, ac grauedine. Caput. II.

Is ueluti in conſpectum quendam quatenus ſcire curanti neceſſarium eſt adductis, remedia ſingularũ laborantium partium exequar, orſus à capite. ſub quo
b nomine nunc ſignifico eam partem, quæ capillo tegitur. Nam oculorum, aurium, dentium dolor, & ſi qs ſimilis eſt: aliàs erit explicandus. In capite autem interdũ acutus, & peſtifer morbus eſt: quem κεφαλέαν græci uocant. Cuius notæ ſunt horror calidus, neruorum reſolutio, oculorum caligo, mentis alienatio, uomitus: ſic ut uox ſupprimatur, uel ſanguinis ex naribus curſus: ſic ut corpus frigeſcat, anima deficiat. Præter hæc dolor intolerabilis maxime circa tempora, uel occipitium. Interdum autem in capite longa imbecillitas: ſed neq; grauis, neq; periculoſa per hominis ætatem eſt. Interdum grauior dolor, ſed breuis, neq; tamen mortiferus: qui uel uino, uel cruditate uel, frigore, uel igne, aut ſole contrahitur. Hiq; omnes dolores modo in febre, modo ſine hac ſunt: modo in toto capite, modo in parte interdum, ſic ut oris quoq; proximam partem excrucient. Præter hæc ẽt unum inuenitur genus, quod poteſt longum eſſe ubi humor cutẽ inflat, eaq; intumeſcit, et prementi digito cedit, ὑδρεκέφαλον græci appellant. Ex his, id quod ſecũdo loco poſitum eſt, dum leue eſt: qua ſit ratione curandum, dixi: cum perſequerer ea, quæ ſani homines in imbecillitate partis alicuius facere deberent. Quæ uero auxilia ſunt capitis, ubi cum febre dolor eſt: eo loco explicatũ eſt, quo febrium curatio expoſita eſt. Nunc de cæteris dicendum: ex quibus id quod acutum eſt, et id quod ſupra conſuetudinem intenditur: idq; quod ex ſubita cauſa, & ſi non peſtiferum, tamen uehemens eſt: primã curationem

habet, quã sanguis mittatur. Sed id, nisi intolerabilis est dolor, supuacuum est. Satiusq; est abstinere à cibo: si fieri potest, etiam à potione: si non potest, aquam bibere. si postero die dolor remanet, aluum ducere: sternutamenta euocare: nihil assumere, nisi aquã. Sæpe enim dies unus, aut alter totum dolorẽ hac ratione discutit. utiq; si ex uino, uel cruditate origo est. si uero in his auxilij parum est: tonderi oportet ad cutem. deinde considerandũ est: quæ causa dolorem excitarit. si calor, aqua frigida multa perfundere caput expedit: spongiam concauã imponere, subinde in aqua frigida expressam: ungere rosa, & aceto, uel potius his tinctam lanam succidam imponere: aliaq; refrigerantia cataplasmata. At si frigus nocuit: caput oportet perfundere aqua calida marina, uel certe salsa, aut in qua laurus decocta sit: tum caput uehementer perfricare: deinde calido oleo implere: ueste uelare. quidam ẽt id deuincunt. Alij ceruicalibus uestimentisq; onerant: et sic leuantur. alios calida cataplasmata adiuuant. Ergo ẽt ubi causa incognita est, uidere oportet refrigerantia magis, an calefacientia leniant: & his uti, quæ experimentum approbarit. At si parum causa discernitur: perfundere caput primũ aqua calida, sicut supra præceptum est: uel salsa, uel ex lauro decocta. tum frigida posca. Illa in omni uetusto capitis dolore communia sunt: sternutamenta excitare, inferiores partes uehementer perfricare: gargarizare his, quæ saliuam mouent: cucurbitulas temporibus & occipitio admouere: sanguinem ex naribus detrahere: resina subinde tempora peruellere: et imposito sinapi exulcerare ea, quæ male habent, ante linteolo subiecto, ne uehementer arrodat: candentibus ferramentis ubi dolor est, ulcera excitare: cibũ per modicum cum aqua sumere. ubi leuatus est dolor, in balneum ire: ibi multa aqua prius calida, deinde frigida per caput perfundi. Si discussus ex toto dolor est, etiam ad uinum reuerti: sed postea semper antequam quicquam aliud, aquam bibere. dissimile est id genus quod humorem in caput contrahit. In hoc tondere ad cutem necessarium est. deinde imponere sinapi, sicut exulceret. si id parũ profuit: scalpello utendum est. Illa cum hydropicis communia sunt, ut exerceatur: insudet: uehementer perfricetur: cibis, potionibusq; utatur, urinã præcipue mouentibus.

De morbo, qui circa faciem nascitur: quem græci cynicum spasmum uocant.

Circa faciem uero morbus innascitur: quem græci κυνικὸν σπασμὸν nominant. Is cum acuta ferè febre oritur. Os cũ

motu quodam peruertitur. ideoq; nihil aliud est, quàm distentio oris. Accedit crebra coloris in facie, totoq; corpore mutatio. somnus in promptu est. in hoc sanguinem mittere optimum est. Si finitum eo malum non est: ducere aluum. si ne sic quidem discussum est: albo ueratro uomitum mouere. præter hæc necessarium est uitare solem, lassitudinẽ, uinum. sed si discussum his non est: utendum est cursu, frictione in eo quod læsum est leni, & multa in reliquis partibus breuiore, sed uehementi. prodest etiam mouere sternutamenta: caput radere: idq; perfundere aqua calida, uel marina, uel certe salsa sic, ut ei quoq; sulphur adiiciatur. post perfusionem iterum perfricari: sinapi manducare: eodemq; tempore affectis oris partibus ceratum: integris idem sinapi, donec arrodat, imponere. Cibus aptissimus ex media materia est.

De resolutione linguæ.

a Si lingua resoluta est: quod interdum per se, interdum ex morbo aliquo fit sic, ut sermo hominis non explicetur: oportet gargarizare ex aqua: in qua uel thymum, uel hyssopũ, uel nepeta decocta sit: aquam bibere: caput, et os, & ea quæ submento sunt, & ceruicem uehementer perfricare: lasere linguam ipsam: linere: manducare quæ sunt acerrima, idest sinapi, allium, cepam: magna ui luctari, ut uerba exprimantur: exerceri retento spiritu: caput sæpe aqua frigida perfundere: nonnunquam multam esse radiculam: deinde uomere.

De destillatione, ac grauedine.

d Estillat autem humor ex capite interdum in nares: quod leue est. interdum in fauces: quod peius est. interdum ẽt in pulmonem: quod pessimum est. Si in nares destillat: tenuis per has pituita profluit: caput leuiter dolet: grauitas eius sentitur: frequentia sternutamenta sunt. si in fauces: has exasperat: tussiculam mouet. si in pulmonem: præter sternutamenta, & tussim, est etiam capitis grauitas, lassitudo, sitis, æstus, biliosa urina. Aliud autem quanuis non multum distans malum grauedo est. Hæc nares claudit: uocem obtundit: tussim siccam mouet: sub eadem salsa est saliua: sonant aures: uenæ mouentur in capite: turbida urina est. Hæc omnia κορύζαν Hippocrates nominat. Nunc uideo apud græcos in grauedine hoc nomen seruari: destillationem κατασάγμους appellari. Hæc autem & breuia, & si neglecta sunt, longa esse consue-

runt. Nihil pestiferum est: nisi quod pulmonem exulcerauit. Vbi aliquid eiusmodi sensimus: protinus abstinere à sole, balneo, uino, uenere debemus. Inter quæ unctione, & assueto cibo nihilominus uti licet. ambulatione tantum acri: sed tecta utendum est: & post eam caput, atq; os supra quinquagies perfricandum. Raróq; fit, ut si biduo, uel certe triduo nobis temperauimus: id uitium non leuetur. Quo leuato, si in destillatione crassa facta pituita est: uel in grauedine nares magis patent: balneo utendum est: multáq; aqua prius calida, post egelida fouendum os, caputq;. deinde cum cibo pleniore uinum bibēdum. At si æque tenuis die quarto pituita est: uel nares æque clausæ uidentur: assumendum est uinum amineū austerum: deinde rursus biduo aqua: post quæ ad balneum, & ad consuetudinem reuertendum est. Neq; tamen illis ipsis diebus, quibus aliqua omittenda sunt: expedit tanquam ægros agere. sed cætera omnia quasi sanis facienda sunt: præterquam si diutius aliquem, & uehementius ista solicitare consuerunt. Huic enim quædam curiosior obseruatio necessaria est. Igitur huic si in nares, uel in fauces destillauit: præterea quæ supra retuli: protinus primis diebus multum ambulandum est: perfricandæ uehementer inferiores partes: leuior frictio adhibenda thoraci erit: leuior capiti. demenda assueto cibo pars dimidia: sumenda oua, amylum: similiáq;, quæ pituitam faciunt crassiorem. Siti quanta maxime sustineri potest, pugnandum est. Vbi per hæc idoneus aliquis balneo factus, eóq; usus est: adijciendus est cibo piscículus, aut caro: sic tamen ne protinus iustus modus cibi sumatur. uino meraco copiosius utendum est. At si in pulmonem quoq; destillat: multóq; magis & ambulatione, & frictione opus est. eademq; adhibita ratione in cibis, si non satis illi proficiunt: acrioribus utendum est. magis somno indulgendum: abstinendumq; à negocijs omnibus. aliquando sed serius & balneum tentandum. In grauedine autem primo die quiescere: neq; esse: neq; bibere: caput uelare: fauces lana circúndare. postero die surgere. diu abstinere à potione, aut si res coegerit: non ultra heminam aquæ assumere. Tertio die panis non tam multum ex parte interiore cum piscículo, uel leni carne sumere: aqua bibere. Si quis sibi temperare non potuerit, quo minus pleniore uictu utatur: uomere. Vbi in balneum uentum est, multa aqua calida caput, & os fouere usq; ad sudorem. tum ad uinum redire. post quæ uix fieri potest, ut idem incommodum maneat. Sed si manserit, utendum erit cibis frigidis, aridis, leuibus, humore q̄ minimo: seruatis frictionibus, exercitationibusq;: quæ in omni tali genere ualetudinis necessariæ sunt.

De cæruicis morbis, curationibusq;. Caput. III.

Capite transitus ad cæruicem est: quæ grauibus admodũ
a morbis obnoxia est. neq; tamen alius importunior, acutiorq; morbus est: quàm is qui quodã rigore neruorum, modo caput scapulis: modo mentũ pectori annectit: modo rectam, et immobilẽ cæruicem intendit. Priorẽ græci ὀπισθότονον, insequentem ἐμπροσθότονον, ultimũ τέτανον appellant. quamuis minus subtiliter quidam indiscretis his nominibus utuntur. Ea sæpe intra quartũ diem tollunt. Si hunc euaserunt: sine periculo sunt. Omnia eadem ratione curantur: idq; conuenit. Sed Asclepiades utiq; mittendum sanguinem credidit. Quod quidam uitandum esse dixerunt: eo quod maxime tum corpus calore egeret: isq; esset in sanguine. Verum hoc quidem falsum est. Neq; enim natura sanguinis est, ut utiq; caleat: sed ex his, quæ in homine sunt: hic celerrime uel calescit: uel refrigescit. Mitti uero nec ne debeat, ex his intelligi potest: quæ de sanguinis missione præcepta sunt. Vtiq; autem recte datur castoreum: & cum hoc piper, uel laser. Deinde opus est fomento humido, & calido. Itaq; pleriq; aqua calida multa cæruicis subinde perfundunt. id in præsentia leuat. sed oportuniores neruos frigori reddit. quod utiq; uitandum est. Vtilius igitur est cærato liquido primum cæruicem perungere: deinde admouere uesicas, bubulas, uel utriculos oleo calido repletos, uel ex farina calidum cataplasma, uel piper rotundum cum fico contusum. Vtilissimum tamen est humido sale fouere. quod quemodo fieret, iam ostendi. Vbi eorum aliquid factum est, admouere ad ignem: uel si æstas est, in sole ægrum oportet, maximeq; oleo uetere: si id nõ est, syriaco: si ne id quidem est, adipe quàm uetustissima cæruicem, & scapulas, & spinam perfricare. Frictio cum omnibus in homine uertebris utilis sit: cum iis præcipue quæ in collo sunt. Ergo die, noctéq; interpositis tamen quibusdam temporibus hoc remedio utendum est. Dum id intermittitur, imponendum malagma aliquod ex calefacientibus. cauendum uero præcipue frigus. Ideoq; in eo conclaui, quo cubabit æger: ignis continuus esse debebit: maximeq; tempore ante lucano: quo præcipue frigus intenditur. Neq; inutile erit caput attonsum habere: idq; irino, uel cyprino calido madefacere: & super imposito pilleo uelare. nonnunquam ẽt in calidum oleũ totum descendere: uel in aquam calidam: in qua fœnum græcum decoctum sit: & adiecta olei pars tertia. Aluus quoq; ducta sæpe superiores partes resoluit. Si uero etiam uehementius dolor creuit: admouendæ cæruicibus cucurbitulæ sunt sic, ut cutis incidatur: eædem aut scramentis, aut

ſinapi adurendæ. Vbi leuatus eſt dolor, moueriq; cœruix cœpit, ſcire licet cedere remedijs morbum. Sed diu uitandus cibus, quiſquis mandendus eſt. Sorbitionibus utendum: itemq; ouis ſorbilibus: aut à pullis mollibus ius aliquod aſſumendum. id ſi bene procęſſerit: iamq; ex toto recte ſe habere cœruices uidebuntur: incipiendum erit à pulticula, uel intrita bene madida. Celerius tamen etiã panis mandendus, quàm uinum guſtandum. ſi quidem huius uſus præcipue periculoſus: ideoq; in longum tempus differendus eſt.

De faucium morbis, ac curationibus: & primum de angina, deinde de difficultate ſpirandi: ultimo de tuſſi. Caput. IIII.

Hoc autem morbi genus circa totam cœruicem, ſic alterũ æque peſtiferum, acutumq; in faucibus eſſe conſueuit: noſtri anginam uocant. apud græcos nomen prout ſpecies eſt. Interdũ enim neq; rubor, neq; tumor ullus apparet: ſed corpus aridum eſt: uix ſpiritus trahitur: membra ſoluuntur. id συνάγχην uocant. Interdum lingua, faucesq; cum rubore intumeſcunt: uox nihil ſignificat. oculi uertuntur. facies pallet. ſingultusq; ẽ: id συνάγχη uocatur. Illa communia ſunt, æger non cibum deuorare: nõ potionem poteſt: ſpiritus eius includitur. Leuius eſt ubi tumor tantummodo & rubor eſt: cætera non ſequuntur: id παρασυνάγχην appellant. Quicquid eſt, ſi uires patiuntur, ſanguis mittendus eſt. ſi non abundat: ſecundum eſt ducere aluum. Cucurbitula quoq; recte ſub mento, & circa fauces admouetur: ut id quod ſtrangulat, euocet. Opus eſt deinde fomentis humidis. nam ſicca ſpiritum elidunt. Ergo admouere ſpongias oportet: quæ melius in calidum oleum: quàm in calidam aquam ſubinde demittuntur. Efficaciſſimusq; eſt hic quoq; ſalis calidi ſuccus. Tum commodum eſt hyſſopum, uel nepeta, uel thymum, uel abſinthiũ, uel etiam furfures, aut ficus aridas, aut mulſam aquam decoquere: eaq; gargarizare. poſt hæc palatum ungere uel felle taurino, uel eo medicamento, quod ex moris eſt. polline etiam piperis id recte reſpergitur. Si per hæc parum proficitur, ultimum eſt incidere ſatis altis plagis ſub ipſis maxillis ſupra collum, & in pallato citra uuam uel eas uenas, quæ ſub lingua ſunt: ut per ea uulnera morbus erumpat. quibus ſi non fuerit æger adiutus: ſcire licet malo uictum eſſe. Si uero his morbus leuatus eſt: iamq; fauces, & cibum, & ſpiritum capiunt: facilis ad bonã ualetudinẽ recurſus eſt. Atq; interdum natura quoq; adiuuat: ſi ex anguſtiore ſede uitium tranſit in latiorem. Itaq; rubore, & tumore in præcordijs orto, ſcire licet fauces liberari.

Quicquid

Quicquid autem eas leuabit, incipiendum est ab humidis, maximeq; aqua mulsa decocta: deinde assumendi molles, et nō acres cibi sunt: donec fauces ad pristinū habitum reuertantur. Vulgo audio si quis pullum hirundinis ederit: angina toto anno non periclitari. seruatumq; eum ex sale cum is morbus urget: comburi, arbonemq; eius contritū in aquam mulsam: quæ potui datur: infricari, & prodesse. Id cum idoneos authores ex populo habeat: neq; habere quicquam periculi possit, quanuis in monumentis medicorum non legerim: tamen inserendum huic operi meo credidi.

De difficultate spirandi.

Est etiā circa fauces malum, quod apud græcos aliud, atq; aliud nomen habet: prout se intendit. Omne in difficultate spirandi cōsistit. Sed hæc dum modica est, neq; ex toto strangulat: δύσπνοια appellatur. Cum uehementior est, ut spirare æger sine sono, et anelatione non possit, ἄσθμα. Cū accessit id quoq; ne nisi recta ceruicæ spiritus trahatur, ὀρθόπνοια. Ex quibus id, quod primum est, potest diutius trahi. Duo insequentia acuta esse consuerunt. His communia sunt, quod propter angustias, per quas spiritus euadit: sibilum elidit: dolor in pectore, præcordijsq; est: interdum etiam scapulis: isq; modo decidit: modo reuertitur. ad hæc tussicula accedit. Auxilium est, nisi aliquid prohibet: in sanguinis detractione. Neq; id satis est: sed lacte quoq; uēter soluēdus est. Liquanda aluus: interdum etiā ducenda. quibus extenuatum corpus incipit spiritum trahere commodius. Caput autem ēt in lecto sublime habendum est. thorax fomentis, cataplasmatisq; calidis, aut siccis, aut etiam humidis adiuuandus est: et postea uel malagma super imponendū: uel certe ceratum ex cyprino, uel irino unguento. Sumenda deinde ieiuno potui mulsa aqua: cum qua uel hyssopus cocta, uel contrita capparis radix sit. Datur ēt utiliter aut nitrum, aut nasturciū, frictum alliū, deinde contritū, & cum melle mixtum: simulq; coquatur mel, galbanū, resina terebinthina: & ubi coierunt ex his quod fabæ magnitudinē habet, cottidie sub lingua liquatur. aut suphuris ignem nō experti, pondo et quadrans abrotani pondo in uini cyatho teruntur: idq; tepefactum sorbetur. Est ēt non uana opinio uulpinū iecur, ubi siccum et aridum factum est: contundi oportere: polentamq; ex eo potioni aspergi: uel eiusdem pulmonē quàm recentissimum assum, sed sine ferro coctum, edendū esse. Præter hæc sorbitionibus, & lenibus cibis utendū est. interdum uino tenui austero: nonnunquā uomitu. Prosunt ēt quæcunq;

urinam augent. sed nihil magis quàm ambulatio lenta penè usq; ad lassitudinem, frictio multa præcipue inferiorum partium uel in sole, uel ad ignem, & per se ipsum, & per alios usq; ad sudorem. In interiore uero faucium parte interdum exulceratio esse consueuit. In hac pleriq; extrinsecus cataplasmatis calidis, fomentisq; humidis utũtur. Volunt etiam uaporem calidũ ore recipi: per quæ molliores alij partes eas fieri dicunt: oportunioresq; uitio iam hærenti. Sed si bene sic uitari morbis potest: tuta illa præsidia. si metus eius est, superuacua sunt. Vtiq; autem perfricare fauces periculosum est. exulcerat enim. neq; utilia sunt quæ urinæ mouendæ sunt apta: quia possunt, dum transeunt, ibi quoq; pituitam extenuare: quam supprimi melius est. Asclepiades multarum rerum, quas ipsi quoq; secuti sumus: author bonus, acetum ait quàm acerrimum esse sorbendum. Hoc enim sine ulla noxa comprimit ulcera sed id supprimere sanguinem potest: ulcera ipsa sanare non potest. Melius huic rei licũ est: quod idem quoq; æque probat, uel porri, uel marrubij succus, uel nuces græcæ cum tragacanto contritæ, & cum passo mixtæ, uel lini semen contritum, & cũ dulci uino mixtum. exercitatio quoq; ambulandi, currendiq; necessaria est. Frictio à pectore uehemens totĩ inferiori parti adhibẽda. Cibi uero esse debent neq; nimium acres, neq; asperi: mel, lenticula, tragũ, lac, ptisana, pinguis quoq; caro, præcipueq; porrũ, et quicqd cum hoc mixtum est. Potionis quàm minimum esse conuenit. Aqua dari potest, uel pura, uel in qua malum cydoneũ, palmulæue decoctæ sunt. Gargarizationes quoq; lenes. sin hæ parum proficiunt, reprimentes utiles sunt. Hoc genus neq; acutum est: & potest esse non longum. curationem tamen maturam, ne uehementer, & diu lædat: desiderat.

De tussi.

Vssis uero ferè propter faucium exulcerationem molesta est: quæ multis modis contrahitur. Itaq; illis restitutis ipsa finitur. Solet tamen interdum per se quoq; male habere: & uix cum uetus facta est, eliditur. ac modo arida est: modo pituitam citat. Oporte hyssopum altero quoq; die bibere. spiritu retento currere: sed minime in puluere, ac lectione uti uehementi. quæ primo impeditur à tussi, post eam uincit. tum ambulare: deinde per manus quoq; exercœri: & pectus diu perfricare. Post hæc quàm pinguissimæ ficus uncias tres supra prunas incoctas esse. Præter hæc si humida est, prosunt frictiones ualidæ cum quibusdam calefacientibus sic, ut caput quoq; sicaum uehementer perfricetur. Item cu-

curbitulæ pectori admotæ. sinapi ex parte exteriore faucibus impositum: donec leuiter exulceret. potio ex menta, nucibusq; græcis, & amylo: primoq; assumptus panis aridus: deinde aliquis cibus lenis. At si sicca tussis est, cum ea uehementissime urget: adiuuat uini austeri cyathus assumptus: dum ne amplius id interposito tempore aliquo, quàm ter, aut quater fiat. Item laseris quàm optimi paulum deuorare opus est: porri, uel marrubij succum assumere: scyllã delingere: acetum ex ea uel certe acre sorbere: aut cum spica allij contriti duos uini cyathos. Vtilis etiam in omni tussi est peregrinatio, nauigatio longa, loca maritima, natationes. Cibus interdum mollis, ut malua, ut urtica. interdũ acer, ut lac cum allio coctum. sorbitiones quibus laser sit adiectum: aut in quibus porrum incoctum tabuerit: ouum sorbile sulphure adiecto: potui primum aqua calida, deinde inuicem alijs diebus hæc, alijs uinũ. Magis terreri potest aliquis cum sanguinẽ expuit. sed id modo minus, modo plus periculi habet. Exit enim modo ex gingiuis, modo ex ore. & quidem ex hoc interdum etiam copiose, sed sine tussi, sine ulcere sine gingiuarum ullo uitio: ita ut nihil excreetur. Verum ut ex naribus, sic ex ore aliquando prorumpit. Atq; interdũ sanguis profluit: interdum simile aquæ quiddam, in qua caro recens lota est. Nonnunquam autem is à summis faucibus fertur: modo exulcerata ea pte, modo nõ exulcerata: sed aut ore uenæ alicuius ad aperto, aut tuberculis quibusdam natis ex his sanguine erumpente. quod ubi incidit, neq; lædit potio aut cibus: neq; quicquam aut ex ulcere excreatur. aliquando gutture, & arterijs exulceratis, frequens tussis sanguinem quoq; extundit. Interdum etiam fieri solet, ut aut ex pulmone, aut ex pectore, aut ex latere, aut ex iocinere feratur. Sæpe fœminæ quibus sanguis per menstrua non respondet: hunc expuunt: authoresq; medici fuerunt, uel excisa parte aliqua sanguinem exire: uel rupta, uel ore alicuius uene patefacto. Primã διάβρωσιν, secundam ῥηγμόχασμον, tertiam ἀνασώμοσιν appellant. ultima minime nocet. prima grauissime. Ac sæpe quidem euenit, uti sanguinem pus sequatur. interdum autem qui sanguinem ipsum suppressit, satis ad ualetudinẽ profuit. Sed si secuta ulcera sunt: si pus, si tussis est, pro ut sedes ipsa est: ita uaria, et periculosa genera morborum sunt. Si uero sanguis tantum fluit: expeditius, & remedium, & finis est. Neq; ignorari oportet eis, quibus fluere sanguis solet, aut quibus spina dolet, cœxæ'ue, aut post cursum uehementem, uel ambulationem: dum febris absit: nõ esse inutile sanguinis mediocre profluuium. idq; per urinam redditum ipsam quoq; lassitudinem soluere. Ac ne in eo quidem terribile esse, qui ex superiore loco decidit. si tamen in eius urina nihil nouabit. Neq;

uomitum huius afferre periculum etiã cum repetit, si ante confirma re & implere corpus licuit: & ex toto nullũ nocere: qui in corpore robusto neq; nimius est: neq; tussim, aut calorem mouet. Hæc pertinent ad uniuersum. Nunc ad ea loca, quæ proposui, ueniam. Si ex ginguis exit, portulacam manducasse satis est. si ex ore, continuisse eo merum uinum. si parum id proficit, acetum. si inter hæc quoq; grauiter erumpit, quia consumere hominem potest: commodissimum est: impetum eius admota occipitio cucurbitula sic, ut cutis quoq; incidatur: auertere. Si id mulieri cui menstrua non feruntur, euenit: eandem curcubitulam imposis inguinibus eius admouere. At si ex faucibus, interioribus'ue partibus processit, & metus maior est: et cura maior adhibenda. sanguis mittendus est: & si nihilominus ex ore processit, iterum, tertioq;, & cotidie paulum aliquid: protinus autem debet sorbere uel acetum, uel etiam cum thure plantaginis, aut porri sucum. imponendaq; extrinsecus supra id quod dolet, lana succida ex aceto est: & id spongia subinde refrigerandum. Erasistratus horum crura quoq;, et femora, brachiaq; pluribus locis deligabat. Id Asclepiades adeo nõ prodesse, ut etiam inimicum esset: proposuit. Sed id sæpe commode respondere experimenta testantur. Neq; tamen pluribus locis deligari necesse est. sed sat est infra inguina, & super talos, summosq; humeros, etiam brachia. Tum si febris urget, danda est sorbitio et potui aqua: in qua aliquid ex his, quæ aluum astringunt: decoctum sit. at si abest febris, uel elota alica, uel panis ex aqua frigida, & mole quoq; ouum darĩ potest potui: uel idem quod supra scriptum est: uel uinum dulce, uel aqua frigida: sed sic bibendum erit, ut sciamus huic morbo sitim prodesse. præter hæc necessaria sunt quies, securitas, silentium. Caput huius quoq; cubãtis sublime esse debet: rectéq; tondetur. Facies sæpe aqua frigida fouenda est. At inimica sunt uinum, balneum, uenus. in cibo oleum, acria omnia. item calida fomenta. conclaue calidum, & inclusum. multa uestimenta corpori iniecta. etiam fricationes ubi bene etiã sanguis conquieuit. Tum uero incipiendum est à brachijs, cruribusq;. à thoracæ abstinendum. In hoc casu per hyemem locis maritimis, per æstatem mediterraneis opus est.

De stomachi morbis, & curationibus. Caput. V.

f Ucibus subest stomachus: in quo plura longa uitia incidere consuerunt. Nam modo ingens calor, modo inflatio hunc, modo inflammatio, modo exulceratio afficit. Interdum pituita, interdum bilis oritur. frequentissimumq; est eius

eſt eius malum quo reſoluitur: neq; ulla ue magis aut afficitur: aut cor pus afficit. Vt diuerſa autem uitia eius, ſic etiã remedia ſunt. Vbi exæſtuat, aceto cũ roſa extrinſecus ſubinde fouendus eſt. imponendúſq; puluis cum oleo, & ea cataplaſmata, quæ ſimul & reprimunt: & molliunt. Potui, niſi quid obſtat: gelida aqua præſtanda. Si inflatio eſt, proſunt admotæ cucurbitulæ: neq; incidere cutem neceſſe eſt. proſunt ſicca, & calida fomenta, ſed non uehementiſſima. Interponenda abſtinentia eſt. Vtilis in ieiuno potio eſt abſinthij, aut hyſſopi, aut rutæ. Exercitatio primo lenis, deinde maior adhibenda eſt: maximéq; quæ ſuperiores partes moueat. quod genus in omnibus ſtomachi uitijs aptiſſimum eſt. Poſt exercitationem opus eſt unctione, frictione: balneo quoq; nonnunquam, ſed rarius: interdum alui ductione. Cibis deinde calidis, neq; inflãtibus. eodemq; modo calidis potionibus: primo aquæ: poſt ubi reſedit inflatio: uini auſteri. Illud quoq; in omnibus ſtomachi uitijs præcipiendum eſt, ut quo modo ſe quiſq; æger refecerit: eo ut ſanus utatur. Nam redit huic imbecillitas ſua: niſi hiſdem defendatur bona ualetudo, qbus reddita eſt. At ſi inflãmatio aliqua eſt: quã ferè tumor, & dolor ſequitur: prima ſunt quies, & abſtinentia. lana ſulphurata circundata: in ieiuno abſinthium. Si ardor ſtomachum urget, aceto cum roſa ſubinde fouendus eſt: deinde cibis quidem utendũ eſt modicis. Imponenda uero extrinſecus quæ ſimul & reprimunt: et molliunt. deinde his detractis utendum calidis ex farina cataplaſmatis: quæ reliquas digerant. Interdum aluus ducenda. Adhibenda exercitatio, & cibus plenior. At ſi exulceratio ſtomachum infeſtat, eadem ferè facienda ſunt, quæ in faucibus exulceratis præcepta ſunt. Exercitatio, frictio inferiorum partium adhibenda. Adhibendi leues, & glutinoſi cibi, ſed citra facietatem. Omnia acria, atq; acida remouenda. Vino, ſi febris nõ eſt, dulci: aut ſi id inflat, certe leni utendum, ſed neq; præfrigido, neq; nimis calido. Si uero pituita ſtomachus impletur: neceſſarius modo in ieiunio, modo poſt cibum uomitus eſt. Vtilis exercitatio, geſtatio, nauigatio, frictio. Nihil edendum, bibendumq; niſi calidum: uitatis tantum his, quæ pituitam contrahere conſuerunt. Moleſtus eſt: ſi ſtomachus bile uitioſus eſt. Solent autem hi qui ſic tentantur: interpoſitis quibuſdam diebus hanc, & quidem quod peſſimum eſt, atram mouere. His recte aluus ducitur. potiones abſinthio dantur. neceſſaria geſtatio nauigatio eſt, ſi fieri poteſt ex nauſea uomitus. uitanda cruditas. ſumendi cibi faciles, & ſtomacho non alieni. uinũ auſterum. Vulgatiſſimum uero, peſſimumq; ſtomachi uitium eſt reſolutio: ideſt cum cibi non tenax eſt: ſoletq; deſinere ali corpus: ac ſic tabe conſumi. Huic generi inutiliſſimum balneum eſt. Lectiones exercita-

tioneśq; ſupioris partis neceſſariæ. Itẽ unctiones, frictioneśq;. his perfundi frigida, atq; in eadem natare: cænalibus eiuſdem ſubjcere etiam ſtomachũ ipſum, & magis etiam à ſcapulis, id quod contra ſtomachũ eſt. Conſiſtere in frigidis, medij capitiśq; fontibus quales cutiliarũ, ſymbruinaruḿq; ſunt: ſalutare eſt. Cibi quoq; aſſumendi ſunt frigidi: qui potius difficulter coquuntur: quàm facile uitiantur. Ergo pleriq; qui nihil aliud concoquere poſſunt: bubulam coquunt. Ex quo colligi poteſt, neq; auem, neq; uenationem, neq; piſcem dari debere: niſi generis durioris. Potui quidem aptiſſimum eſt uinum frigidum, uel certe bene calidum meracum: potiſſimum rheticum, uel allobrogicum: aliud'ue, quod & auſterum, & reſina conditum eſt. ſi id non eſt: quàm aſperrimum, maximé́q; ſigninum. Si cibus non continetur, danda aqua: & eliciendus plenior uomitus eſt: iteruḿq; dandus cibus, & tum admouendæ duobus intra ſtomachum digitis cucurbitulæ: ibíq; duabus, aut tribus horis continendæ ſunt. Si ſimul & uomitus, & dolor eſt, imponenda ſupra ſtomachum eſt lana ſuccida, uel ſpongia ex aceto, uel cataplaſma, quod refrigeret. Perfricanda uero non diu, ſed uehementer brachia, & crura: & calefacienda. Si plus doloris eſt, infra præcordia quatuor digitis cucurbitula utendum eſt: protinus dandus panis ex poſca frigida. Si non continuit: poſt uomitum lene aliquid ex his, quæ non aliena ſtomacho ſint. Si ne id quidem tenuit: ſingulicyathi uini, ſingulis interpoſitis horis, donec ſtomachus conſiſtat. Valens etiam medicamentum eſt radiculæ ſuccus, ualentius acidi punici mali compari modo ſucci, qui ex dulci punico malo eſt: adiecto etiam intubi ſucco, & menta: ſed huius minima parte: quibus tantundem quantum in his omnibus eſt aquæ frigidæ, quàm optime miſcetur. Id enim plus quàm uinum ad comprimendum ſtomachum poteſt. ſupprimendus autem uomitus eſt, qui per ſe uenit ſic, ſi nauſea eſt. Sed ſi coacuit intus, cibus aut computruit: quorum utrumlibet ructus oſtendit: ejicẽdus eſt: protinuśq; cibis aſſumptis hiſdem, quos proxime poſui: ſtomachus reſtituendus. Vbi ſublatus eſt præſens metus, ad ea redeundum eſt: quæ ſupra præcepta ſunt.

De laterum doloribus. Caput. VI.

Stomachus lateribus cingitur: atq; in his quoq; uehementes dolores eſſe conſueruntſ. & initium uel ex frigore, uel ex ictu, uel ex nimio curſu, uel ex morbo eſt. Sed interdũ ne malum intra dolorem eſt. iśq; modo tarde, modo celeriter ſoluitur. interdum ad pernitiem quoq; procedit. orituŕq; acu-

tus morbus, qui πλευριτικὸς à græcis nominatur. Huic dolori lateris febris, & tussis accedit. & per hanc excreatur: si tolerabilis morbus est: pituita si grauis sanguis. Interdum etiam sicca tussis est: quæ nihil emollitur. idq; primo uitio grauius: secundo tolerabilius est. Remediũ uero est magni, & recentis doloris sanguis missus. At siue leuior, siue uetustior casus est: uel supernacuum, uel serum id auxilium est. confugiendũq; ad cucurbitulas est, ante summa cute incisa. Recte ẽt sinapi ex aceto super pectus imponitur: donec ulcera, pustulasq; excitet: & tum medicamẽtum, quod humorem illuc citet. Præter hæc circundare primum oportet latus absolanæ sulphuratæ. deinde cum paulum inflammatio se remisit: siccis, & calidis fomentis uti. Ab his trã situs ad malagmata est. Si uetustior dolor remanet: nouissime resina imposita discutitur. Vtendum cibis, potionibusq; calidis. uitandum frigus. Inter hæc tamen non alienum & extremas partes oleo, & sulphure perfricare. Si leuata tussis est: leni lectione uti. iamq; & acres cibos, & uinum meracius assumere. quæ à medicis præcipiuntur: ut tamen sine his rusticos nostros epota ex aqua herba trixago satis adiuuet. Hæc in omni lateris dolore communia sunt. plus negocij est, si acutus quoq; morbus is factus est. In hoc præter ea quæ supra posita sunt, hæc animaduertenda sunt, ut cibus sit quàm maxime tenuis, & lenis, præcipueq; sorbitio: eaq; ex ptisana potissimum, aut ius in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus sit. Idq; non nisi tertio quoq; die detur: si tamen per uires licebit. potui uero aquamulsa, in qua hyssopum, aut ruta decocta sit. quæ quibus temporibus danda sint: ex ratione uel adiectæ, uel leuatæ febris apparebit sic, ut in remissione quàm maxima dent: cum eo tamen, ut sciamus non esse eius generis tussi aridas fauces cõmittendas. sæpe enim ubi nihil est quod excreatur: continuatur, & strangulat. Ob quam causam dixi etiam peius id genus esse tussis: quod nihil, quàm quod pituitam moueret. Sed hic uinum sorbere, ut supra præcepimus: morbus ipse non patitur. inuicem eius cremor ptisanæ sumendus est. Vt his autem in ipso morbi feruore sustinendus æger est: sic ubi paulum is se remisit: alimenta pleniora, & uini quoq; aliquid dari potest. dum nihil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fauces asperet. Si in refectione quoq; manserit tussis, intermittere oportebit uno die: posteroq; cum cibo uini paulo plus assumere. atq; incipiente quoq; tussi tum non erit alienum, ut supra quoq; positum est: uini cyathos sorbêre. Sed in hoc genere ualetudinis dulce, uel certe lene commodius est. Si malum inueterauit, athletico uictu corpus firmandum est.

De uiſcerum morbis: & primo de pulmone, deinde de iocinere, tum de liene, poſtremo de renibus. Caput. VII.

Compagine uero corporis ad uiſcera tranſeundũ eſt: &
a in primis ad pulmonem ueniendum: ex quo uehemens & acutus morbus oritur, quem περιπνευμονικὸν græci uocant. eius hæc conditio eſt. Pulmo totus afficitur. hunc eius caſum ſubſequitur tuſſis: bilem, uel pus trahens: præcordiorũ, totiusq; pectoris grauitas: ſpiritus difficultas, magnæ febres, continua uigilia, cibi faſtidium, tabes. Id genus morbi plus periculi, quàm doloris habet. Oportet ſi ſatis ualidæ uires ſunt, ſanguinem mittere: ſi minores, cucurbitulas ſine ferro præcordijs admouere. Tum ſi ſatis ualet, geſtando ægrum digerere: ſi parum, intra domum tamen dimouere. Potionem autem hyſſopi dare, cui ficus arida ſit incocta: aut aquam mulſam, in qua uel hyſſopum, uel ruta decocta ſit. Frictione uti diutiſſime in ſcapulis: proxime ab his in brachijs, & pedibus, & cruribus, leuiter contra pulmonem. idq; bis cotidie facere. Quod ad cibum uero pertinet: huic nec ſalſis opus eſt, neq; acribus, neq; amaris, neq; aluum aſtringentibus: ſed paulo lenioribus. Ergo primis diebus danda eſt ſorbitio ptiſanæ, uel alicæ, uel orizæ: cum qua recens adeps cocta ſit. Cũ hac ſorbile ouum, nuclei pinei ex melle. panis, uel elota alica ex aqua mulſa. potui deinde non ſolum pura aqua, ſed etiam mulſa egelida, aut ſi æſtas eſt, etiam frigida: niſi quid obſtat. hæc autem altero quoq; die increſcente morbo dare ſatis eſt. Vbi incremento conſtitit quantum res patitur, ab omnibus abſtinendum eſt: præterquam aqua egelida. Si uires deſunt, adiuuandæ ſunt aqua mulſa. proſuntq; aduerſus dolores impoſita calida fomenta, uel ea quæ ſimul & reprimunt, & emolliunt. Prodeſt impoſitus ſuper pectus ſal bene contritus, cum cerato mixtus, quia leuiter cutem erodit: eoq; impetum materiæ, quo pulmo uexatur: euocat. Vtile etiam aliquod malagma eſt ex his, quæ materiam trahunt. Neq; alienum eſt dum premit morbus, clauſis feneſtris ægrum continere. Vbi paulum leuatus eſt, ter, aut quater die feneſtris aliquanto apertis paruum aërem recipere. Deinde in refectione pluribus diebus à uino abſtinere. geſtatione, frictione uti. ſorbitionibus, & prioribus cibis adijcere ex oleribus porrum, ex carne ungulas, & ſumma truncorum, atq; piſciculos ſic, ut diu nihil molle, & lene ſumatur.

De iocineris morbo, & curatione. Caput. VIII.

Lterius quoq; uisceris morbus idest iocineris æque modo
a longus, modo acutus esse consueuit: ὑπατικὸν græci uocãt. Dextra parte sub præcordijs uehemens dolor est. idemq; ad latus dextrum, & ad iugulum, humerumq; partis eiusdem peruenit. nonnunq; manus quoq; dextra torquetur. horror calidus est. Vbi male est, bilis euomitur. interdũ singultus propè strangulat. & hæc quidem acuti morbi sunt. Lõgioris uero ubi suppuratio in iocinere est: dolorq; modo finitur: modo intenditur: dextra parte præcordia dura sunt: & tument. post cibum maior difficultas est. accedit maxillarum quædam resolutio. ubi inueterauit malum, uenter et crura, pedesq; intumescunt: pectus, atq; humeri, arcaq; iugulũ utrunq; extenuatur. Initio sanguinem mittere optimum est. tum uenter soluendus est: si non potest aliter, per nigrum ueratrum imponenda extrinsecus cataplasmata, primum quæ reprimant: deinde calida, quæ deducant. quibus recte iris, uel absinthium adijcitur: post hæc malagma. Dandæ uero sorbitiones sunt: omnesq; cibi, & calidi, & qui non multum alant: & ferè qui pulmonis quoq; dolori conueniunt: præterq; eos, qui urinam mouent: potionesq; ad id efficaces. Vtilia in hoc morbo sunt thymum, satureia, hyssopum, nepeta, amylum, sisamum, lauri baccæ, pini flos, herba sanguinalis, menta, ex malo cotoneo medium, columbæ iecur recens, & crudum. Ex quibus quædam per se esse, quædam adijcere uel sorbitioni, uel potioni licet: sic tamen ut parcè assumantur. Neq; alienum est absinthium contritum ex melle, et pipere: eusq; catapotium cotidie deuorare. abstinendum utiq; est ab omnibus frigidis: neq; enim res ulla magis iecur lædit. Frictionibus utendum in extremis partibus. uitandus omnis labor: omnis uehementior motus. ne spiritus quidem diutius continendus est. Ira, trepidatio, pondus, ictus, cursus inimica sunt. Perfusio corporis multa prodest ex aqua: si hyems est, calida: si æstas, tepida. Item liberalis unctio: & in balneo sudor. Si uero iecur uomica laborat, eadem facienda sunt, quæ in cæteris interioribus suppurationibus. Quidam etiam contra id scalpello aperiunt: ipsam uomicam adurunt.

De lienis morbo, & curatione. Caput. IX.

T lienis ubi affectus est, intumescit: simulq; cum eo pars si-
a nistra, eaq; dura est: & prementi renititur: uenter intentus est: aliquis etiam cruribus tumor est. Vlcera aut omnino nõ

ſaneſcunt: aut certe cicatricem uix recipiunt. In intenta ambulatione, curſuq; dolor, & quædam difficultas eſt. hoc uitium quies auget. Itaq; exercitatione, & labore opus eſt: habita tamen ratione ne febre mixta ſi numium procęſſerit, excitetur. Vnctiones, frictionesq;, & ſudores neceſſarij ſunt. Dulcia omnia inimica ſunt. item lac, & caſeus. Acida autem maxime conueniunt. Ergo acetum acre per ſe ſorbere, & magis etiam quod ſcylla conditum eſt: expedit. Edenda ſunt ſalſamenta, uel oleæ ex muria dura: tinctæ in aceto lactucæ, intubiq;, & betæ ex eodem. ex ſinapi aſparagus, armoracia, paſtinaca, ungulæ, roſtra, aues macræ, eiuſdem generis uenatio. Potui uero ieiuno dari debet ab ſintbium inoctum. at poſt cibum aqua à ferrario fabro: in qua candens ferrum ſubinde tinctum ſit. Hæc enim uel præcipue lienem coercet: quod animaduerſum eſt in his animalibus: quæ apud hos fabros educata, exiguos lienes habent. poteſt etiam dari uinum tenue, auſterum: omniaq; in cibis, & potionibus, quæ urinæ mouendæ ſunt: præcipueq; ad id ualet uel trifolij ſemen, uel cuminum, uel apium, uel ſerpillum, uel catiſus, uel portulaca, uel nepeta, uel thymum, uel hyſſopum, uel ſatureia. hæc enim inde commodiſſime uidentur humorem deducere. Lienis quoq; bubulus utiliter eſui datur: præcipueq; cruda, & naſturcium lienem extenuant. Imponenda quoq; extrinſecus ſunt quæ leuent. Fit ex unguento, & palmulis, quod μυροβάλανον græci uocant. Fit ex lini, & naſturcij ſemine, quo uinum, & oleum adijcitur. fit ex cupreſſo uiride, & arida ficu. fit ex ſinapi, cui ſeui hirquini à renibus quarta pars ponderis adijcitur: teriturq; in ſale, & protinus imponitur. Multisq; modis huic rei cappari aptum eſt. Nam & ipſum cum cibo aſſumere, & muriam eius cum aceto ſorbere, commodum eſt. Quin et extrinſecus radicem contritam, uel corticem eius cum furfuribus, aut ipſum cappari cum mulle contritum imponere expedit. Malagmata quoq; huic rei aptantur.

De renum morbis, & curationibus. Caput. X.

Renes ubi affecti ſunt: diu male habent. Peius eſt ſi frequens bilioſus uomitus accedit. Oportet conquieſcere: cubare molliter: ſoluere aluum. ſi aliter non reſpondet, etiam ducere. Sæpe deſidere in aqua calida: neq; cibum, neq; potionem frigidam aſſumere. abſtinere ab omnibus ſalſis, acribus, acidis pomis: bibere liberaliter: adijcere modo cibo, modo potioni piper, porrum, ferulã, album papauer: quæ maxime inde urinam mouere conſuerunt. Auxilio quoq; his exulceratis ſunt, ſi adhuc ulcera purganda

ſunt: cucumeris ſemina detractis corticibus ſexaginta, nuclei ex pinu ſilueſtri duodecim, aneſi quod tribus digitis ſumi poſſit: croci paulũ, cõ trita et in duas mulſi potiones diuiſa. Si uero dolor tantũ leuãdus eſt: eiuſdẽ cucumeris ſemina triginta, ijdẽ nuclei uiginti, nuces græcæ quĩq;, croci paululũ, contrita, et cũ lacte potui data. At ſup quoq; recte quædã malagmata inijciuntur: maximéq; ea quæ humori extrahendo ſunt.

De *inteſtinorum morbis, & primo de cholera.* Caput. XI.

a Viſceribus *ad inteſtina ueniẽdum eſt: quæ ſunt et acutis, & longis morbis obnoxia.* Primo æque faciẽda mentio *eſt choleræ: quia cõe id ſtomachi, atq; inteſtinorum uitiũ uideri poteſt.* Nam *ſimul & deiectio, & uomitus eſt: præterq; hæc inflatio eſt: inteſtina torquentur: bilis ſupra, infraq; erumpit: primum aquæ ſimilis: deinde ut in ea recens cæro lota eſſe uideatur: interdum alba: nonnunquam nigra, uel uaria.* Ergo eo *nomine morbi hunc χόλερον græci nominarunt. præter ea uero, quæ ſupra cõpræhenſa ſunt: ſæpe ẽt crura, manuſq; contrahuntur: urget ſitis: anima deficit. quibus concurrentibus non mirũ eſt, ſi ſubito quis moritur. neq; tamen ulli morbo minori momento ſuccurritur.* Protinus *ergo ubi iſta cœperunt: aquæ tepidæ quàm plurimum bibere oportet: et uomere.* Vix *unquam ſine uomitu ſequitur. ſed ẽt ſi non incidit: miſcuiſſe tamẽ nouam materiã corruptæ prodeſt: parſq; ſanitatis eſt uomitum eſſe ſuppreſſum. ſi id incidit: protinus ab omni potione abſtinendum eſt. Si uero tormina ſunt: oportet frigidis, & humidis fomentis ſtomachum fouere: uel ſi uẽter dolet: hiſdem egelidis ſic, ut uenter ipſe mediocriter cælentibus iuuetur. Quod ſi uehementer et uomitus, & deiectio, et ſitis uexant: & adhuc ſubcruda ſunt, quæ uomuntur: nondũ uino maturum tempus eſt. Aqua, neq; ea ipſa frigida, ſed potius egelida danda eſt. admouendumq; naribus eſt puleiũ ex aceto: uel polenta uino aſperſa: uel menta ſecundũ naturam eſt. At cũ diſcuſſa cruditas eſt: tum magis uerendũ eſt, ne anima deficiat.* Ergo *tum confugiẽdum eſt ad uinũ. id eſſe oportet tenue, odoratũ, cũ aqua frigida mixtum: uel polenta adiecta, uel melle quoq; aſſumere expedit: quotiensq; aliquid aut ſtomachus, aut uenter effudit: totiens p hæc uires reſtituere.* Eraſiſtratus *primo tribus uini guttis, aut quinis aſpergendam potionem eſſe dixit: deinde paulatim merũ adjiciendũ.* Is *ſi et ab initio uinũ dedit: et metũ cruditatis ſecutus eſt: non ſine cauſa fecit. Si uehementẽ infirmitatẽ adiuuari poſſe tribus guttis putauit: errauit.* At *ſi inanis eſt homo: et crura eius cõtrahũtur: interponẽda potio abſtinẽtiæ eſt.*

Si extremæ partes corporis frigent, ungendæ sunt calido oleo: cui cæræ paulum sit adiectum: calidúsq; fomentis nutriendæ. Si ne sub his quidem quies facta est, extrinsecus contra uentriculum ipsum cucurbitula admouenda est: aut sinapi superimponendum. Vbi is constitit, dormire oportet. postero die utiq; à potione abstinere. die tertio in balneũ ire. paulatim se cibo reficere: somno: quisquis facile acquiescit. itemq; lassitudine, & frigore. Si post suppressam choleram febricula manet, aluum duci necessarium est. tum cibis, uinoq; utendum est. Sed hic quidem morbus & acutus est: & inter intestina, stomachumq; uersatur sic, ut cuius potissimum partis sit: non facile dici possit.

De cœliaco uentriculi morbo. Caput. XII.

i

Ni ipsius uero uentriculi porta consistit is, qui & longus esse consueuit: κοιλιακὸς à græcis nominatur. Sub hoc uenter indurescit: dolorq; eius est. Aluus nihil reddit: ac ne spiritum quidẽ transmittit. extremæ partes frigescunt. difficulter spiritus redditur. Commodissimum est inter initia calida cataplasmata toto uentri imponere, ut dolorem leniant. post cibum uomere: atq; ita uentrem exinanire. Proximis deinde diebus cucurbitulas sine ferro uentri, et coxis admouere. Ventrem ipsum liquare dato lacte, & uino salso, frigido. Si tempus anni patitur, etiam uiridibus ficis: sic tamen ne quis aut cibus, aut humor uniuersus detur: sed paulatim. Ergo per interualla temporis sat est cyathos binos, ternos ue sumere: et cibum pro portione huius. commodeq; facit cyathos lactis, cyathus aquæ mixtus, et sic datus. Cibiq; inflantes, & acres utiliores sunt: adeo ut lacti quoq; recte contritum allium adyciatur. Procedente uero tempore opus est gestari: maximeq; nauigare: perfricari ter, aut quater die sic, ut nitrum oleo misceatur: perfundi aqua calida post cibum: deinde sinapi imponere per omnia membra excepto capite, donec arrodatur: & rubeat: maximeq; si corpus durum, & uirile est. paulatim deinde faciendus est transitus ad ea, quæ uentrem comprimunt. Assa caro danda, ualens, & quæ non facile corrumpatur. potui uero pluuialis aqua decocta: sed quæ per binos, ternos ue cyathos bibatur. Si uetus uitium est, oportet laser quàm optimum ad piperis magnitudinem deuorare. altero quoq; die uinum, uel aquam bibere: interdum interposito cibo singulos uini cyathos sorbere: ex inferiore parte infundere pluuialem egelidam aquam: maximeq; si dolor intimis partibus remanet.

De tenuioris

De tenuioris inteſtini morbo. Caput. XIII.

INter ipſa uero inteſtina conſiſtunt duo morbi: quorũ alter in tenuiore, alter in pleniore inteſtino eſt. Prior acutus eſt. inſequens eſſe lõgus poteſt. Diocles Caryſtius tenuioris inteſtini morbum χόρδαπον, plenioris εἴλεον nominauit. A plerisq; uideo nunc illũ priorem εἴλεον, hũc πολικὸν nominari. Sed prior modo ſupra umbilicum, modo ſub umbilico dolorem mouet. Fit ex alterutro loco inflãmatio: nec aluus, nec ſpiritus infra trãſmittitur. ſi ſuperior pars affecta eſt, cibus: ſi inferior ſtercus per os reddi tur. ſi utrunlibet uetus eſt, adijcitur periculo uomitus bilioſus mali odoris, aut uarius, aut niger. Remedium eſt ſanguinem mittere: uel cucurbitulas pluribus locis admouere, non ubiq; cute inciſa. Id enim duobus, aut tribus locis ſatis eſt. Ex cæteris ſpiritum euocare abunde eſt. Tum animaduertere oportet, quo loco malum ſit. ſolet enim contra id tumere. Et ſi ſupra umbilicum eſt, alui ductio utilis non eſt. Si infra eſt: aluum ducere, ut Eraſiſtrato placuit: optimum eſt. & ſæpe id auxilij ſatis eſt. Ducitur autem percolato ptiſanæ cremore cum oleo, & melle ſic, ut præter ea nihil adijciatur. Si nihil tumet, duas manus imponere oportet ſupra ſummum uentrem: paulatimq; deducere. Inuenietur enim mali locus, qui neceſſe eſt, renitatur: & ex eodem deliberari poterit ducenda nec ne aluus ſit. Illa communia ſunt, calida cataplaſmata admouere: eaq; imponere à mammis uſq; ad inguina et ſpinam: ac ſæpe mutare: brachia, cruraq; perfricare: demittere totum hominem in calido oleo. Si dolor nõ quieſcit, etiam in aluum ex parte inferiore tres, aut quattuor cyathos calidi olei dare. Vbi per hæc conſecuti ſumus ut iam ex inferiore parte ſpiritus tranſmittatur: offerre potui mulſum tepidum non multum. nam ante magna cura uitandum eſt, ne quid bibat. ſi id commode ceſſit: adijcere ſorbitionem. Vbi dolor, & febricula quierunt: tum demum uti cibo pleniore: ſed neq; inflante, neq; duro, neq; ualido: ne inteſtina adhuc imbecilla lædantur. potui uero nihil præterquam puram aquam. nam ſiue quid uinolentum, ſiue acidũ eſt: id huic morbo alienum eſt. Ac poſtea quoq; uitare oportet balneum, ambulationem, geſtationem, cæteroſq; corporis motus. Nam facile id malum redire conſueuit: & ſiue cum frigus ſubit: ſiue aliqua iactatio, niſi bene iam confirmatis inteſtinis, reuertitur.

De morbo inteſtini plenioris. Caput. XIIII.

Si autem morbus, qui in inteſtino pleniore eſt: in ea maxi
i me parte eſt: quam certam eſſe propoſui. Vehemens inflatio, uehementes dolores dextra magis parte, inteſtinum quod uerti uidetur, propè ſpiritum elidit. In pleriſq; poſt frigora, cruditatesq; oritur: deinde quieſcit: & per ætatem ſæpe repetens ſic cruciat, ut uitæ ſpacio nihil demat. Vbi is dolor cœpit, admouere ſicca, & calida fomenta oportet: ſed primo lenta, deinde ualidiora: ſimulq; frictiones. ad extremas partes id eſt crura, brachiaq; materiam reuocare. Si diſcuſſum non eſt: qua dolet cucurbitulas ſine ferro defigere. Eſt etiam medicamentum eius rei cauſa comparatum, quod κωλικὸν nominatur. id ſe repperiſſe Caſſius gloriabatur. Magis prodeſt potui datum. ſed impoſitum quoq; extrinſecus digerendo ſpiritum, dolorē leuat. niſi finito uero tormento, recte neq; cibus, neq; potio' aſſumitur. Quo victu ſit utendum qui hoc genere tentantur: iam mihi dictum eſt. Confectio medicamenti, quod κωλικὸν nominatur: ex his conſtat. Coſti, aneſi, caſtorei ſingulorū Pondo denariorū triū. petroſelini. P. denariorum. III. piperis longi, et rotundi ſingulorū. P. *. II. papaueris lachrymæ, iunci rotundi, myrræ, nardi ſingularū. P. VI. quæ melle excipiuntur. id autem & deuorari poteſt: & ex aqua calida ſumi.

De torminibus, ideſt dyſenteria. Caput. XV.

Proxima his inter inteſtinorū mala, tormina eſſe conſue
p uerunt: δυσεντερία græce uocatur. intus inteſtina exulcerantur. ex his cruor manat. Iſq; modo cum ſtercore aliquo ſemper liquido, modo cum quibuſdā quaſi mucoſis excernitur. interdum ſimul quædam carnoſa deſcendunt. Frequens deijciendi cupiditas, dolorq; in ano eſt. Cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur. atq; eo quoq; tormentum intenditur. idq; poſt tempus aliquod leuatur. exiguaq; requies eſt. ſomnus interpellatur. febricula oritur. longoq; tempore id malū cum inueterauerit, aut tollit hominem: aut etiam ſi finitur, excruciat. Oportet in primis conquieſcere. ſi quidem omnis agitatio exulcerat. deinde ieiunū ſorbere uini cyathum: cui contrita radix quinq; foly ſit adiecta. imponere catapla ſmata ſuper uentrem, quæ reprimunt. quod in ſuperioribus uentris morbis non expedit. quotiensq; deſidit, ſubluere aqua calida: in qua decoctæ uerbenæ ſint. portulacam uel coctam, uel ex dura maria ediſſe. cibos, potionesq; eas, quæ aſtringūt aluū. Si uetuſtior morbus eſt,

ex inferioribus ptibus tepidū infundere uel ptisanæ cremorē, uel lac, uel adipem liquatam, uel medullā ceruinam, uel oleum, uel cum rosa buthirum, uel cum eadē album crudum ex ouis, uel aquam: in qua lini semen decoctum sit: uel si somnus non accedit, uitellos cum aqua, in qua rosæ floris folia cocta sint. Leuant enim dolorē hæc, & intio ra ulcera efficiunt: maximeq; utilia sunt, si cibi quoq; secutū fastidiū est. Themison muria dura quā asperrima sic utendū memorie prodi dit. Cibi uero esse debent, qui leuiter uentrem destringant: & ea quæ urinam mouent. Si ea consecuta sunt, in aliā partem humorē auerten do prosunt. si non sunt cōsecuta, noxam augent. Itaq; nisi in quibus prompte id facere consuerunt, non sunt adhibenda. Potui, si febricula est: aqua pura calida, uel ea, quæ ipsa quoq; astringat: dari debet. si non est: unum lene austerū. Si pluribus diebus nihil remedia alia iu uerunt, uetusq; iam uitium est: aquæ bene frigidæ potio assumpta ulcera astringit: & initiū secundæ ualetudinis facit. Sed ubi uenter suppressus est, protinus ad calidam potionem reuertendum est. Solet autem interdum etiam putris sanies, pessimiq; odoris descendere. solet purus sanguis profluere. si superius uitium est, aluus aqua mulsa duci debet: tunc deinde eadem infundi, quæ supra cōprehensa sunt. Valen sq; est etiam aduersus ulcera intestinorum minij gleba, cum salis hemina contrita. si minus, mixta his aqua in aluum datur. Ac si san guis profluit, cibi, potionesq; esse debent, quæ astringant.

De leuitate intestinorum. Caput. XVI.

Ex torminibus interdum intestinorū leuitas oritur: quæ conti nere nihil possunt: & quicquid assumptum est, imperfectū protinus reddunt. id interdum ægros trahit: interdum præ cipitat. In hoc utiq; adhibere oportet comprimentia: quo facilius tenen di aliquid intestinis uis sit. Ergo et super pectus ponetur sinapi: exul cerataq; cute malagma, quod humorē euocet: & ex uerbenis decoctis aqua desidat: & cibos, potionesq; assumat, quæ aluum astringunt: & frigidis utetur perfusionibus. Oportet tamen prospicere ne simul his omnibus admotis, uitium contrariū per immodicas inflationes oria tur. Paulatim ergo firmari intestina debebunt, aliquibus cottidie adie ctis. Et cum in omni fluore uentris, tum in hoc præcipue necessarium est: non quoties libet desidere, sed quotiens necesse est: ut hæc ipsa mora in consuetudinem ferendi oneris intestina deducat. Alterum quoq; quod æque ad omnes simules affectus ptinet, in hoc maxime seruan dū est, ut cum pleraq; utilia insuauia sint, qualis est plantago, et rubi,

et quicquid mali corio mixtum est: ea potissimum ex his dentur, quæ maxime æger uolet. Deinde si omnia ista fastidiet ad excitandam cibi cupiditatem, interponatur aliquid minus utile: sed magis gratum. Exercitationes, frictiones huic quoq; morbo necessariæ sunt: & cum his sol, ignis, balneum, uomitus ut Hippocrati uisum est: etiam albo ueratro, si cætera parum proficient: euocatus.

De lumbricis aluum occupantibus. Caput. XVII.

n Nonnunquam autem lumbrici quoq; occupant aluum: hiq; modo ex inferioribus partibus: modo fœdius ore reduntur. Atq; interdum latos eos, qui peiores sunt: interdum teretes uidemus. si lati sunt, aqua potui dari debet: in qua lupinum, aut cortex mori decoctus sit: aut cui adiectum sit cõtritum uel hyssopum, uel piperis acetabulũ, uel scamoneæ paulũ. uel etiam pridie cum multum allium ediderit: uomat. Posteroq; die mali punica tenues radiculas colligat, quantum manu comprehendet: easq; contusas, in aquæ tribus sextarijs decoquat, donec tertia pars supersit. Huc adijciat nitri paulum, & ieiunus bibat. Interpositis deinde tribus horis, duas potiones sumat: aut aquæ, uel muriæ duræ sic adiectæ. tum desidat subiecta calida aqua in pelue. si uero teretes sunt, qui pueros maxime exercent: & eadem dari possunt, & quædam leuiora, ut contritum semen urticæ, aut brassicæ, aut cumini cum aqua, uel menta cum eadem, uel absinthium decoctum, uel hyssopum ex aqua mulsa, uel nasturcij semen cum aceto contritum. Edisse etiam & lupinum, & allium prodest: uel in aluum oleum subter edisse.

De tenasmo intestinorum morbo. Caput. XVIII.

e Est autem aliud leuius omnibus proximis, de quibus supradictum est: quod τείνεσμον græci uocant. id neq; acutis, neq; longis morbis annumerari debet: cum & facile tollatur: neq; unq; per se iugulet. in hoc æquæ, atq; in tormínibus frequens, desidendi cupiditas est: æque dolor ubi aliquid excernitur. descendunt autem pituitæ, muccisq; similia: interdum etiam leniter suberuenta. sed his interponuntur nonnunquam ex cibo quoq; recte coacta. desidere oportet in aqua calida. sæpiusq; ipsum manu nutrire: cui plura medicamenta idonea sunt, butyrum cum rosa, agacia ex aceto liquata, emplastrũ id, quod τετραφάρμακον græci uocant: rosa liquatum, alumen lana circundatum, & ita appositum: eademq;

ex inferiore

ex inferiore parte indita, quæ torminum auxilia sunt, eadem uerbenæ decoctæ, ut inferiores partes foueantur: alternis uero diebus aqua, alternis leue, & austerum uinum bibendum est. Potio esse debet egelida, & frigida. proprior ratio uictus talis, qualem in tormina supra præcepimus.

De uentris fluxu, & curatione. Caput. XIX.

Euior etiam dum recens deiectio est, ubi & liquida aluus, & sæpius, quàm ex consuetudine fertur. atq; interdum tolerabilis dolor est: interdū grauissimus: idq; peius est. sed uno die fluere aluum sæpe pro ualetudine est, atq; etiam pluribus: dum febris absit, & intra septimum diem id conquiescat. purgatur enim corpus: & quod intus læsurum erat, utiliter effunditur. uerum spatium periculosum est. Interdum enim tormina, ac febriculas excitat: uiresq; consumit. primo die quiescere satis est: neq; impetum uentris prohibere: si per se desijt, balneo uti: paulum cibi capere. si mansit, abstinere non solum à cibo, sed etiam à potione. Postero die, si nihilominus liquida aluus est, æque conquiescere: paulum astringentis cibi sumere: tertio die in balneum ire: uehementer omnia præter uentrem perfricare: ad ignem lumbos, scapulasq; admouere: cibis uti, sed uentrem contrahentibus: uino non multum meracо. Si postero quoq; die fluet, plus ediſſe: sed uomere etiam ex toto, donec conquiescat. Cótra sitim, fame, uomitu niti. uix enim fieri potest ut post hanc animaduersionẽ aluus nõ contrahatur. Alia uia est, ubi uelis supprimere: cænare: deinde uomere: postero die in lecto conquiescere. uespere ungi sed leniter. deinde panis circa selibrã ex uino amineo mero sumere. tum assũ aliquid, maximéq; auem, & postea uinum idẽ bibere aqua pluuiali mixtum: idq; usq; quintum diẽ facere: iterumq; uomere. Frigidam autem assidue potionẽ esse debere contra priores auctores Asclepiades affirmauit, & quidem q̃ frigidissimam. Ego experimentis quenq; in se credere debere existimo calida potius, an frigida utatur. Interdum autem euenit, ut id pluribus diebus neglectũ, curari difficilius possit. à uomitu oportet incipere: deinde postero die uespere tepido oleo ungi. cibũ modicum assumere: uinum meracum quàm asperrimum: impositã super uentrem habere cum cærato rutam. In hoc aũt affectu corporis neq; ambulatione, neq; frictione opus est. uehiculo sedisse, uel magis ẽt equo prodest. neq; enim ulla res magis inteſtina cõfirmat. Si uero etiam medicamentis utendum est: aptissimum est id quod ex pomis fit. Vindemiæ tẽpore in grande uas conijcienda sunt pira, atq;

mala ſilueſtria. ſi ea non ſunt, pira tarentina uiridia, uel ſignina, mala ſcandiana uel amerina, myrapia: hiſq; adijciẽda ſunt cotonea, & cum ipſis corticibus ſuis punica, ſorba: & quibus magis utimur etiã torminalia ſic, ut hæc tertiam ollæ partem teneant. tum deinde ea muſto implenda eſt: coquendumq; id donec omnia quæ indita ſunt, liquata in unitatem quãdam coeant. Id guſtui non inſuaue eſt: & quãdocunq; opus eſt, aſſumptum leuiter ſine ulla ſtomachi noxa ueutrẽ tenet. duo, aut tria cochlearia uno die ſumpſiſſe ſatis eſt. Alterum ualentius genus eſt, myrti baccas legere: ex his uinũ exprimere: id decoquere ut decima pars remaneat: eiusq; cyathũ ſorbere. tertium quod quãdoq; fieri poteſt, malum punicum excauare: exemptisq; omnibus ſeminibus, membranas quæ inter ea fuerunt iterum conijcere. tũ infundere cruda oua, rudiculaq; miſcere: deinde malum ipſum ſuper prunam imponere. quod dum humor intus eſt, non aduritur. Vbi ſiccum eſſe cœpit, remouere oportet: extractumq; cochleari, quod intus eſt, ediſſe. aliquibus adiectis maius momentum habet. Itaq; etiam in piperatum conijcitur: miſcetur q; cum ſale, & pipere. eſt quid ex his edendum. eſt pulticula etiam, cum qua paulum eſt fauo uetere coctum ſit, & lenticula cũ maliorio cocta, rubiq; cacumina in aqua decocta, & ex oleo, atq; aceto aſſumpta, efficacia ſunt. atq; ea aqua, in qua uel palmulæ, uel malum cotoneum, uel arida ſorba, uel rubi decocti ſunt, potata. quod genus ſignifico, quotiens potionẽ dandam eſſe dico: quæ aſtringat. Tritici quoq; hemina in uino amineo auſtero decoquitur: idq; tritici ieiuno, ac ſitienti datur. ſuperq; id, uinũ id ſorbetur. quod iure ualentiſſimis medicamentis annumerari poteſt. atq; etiã potui datur uinũ ſigninum, uel reſinatum auſterũ, uel quodlibet auſterum. Cõtunditurq; cum corticibus, ſeminibusq; ſuis punicũ malum, uinoq; tali miſcetur. idq; uel merum ſorbet aliquis, uel bibit mixtum. ſed medicamentis uti niſi in uehementibus malis ſuperuacuum eſt.

De uuluæ morbo, & curationibus. Caput. XX.

X uulua quoq; fœminis uehemens malum naſcitur: proximeq; ab ſtomacho uel afficitur hæc: uel corpus afficit. Interdum etiam ſic exanimat: ut tanquam comitiali morbo proſternat. Diſtat tamen hic caſus, eo quod neq; oculi uertuntur: nec ſpumæ proſiliunt: nec nerui diſtenduntur. ſopor tantũ eſt. idq; quibuſdã fœminis crebro reuertens perpetuũ eſt. ubi incidit, ſi ſatis uirium eſt: ſanguis miſſus adiuuat. ſi parum eſt, cucurbitulæ tamen defigendæ ſunt in inguinibus. Si diutius aut iacet, aut alioqui iacere conſueuit: admouere oportet naribus extinctum ex lucerna linamentum, uel

aliud ex his,quæ fœdioris esse odoris retuli: quod mulierem excitet. Idemq; aquæ frigidæ perfusio efficat.adiuuatq; ruta contrita cũ melle,uel ex cyprino ceratum,uel quodlibet callidum,& humidum cataplasma naturalibus pubetenus impositum. Inter hæc ẽt perfricare coxas,& poplites oportet.deinde ubi ad se redit,circũcidendum uinũ est in totum annum:ẽt si casus idẽ non reuertitur.Frictione quotidie utendũ totius quidem corporis:præcipuæ uero uentris,& poplitum. cibus ex media materia dandus. sinapi super imum uentrem tertio quoq;,aut quarto die imponendum, donec corpus rubeat. si durities manet,mollire cõmode uidetur solanum in lac demissum:deinde cõtritum,& cera alba,atq; medulla ceruina cum irino,aut seuum taurinum,uel caprinum cum rosa mixtum.dandum potui etiam uel castoreum est,uel git, uel anetum. si parum pura est, purgatur iunco quadrato.si uero uulua exulcerata est,ceratum ex rosa fiet:& recẽs suilla adeps, & ex ouis albũ misceatur, idq; apponatur: uel album ex ouo cum rosa mixtum,adiecto:quo facilius consistat,contritæ rosæ puluere. dolens uero ea sulphure suffumigari debet. At si purgatio nimia mulieri nocet,remedio sunt cucurbitulæ cute incisa inguinibus uel etiam sub mammis admotæ. si maligna purgatio est,subiiciendæ sunt, * cœuntia. Id faciunt etiã albæ oliuæ,& nigrum papauer cum melle assumptũ, & gummi cũ trito semine apij liquatum,& cum cyatho passi datum. Præter hæc in omnibus uesicæ doloribus idoneæ potiones sunt,quæ ex odoribus fiunt:idest spica nardi,croco,cinnamomo,casia, similibusq;. Idemq; ẽt decocta lentiscus præstat.si tamen intolerabilis dolor est, & sanguis profluit,etiã sanguinis detractio apta est:aut certe cœxis admotæ cucurbitulæ cute incisa. At cum urina super potionum modũ etiam sine dolore profluẽs,maciem,& periculum facit,si tenuis est,opus est exercitatione,& frictione,maximeq; in sole,uel ad ignem. Balneum rarum esse debet:neq; longa in eo mora cibus comprimens. Vinum austerum meracum,per æstatem frigidum,per hyemem egelidum,sed tãtum quantum minimum sit. Infima,aluus quoq; uel ducenda,uel lacte purgãda est. Si crassa urina est,uehementior esse debet & exercitatio,& frictio:lõgior in balneo mora:cibis opus est teneris:uinum idẽ. In utroq; morbo uitanda oia sunt, quæ urinam mouere consueuerũt.

De nimia profusione seminis ex naturalibus. Caput. XXI

Et etiã circa naturalia uitiũ,nimia profusio seminis.quod sine uenere,sine nocturnis imaginibus sic fertur, ut interposito spatio tabe hominẽ consumat. In hoc affectu salutares sunt

uehemẽtes frictiones, perfusiones, natationesq; quàm frigidissimæ. neq; cibi, nec potio nisi frigida assumpta. Vitare autem oportet cruditates: omnia instantia. nihil ex his assumere, quæ contrahere semen uidentur: qualia sunt, siligo, simila, ouа, alica, amylum, omnis caro glutinosa, piper, eruca, bulbi, nuclei pinei. Neq; alienum est fouere inferiores partes, aqua decocta ex uerbenis comprimentibus. ex hisdem aliqua cataplasmata imo uentri, inguinibusq; circundare: præcipueq; ex aceto rutam uitare: & ne supinus obdormiat.

De coxarum morbis, & curationibus. Caput. XXII.

Vpereſt ut ad extremas partes corporis ueniam: quæ articulis inter ſe conſeruntur. initium à coxis faciam. Harũ ingens dolor eſſe conſueuit. isq; hominem ſæpe debilitat: & quoſdã non dimittit. Eoq; id genus difficillime curatur: quod ferè poſt longos morbos uis peſtifera huc ſe inclinat. quæ ut illas partes liberat: ſic hanc ipſam quoq; affectam præhendit. Fouendum primum aqua calida eſt: deinde utendum calidis cataplaſmatis. Maxime prodeſſe uidetur aut cum hordeacea farina, aut cum ficu ex aqua decocta mixtus cappariſ cortex conciſus, uel lolij farina ex uino diluto cocta, & mixta cum acida fece: quæq; refrigeſcunt, imponere noctu malagmata commodius eſt. Inulæ quoq; radix contuſa, & ex uino auſtero poſtea cocta, & late ſuper coxam impoſita, inter ualentiſſima auxilia eſt: ſi iſta non ſoluerunt, ſale calido, & humido utendum eſt. Sine ſic quidem finitus dolor eſt, aut tumor ei accedit, incoſa cute admouendæ ſunt cucurbitulæ: mouenda urina. Aluus ſi compreſſa eſt, ducenda. Vltimum eſt, & in ueteribus quoq; morbis efficaciſſimum, tribus, aut quatuor locis ſuper coxam cutem candentibus, ferramentis exulcerare. Sed frictione quoq; utendum eſt, maxime in ſole, & eodem die ſæpius: quo facilius ea quæ coeundo nocuerunt, dirigantur. Eaq;, ſi nulla exulceratio eſt, etiã ipſis coxis, ſicut & cæteris partibus adhibenda eſt. Cum uero ſæpe aliquid exulcerandum candenti ferramẽto ſit, ut materia inutilis euocetur: illud perpetuum eſt, non ut primũ fieri poteſt, huius generis ulcera ſanare: ſed ea trahere, donec id uitium, cui per hæc opitulantur, conquieſcat.

De genuum doloribus, & cura. Caput. XXIII.

Coxis proxima genua ſunt: in quibus ipſis nonnunquã dolor eſſe conſueuit. In hiſdem autem cataplaſmatis, cucurbitulisq; præſidium eſt: ſicut etiam cum in humeris, aliſue cõ-

missurijs dolor aliquis exortus est. Equitare ei, cui genua dolent: inimicissimum omnium est. Omnes autem eiusmodi dolores ibi inueterauerunt: uix citra ustionem finiuntur.

De *articulorum doloribus in manibus, pedibusq;*. Cap. XXIIII.

IN manibus, pedibusq; articulorum uitia frequentiora, longioráq; sunt. quæ in podagris, chiragrisue esse consuerunt.

Ea raro uel castratos, uel pueros ante fœminæ coitum, uel mulieres, nisi quibus menstrua suppressa sunt: tentant. ubi sentiri cœperunt, sanguis mittendus est. Id enim inter initia statim factũ sæpe annuam: nonnunquam perpetuam ualetudinem totã præstat. Quidã etiam cum asinino lotio epoto se eluissent: in perpetuum hoc malum euaserunt. Quidam cum toto anno à uino, mulso, uenere, sibi temperassent: securitatem totius uitæ consecuti sunt. Idq; utiq; post primum dolorem seruandũ est: etiam si quieuit. Quod si iam consuetudo eius facta est: potest quidem aliquis esse securior his temporibus: quibus dolor se remisit. Maiorem uero curam adhibere debent hi, quibus id reuertitur. quod ferè uere, autumnoue fieri solet. Cum uero dolor urget, manu gestari debet: deinde ferri. inambulatione leui se dimouere. & si podagra est, interpositis temporibus exiguis, inuicem modo sedere: modo ingredi. tum antequam cibum capiat, sine balneo loco calido leuiter perfricari: sudare: perfundi aqua egelida: deinde cibum sumere ex media materia, interpositis rebus urinã mouentibus: quotiensq; plenior est, euomere. Vbi dolor uehemens urget: interest sine tumore is sit: an tumor cum calore, an tumor iam etiam obcaluerit. Nam si tumor nullus est: calidis fomẽtis opus est. Aquam marinam, uel muriam duram feruefacere oportet: deinde in peluem conijcere: & cum iam homo pati potest, pedes demittere: superq; palàm dare: & uestimento tegere: paulatim deinde iuxta labrum ipsum ex eadẽ aqua leuiter infundere, ne calor intus desituat: ac deinde noctu cataplasmata calefacientia imponere, maximeq; ibisci radicem ex uino coctam. Sin uero tumor, calorq; est, utiliora sunt refrigerãtia: rectéq; in aqua quàm frigidissima articuli continentur. sed neq; quotidie, neq; diu fit: ne nerui lædantur. imponendum uero est cataplasma, quod refrigeret. Neq; tamen in hoc cotidie permanendum: sed ad ea transeundum quæ sic reprimunt, ut emolliant. Si maior est dolor, papaueris cortices in uino coquendi: miscendiq; cum cerato sunt: quod ex rosa factum sit. Vel ceræ, & adipis suillæ tantundem unà liquandum, deinde his uinum miscendum: atq; ubi quod ex eo impositum est, incã-

luit,detrahendū,& ſubinde imponendum aliud eſt.Si uero tumores etiam obœaluerunt,& dolent,leuat ſpongia:quæ impoſita ſubinde ex oleo,uel acęto,uel aqua frigida exprimitur:aut pari portione inter ſe mixta,pix,cęra,alumen. ſunt etiā plura idonea manubus,pedibuſq; malagmata.Quod ſi nihil ſuperimponi patitur,id quod ſine tumore eſt, fouere oportet ſpongia: quæ in aquam calidam demittatur:in qua,uel papaueris cortícis,uel cucumeris ſilueſtris radix decocta ſit. tum inducere articulis crocū cum ſucco papaueris, & ouillo lacte:at ſi tumor eſt, foueri qdē debet aqua egelida: in qua lentiſcus,aliáue uerbena ex reprimentibus decocta ſit.inducí uero medicamentum ex nucibus amaris,cum acęto tritis:aut ex cęruſa,cui contritæ herbæ muralis ſucus ſit adiectus.Lapis etiam,qui cārnem exedit:quē σαρκόφαγον græci uocant:exciſus ſic ut pedes capiat:demiſſos eos,cum dolēt, retentoſq; ibi leuare conſueuit.ex quo in Aſia lapidi aſio gratia eſt. Vbi dolor,& inflammatio ſe remiſerunt, quod intra dies quadraginta fit:niſi uitium hominis acceſſit:modicis exercitationibus,abſtinentia,unctionibus lenibus utendum eſt ſic,ut etiam acopo,uel liquido cęrato cyprino articuli perfricentur.Equitare podagricis quoq; alienum eſt.Quibus uero articulorum dolor certis temporibus reuertitur:hos ante,& curioſo uictu cauere oportet,ne inutilis materia corpori ſuperſit: & crebriore uomitu, & ſi quis ex corpore metus eſt, uel alui ductione uti: uel lacte purgari. quod Eraſiſtratus in podagricis expulit: ne in inferiores partes factus curſus pedes repleret: cum euidens ſit omni purgatione, non ſuperiora tantummodo, ſed etiam inferiora exinaniri. Ex quocunq; autem morbo quis inualeſcit, ſi tarde confirmatur:uigilare prima lucę debet.nihilominus in lecto conquieſcere. circa tertiam horam leuiter unctis manibus corpus permulcere. deinde delectationis cauſa quantum iuuat, ambulare circunciſa omni negocioſa cogitatione,uel actione.tum geſtari diu. multa fricatione uti.loca,cœlum,cibos ſæpe mutare.Vbi triduo,quatriduo'ue uinum bibit:uno,aut etiam altero die interponere aquam.per hæc enim fiet,ne in uitia tabē inferenti incidat:& ut mature uires ſuas recipiat.Cum ex toto uero conualuerit,periculoſe uitæ genus ſubito mutabit: & inordinate aget. Paulatim ergo debebit,omiſſis his legibus eò tranſire:ut arbitrio ſuo uiuat.

Dixi de his malis corporis, quibus uictus ratio maxime subuenit. Nunc trā̄ seundum est ad eā̄ medicinæ partem: quæ magis medicamentis pugnat. His multum antiqui auctores tribuerunt: & Erasistratus, & hi, qui se ἐμπειρικοὺς nominauerunt: præcipue tamen Erophilus, deductiq; ab illo uiri adeo, ut nullum morbi genus sine his curarent. Multaq; etiam de facultatibus medicamentorum memoriæ prodiderunt. qualia sunt, uel Zenonis, uel Andriæ, uel Apollonij. qui Mys cognominatus est. Horum autem usum ex magna parte Asclepiades non sine causa sustulit: & cum omni ferè medicamentæ stomachū lædant, maliq; succi sint: ad ipsius uictus rationem potius omnem curam suam transtulit. Verū ut illud in plerisq; morbis utilius est, sic multa admodum corporibus nostris inadere consuerunt: quæ sine medicamentis ad sanitatem peruenire non possunt. Illud ante omnia scire conuenit, quod omnes medicinæ partes ita innexæ sunt, ut ex toto separari non possint: sed ab eo nomen trahant, à quo plurimū petunt. Ergo ut illa, quæ uictu curat, aliquando medicamentum adhibet: & illa, quæ præcipue medicamentis pugnat, adhibere etiam rationem uictus debet: quæ multum admodum in omnibus malis corporis proficit. Sed cum omnia medicamenta proprias facultates habeant: ac sæpe simplicia opitulentur, sæpe mixta: non alienum uidetur ante proponere & nomina, & uires, & mixturas eorum: quo minor ipsius curationis ex sequentibus mora sit.

De simplicibus facultatibus quarūcunq; rerum, ex quibus medicamēta fiunt: & primo de his, quæ sanguinem supprimunt. Caput. I.

f Sanguinem supprimunt atramentum sutorium, quod græci χαλκοῦανθον appellant: chalcitis, acacia, & ex aqua licium, thus, aloe, gummi, plumbum combustum, porrum, herba sanguinalis, creta uel cimolia, uel figularis, missy, frigida aqua, uinū, acetum, alumen, melinum, squama & ferri, & æris. atq; huius quoq; duæ species sunt, alia tantum æris, alia rubri æris.

Quæ uulnus glutinant. Caput. II.

g Lutinant uulnus, myrra, thus, gummi, præcipueq; acanthinū, psylleū, tragacantha, cardamomon, bulbi, lini semen, nasturcium, oui album, gluten, ichthyocolla, uitis alba, contusæ

testis suis cochleæ,mel coctum,spongia,uel ex aqua frigida,uel ex uino,uel ex aceto expressa.ex hisdem lana sucida,si leuis plaga est: etiam araneũ reprimunt,alumen & scissile,quod σχιστὸν uocatur:& liquidum,melinũ,auripigmẽtum,ærugo,chalcitis,atramentũ sutoriũ.

Quæ concoquunt,& mouent pus. Caput. III.

c Concoquunt,& mouent pus,nardum,myrrha,costus,balsamum,galbanum,propolis,styrax,thuris,& fuligo,& cortex,bitumen,pix,sulphur,resina,seuum,adeps,oleum.

Quæ aperiunt uulnera. Caput. IIII.

u Vlnera aperiunt tanquam ora in corporibus,quod στόμα græce dicitur:cynnamomum,balsamum,panacis,iuncus quadratus,puleium,flos albæ uiolæ,bdella,galbanum,resina terebinthina,& pinea,propolis,oleum uetus,piper,pyretrum,chamæpytis,una aminia,sulphur,alumen,rutæ semen.

Quæ purgant. Caput. V.

p Vrgant,erugo,auripigmentum,quod ἀφρόχρυσον à græcis nominatur. Huic autem & sandaracæ in omnia eadẽ uis:sed ualidior est squama æris,pumex,iris,balsamũ,styrax,thus,thuris cortex,resina,& pinea,& terebinthina liqda,cnãthe,lacerti stercus,sanguis columbæ,& palumbi,& hirundinis,ammoniacum,bdellium,quod in omnia idem quod ammoniacũ potest:sed ualentius est abrotanum,ficus arida,coccum gnidium,scobis eboris,omphacii,radicula,coagulum,sed maxime leporinũ:cui eadem quæ cæteris coagulis facultas,sed ubiq; ualidior est:fel,uitellus crudus,cornu ceruinũ,gluten taurinum,mel crudum,misyos,chalcitis,crocum,una aminia,abrotanum,spuma argenti,galla,squama æris,lapis hæmatites,minium,costum,sulphur,pix cruda,seuum,adeps,oleum,ruta,porrum,lenticula,eruũ.

Quæ rodunt. Caput. VI.

r Odunt alumen liquidum,sed magis rotundum:ærugo,chalcitis,mysi,squama æris,sed magis rubri,æs combustum,sandaraca,minium synopicum,galla,balsamum,myrra,thuris cortex,galbanũ,resina terebinthina humida,piper utrunq;,sed rotundum magis,cardamomum,auripigmentum,calx,nitrum,& spuma eius,apij semen,narcissi radix,omphacium,alcyonium,oleum ex amaris nucibus,allium,mel crudum,uinum,lentiscus,squama ferri,fel taurinum,scamonea,una aminia,cynnamomum,styrax,acaciæ semen,resina,narcissi semen,fel,nuces amaræ,oleumq; earum,atramẽtum sutorium,chrysocolla,ueratrum,cinis.

Quæ exedunt corpus. Caput. VII.

Xedunt corpus acaciæ ſuccus, hebenus, ærugo, ſquama æris,
e chryſocolla, cinis cyprius, nitrum, cadmia, ſpuma argenti, hy
pociſtis, diphryges, ſal, auripigmentum, ſulphur, cicuta, ſan-
daraca, ſalamandra, alcyonium, æris flos, chalcitis, atramentum ſuto-
rium, ochra, calx, acetum, galla, alumen, lac caprifici, uel lactucæ ma
rinæ, quæ τιθύμαλλος à græcis nominatur: alcyonium, fel, turturis fu
ligo, ſpodium, lenticula, mel, oleæ folia, marrubium, lapis hæmatites
& phrygius, & aſius, & ſciſſilis, myſi, uinum, acetum.

Quæ adurunt. Caput. VIII.

a Durunt auripigmẽtum, atramentum ſutorium, chalcitis, myſi,
ærugo, calx, carta combuſta, ſal, ſquama æris, fex combuſta,
myrra, ſtercus & lacerti, & columbæ, & palumbi, & hirundinis, pi
per, coccum gnidium, allium, diphyges, lac utrunq; quod proximo ca-
pite ſupra comprehenſum eſt: uer atrum & album, & nigrum, can-
tharides, cor allium, piretrũ, thus, ſalamandra, eruca, ſandaraca, uua
aminia, chryſocolla, ochra, alumen ſciſſile, ouillum ſtercus, oenanthe.

Quæ cruſtas ulceribus inducunt. Caput. IX.

Adem ferè cruſtas ulceribus tanquã igne aduſtis inducunt:
e ſed præcipue chalcitis utiq; ſi cocta eſt: flos æris, ærugo, au-
ripigmentum, myſi, & id quo magis coctum.

Quæ cruſtas ulceribus reſoluunt. Caput. X.

c Ruſtas uero has reſoluit, farina triticea cum ruta, uel porro, aut
lenticula, cui mellis aliquid adiectum eſt.

Quæ diſcutiãt ea, quæ in aliqua pte corporis coierunt. Caput. XI.

D diſcutiẽda uero ea, quæ in corporis parte aliqua coierunt:
a maxime poſſunt abrotanum, helenium, amaracus, alba uio
la, mel, lilium, ſampſuchus, cyprius, lac, ſertula campana, ſer
pillum, cupreſſus, cedrus, iris, uiola purpurea, narciſſus, roſa, crocum,
paſſum, iuncus quadratus, nardum, cinamomum, caſia, ammoniacum,
cera, reſina, uua aminia, ſpuma argenti, ſtyrax, ficus arida, tragori
ganus, lini, & narciſſi ſemen, bitumen, ſordes ex gymnaſio, pyrites la
pis aut molaris: crudus uitellus, amaræ nuces, ſulphur.

Quæ euocant, & educunt. Caput. XII.

Vocat, et educit ladanum, alumẽ rotũdũ, hebenus, lini ſemẽ,
e omphacium, fel, chalcitis, bdeliũ, reſina terebinthina, & pi
nea, propolis, ficus arida decocta, ſtercus columbæ, pumex,
farina lolij, groſſi in aqua cocti, elaterium, lauri baccæ, nitrum, ſal.

Quæ exasperata leuent. Caput. XIII.

l Leuat id quod exasperatum est, spodium, hebenus, gummi, oui album, lac, tragacanthum.

Quæ carnem nutriunt, & ulcus implent. Cap. XIIII.

c Arnem alit, & ulcus implet resina pinea, ochra attica, uel asteria, cera, butyrum.

Quæ molliunt. Caput. XV.

m Olliunt æs combustum, terra eretria, nitrum, papaueris lacryma, ammoniacum, bdellium, cera, seuum, adeps, oleum, ficus arida, sesamum, sertula campana, narcissi & radix, & semen, rosæ folia, coagulũ, uitellus crudus, amaræ nuces, medulla omnis, sibi, pix, choclea cocta, cicutæ semen, plumbi recrementum, σποδίαν μολύβδου græci uocant: panacis, cardamomum, galbanũ, resina, una aminia, styrax, iris, balsamum, sordes ex gymnasio, sulphur, butyrum, ruta.

Quæ cutem purgant. Caput. XVI.

i Tem cutẽ purgat mel: sed magis si est cum galla, uel eruo, uel lẽticula, uel marrubio, uel iride, uel ruta, uel nitro, uel ærugine.

De mixturis simplicium rerum, & de ratione ponderũ, & quid malagma, et emplastrũ, et pastillus inter se differant. Caput. XVII.

e Xpositis simplicibus facultatibus dicendum est quemad modum misceantur, quæ ex his fiant. Miscentur aũt uarie: neq; huius ullus modus est, cum ex simplicibus alia demantur: alia adijciantur: ijsdemq; seruatis ponderum ratio mutetur. Ita cum facultatum materia non ita multiplex sit: innumerabilia mixturarum genera sunt: quæ cõprehendi si possent, tamen esset superuacuum. Nam et ydem affectus intra paucas compositiones sunt: & mutare eas cuilibet cognitis facultatibus facile est. itaq; contentus his ero quas accepi uelut nobilissimas. In hoc autem uolumine eas explicabo: quæ uel desiderari in prioribus potuerunt: uel ad eas curationes pertinent: quas protinus hic cõprehendam sic: ut tamẽ quæ magis cõia sunt, simul iungam. Si qua singulis, uel ẽt paruis accommodata sunt, in ipsorũ locum differam. Sed & antea sciri uolo, in uncia pondus denariorũ septem esse. Vnus deinde denarij pondus diuidi à me in sex partes id est sex uncias: ut idem in uncia denarij habeam, quod græci habent in eo, quem ὀβολὸν appellant. id ad nostra pondera relatum, paulo plus dimidio scrupulo facit. Malagmata uero, atq; emplastra, pastilliq;, quos πρόσχους græci uocant: cum plurima eadem habeant: differunt eo, quod malagmata maxime ex floribus, eorumq; etiam succulis, emplastra, pastilliq; magis ex quibus=

dam metallicis fiunt. deinde malagmata contusa abunde molliscunt. nam super integram cutem injiciuntur. Laborioſe uero conteruntur ea, ex quibus emplastra pastilliq; fiunt: ne lædant uulnera cum imposita sunt. Inter emplastrum autem, & pastillum hoc interest: quod emplarum utiq; liquati aliquid accipit. in pastillo tantum arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Tum emplastrū hoc modo fit. arida medicamenta per se teruntur. deinde mixtis his instillatur aut acetum: aut si quis alius non pinguis humor accessurus est. & ea rursus ex eo teruntur. Ea uero quæ liquari possunt ad ignem simul liquātur: & si quid olei miscēri debet: tum infunditur. Interdum etiā aridum aliquod ex oleo prius coquitur. Vbi facta sunt quæ seperatim fieri debuerunt: in unum omnia miscentur. At pastilli hæc ratio est. Arida medicamenta contrita humore non pingui aut uino, uel aceto coquuntur, & rursus cocta inarescunt. Atq; ubi utendum est eiusdem generis humore, diluuntur. tum emplastrū imponitur. pastillis illinitur, aut alicui molliori: aut cerato miscetur.

De malagmatis. Caput. XVIII.

Malagma aduersum calidas podagras.

Is cognitis, primū malagmata subijciam: quæ ferè non sunt
h refrigerandi, sed calefaciendi causa reperta. Est tamen quod refrigerare possit ad calidas podagras aptum. Habet galbæ & immaturæ, & alterius cariādri seminis, cicutæ, lacrimæ aridæ, gummi, singulorum plenum acetabulum, ceratī eloti, quod πεπλυσμένον græci uocant: selibram. Reliqua ferè calefaciunt. Sed quædam digerunt materiam: quædam extrahunt, quæ ἐπισπαστικὰ uocantur. pleraq; certis magis partibus membrorum accomodata sunt.

Malagma ad materiam extrahendam.

I materia extrahenda est, ut in hydropico, in lateris dolore,
ſ in incipiente abscessu, in suppuratione quoq; mediocri, aptum est id quod habet resinæ aridæ, nitri, ammoniaci, galbani singulorum pondo, ceræ pondo. Aut in quo hæc sunt, æruginis rasæ, thuris, singulorum. P.*. ammoniaci salis. P.VI. squamæ æris, ceræ, singulorum. P.VIII. resinæ aridæ. P.VII. aceti cyathus. Idem præstat cumini farina cum struthio & melle. P.II.

Malagma ad iecur dolens.

I iecur dolet: id in quo est balsami lacrimæ. P.XII. costi, cin
ſ namomi, casiæ, corticis myrrhæ, croci, iunci rotundi, balsami, seminis iridis illiricæ, cardamomi, amomi, nardi, singulorū.

P.XVI. *quibus adijcitur nardinum unguentum, donec cærati crassitudo sit. & huius quidem recentis usus est. Si uero seruandum est, resinæ terebinthinæ.* P.XVI. *cæræ.* P.X. *ex uino leni contunduntur, tum eo miscentur.*

Malagma ad lienem.

T *si lienis torquet, glădis, quam* βάλανον *græci uocant:*
cortex, & nitrum paribus portionibus contunduntur: respergunturq; aceto quàm acerrimo. Vbi cærati crassitudinem habet, linteo antea in aqua frigida madefacto illinitur: & sic imponitur: supraq; farina hordacea injcitur: sed manere ibi non amplius sex horis debet, ne lienem consumat. satiusq; est id bis, aut ter fieri. Communem autem & iocineri, & lieni, & abscessibus, & strumæ, parotidibus, articulis, calcibus quoq; suppurantibus, aut aliter dolentibus, etiam concoctioni uentris Lysias cõposuit ex hyssopi, panacis, styracis, galbani, resinæ, singulorum. P.II. *ammoniaci, bdellij, cæræ, seui taurini, iridis aridæ.* P.IIII. *cæclirios acetabulo, piperis granis quadraginta. quæ contrita iripso unguento temperantur.*

Malagma ad laterum dolores.

D *laterum autem dolores compositio est, Apollophanis, in qua sunt resinæ terebinthinæ, turis, fuliginis, singulorũ* P.IIII. *bdellij, ammoniaci, iridis, seui uitulini, aut caprini à renibus sicci singulorum.* P.IIII. *Hæc aut eadem omnem dolorem leuant: dura emolliunt: mediocriter calefaciunt. Ad idem latus Andreæ quoq; malagma est: quod ĕt resoluit: educit humorem: pus maturat: ubi id maturum est, cutem rumpit: ad cicatricem perducit. prodest impositum minutis, maioribusq; abscessibus: item articulis: ideoq; & coxis: et pedibus dolentibus. item si quid in corpore collisum est, reficit: præcordia quoq; dura, & inflata emollit: ossa extrahit. ad omnia deniq; ualet, quæ adiuuare calor potest. id habet cæræ.* P.I. *uiscĩ, sycamini, quam aliâs sycomorum uocãt: lacrimæ singulorũ.* P.XI. *piperis & rotundi, & longi, ammoniaci, thimiamatis, bdellij, iridis illyricæ, cardamomi, amomi, xilobalsami, thuris masculi, myrræ, resinæ aridæ, singulorum.* P.X. *pyretri, cocci gnidij, spumæ nitri, salis ammoniaci, aristolochiæ creticæ, radicis ex cucumere agrest, resinæ terebinthinæ liquidæ singulorum.* P.XX. *quibus adijcitur*

unguenti

unguenti irini quantum ſatis eſt ad ea mollienda, atq; cogenda.

Malagmata ad reſoluenda quæ aſtricta ſunt: & mollienda quæ dura ſunt: & digerenda quæ coeunt.

Ræcipuum uero eſt ad reſoluenda quæ aſtricta ſunt: molliẽ
℞ da quæ dura ſunt: digerenda quæ coeunt: id quod ad Polyarchum authorem refertur. habet iunci quadrati, cardamomi, thuris, fulignis, amomi, ceræ, reſinæ liquidæ pares portiones.

Aliud malagma ad eadem.

Liud ad eadem Nilei crocomagmatis, quod quaſi recremẽ
a tũ eius eſt. ℙ. ℋIIII. ammoniaci, thymiãatis, ceræ, ſingulorũ, ℙ. ℋXX. ex quibus duo priora ex aceto teruntur: cera cũ roſa liquatur: & tum omnia iunguntur.

Malagma moſchi ad molliendum.

Roprie etiam dura mollit id, quod Moſchi eſſe dicitur. habet
℞ galbani unciam, thuris fulignis. ℙ. Z. ceræ, ammoniaci, thymiamatis trientes, picis aridæ. ℙ. ℋII. aceti heminas tres.

Malagma medi ad digerenda quæ coeunt.

f Ertur etiam ad digerẽda quæ coeunt ſub authore Medo, quod habet ceræ. ℙ. Z. panacis. ℙ. ſemis, ſquamæ æris, aluminis rotundi, item ſciſſilis, ſingulorum. ℙ. Z. plumbi combuſti ℙ. I. & ſemis.

Malagma Panthemi ad eadem.

D eadẽ Panthemus utebatur calcis. ℙ. ſemis, ſinapis contriti,
a item fœni græci, aluminis, ſingulorum. ℙ. I. Seui bubuli. ℙ. II. & ſemis.

Malagma ad ſtrumas.

D ſtrumam multa malagmata inuenio. Credo autem quo
a peius id malum eſt, minusq; facile diſcutitur: eo plura eſſe tentata, quæ in perſonis uarie reſpõderunt. Andreas author eſt, ut hæc miſceantur urticæ ſeminis. ℙ. ℋI. pipis rotundi, bdellij, galbani, ammoniaci, thymiamatis, reſinæ aridæ, ſingulorũ. ℙ. ℋIIII.

reſinæ liquidæ,ceræ,pyretri,piperis longi,lactucæ marinæ ſeminis, ſulphuris ignem non experti: quod ἄπυρον uocatur, ſecis aridæ,aceti, ſpumæ nitri, ſalis ammoniaci, ſinapis,cardamomi,radicis ex cucumeri ſilueſtri,reſinæ,ſingulorũ.P.℥V. Quæ ex leniuino contundũtur.

Aliud malagma ad id ualens.

e Expeditius ad idem fit: quod habet uiſci, ſemeni, ſtercoris, reſinæ,ſulphuris ignem non experti pares portiones. Et in quo ẽ ſulphuris.P.℥I.lapidis quẽ πυρίτην uocãt.P.℥IIII. cumini acetabulum.Itẽ in quo eſt lapidis eiuſdem pars una,ſulphuris duæ partes,reſinæ terebinthinæ partes tres.

Malagma ad ſtrumam,& phymata.

a Rabis autem cuiuſdam eſt ad ſtrumam,& orientia tubercula,quæ φύματα uocantur: quod hæc digerit.Habet myrrhæ,ſalis ammoniaci, thuris,reſinæ & liquidæ & aridæ, crocomagmatis,ceræ,ſingulorũ.P.℥I. lapidis eius:quem πυρίτην uocãt.P.℥IIII.quibus quidam adyaunt ſulphuris.P.II.

Malagma ad ſtrumam,& tubera,& carcinodas.

e Et etiam proficiens in ſtruma,& in his tuberibus:quæ difficiliter concoquuntur,& in his:quæ καρκινώδη uocantur: qđ ex his cõſtat.ſulphuris.P.℥II.nitri.P.℥IIII.myrræ.P.℥VI.fuliginis thuris.P.ſemis,ſalis ammoniaci.P.Z.ceræ.P.I.

Malagma protarchi ad parotidas,& fauum,& mala ulcera.

p Protarchus autem ad parotidas eaſq; tubercula:quæ μελιπήρια ideſt faui uel φύματα nominantur: item mala ulcera, pumicis, reſinæ pineæ liquidæ, thuris fuliginis, ſpumæ nitri,iridis,ſingulorum.P.℥VIII. cũ ceræ.P.℥VIIII miſcebat:hiſq; olei cyathum,& dimidium adijciebat.

Malagma aduerſus panum,& phymata.

a Et aduerſus panum tum primum orientem:quod φύετλον græci uocant,& omne tuberculum:quod φῦμα nominatur, miſcetur ochra:quæ attice nominatur cum duabus partibus ſimilæ, hiſq; contunditur:ſubinde mel inſtillatur: donec malagmatis craſſitudo ſit.

Malagma aduersus phymata.

Iſcutit etiã omne tuberculum: quod φῦμα uocatur: id quod
d habet calcis, nitri ſpumæ, piperis rotundi, ſingulorum. P. ℥I. galbani. P. ℥II. ſalis. P. ℥IIII. quæ excipiũtur cerato ex roſa facto.

Malagma ad ſupprimendum omne quod abſcedit.

Vpprimit́q; omne quod abſcedit id: in quo eſt galbani, fabæ
f freſæ, ſingulorum. P. ℥I. myrræ, thuris, ex radice cappariſ corticis, ſingulorum. P. ℥IIII. Satiśq; omnia abſcedentia digerit murex combuſtus, & bene contritus, aceto ſubinde adiecto.

Malagma ad ſanguinem ſupprimendum, & phymata.

T ſi ſatis ſanguis ſubit: recte imponitur quod aduerſus φῦ-
a ματα quoq; poteſt. Conſtat ex his bdellij, ſtyracis, ammoniaci, galbani, reſinæ & aridæ, & liquidæ pineæ. Item ex lentiſci, thuris, iridis ſingulorum. p. ℥II.

Malagma ad carcinodas, & phymata lenienda.

ἀρκινόδη uero, & φύματα commode his leniuntur: galbani,
e uiſci, ammoniaci, reſinæ terebinthinæ in ſingulis. P. ℥I. ſeui taurini. P. ſemis, fecis combuſtæ quàm maxima portione, dũ id ſiccius non faciat: quàm eſſe malagma oportet.

Malagma ad liuorem faciei contuſæ.

Vod ſi facie contuſa liuor ſubcreuerit eſt: hæc cõpoſitio no-
q cte & die impoſita tollit. Ariſtolochiæ, thapſiæ, ſingulorũ. P. ℥II. bdellij, ſtyracis, ammoniaci, thymiamatis, galbani, reſinæ aridæ, & ex lentiſco liquidæ, thuris maſculi, iridis illyricæ, æreæ ſingulorum. P. ℥IIII. Idem faba quoq; impoſita proſicit.

Malagmata ſtomachica ad aperiendum.

Vnt etiam quædam malagmata: quæ σοματτικὰ græci uo-
f cant: quoniam aperiendi uim habent. Quale eſt quod ex his conſtat. piperis longi, ſ[illegible]umæ nitri, ſingulorum. P. ℥II eriſimi. P. ℥IIII. Quæ cum melle miſcentur. Idoneáq; etiam ſtrumæ aperiendæ ſunt eius generis. Vehementiuſq; ex his eſt id quod habet calcis. P. ℥IIII. piperis grana ſex, nitri, ceræ, ſingulorum. P. ℥X. mellis. P. Z. olei heminam.

Nicõnis malagma ad reſoluendum, aperiendumq;,ac purgandum.

n Icõnis quoq; eſt quod reſoluit:aperit: purgat.Habet alcyonium,ſulphur,nitrum,pumicem paribus portionibus: quibus tantum picis,& ceræ adijcitur,ut fiat cerati craſſitudo.

Malagma ad oſſa,& neruos.

a D oſſa autẽ Ariſtogenis fit ex his.Sulphuris.P.XI.reſinæ terebinthinæ,nitri ſpumæ,& ex ſcylla partis interioris,plũbi eloti ſingulorũ.P.XII.thuris fuligmis.P.XVIII.ficus aridæ quàm pinguiſſimæ, ſeui taurini,ſingulorũ.P.XVIII.ceræ.P.XXI. iridis macedonicæ.P.XVI.ſeſami fricti acetabulum. maximéq; neruis & articulis malagma conuenit.

Malagma Euthyclei ad articulos,& ad omnem dolorem.

i Citur Euthyclei eſt et ad articulos,& ad omnem dolorem, & ad ueſicæ, & ad recenti cicatrice contractos articulos: quas ἀγκύλας græci nominant.quod habet fuliginis thuris acetabulum,reſinæ tantundem, galbani ſine ſurculis ſeſcunciam,ammoniaci,bdellij,ſingulorũ.P.XIII.ceræ.P.ſemis.Aliud item fit:quod habet iridis,ammoniaci,galbani,nitri ſingulorũ.P.XXIIII.reſinæ liquidæ.P.XVI.ceræ.P.XXVI.

Malagma Saſogoræ ad dolores articulorum.

a D dolores articulorum Saſogoræ,plumbi combuſti,papaueris lacrymæ,corticis hyoſcyami,ſtyracis,peucedani,ſeui,reſinæ,ceræ pares portiones.

Chryſippi malagma,ad idem ualens.

c Hryſippi,reſinæ liquidæ, ſandaracæ ,piperis ſingulorum P.XXII.quibus ceræ paulum adijcitur.

Cleſipontis malagma,ad idem ualens,& ad parotidas, & phymata,& ſtrumam.

c Leſypontis ceræ creticæ , reſinæ terebinthinæ, nitri quàm ruberrimi,ſingulorũ.p. ſemis,olei cyathi tres.ſed id nitrũ

ante

ante per triduum instillata aqua teritur,& cum sextario eius incoquitur:donec omnis humor consumatur. Potest uero ea compositio etiã ad parotidas,phymata,struniam,omnemq; coitum humoris emolliendum.

Malagma ad articulos.

a D articulos fici quoq; aridi partem nepetæ mixtam,uel uuã taminiam sine seminibus,cum puleio recte aliquis imponit.

Malagma Aristonis aduersus podagras,& recẽtia phymata,& omnis dolores.

Adem podagræ præsidia sunt. Sed ad eam fit Aristonis
e quoq; quod habet nardi, cinnamomi,casiæ,chameleontis,iũci rotundi,singulorum.P.ℋVIII.seui caprini ex irino liquati. P.ℋXX.iridis.P.ℋI.quæ in aceto quàm acerrimo iacere per Viginti dies debet. Idem autem etiam recentia phymata,doloresq; omnes discutit.

Theoni malagma ad pedum dolores.

a T Theonus ad pedum dolores seui à renibus partem tertiã, salis partes duas miscebat,hisq; membranulã illitam imponebat:tum super iniiciebat ammoniacũ,thymiama in aceto liquatũ.

Numenij malagma ad podagram cæteros que articulos induratos.

T Numenius podagram, cæterosq; articulos induratos hoc
a molliebat.abrotani,rosæ aridæ,papaueris lacrimæ,singulorũ.P.ℋIII.resinæ terebinthinæ.P.ℋIIII.thuris,spumæ nitri,singulorum.P.ℋVIII.iridis,aristolochiæ,singulorum.P.ℋXII. ceræ.P.ℋIII. qbus adijcitur cedri cyathus unus,olei laurei cyathi tres,olei acerbi sextarius.

Dexij malagma si quando callus in articulis increuit.

I quando autem in articulis callus increuit Dexius docuit
f imponere calcis.P.ℋIIII. cerussæ.P.ℋVIII. resinæ pinæ. P.ℋXX.piperis grana.XXX.ceræ.P.Z.Quibus dum contunduntur,hemina uini lenis instillatur.

De emplastris. Caput. XVIIII.

e X emplastris autem nulla maiorem usum præstant:quàm quæ cruentis protinus uulneribus iniiciuntur,ἔνσμα græci

uocant. Hæc enim reprimunt inflammationem nisi magna uis eam cogit, atq; illius quoq; impetum minuunt, tum glutinant uulnera: quæ id patiuntur: cicatricem hisdem inducunt. Constant autem ex medicamentis non pinguibus, ideoq; ἀλιπᾶνη nominantur.

Barbarum emplastrum nigrum, quod cruentis protinus uulneribus injicitur.

Primum ex his est quod barbarum uocatur. Habet ærugnis
℘ rasæ. P. ℈XII. spumæ argẽti. P. ℈XX. aluminis, picis aridæ, resinæ pineæ aridæ, singulorum. P. ℈I. quibus adjiciuntur olei, & aceti singulæ heminæ.

Coacon emplastrum nigrum ad idem ualens.

Alterum ad idem: quod χάλκον uocant: habet spumæ argẽti
℘ P. ℈C. resinæ aridæ tantundem. Sed spuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His duobus emplastris color niger est: qui ferè talis fit. ex pice, atq; resina. At ex bitumine nigerrimus. ex ærugine, aut æris squama uiridis. ex minio rubet. ex cerussa albus.

Basilicon emplastrum nigrum ad idem.

Aucæ admodum compositiones sunt, in quibus aliquid mixturæ uarietas nouat. Ergo id quoq; nigrum est. quod βασιλικὸν nominatur. Habet panacis. P. ℈I. galbani. P. ℈II, picis & resinæ, singulorum. P. ℈X. olei dimidium cyathum.

Smaragdinum emplastrum ad idem.

Quod peruiride est, smaragdinũ appellatur. in quo sunt
℘ resinæ pineæ. P. ℈III. cæræ. P. ℈I. ærugnis. P. Semis. turis fulignis. P. Z. olei tantundem, aceti, quo fuligo, & ærugo in unum cogantur.

Emplastrum ruffum ad idem.

Est etiam coloris ferè ruffi: quod celeriter ad cicatricem uul-
℘ nera perducere uidetur. Habet thuris. P. ℈I. resinæ. P. ℈II. squamæ æris. P. ℈IIII. spumæ argenti. P. ℈XX. cæræ. P. ℈C. olei heminam.

Paracolleticum emplastrum ad idem.

Cæterum est: quàm παρακολλητικὴν à glutinando uocant.
℘ Constat ex his. bituminis, aluminis scissilis. P. ℈IIII. spumæ argenti. P. ℈XL. & olei ueteris hemina.

Cephalicum emplastrum Philotæ capiti conueniens.

Præterea sunt quædam generis eiusdem: quæ: quia capitibus
p fractis maxime conueniunt: κεφαλικὰ à græcis nominantur.
philotæ compositio habet terræ erythreæ, chalcitidis, singulorũ. p. ℥IIII. myrrhæ, æris combusti. p. ℥X. ichthyocollæ, singulorũ. p. ℥VI. æruginis rasæ, aluminis rotundi, mysi crudi, aristolochiæ, singulorum. p. ℥VIII. squamæ æris. p. ℥X. thuris masculi. p. ℥II. ceræ. p. I. rosæ & olei acerbi ternos cyathos, aceti quantum satis est: dum arida ex eo conterantur.

Emplastrum uiride ad idem ualens.

Aliud ad idem uiride: æris combusti, squamæ æris, myrrhæ
a ichthyocollæ, singulorum. p. ℥VI. mysi crudi, æruginis rasæ, aristolochiæ, aluminis rotundi, singulorum. p. ℥VIII. ceræ. p. ℥I. olei hemina, aceti quod satis sit.

τετραφάρμακον emplastrum ad pus mouendum.

p Vri autem mouendo non aliud melius, quam quod expeditissimum est. τετραφάρμακον à græcis nominatur. habet partes portiones ceræ, picis, resinæ, seui taurini: si id non est, uitulini.

Enneapharmachum emplastrum ad pus mouendum, & ad purgandum ualens.

Alterum ad idẽ ἐννεαφάρμακον nominatur: quod magis pur
a gat. constat ex nouẽ rebus, cera, melle, seuo, resina, myrrha, rosa, medulla uel ceruina uel uitulina uel bubula, hyssopo, butyro. Quorum ipsorum quoq; pondera paria miscentur. Sunt autem quædam emplastra: quibus utriusq; rei facultas est. quæ si singula habenda sunt, meliora sunt. Sed in copia reijcienda sunt: his potius adhibitis: quæ proprie id, quod eo tempore opus est, consequuntur. Exempli causa duo proponam.

Attalum emplastrum ad uulnera.

Est igitur ad uulnera attalum: quod habet squamæ æris. P
e ℥VI. fuliginis. P. ℥XV. ammoniaci tantundem. resinæ terebinthinæ liquidæ. p. ℥XXV. seui taurini tantundem, aceti heminas tres, olei sextarium.

Iudæi emplastrum fracto capiti accomodatum.

T inter ea quæ fracto capiti accomodantur, habet quidam
a id quod ad auctorẽ iudæum refertur. Constat ex his: salis. P. ℥IIII. squamæ æris rubri, æris combusti. singulorum. P. ℥XII. ammoniaci, thymiamatis, thuris fuligmis, resinæ aridæ, singulorum. P. ℥VI. resinæ colophoniacæ, ceræ, seui uitulini curati, singulorum. P. ℥XX. aceti sesquicyathum, olei minus cyathum. τὲ θεραπευμένα græci appellant: quæ curata uocant, cum ex seuo puta omnes mẽbranulæ diligenter exemptæ sunt, aut ex alio medicamento.

Diadaphnidon emplastrum ad extrahendum.

Vnt etiam quædam emplastra nobilia ad extrahendum.
s Quæ ipsa quoq; ἐπιφορικὰ nominatur. Quale est: quod, qa lauri baccas habet διὰ δαφνιδῶν appellatur. in eo est, resinæ terebinthinæ. P. ℥X. nitri, ceræ, picis aridæ, baccarum lauri, singulorum. p. ℥XX. olei paulum. Quotiens aut baccam, aut nucem, aut simile aliquid posuero, scire oportebit, anteq̃ expendatur, ei summam pelliculam esse demendam.

Aliud διὰ δαφνιδῶν ad extrahendum, & pus mouendum.

Liud eo nomine: quod puri quoq; mouendo est, seui uitulini,
a ammoniaci, thymiamatis, picis, ceræ, nitri, baccarum lauri, resinæ aridæ, aristolochiæ, pyretri pares portiones.

Philocratis emplastrum ad extrahendum, & pus mouendum.

p Ræter has est philocratis: quod habet salis ammoniaci. P. ℥VII. aristolochiæ. P. ℥VIII. ceræ, resinæ terebinthinæ. fuligmis thuris, singulorũ. P. ℥XV. spumæ argẽti. P. ℥XXXII. Quibus ut pus quoq; moueãt, iridis. P. ℥IIII. & galbani. P. ℥VI. adiẽcuntur.

ῥυπῶδες emplastrum ad extrahendum.

Ptimum tamen ad extrahendum est id: quod à similitudine
o sordium ῥυπῶδες græci appellãt. Habet myrræ, croci, iridis, propolis, bdellij, capitulorum punici mali, aluminis & sãssilis, & rotundi. mysi, chalcitis, atramenti sutorij cocti, panacis, salis ammoniaci, uisci, singulorum. P. ℥IIII. aristolochiæ. P. ℥VIII. squamæ æris. P. ℥XVI. resinæ terebinthinæ. P. ℥LXXV, ceræ, & seui, uel taurini, uel hircini. P. ℥C.

Emplastrum

Emplastrum Hecatei ad extrahendum.

Ecateo quoq; auctore emplastrum generis eiusdē fit ex his.
h galbani.P.℥II.fuliginis thuris.P.℥IIII.picis.P.XVI.cerae, & resinae terebinthinae, singulorum.℥VIII.quibus paulū irini unguenti miscetur.

Alexandrinum emplastrum uiride ad extrahendum.

Alensq; ad idem emplastrum uiride alexandrinum est.
u Habet aluminis scissilis.P.℥VIII.salis ammoniaci.P.℥VIII.Z.squamae aeris.P.℥XVI.myrrhae,thuris singulorū.P.℥XVIII.ceraе.p.℥.CL.resinae colophoniacae,aut pineae.P.℥CC.olei heminam,aceti sextarium

De emplastris exedentibus.

Vædam autem sunt emplastra exedentia:quae σηπτὰ graeci
q uocant quale est id quod habet resinae terebinthinae,fuliginis,thuris,singulorum.P.Z.squamae aeris.P.℥I. ladani.P.℥II.aluminis tantundem,spumae argenti.P.℥IIII.

Emplastrum quod exest corpus,& ossa resoluit,& super cresentem carnem coercet.

Xest etiam uehementer corpus, atq; ossa quoq; resoluit, &
e super cresentem carnem coercet id quod habet spumae argentī, squamae aeris,uncias singulas,nitri ignem non expti, lapidis asij,aristolochiae.p.sextantes,ceraе resinae terebinthinae,thuris olei ueteris,atramenti sutorij.salis ammoniaci.P.semis,aeruginis,rasae.p.bessem,aceti scyllitici heminam,uini aminei tantundem.

Emplastra aduersus morsus,& alia recentiora uulnera.

Vnt etiam aduersus morsus quædam accomodata quale est.
ſ Diogenis,nigrum:quod habet bituminis,ceraе, resinae pineae aridae,singulorū.P.℥XX.spumae argenti.P.℥C.olei sextarium. Aut in quo sunt.squamae aeris.P.℥IIII. ceruſsae, & aeruginis paſsae singulorū.P.℥VIII.ammoniaci.P.℥XII.ceraе, resinae pineae. singulorum.P.℥XXV.spumae argenti.P:℥C. olei sextarium. Aut in quo sunt squamae aeris.P.℥XIIII.galbani,P.℥VI.ceruſsae,& aeruginis rasae,singulorum.P.℥VIII.ammoniaci.P.℥XII.ceraе,resinae pineae singulorum.P.℥XLV.spuma argenti concoquitur.

ἔμφιον emplastrum rubrum ad idem ualens.

VBrum quoque emplastrum, quod ἔμφιον uocatur, huc
r aptum est. Habet resinæ terebinthinæ. P. ℥II. galbani. P. ℥
IIII. minij sinopici. P. ℥VI. thuris fuliginis. P. ℥VI. ceræ
P. ℥VIII. spumæ argenti. P. ℥LVI. olei ueteris heminam.

Aliud emplastrum ad idem ualens.

TĔ id quod ex his constat. squamæ æris: thuris fuliginis: sin
i gulorũ. P. ℥IIII. galbani. P. ℥VI. salis ammoniaci. P. ℥XII.
Z. ceræ. P. ℥XXV. olei tribus heminis. Hæc autẽ alijs quoq;
recentioribus uulneribus recte imponuntur.

λευκὰ emplastra non grauibus uulneribus accommodata, & maxime senilibus.

VT enim albalenia: λευκὰ græci uocant. ferè nõ grauibus uul
ſ neribus accommodata, præcipuæq; senilibus. Quale est quæ ha
bet ceruſſæ. P. ℥XXXII. seui uitulini curati, & ceræ: singulo-
rum. P. ℥LVIII. olei heminas tres: ex quibus ea ceruſſa coquitur.

Elephantinum emplastrum.

LIud quæ hĕt ceruſſæ. P. ℥XX. ceræ. P. ℥XXXV. olei hemi-
a nã, aquæ sextarių. Quæ quotiens adijciũtur ceruſſæ uel ſpu
mæ argenti: scire licet illa ex his coquẽda esse. Est aũt ea p=
cãdida cõpositio quæ supra posita est, ideoq; elephãtina nominatur.

Lenia emplastra.

ENia quoq; quædam emplastra sunt, quas λιπαρὰς ferè græ
l ci nominant: ut id quod habet minij. P. ℥IIII. spumæ argen
ti. P. ℥XXV. ceræ et adipis suillæ. singulorum. P. ℥XXVII
uitellos quatuor.

Emplastrum lene.

LIa compositio generis eiusdem: ceræ, resinæ terebinthinæ,
a singulorum. P. ℥VI. ceruſſæ. P. ℥VIII. spumæ argenti, plũ=
bi recrementi, σποδιὰν μολύβδου græci uocant, singulorum
P. ℥XX. cicini olei, & myrti, singulorum heminæ.

Archagathi emplastrum lene.

ERtia quæ ad auctorem Archagathum refertur, myſi cocti,
e æris combusti, singulorum. P. ℥IIII. ceruſſæ coctæ. P. ℥VIII
resinæ terebinthinæ. P. ℥X. spumæ argenti. P. ℥VI.

Emplastra eiusdem generis ad leniendum apta.

Tiam num spumæ, argenti, ceræ, adipis suillæ singulorum
e P.XXXVII. uitelli cocti quatuor, rosæ hemina, Aut cerati ex
oleo myrteo facti partes tres, adipis suillæ pars quarta, pau
lum ex plumbi recremento. Aut spumæ argenti selibra ex olei hemi
na, & aquæ marinæ altera cocta donec bullire desierit, cui paulum
ceræ sit adiectum, aut pares portiones ceræ, seui, stibi, spumæ argenti,
cerussæ.

De pastillis, & primo de his, qui ad recentia uulnera glutinã
da, sanandáq; apti sunt. Cap. XX.

Astilli quoq; facultates diuersas habent. sunt enim ad recen
p tia uulnera glutinanda, sanandáq; apti. Qualis est qui ha-
bet chalcitis, mysi, spumæ nitri, floris æris, gallæ, aluminis
scissilis modicæ cocti, singulorum. P.XI. æris combusti, capitulorum ma
li punici, singulorum. P.XIII. Hunc oportet diluere aceto, sic, ubi uul
nus glutinandũ est, illinere. At si neruosus aut musculosus is locus est,
cõmodius est, cerato miscere sic, ut illius octo partes: nona huius sit.

Alius pastillus ad glutinanda uulnera.

a Lius ad idem cõstat ex his, bituminis, aluminis scissilis, sin
gulorum. P.XI. æris combusti. P.XIIII. spumæ argenti. P.X.
XI. olei sextarium.

De sphragide pastillo: quẽ Polybus confecit, ad glutinandũ uulnus.

ſ Ed longe polybi celeberrimus est. σφραγὶς autẽ nominatur.
qui habet aluminis scissilis. P.XI.Z. atramenti sutorij. P.X
II. myrrhæ. P.XV. aloes tantumdẽ, capitulorum punici mali, fellis tau
rini, singulorum. P.XVI. Quæ contrita uino austero excipiuntur.

Pastillus ad ulcera sordida, & nigritiem in auribus, nari-
bus, obscenis partibus, inflammationesq; eorum.

a D ulcera sordida & nigritiem in auribus, naribus, obscenis
partibus, inflammationesq; eorum, chrysocollæ. P.XI. atra-
mẽti sutorij, aluminis scissilis, singulorum. P.XII. halicacabi corticis.
P.X.IIII. minij. P.XVI. spumæ argenti. P.XXII. cerussæ. P.XXVI.
Quæ ex aceto & coguntur, & ubi utendum est: diluuntur.

Pastillus andronis ad uuam inflammatam, ad naturalia sordida etiam cancro laborantia.

Andronis uero est ad uuam inflammatam, ad naturalia sordida etiam cancro laborantia, gallæ, atramenti sutorij, myrrhæ singulorũ .P.℥ij. aristolochiæ, aluminis scissilis, singulorum P.℥II. capitula punici mali. P.℥XXV. ex passo coacta, & cũ usus exigit aceto, uel uino diluta, prout ualentius, aut lenius uitium est, cui medendum est.

a

Pastillus ad fissa ani, uel ora uenarum fundentia sanguinem, uel cancrum.

Proprie autem ad ani fissa, uel ora uenarum fundentia sanguinẽ, uel cancrũ, æruginis. P.℥II. myrrhæ. P.℥XII. sthis, lacrymæ papaueris, acaciæ, singulorum. P.℥XVI. Quæ ex uino, & teruntur, & in ipso usu deliquantur.

p

Pastillus ad expellendum calculum cum urina.

Expellere autem ex uesica cum urina calculum uidetur hæc cõpositio. casiæ, croci, myrrhæ, costi, nardi, cinnamomi, dulcis radicis, balsami, hyperici, pares portiones conteruntur. deinde uinũ lene instillatur, & pastilli fiunt: qui singuli habeant. P.℥Z: hiq; singuli quottidie mane ieiuno dantur.

e

De pessis. Caput. XXI.

Haec tria compositionũ genera: idest quæ in malagmatis, pastillis, emplastriisq; sunt. maximũ, præcipueq; uarium usum præstant. Sed alia quoq; utilia sunt. ut ea quæ fœminis subijciũtur (πεσσοὺς græci uocant) Eorũ hæc proprietas est, Medicamẽta composita molli lana excipiuntur, eaq; lana naturalibus conditur.

h

Ad sanguinem euocandum.

Ad sanguinem autem euocandũ canneis duabus adijcitur nitri. P.℥II. aut allij semen cõteritur. adijcitur myrrhæ paululum, & unguento susino miscetur, aut cucumeris siluestris pars interior ex lacte muliebri diluitur.

d

Ad uuluam molliendam.

Ad uuluam molliendam oui uitellus, & fœnum græcum, & rosa, & crocum temperantur. Aut claterij. P.℥Z salis tantundem, unæ taminiæ. P.℥VI. mille excipiuntur.

a

Alia peſſi compoſitio ad idem ualens.

a VT Boetho *auctore, croci reſinæ terebinthinæ, ſingulorum* P.℥IIII. *myrræ.* P.X.ZZ. *roſæ.* P.℥I. *ſeui uitulini.* P.℥.Z. *ceræ.* P.℥II. *miſcentur.*

AD *inflammationes uuluæ* Numenij, Peſſus.

Prima autem aduerſus inflammationes uuluæ Numenij com
o poſitio eſt: quæ habet croci. P.X.Z. ceræ. P.℥I. butyri. P.℥ VIII. adipis anſerinæ. P.℥XII. uitellos coctos duos, roſæ minus cyatho.

Ad eijciendum è uulua infantem mortuum.

ſ I uero infans intus deceſſit: quo facilius eijciatur, malicorium ex aqua terendum: eoq; utendum eſt.

Si mulier uitio locorum concidit, qua curatione utendum ſit.

ſ I concidere uitio locorum mulier ſolet, cochleæ cum teſtis ſuis comburendæ, conterendæq;: deinde his mel adijciendum eſt. Si non comprehendit, adeps leonina ex roſa mollienda eſt.

De medicamentis quibus aridis utimur, ad carnem ſuper-creſcentem exedendam. Caput. XXII.

Vædam autem mixturæ medicamentorum ſunt: quibus ari-
q dis neq; coactis utimur ſic, ut inſpergamus: aut cum aliquo liquido mixta illinamus: quale eſt ad carnem ſupercreſcentẽ exedendã. qđ habet ſquamæ, fuliginis thuris ſingulorũ. P.℥I. æruginis. P.℥II. Hæc aũt eadem cum melle purgant ulcera: cum cera implent. Myſi quoq;, & galla ſi paribus portionibus miſcẽatur, corpus conſumunt: eaq; uel arida inſpergere licet: uel excepta cadmia illinere.

Ad putrem carnem continendam ne ultra ſerpat, eamq; leniter exedendam plures compoſitiones.

Vtrem uero carnẽ continet, neq; ultra ſerpere patitur, &
p leniter exeſt mel, uel cum lenticula, uel cum marrubio, uel cum oleæ foliis ante exuino decoctis. Item ſertula campana in mulſo cocta, deinde contrita, aut calx cum cerato, aut amaræ nuces cũ allio ſic, ut huius pars tertia ſit: paulumq; his croci adijciatur. aut quod habet ſpumæ argenti. P.℥VI. cornu bubuli combuſti. P. ℥XII.

aluminis ſcíſſilis, thuris, ſingulorum. P. ℞IIII. gallæ. P. ℞VIII. ariſtolochiæ. P. ℞X. Vehementius idem facit etiam adurendo, auripigmentũ cum chalcitide, aut nitro, aut calce, aut charta combuſta. Item ſal cum aceto. Vel ea compoſitio quæ habet chalcitidis, capitulorũ punici mali, aloes, ſingulorum. P. ℞II. aluminis ſcíſſilis, thuris, ſingulorum. P. ℞IIII. gallæ. P. ℞VIII. ariſtolochiæ. P. ℞X. mellis quantũ ſatis ſit ad ea cogẽda. Vel cãtharides. P. ℞I. ſulphuris. P. ℞I. lolij. P. ℞III. Quibus adijcitur picis liquidæ quantũ ſatis eſt. adiũgendum uel chalcitis quoq; cum reſina, & ruta mixta. aut cum eadem reſina: diphryges, aut una aminia cum picę liquida. Idem uero poſſunt fecęs uini combuſtæ, & calcis, & nitri pares portiones, uel alũinis ſcíſſilis. P. ℞ZZ. thuris ſandaracæ, nitri ſingulorum. P. ℞I. gallæ. P. ℞VIII. ariſtolochiæ. P. ℞X. mellis quantum ſatis eſt.

Hieræ compoſitio.

St etiam hieræ cõpoſitio. quæ habet myrrhæ, chalcitidis, ſingulorum. P. ℞II. aloes, thuris, aluminis ſcíſſilis, ſingulorum. P. ℞IIII. Ariſtolochiæ, gallæ immaturæ, ſingulorum. P. ℞VIII. maliçorij contriti. p. ℞X.

Iudæi compoſitio.

St iudæi: in qua ſunt calcis partes duæ, nitri quã ruberrimi pars tertia. quæ urina impuberis pueri cogũtur, donec ſtrigmẽti craſſitudo ſit. Sed ſubinde is locus: cui id illinitur: mox defaciendus eſt.

Iolæ compoſitio.

T iolas, chartæ combuſtæ, ſandaracæ, ſingulorum. p. ℞I. calcis. p. ℞II. auripigmenti tantumdem miſcebat.

Ad ſanguinis profluuia, uel ex membrana cerebri, uel alijs locis & ad cancrum, & ad inducedam cicatricem, & ad coercendam carnem creſcentem.

I uero ex mæmbrana: quæ ſuper cerebrum eſt, profluit ſanguis, uitellus combuſtus & contritus inſpergi debet. Si alio loco ſanguinis profluuiũ eſt, auripigmenti, ſquamæ æris, ſingulorũ. P. ℞I. ſandaracæ. P. II. marmoris cocti. P. ℞IIII inſpergi debet. Eadem cancro quoq; obſiſtunt. Ad inducendam cicatricem, ſquamæ æris, thuris fuligınis, ſingulorum. P. ℞II. calcis. P. p. IIII. Eadem increſcentem quoq; carnem coercent.

Timei compositio ad ignem sacrum, uel cancrum.

Imeus autem ad ignem sacrum, uel ad cancrũ, his utebatur.
Myrræ. P. ℈II. thuris, atramẽti sutorij, singulorum. P. ℈III.
sandaracæ, auripigmẽti, squamæ æris, singularũ. P. ℈IIII.
gallæ. P. ℈VI. cæruſsæ combustæ. P. ℈VIII. Eadem uel arida inſperſa, uel melle excepta idem præstant.

Ad sternutamenta excitanda.

Ternutamenta uero, uel albo ueratro, uel struthio coniecto in nares excitãtur, uel his mixtis: piperis, ueratri albi, singulorum. P. ℈Z. castorei. P. ℈. spumæ nitri. P. ℈I. struthij. P. ℈III.

Gargarizationes quibus fieri debeant.

Argarizationes autem aut leuandi causa fiunt, aut reprimẽdi, aut euocandi. Leuãt lac, cremor uel ptisanæ, uel furfurũ. Reprimit aqua, in qua uel lenticula, uel rosa, uel rubus, uel cotoneum malum, uel palmulæ decoctæ sunt: Euocant, sinapi, piper.

De antidotis, & quibus malis opitulentur. Caput. XXIII.

Ntidota raro, sed præcipue interdum necessaria sunt: quia grauissimis casibus opitulantur. Ea recte quidem datur collisis corporibus uel per ictus, uel ubi ex alto deciderunt, uel uiscerum, laterum, faucium, interiorumq; partiũ doloribus. Maxime autem desideranda sunt aduersus uenena uel per morsus, uel per cibos, aut potiones nostris corporibus inserta.

Compositio antidoti.

Num est: quod habet lacrymæ papaueris. P. ℈Z. acori, malobathri. P. ℈V. iridis illyricæ, gummi, singulorum. p. ℈II. aneſi. p. ℈III. nardi gallica, foliorum roſæ aridorũ, cardamomi, singulorum. p. p. IIII. petroſelini. P. p. IIIIZ. folij. p. p. V. casiæ nigræ, silis, bdellij, balsami, seminis piperis albi, singulorum. P. XZ. styracis. P. VZ. myrræ, oppoponacis, nardi syrij, thuris masculi, hypocistidis succi, singulorũ. P. ℈VI. castorei. P. XVI. costi, piperis albi, galbani, resinæ terebinthinæ, croci floris, iunci rotundi, singulorum. P. VI. Z. dulcis radicis. P. p. VIII. Z. Quæ uel melle, uel passo excipiuntur.

Aliud antidotum Ambrosia nominatum, quod Zopyrus Ptolemæo regi composuit.

Lterum quod Zopyrus regi Ptolemæo dicatur composuisse,
a atq; Ambrosiã nominasse: ex his constat. Costi, thuris masculi, singulorũ. P. ℈. V. piperis albi. P. ℈. Z. floris iuncirotũdi. P II. cynnamomi. P. ℈. III. casiæ nigræ. P. ℈. IIII. crocicilicij. P. ℈. IIII. Z. myrræ quàm stacten nominat. P. ℈. V. nardi indici. P. ℈. V. Z. quæ singula contrita melle cocto excipiuntur. Deinde ubi utendum est id: quod ægyptiæ fabæ magnitudinem impleat, in potione uini diluitur.

Antidotum Mithridatis.

Obilissimum autem est Mithridatis, quod cotidie sumendo
n rex ille dicitur aduersus uenenorum pericula tutum corpus suũ reddidisse. in quo hæc sunt, costi. P. ℈. S. Z. acori. P. ℈. V. hypici, cumini, sagapeni, agaciæ succi, iridis illyricæ, cardamomi, singulorũ. P. ℈. II. aneſi. P. ℈. III. nardi gallici, gentiã æradias, aridorũ rosæ foliorum, singulorũ. P. ℈. IIII. papaueris lacrymæ, petroselini, singulorũ. P. ℈. IIII. Z. casiæ, silis lolij, piperis longi, singulorũ. p. ℥VI. styracis. ℈. V. Z. castorei, thuris hypocistidis succi, myrræ, opoponacis, singulorum. p. VI. Z. malobathri folij. ℥VI. floris iuncirotundi, resinæ terebinthinæ, galbani, dauci cretici seminis, singulorũ. P. ℈. VI. Z. nardi, opobalsami, singulorũ. P. ℈. VI. Z. thlaspis. p. ℥V. ZZ. radicis ponticæ. p. VII. croci, Zinziberis, cynnamomi, singulorum. p. ℥VIII. r. Hæc contrita melle excipiuntur: & aduersus uenenum, quod magnitudinem nucis græcæ impleat, ex uino datur. In cæteris autem affectibus corporis pro modo eorũ, uel quod ægyptiæ fabæ, uel quod Erui magnitudinem impleat, satis est.

DE acopis. Caput. XXIIII.

Copa quoq; utilia neruis sunt: quale est quod habet floris
a iuncirotundi. p. II. ZZ. costi, iũci quadrati, lauri baccarum, ammõiaci, cardamomi, singulorũ. p. ℈. IIII. Z. myrrhæ, æris cõbusti singulorũ. P. ℈. VII. iridis illiricæ, cære singulorũ. P. ℈. XIIII. alexãdrini calami, iuncirotundi, aspalathi, xylobalsami, singulorum P. ℥VIII. seui. P. I. unguenti irini cyathum.

Acopum ὀνῶδες neruis utile.

Lterum quod ὀνῶδες uocant, hoc modo fit: æræ. P. Z. olei
a tantundem, resinæ terebinthinæ ad nucis iuglandis magnitudinem simul incoquuntur: deinde infusa in mortario terun-

runtur, instillatur q; subinde quàm optimi mellis acetabulum: tum iri ni unguenti, & rosæ terni cyathi.

Ἔχρισα ad ulcera purganda, & implenda.

Ἔχρισα autem græci uocant, liquida quæ illinuntur. Qua-
i le est quod fit ad ulcera purganda, & implenda, maxime inter neruos paribus portionibus inter se mixtis, butyri, medullæ uitulinæ, seui uitulini, adipis anserinæ, ceræ, mellis, resinæ terebinthinæ, rosæ, olei cicini. Quæ separatim omnia liquantur: deinde liquida miscentur, & tum simul teruntur. Et hoc quidem magis purgat. Magis uero emollit: si pro rosa cypirus infunditur.

Ad sacrum ignem.

D sacrum ignem spumæ argenti. P. ℥VI. cornu bubuli com-
a busti. P. ℥II. conteruntur, adijcitur q; inuicem uinum, & id quod specialiter sil uocatur, & myrteũ: donec utriusq; terni cyathi conijciantur.

De catapotijs. Caput. XXV.

Catapotium ad somnum accersendum, & leuationem doloris, & simul ad concoquendum.

Atapotia quoq; multa sunt, uarijs q; de causis fiunt. ἀνώδυνα
c uocant quæ somno dolorem leuant. Quibus uti: nisi nimia necessitas urget, alienum est. Sunt enim ex uehementibus medicamentis, & stomacho alienis. Potest tamen etiam ad concoquendũ: quod habet papaueris lacrymæ, galbani, singulorum. P. ℥I. myrrhæ, castorei, piperis, singulorum. P. ℥II. Ex quibus quod erui magnitudinem habet, satis est deuorasse.

Catapotium ualentius ad somnum.

Lterum stomacho peius, ad somnũ ualentius ex his fit, mã-
a dragoræ. P. Z. apij seminis, item hyoscyami seminis, singulorũ. P. ℥IIII. Quæ ex uino teruntur. Vinum autem eiusdẽ magnitudinis: quæ supra posita est: abunde est sumpsisse.

Catapotium ad plurimos dolores per somnum leniendos.

ſ Iue autem capitis dolores, siue ulcera, siue lippitudo, siue dentes, siue spiritus difficultas, siue intestinorum tormenta,

siue inflammatio uuluæ est, siue coxa, siue iecur, aut lienis, aut latus torquet, siue uitio locorum aliqua prolabitur, & obmutescit, occurrit dolori per quietem eiusmodi catapotium. Silis, acori, rutæ siluestris seminis, *singulorum.* P. ℈. I. castorei, cinnamomi, *singulorum.* P. ℈II. papaueris lacrymæ, panacis, radicis mandragoræ, malorum aridorum, iunci rotundi floris, *singulorum.* P. ℈. II. piperis grana. LVI. Hæc per se contrita, rursus instillato subinde passo, simul omnia teruntur, donec crassitudo sordium fiat. Ex eo paulum aut deuoratur, aut aqua diluitur, & potui datur.

Catapotium aliud, ad multa ualens.

q Vin etiam siluestris papaueris, cum iam ad excipiendam lachrymam maturum est, manipulus qui manu comprehẽdi potest, in uas demittitur, & superinfunditur aqua: quæ id contegat, atq; ita coquitur. Vbi iã bene manipulus is coctus est, ibidem expressus proijcatur, & cum eo humore passi pari mensura misceatur, inferuet'q;, donec crassitudinem sordium habeat. Cum infrixit, catapotia ex eo fiunt ad nostræ fabæ magnitudinem, habent'q; usum multiplicem. Nam & somnũ faciunt uel per se assumpta, uel ex aqua data, & aurium dolores leuant, adiectis exiguo modo rutæ succi, ac passi. Et tormina supprimunt ex uino liquata, & inflammationem uuluæ coercẽt mixta cerato ex rosa facto: cum paulum his croci quoq; accessit, & ex aqua fronti inducta, pituitam in oculos decurrentem tenent.

Catapotiũ ad inducendũ somnũ: quod uulua dolens prohibuit.

i Tem si uulua dolens somnum prohibuit, croci. P. ℈II. anesi, myrrhæ, singulorũ P. ℈. I. papaueris lacrymæ. ℈. ℈IIII. cicutæ seminis. ℈. ℈VIII. misceantur, excipiuntur'q; uino uetere, et quod lupini magnitudinem habet in tribus cyathis aquæ diluitur. Id tamen in febre periculose datur.

Ad iecur sanandum.

a D sanandum iecur nitri. P. ℈. Z. croci, myrrhæ, nardi gallicæ, singulorum. P. ℈I. melle excipiuntur, daturq; quod ægyptiæ fabæ magnitudinem habeat.

Ad finiendos dolores lateris.

a d lateris dolores finiendos, piperis. aristolochiæ, nardi, myrrhæ pares portiones.

Ad thoracis dolores finiendos.

D thoracis, nardi. P. ℈I. thuris, cæsiæ, singulorũ. P. ℈III. myr
a rhæ, cinnamomi, singulorũ. P. ℈VI. croci. P. ℈VIII. resinæ terebinthinæ quadrans, mellis heminæ tres.

Catapotium Athenionis ad tussim.

D tussim Athenionis, myrrhæ, piperis, singulorum. P. ℈I.
a castorei, papaueris lacrymæ, singulorum. P. ℈I. Quæ separatim contusa postea iunguntur, & ad magnitudinem fabæ nostræ bina catapotia mane, bina noctu dormituro dantur.

Catapotium Heraclidis tarentini ad tussim, & somnum.

I tussis somnum prohibet, ad utranq; Heraclidis tarentini
ſ croci. P. ℈I. cinnamomi. castorei, papaueris lacrymæ, singulorũ. P. ℈I. myrrhæ, pipis longi. costi, galbani, singulorũ. p. Z.

Catapotium ad purganda ulcera in faucibus tussientibus.

Vod si purganda sunt ulcera in faucibus tussientibus, pana=
q ces, myrrhæ, resinæ terebinthinæ, singulorum. P. ℈. galbani. P. Z. hyssopi. P. Z. conterenda sunt. his q; hemina mellis adij cienda, & quod digito excipi potest, deuorandum est.

Collicæ cassij medici.

Ollicæ uero Cassij ex his constat, croci, anesi, castorei, singu-
c lorũ. P. ℈III. petroselini. P. ℈IIII. piperis & longi, & ro=tundi, singulorum. P. ℈V. papaueris lacrymæ, iuncæ rotun=di, myrrhæ, nardi, singulorum. P. ℈VI. Quæ melle excipiuntur. Id autem & deuorari potest, & ex aqua calida sumi.

Ad infantem mortuum, aut secundas expellendas.

i Nfantem uero mortuum, aut secundas expellit aquæ potio, cui salis ammoniaci. P. ℈I. aut cui dictami cretici. P. ℈I. adiectum est.

Laborantibus ex partu quid dari debeat.

e X partu laborantibus erisimum ex uino tepido ieiunæ dari debet.

Ad adiuuandam uocem.

u Ocem adiuuat thuris. P. ℈I. in duobus cyathis uini datum.

Aduersus difficultatem urinæ.

a Duersus urinæ difficultatem, piperis longi, castorei, myrrhæ, galbani, papaueris lacrymæ, croci, costi unciæ singulæ, styra cis, resinæ terebinthinæ. P. sextantes, mel, absinthij cyathus. Ex quibus ad magnitudinem fabæ ægyptiæ & mane, & cœnato dari debet.

Arteriaces compositio quomodo fiat.

Rteriacę uero hoc modo fit: cąsiæ, iridis, cinnamomi, nardi,
a myrrhæ, thuris, singulorum. P. ℥. I. croci. P. ℥. I. piperis gra
na. ℥XX. ex passi tribus sextarijs decoquuntur: donec mel
lis crassitudo his fiat. Aut croci, myrrhæ, thuris, singulorum. P. ℥I.
conijcuntur in passi eundem modum, eodemq; modo decoquuntur.
Aut eiusdem passi heminæ tres usq; eo coquuntur: donec extracta
inde gutta indurescat, & adijcitur tritæ cąsiæ. P. ℥I.

De quinq; generibus noxarum corporis, & primo de uulne-ribus quæ maxime per tela inferuntur. Cap. XXVI.

Vm facultates medicamentorũ proposuerim, genera in qui-
c bus noxa corpori est: proponam. Ea quinq; sunt. Cum quid
extrinsecus læsit: ut in uulneribus. Cũ quid intra se ipsum
corruptum est, ut in cancro. Cum quid innatum est, ut in uesica cal-
culus. Cum quid increuit, ut uena quæ intumescens in uaricem con-
uertitur. Cum quid deest, ut cum curata pars aliqua est. Ex his alia
sunt, in quibus plus medicamenta. Alia in quibus plus manus profi-
cit. Ergo dilatis his: quæ præcipue scalpellũ, et manũ postulant: nunc
de his dicam, quæ maxime medicamentis egent. Diuidam autem hanc
quoq; curãdi partem sicut priorem. Et ante dicam, de his quæ in q̃li
bet partem corporis incidunt. Tum de his, quæ certas partes infestant.
Incipiã à uulneribus. In his aũt ante oĩa scire medicus debet: quæ ĩsa
nabilia sunt: quæ difficilẽ curationẽ habeant: quæ promptiorẽ. Est. n.
prudẽtis hominis: primum eũ, qui seruari nõ potest, non attingere, nec
subire speciem eius ut occisi, quem sors ipsius peremit. Deinde ubi gra
uis metus sine certa tamen desperatione est, indicare necessarijs pericli
tantis in difficili rem esse: ne si uicta ars malo fuerit, uel ignorasse,
uel fefellisse uideatur. Sed ut hæc prudenti uiro conueniunt, sic rursus
histrionis est, paruã rẽ attollere, quo plus præstitisse uideatur. Obliga
riq; æquũ est confessione prõptærei: quo curiosius etiã circumspiciat,
ne, quod per se exiguum est malum, maius curantis negligentia fiat.

Quæ uulnera insanabilia sint.

Eruari nõ potest, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui
f iocineris portæ, cui in spina medulla percussa est, cuiq; aut
pulmo medius, aut ieiunum, aut tenuius intestinum, aut uen-
triculus, aut renes uulnerati sunt: cui'ue circa fauces grandes uenæ, uel
arteriæ præcisæ sunt.

Quæ uulnera difficilẽ curationem habeant.

IX autem ad ſanitatẽ perueniunt: quibus ulla parte pulmo,
u aut iocineris craſſum, aut membrana, quæ continet cerebrũ,
aut lienis, aut uulua, aut ueſica, aut ullum inteſtinum, aut ſeptum tranſuerſum uulneratũ eſt. Hi quoq; in præcipiti ſunt: in quibus uſq; ad grandes intusq; conditas uenas in alis, uel poplitibus mucro deſcendit. Periculoſa etiam uulnera ſunt, ubicunq; uenæ maiores ſunt. quoniam exhaurire hominem profuſione ſanguinis poſſunt. Idq; euenit non in alis tantum, atq; poplitibus, ſed etiam in his uenis, quæ ad anum, teſticulosq; perueniunt. Præter hæc malum uulnus eſt, quodcunq; in alis uel fœminibus, uel inanibus locis, uel in articulis, uel inter digitos eſt. Item quodcunq; muſculum, aut neruum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem læſit.

Quæ uulnera tutiorẽ curationem habeant.

t VTiſſimum omnium quod in carne eſt. & hæc quidem loco uel peiora uel meliora ſunt. modo uero periculũ facit quodcunq; magnum eſt.

Obſeruationes quædam & ætatis, & corporis, & uitæ, & temporis in uulneribus.

LIquid etiam in uulneris genere, figuraq; eſt. Nam peius
a eſt quod etiã colliſum, quàm quod tantũ diſciſſum eſt. adeo ut acuto quoq;, quàm retunſo telo uulnerari commodius ſit. Peius etiã uulnus eſt, ex quo aliquid exciſum eſt: ex quo ue carо alia parte abſciſſa, alia dependet: peſſima quæq; plaga in orbẽ eſt: tutiſſima quæ lineæ modo recta eſt. Quo deinde propius huic, illi ue figuræ uulnus eſt: eo uel deterius, uel tolerabilius eſt. Quin etiam confert aliquid & ætas, & corpus, & uitæ propoſitum, et anni tempus, quia facilius ſaneſcit puer uel adoleſcens, quàm ſenior: ualens quàm infirmus: neq; nimis tenuis, neq; nimis plenus, quàm ſi alterum ex his eſt. integri habitus, quàm corrupti: exercitatus, quàm iners: ſobrius, et temperans, quàm uino, ueneriq; deditus. Oportuniſſimumq; curationi tempus uernum eſt, aut certe: neq; feruens neq; frigidum, ſiquidem uulnera & nimius calor, & nimium frigus infeſtant: maxime tamen horũ uarietas: ideoq; pernicioſiſſimus autumnus eſt. Sed pleraq; ex uulneribus oculis ſubiecta ſunt: quorundam ipſæ ſedes indices ſunt, quas alio loco demoſtrauimus, cum poſitus interiorum partiũ oſtendimus. Veruntamen quia quædam uicina ſunt, intereſt quoq; uulnus in ſum-

ma parte sit, an penitus penetrauerit: necessarium est notas subijcere, per quas quid intus actum sit, scire possimus: & ex quibus uel spes, uel desperatio oritur.

Signa percussi cordis.

Gitur corde percusso, sanguis multus effertur: uenæ langue-
i scunt: color pallidissimus: sudores frigidi, maliq; odoris ta-
quam irrorato corpore oriuntur: extremisq; partibus frigidis matura mors sequitur.

Signa pulmonis icti.

Vlmone uero icto, spirandi difficultas est: sanguis ex ore spu-
p mās: ex plaga rubens: simulq; etiam spiritus cum sono fer-
turs in uulnus inclinari iuuat: quidam sine ratione consurgunt. Multi, si in ipsum uulnus inclinati sunt, loquuntur: si in aliam partem, obmutescunt.

Signa iocineris uulnerati.

Ocineris autem uulnerati notæ sunt, multus sub dextra
i parte præcordiorum profusus sanguis: ad spinam reducta præcordia: in uentrem cubandi dulcedo: punctiones, doloresq; usq; ad iugulum, iunctumq; ei latus scapularum: os intentū. Quibus nonnunquam etiam bilios⁹ uomitus accedit.

Signa percussorum renium.

Enibus uero percussis, dolor ad inguina, testiculosq; descen-
r dit: difficulter urina redditur: eaq; aut est cruenta, aut cruor fertur.

Signa uulnerati lienis.

T liene icto sanguis niger à sinistra parte prorumpit: præ-
a cordia cum uentriculo ab eadem parte indurescunt: sitis ingens oritur: dolor ad iugulū, sicut iocinere uulnerato uenit.

Signa percussæ uuluæ.

T cum uulua percussa est, dolor inguinibus, & coxis, & fe-
a moribus est. Sanguinis pars per uulnus, pars per naturale descendit: uomitus bilis insequitur. Quædam obmutescunt: quædam mente labuntur: quædam sui compotes: neruorū, oculorumq; dolore urgeri se confitentur: moriētesq; tandem eadē, quæ corde uulnerato, patiuntur.

Signa percussi cerebri, uel membranæ eius.

In cerebrum membranáue eius uulnus accepit: sanguis per
f nares, quibusdam etiam per aures exit: feréq; bilis uomi-
tus insequitur. Quorundam sensus obtunduntur: appella-
tiq; ignorant. Quorundam trux uultus est: quorundam oculi quasi resoluti huc, atq; illuc mouentur. feréq; tertio, uel quinto die delirium accedit. multorum etiam nerui distenduntur. Ante mortem autem pleriq; fascias, quibus caput deligatum est: lacerant: ac nudum uulnus frigori obijciunt.

Signa percussi stomachi.

Bi stomachus autem percussus est: singultus, & bilis uomi-
u tus insequitur. Siquid cibi, uel potionis assumptũ est, ea red-
ditur cito. Venarum motus elanguescunt: sudores tenues oriuntur: per quos extremæ partes frigescunt.

Signa ieiuni intestini, & uentriculi uulnerati,
& aliorum intestinorum.

Ommunes uero ieiuni intestini, & uentriculi uulnerati no-
c tæ sunt. Nam cibus, & potio per uulnus exeunt: præcor-
dia indurescunt. nonnunquam bilis per os redditur. intestino tantum sedes inferior est. Cætera intestina icta uel stercus, uel odorem eius exhibent.

Signa percussæ medullæ, quæ in spina est.

m Edulla uero quæ in spina est discussa, nerui resoluuntur: aut
distenduntur. sensus intercidit: interposito tempore aliquo sine uoluntate inferiores partes uel semen, uel urinam, uel etiam stercus excernunt.

Signa septi transuersi percussi.

a T si septum transuersum percussum est, præcordia sursum
contrahuntur: spina dolet: spiritus rarus est: sanguis spumans fertur.

Signa uesicæ uulneratæ.

Esica uero uulnerata dolent inguina. quod super pubem
u est: intenditur. pro urina sanguis, aut ex ipso uulnere urina
descendit: stomachus afficitur. itaq; aut bilem uomunt: aut singultiunt: frigus, & ex eo mors sequitur.

De sanguine, & sanie, & pure, & eorum speciebus quando ue meliora, deteriora ue sint.

Is cognitis etiam nunc quædam alia noscenda sunt ad oia
h uulnera, ulceráq;, de quibus dicturi sumus: pertinentia. Ex
his aũt exit sanguis, sanies, pus. Sanguis omnibus notus est.

Sanies est tenuior hoc, uarie crassa, & glutinosa, & colorata. Pus crassissimum, albidissimumq; glutinosius & sanguine, & sanie. Exit aũt sanguis ex uulnere recenti, aut iam sanescente. sanies est inter utrũq; tempus. pus ex ulcere iam ad sanitatem spectante. Rursus & sanies, & pus quasdam species græcis nominibus distinctas habent. Est enim quædã sanies quæ uel ἰχὼρ, uel μελίηρος nominatur. Est pus quod ἑλαιῶδες appellatur. ἰχὼρ tenuis, subalbidus ex malo ulcere exit: maximeq; ubi neruo læso inflammatio secuta est. μελίηρος crassior, & glutinosior subalbida, melliq; albo subsimilis fertur. Hæc quoq; ex malis ulceribus ubi nerui circa articulos læsi sunt, & inter hæc loca maxime ex genibus. ἑλαιῶδες tenue subalbidum quasi unctum colore, atq; pinguitudine, oleo albo non dissimile apparet in magnis ulceribus sanescentibus. Malus autem est sanguis nimium aut tenuis, aut crassus, colore uel liuidus uel niger, aut pituita mixtus, aut uarius. Optimus calidus, rubens, modice crassus, non glutinosus. Itaq; protinus eius uulneris expedita magis curatio est, ex quo sanguis bonus fluxit. Itemq; postea spes in his maior est, ex quibus melioris generis quæq; proueniunt. Sanies igitur mala est multa, nimis tenuis, liuida, aut pallida, aut nigra, aut glutinosa, aut mali odoris, aut quæ & ipsum ulcus & iunctam ei cutem erodit. Melior nõ multa modice crassa, subrubicunda, aut subalbida. ἰχὼρ autem peior est multus, crassus, subliuidus, aut subpallidus, glutinosus ater, calidus, mali odoris. Tolerabilior est subalbidus, qui cætera omnia contraria prioribus habet. μελίηρος autem mala est multa, & percrassa: melior quæ & tenuior, & minus copiosa est. Pus inter hæc optimum est. Sed id quoq; peius est multum, tenue, dilutum, magisq; si ab initio tale est. Itemq; si colore sero simile, si pallidum, si liuidum, si feculentum est. Præter hæc si male olet, nisi tamen locus hunc odorem excitat. Melius est, quo minus est, quo crassis, quo albidius. Itemq; si leue est: si nihil olet: si æquale est. modo tamen conuenire & magnitudini uulneris, & tempori debet. Nam plus ex maiore, plus nondum solutis inflãmationibus naturaliter fertur. ἑλαιῶδες quoq; peius est multum, & parum pingue, quo minus etiam quoq; id ipsum pinguius, eo melius est.

Curatio aduersus profusionem sanguinis in uulneribus.

Vibus exploratis ubi aliquis ictus ẽ, qui seruari potest: protinus prospicienda duo sunt: ne sanguinis sit profusio: neue inflammatio interimat. Si profusionem timemus, quod ex sede uulneris, & magnitudine eius, & ex impetu ruẽtis sanguinis in-

telligi potest, sictis linamentis uulnus implendum est : supraq; imponenda spongia ex aqua frigida expressa: ac manu super comprimẽda. Si parum sic sanguis conquieſcit, sæpius linamenta mutanda sunt. Et si sicca parum ualent, aceto madefacienda sunt . id uehemens ad sanguinem supprimendum est. Ideoq; quidam id uulneri infundunt. Sed alius rursus metus subest : ne nimis ualenter ibi retenta materia magnam inflammationem postea moueat . quæ res efficit neq; rodentibus medicamentis, neq; aduretibus: & ob id ipsum inducentibus crustam, sit utendum : quanuis pleraq; ex his sanguinem supprimunt. Sed si semel ad ea decurritur, potius quæ mitius idẽ efficiunt . Quod si illa quoq; profluuio uincuntur. uenæ, quæ sanguinem fundunt, apprehendendæ: circaq; id quod ictum est, duobus locis deligendæ, intercidendæq; sunt, ut in se ipsæ coeant : et nihilominus ora præcluſa habeant . ubi ne id quidem res patitur : possunt ferro candenti aduri. Sed etiam satis multo sanguine effuso ex eo loco, quo neq; neruus , neq; musculus est, ut puta in fronte, uel superiore capitis parte. commodissimum tamen est cucurbitulam admouere à diuersa parte, ut illuc sanguinis cursus reuocetur.

Curationes aduersus uulnerum inflammationem.

T aduersus profusionem quidem in his auxilium est . Aduersus inflammationem autem in ipso sanguinis cursu ea timeri possunt, ubi læsum ẽ uel os, uel neruus, uel cartilago, uel musculus: aut ubi parum sanguinis pro modo uulneris fluxit . Ergo quotiens quid tale erit, sanguinem mature supprimere non oportebit: sed pati fluere dum tutum erit : adeo ut si parum fluxisse uidebitur: mitti quoq; ex brachio debeat, utiq; si corpus iuuenile, & robustum, & exercitatum est : multoq; magis si id uulnus ebrietas præcesſit. Quod si musculus læsus uidebitur, præcidendus erit. Nam percussus mortiferus est: præcisus sanitatem recipit.

De glutinatione uulnerum.

Sanguine autem uel suppresso, si nimius erumpit: uel exhausto, si per se parum fluxit: longe optimum est, uulnus glutinari. Potest autem id uel quod in cute uel etiam in carne est: si nihil ei præterea mali accedit. Potest caro alia parte dependens, alia inhærens: si tamen etiam num integra est, & coniunctione corporis fouetur. In his uero quæ glutinantur duplex curatio est . Nam si plaga in molli parte, sui debet : maximeq; si discissa auris ima est : uel imus naſus, uel frons, uel bucca, uel palpebra, uel labrum, uel circa

guttur cutis,uel uenter. Si uero in cærne uulnus est,hiatq;,neq; in unũ oræ facile attrahuntur: sutura quidem aliena est. Imponendæ uero fibulæ sunt,ἀγκτῆρας græci nominant: quæ oras,paulum tamen contrahunt: quo minus lata postea cicatrix sit. Ex his autem colligi potest,id quoq; quod alia parte dependens,alia inhærebit: si alienatum adhuc non est: suturam,an fibulam postulet. Ex quibus neutra ante debet imponi,quàm intus uulnus purgatum est: ne quid ibi concreti sanguinis relinquatur. Id enim & in pus uertitur: & inflammationem mouet: & glutinari uulnus prohibet. ne linamentum quidẽ, quod supprimendi sanguinis causa inditum est: inibi relinquendum est. nam id quoq; inflammat. Comprehendi uero sutura,uel fibula non cutem tantum,sed aliquid etiam ex cærne: ubi suberit hæc, oportebit quo ualentius hæreat,neq; cutem abrumpat. Vtraq; optima est ex acia molli non nimis torta,quo mitius corpori insidat. Vtraque neq; nimis rara,neq; nimis crebra iniicienda est. Si nimis rara est,nõ continet: si nimis crebra est,uehementer afficit: quia quo sæpius acus corpus transit,quoq; plura loca iniectum uinculum mordet,eo maiores inflammationes oriuntur: magisq; æstate. neutra etiam uim ullam desiderat. sed catenus utilis est, qua cutis ducentem quasi sua sponte subsequitur. Ferè tamen fibulæ latius uulnus esse patiuntur. Sutura oras iungit: quæ ne ipsæ quidem inter se contingere ex toto debent: ut si quid intus humoris concreuerit,sit qua emanet. Si quod uulnus neutrum horum recipit,id tamen purgari debet: deinde omnĩ uulneri primo imponenda est spongia ex aceto expressa. si sustinere aliquis aceti uim non potest: uino utendum est. Leuis plaga uinatur etiam si ex aqua frigida expressa spongia imponitur. sed ea,quocunq; modo imposita est: dum madet,prodest. itaq; ut inarescat, non est committendum. Licetq; sine peregrinis,& conquisitis,& compositis medicamentis uulnus curare. Sed si quis huic parum confidit, imponere medicamentum debet: quod sine seuo compositum sit ex his, quæ cruentis uulneribus apta esse proposui. Maximeq; si cæro est: barbarum: si nerui,uel cartilago,uel aliquid ex eminentibus, quales aures,uel labra sunt, Polybi sphragidem. Alexandrinum quoq; uiri de neruis idoneum est: eminentibusq; partibus ea,quam græci ἐπίπλουν uocant. Solet etiam collisо corpore exigua parte findi cutis. quod ubi incidit,non alienum est,scalpello latius aperire: nisi musculi,neruiq; iuxta sint: quos incidi non expedit. ubi satis deductum est,medicamentum imponendum est. At si id quod collisum est,quamuis parum diductum est: latius tamen aperiri propter neruos,aut musculos non licet: adhibenda sunt ea,quæ humorem leniter extrahant,præ

cipueq; ex his id quod ῥυπῶδες uocari proposui. Non alienum est etiam ubicunq; unlnus graue est, impositum, quo id iuuetur, insuper circundare lanam succidam ex aceto, & oleo: uel cataplasma, si mollis is locus est, quod leniter reprimat. Si neruosus, aut musculosus: quod emolliat.

Quomodo unlnus ligari conueniat.

f Fascia uero ad unlnus deligandum lintea aptissima est: eaq; lata esse debet, ut semel iniecta non unlnus tantum, sed paulum utrinq; etiã oras eius comprehendat. Si ab altera parte citro magis recessit, ab ea melius attrahitur. Si æq; ab utraq; trãsuersa comprehendere oras debet: aut si id unlneris ratio non patitur: media primum inijcienda est, ut tum in utranq; partem ducatur. sic autem deliganda est: ut & contineat, neq; astringat. quod non continetur, elabitur. quod nimis astrictum est, cancro periclitatur. Hyeme sæpius fascia circuire debet: æstate quotiens necesse est: tum extrema pars eius inferioribus acu assuenda est. nam nodus unlnus lædit: nisi tamen longe est. illo neminem decipi decet, ut propriam uisceruum curationem requirat: de quibus supra posui. Nam plagæ ipsa curanda extrinsecus uel sutura, uel alio medicinæ genere est. In uisceribus nihil mouendum est: nisi aut si quid ex iocinere, aut liene, aut pulmone duntaxat extremo dependeat: præcidatur. alioquin unlnus interius ea uictus ratio, eaq; medicamenta sanabunt: quæ cuiq; uisceri conuenire superiore libro proposui.

De ratione uictus, & notis unlnerum, curationibusq; eorum.

h Is ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus est: isq; si graue unlnus est: abstinere quantum uires patiuntur ante inflammationẽ a cibo debet. bibere donec sitim finiat aquã calidam. uel si æstas est, neq; febris, neq; dolor est: ẽt frigidam. adeo tamen nihil perpetuum est. sed semper pro uiribus corporis æstimandum ut imbecillitas etiam cibum protinus facere necessarium possit: tenuem scilicet & exiguum, qui tantum sustineat. Multiq; etiam ex profluuio sanguinis inter morientes ante ullam curationem uino reficiendi sunt: quod alioquin inimicissimum unlneri est. nimis uero intumescere unlnus, periculosum: nihil intumescere: periculosissimum est. illud inditium est magnæ inflammationis: hoc emortui corporis. Protinusq; si mens homini consistit: si nulla febris accessit: scire licet mature unlnus sanum fore. Ac ne febris quidem terrere debet,

ſi in magno uulnere, dum inflammatio eſt: permanet. Illa pernitioſa eſt, quæ uel leui uulneri ſuperuenit: uel ultra tempus inflammationis durat: uel delirium mouet: uel ſi neruorũ rigor, aut diſtentio, quæ ex uulnere orta eſt: eam non finit. Vomitus quoq; bilioſus non uoluntarius, uel protinus ut percuſſus eſt aliquis, uel dum inflammatio manet, malum ſignum eſt, in his duntaxat, quorum uel nerui uel etiam neruoſi loci uulnerati ſunt. Spõte tamen uomere non alienum eſt, præcipue his, quibus in conſuetudine fuit: ſed neq; protinus poſt cibum, neq; iam inflammatione orta: neq; cum in ſuperioribus partibus plaga eſt. Biduo ſic uulnere habito, tertio die id aperiendum, detergendáq; ſanies ex aqua frigida eſt: eademq; rurſus inijcienda ſunt. Quinto iam die quanta inflammatio futura eſt, ſe oſtendit. Quo die rurſus detecto uulnere conſiderandus color eſt. Quod ſi liuidus, aut pallidus, aut uarius, aut niger eſt: ſcire licet malum uulnus eſſe. idq; quandocunq; animaduerſum eſt terrere nos poteſt. album, aut rubicundum eſſe ulcus, commodiſſimum eſt. Item cutis dura, craſſa, dolens, periculũ oſtendit. bona ſigna ſunt ubi hæc ſine dolore tenuis & mollis eſt. Sed ſi glutinatur uulnus, aut leniter intumuit, eadem ſunt imponenda, quæ primo fuerunt. Si grauis inflãmatio eſt, neq; glutinãdi ſpes eſt, ea quæ pus moueant: aquæ quoq; calidæ neceſſarius uſus eſt, ut & materiam digerat: & duritiam emolliat: & puſcitet. Ea ſic temperanda eſt, ut & manus contingenti iocunda ſit: uſq; eo adhibenda, donec aliquid ex tumore minuiſſe, coloremq; ulceri magis naturalem reddidiſſe uideatur: maximeq; ſi grande uulnus eſt, τετραφάρμακον: ſi in articulis, digitis, locis cartilaginoſis ῥυπῶδες. Poſt id fomentum ſi lata plaga non patet: imponi protinus emplaſtrum debet: & ſi latius hiat, illud emplaſtrum liquari ex irino unguento oportet: eoq; illita linamenta diſponi per plagam: deinde emplaſtrum ſupra dari, & ſuper id ſuccidam lanam: minusq; etiam, quàm primo fuſciæ aſtringendæ ſunt.

Curationes propriæ articulorum.

Propriæ quædam in articulis uiſenda ſunt: in quibus ſi præ
p ciſi nerui ſunt, qui continebant: debilitas eius partis ſequitur.
Si id dubium eſt: & ex acuto telo plaga eſt: ea tranſuerſa commodior eſt. Si retuſo & graui eſt, nullum in figura diſcrimen eſt. At uiſendum eſt pus ſupra articulum, an infra naſcatur. Si ſub eo naſcitur: albumq;, & craſſum diu fertur: neruum præciſum eſſe credibile eſt. Magis quoq; maiores dolores, inflammationesq; quo maturius excitatæ ſunt. Quanuis autem non abſciſſus neruus eſt: tamen ſi circa tumor durus diu permanet: neceſſe eſt & diuturnum ulcus eſſe:

& ſano quoq; eo tumorem permanere: futurumq; eſt, ut tarde membrum id extendatur uel contrahatur. Maior tamen in extendendo mora eſt, ubi recuruato articulo curatio adhibita eſt, quam in recuruando eo, quod rectum continuerimus. Collocari quoq; membrum: quod ictum eſt ratione certa debet. Si glutinandum eſt, ut ſuperius ſit: ſi in inflammatione eſt: ut in neutram partem inclinatum ſit. Si iam pus profluit, ut deuexum ſit. Optimum etiam medicamentum quies eſt: moueri & ambulare niſi ſanis alienum eſt. Minus tamen his eſt periculoſum, qui in capite uel bracbijs, quam qui inferioribus partibus uulnerati ſunt. Minimeq; ambulatio conuenit: fœmine, aut crure, aut pede laborante. Locus in quo cubabit, tepidus eſſe debebit. Balneum quoq;, dum parum uulnus purũ eſt: inter res infeſtiſſimas eſt. Nam id & humidum & ſordidum reddit: ex quibus ad cancrum tranſitus eſſe conſueuit. Leuis frictio recte adhibetur, ſed his partibus, quæ longius abſunt à uulnere.

Vlnus quomodo purgandum eſt.

INflammatione finita, uulnus purgandum eſt. Id optime faciunt tincta in melle linamenta, ſupraq; id, emplaſtrum, uel ἐννεαφάρμακον dandum eſt. Tum demum uero purum ulcus eſt: cum rubet, ac nimium neq; ſiccum neq; humidum eſt, ac quodcunq; ſenſu caret, quod non naturaliter ſentit, quod nimium aut aridum, aut humidum eſt. Quod aut pallidum, aut albidum, aut liuidum, aut nigrum eſt: id purum non eſt.

Quomodo uulnus implendum eſt.

VRgato, ſequitur ut impleatur, iamq; calida aqua eatenus neceſſaria eſt, ut ſanies remoueatur. Lanæ ſuccidæ ſuperuacuus uſus eſt. Lota melius circundatur. Ad implendum autẽ uulnus proficiunt quidem etiam medicamenta aliqua. Itaq; ea adhiberi non alienum eſt, ut butyrum cum roſa: exigua mellis parte, aut cum eadem parte, aut cum eadem roſa τετραφάρμακον, aut ex roſa linamenta. Plus tamen proficit balneum rarum. Cibi boni ſucci, uitatis omnibus acribus, ſed iam plenioribus. Nam & auis, & uenatio, & ſuilla elixa dari poteſt. Vinum omnibus dum febris, dum inflãmatio eſt, alienũ eſt. Itemq; uſq; ad cicatricem, ſi nerui, muſculiue uulnerati ſunt, etiam ſi alte caro, aut ſi plaga in ſumma cute generis tutioris eſt: poteſt non peruetus, modicæ tamen datum ad implendũ quoq; proficere. Si quid molliendum eſt: quod in neruoſis locis muſculoſisq; neceſſarium eſt: cerato quoq; ſuper uulnus utendum eſt. At ſi caro ſupercreuit, modicæ reprimit ſiccum linamentum, uehementius ſquamæris. Si plus eſt quod tolli opus eſt: adhibẽda ſunt etiãnũ uchemẽtio-

percreuit, modicè reprimit ſiccum linamentum, uehementius ſquamæris. Si plus eſt quod tolli opus eſt, adhibenda ſunt etiamnum uehementiora, quæ corpus exedunt. Cicatricem poſt omnia hæc commode inducat lycium ex paſſo, aut lacte dilutum, uel etiam per ſe impoſitum ſiccum linamentum.

De uulneribus: quæ extrinſecus p uulnera incidũt, curatiõibuſq; eorũ.

h Icordo felicis curationis eſt. Sed quædam tamen periculoſa incidere conſuerunt. Interdum enim uetuſtas ulcus occupat, induciturq; ei callus, & circum oræ craſſæ liuent. poſt quæ quicquid medicamentorũ ingeritur, parum proficit. quod ferè negligenter curato ulceri ſuperuenit. Interdum uel ex nimia inflãmatione, uel ob æſtus immodicos, uel ob nimia frigora, uel quia nimis uulnus aſtrictũ eſt, uel quia corpus aut ſenile, aut malihabitus eſt cancer occupat. Id genus à græcis diductum in ſpecies eſt, noſtris uocabulis non eſt. Omnis autem cancer non ſolum id corrumpit: quod occupauit, ſed etiam ſerpit: deinde aliis, aliisq; ſignis decernitur. Nam modo ſuper inflammationem rubor ulcus ambit. isq; cum dolore procedit. ἐρισιπέλας græci nominant. Modo ulcus nigrum eſt: quia caro eius corrupta eſt. Idq; uehementius etiam putreſcendo intenditur. Vbi uulnus humidum eſt, & ex nigro ulcere humor pallidus fertur, maliq; odoris eſt, caruculæ corruptæ, interdum etiam nerui ac membranæ reſoluuntur, ſpecillumq; demiſſum deſcendit, aut in latus, aut deorſum, coq; uitio nonnunq; os quoq; afficitur. modo oritur ea: quàm græci χάγρας appellant. Priores in qualibet parte corporis fiunt. Hoc in prominentibus membris ideſt inter ungues & alas, uel inguinia, ferèq; in ſenibus, uel his, quorũ corpus mali habitus eſt. Caro in ulcere uel nigra, uel liuida eſt: ſed ſicca & arida, proximaq; cutis plerunq; ſub nigris puſulis impletur, deinde ei proxima uel pallida, uel liuida, ferèq; rugoſa ſine ſenſu eſt. Vlterior in inflãmatione eſt, omniaq; ea ſimul ſerpunt, Vlcus: in locum puſuloſum. Puſulæ: in eum, qui pallet aut liuet. Pallor aut liuor: in id quod inflammatum eſt. Inflammatio: in id quod integrum eſt, tranſit. Inter hæc deinde febris acuta oritur, ingensq; ſitis. quibuſdam etiam delirium accedit. alij quanuis mentis ſuæ cõpotes ſunt, balbutiendo tamen uix ſenſus ſuos explicant. Incipit affici ſtomachus. Fit fœdi ſpiritus ipſe odoris. Atq; initium eius quidem mali recipit curationem. Vbi uero penitus inſedit, inſanabile eſt. plurimq; ſub frigido ſudore moriuntur.

Curatio ulceris.

a Cpericula quidem uulnerum hæc ſunt. Vetus autem ulcus ſcalpello conijciendum eſt, excidendæq; eius oræ, & quic-

quid ſuper eas liuet, æque inadendum. Si uaricula intus eſt: quæ his ſanari prohibet, ea quoq; excidenda. Deinde ubi ſanguis emiſſus, noua tumq; uulnus eſt, eadem curatio adhibenda: quæ in recentibus uulneribus expoſita eſt. Si ſcalpello aliquis uti non uult: poteſt ſanare id emplaſtrum: quod ex ladano fit, & cum ulcus ſub eo exeſum eſt: id, quo cicatrix inducitur.

Curatio eryſipelarum.

Dautem quod ἐρυσιπέλας uocari dixi: non ſolum uulneri ſu
i peruenire: ſed ſine hoc quoq; oriri conſueuit: atq; interdum periculum maius affert: utiq; ſi circa ceruices aut caput conſtitit. Oportet ſi uires patiuntur ſanguinem mittere: deinde imponere ſimul reprimentia & refrigerantia, maximeq; ceruſſam ſolani ſucco: aut cimoliam cretam aqua pluuiali exceptam, aut ex eadem aqua ſubactam farinam cupreſſo adiecta, aut ſi tenerius corpus eſt: lenticulam. Quicquid impoſitum eſt: betæ folio contegendũ eſt, & ſuper linteolum frigida aqua madens imponendum. Si per ſe refrigeratia parum proderunt, miſcenda erunt hoc modo. ſulphuris. P. XI. ceruſſæ & croci, ſingulorum. P. ℈XII. eaq; cum uino conterenda ſunt, & id his illinendum: aut ſi durior locus eſt, ſolani folia contrita ſuillæ adipi miſcenda ſunt, & illita linteolo ſuper iniicienda. At ſi nigrities eſt: neq; dum ſerpit: imponenda ſunt, quæ carnem putrem lenius exedũt: repurgatumq; ulcus ſic, ut cætera nutriendum eſt. Si magis putre eſt: iamq; procedit ac ſerpit: opus eſt uehementius erodentibus. Si ne hæc quidem euincunt, aduri locus debet, donec ex eo nullus humor feratur: nam quod ſanum eſt: ſiccum eſt cum aduritur: poſt uſtionem putris ulceris ſuperponenda ſunt, quæ cruſtas à uiuo reſoluant, eas ἐσχάρας græci uocant. ubi exciderunt, purgandum ulcus maxime melle et reſina uſt. ſed alijs quoq; purgari poteſt: quibus purulenta curantur, eodemq; modo ad ſanitatem perducendum eſt.

Curatio Gangrenæ.

Angrenam uero ſi nondum planè tenet, ſed adhuc incipit:
g curare non difficillimum eſt, utiq; in corpore iuuenili, et magis etiam ſi muſculi integri ſunt: ſi nerui uel læſi non ſunt: uel leuiter affecti ſunt: neq; ullus magnus articulus nudatus eſt: aut carnis in eo loco paulum eſt: ideoq; non multum, quod putreſceret, fuit, conſiſtitq; eo loco uitium quod maxime fieri in digito poteſt. In eiuſmodi caſu primum eſt, ſi uires patiuntur, ſanguinem mittere. Deinde quicquid aridum eſt & intentione quadam proximum quoque locum male habet: uſque eo ſanum corpus concidere.

Medicamenta uero, dum malum serpit, adhibẽda nulla sunt: quæ pus mouere consuerunt. ideóq; ne aqua quidem cálida. Grauia quoque: quanuis reprimentia, aliena sunt. Sed his quàm leuissimis opus est. superq; ea, quæ inflãmata sunt: utendum est refrigerantibus. Si nihilo magis malum constitit, uri id quod est inter integrũ ac uitiatum locum debet. Præcipueq; in hoc casu petendũ non à medicamentis solum, sed etiam à uictus ratione præsidium est. Neq; enim id malum nisi corrupti uitioséq; corporis est. Ergo primo, nisi imbecillitas prohibet, abstinentia utendum. Deinde danda quæ per cibum potionemq; aluum: ideóq; etiam corpus astringant, sed ea leuia. Postea si uitium constitit: Imponi super uulnus eadem debent: quæ in putri ulcere præscripta sunt. Ac tum quoq; plenioribus cibis uti licebit ex media materia, sic tamen non nisi aluum corpusq; siccantibus. aqua uero pluuiali frigida. balneum nisi iam certa fiducia redditæ sanitatis est, alienum est, si quidem emollitum in eo uulnus cito rursus eodem malo afficitur. Solent uero nonunq; nihil omnia auxilia proficere, ac nihilo minus serpere his cancer. Inter quæ miserum sed unicum auxilium est, ut cætera pars corporis tuta sit, membrum quod paulatim emoritur, abscidere. Hæ grauissimorum uulnerum curationes sunt. Sed ne illa quidem negligenda, ubi integra cute interior pars collisa est, aut ubi derasum, ac tritum'ue aliquid est, aut ubi surculus corpori infixus est, aut ubi tenue, sed altum uulnus insedit. In primo casu commodissimum est malicorium ex uino coquere, interioremq; eius partem conterere, & cerato miscere ex rosa facto, idq; supponere. deinde ubi cutis ipsa exasperata est, inducere lene medicamentum. quale λιπαρὸν est. Derasо uero detritoq; imponendum est emplastrum τεφροφάρμακον, minuendusq; cibus, & uinum subtrahendum. Neq; id: quia non habebit altiores ictus, contemnendum erit. Si quidem ex eiusmodi casibus sæpe cancri fiunt. Quod si leuius id erit, & in parte exigua, contenti esse poterimus eodem leni medicamento. Surculum uero, si fieri potest, oportet uel manu, uel etiam ferramento eijcere. Si uel præfractus est, uel altius descendit: quàm ut ita fieri possit, medicamento euocandus est. Optime autem educit super imposita arundinis radix, si tenera est, protinus contrita, si iam durior, ante in mulso decocta. Cui semper mel adijciendum est, aut aristolochia cum eodẽ melle. Pessima ex surculis arundo est, quia aspera est. Eademq; offensa etiam in filicis hastula est. Sed usu cognitum est utranq; aduersus alteram medicamentum esse. si contrita super imposita est. Facit autem idem in omnibus surculis quodcumq; medicamentum extrahendi uim habet. Idem altis tenuibusq; uulneribus aptissimum est. Priori rei Philocratis: huic Hecatei

cătei emplaſtrum maxime conuenit.

Quo modo cicatrix uulneri inducenda, purgandaq; ſit.

Bi *uero in quolibet uulnere uentum ad inducendum cica-*
u *tricem eſt: quod perpurgatis iam repletisq; ulceribus neceſ-*
ſarium eſt: primum ex aqua frigida linamentum, dum ca-
ro alitur, deinde cum iam continenda eſt: ſiccum imponendum eſt,
donec cicatrix inducatur. Tum *deligari ſuper album plumbum opor*
tet: quo & reprimitur cicatrix, et colorem maxime ſano corpori ſi-
milem accipit. Idem *radix ſilueſtris cucumeris præſtat.* Idem *com-*
poſitio, quæ habet elaterij. P. ℋI. *ſpumæ argenti* P. ℋII. *unguenti pon*
do. ℋIIII. *Quæ excipiuntur reſina terebinthina: donec emplaſtri*
craſſitudo ex omnibus fiat. Ac *nigras quoq; cicatrices leniter purgăt*
paribus portionibus mixta, ærugo, plumbum elotum, eademq; roſa co
cta, ſiue ungitur cicatrix: quod in facie fieri poteſt: ſiue id ut empla-
ſtrum imponitur: quod in alijs partibus commodius eſt. At *ſi uel ex-*
creuit cicatrix, uel concaua eſt, ſtultum eſt decoris cauſa rurſus & do
lorem, & medicinam ſuſtinere. Alioqui *res utriq; ſuccurri patitur:*
Si *quidem utraq; cicatrix exulcerari ſcalpello poteſt. ſi medicamen-*
tum aliquis mauult: idem efficiunt compoſitiones hæ: quæ corpus exe
dunt. Cute *exulcerata, ſuper eminentem carnem exedentia medica-*
menta conijcienda ſunt. Super *concauam, implentia: donec utrunq; ul*
cus ſanæ cuti æquetur, & tum cicatrix inducatur.

De *uulneribus quæ per morſus inferuntur, eorumq; cu rationibus.* Caput XXVII.

Ixi *de his uulneribus, quæ maxime p tela inferuntur.* Se-
d *quitur ut de his dicam, quæ morſu fiunt, interdũ hominis,*
interdum ſimiæ, ſæpe canis, nonnunquam ferorum anima-
lium, aut ſerpentium. Omnis *autem ferè morſus habet quoddam ui-*
rus. Itaq; *ſi uehemens uulnus eſt: cucurbitula admouenda eſt.* Si *leui-*
us: protinus emplaſtrum inijciendum, præcipueq; Diogenis. *ſi id non*
eſt, quodlibet ex his, quæ aduerſus morſus propoſui. ſi ea non ſunt.
uiride alexandrinum. ſi ne id quidem eſt, quodlibet non pingue ex
his quæ recentibus uulneribus accomodantur. Sal *quoque his, præci-*
pueq; ei, quod canis fecit, medicamentum eſt: ſi manus uulneri impo-
nitur, ſuperq; id duobus digitis uerberatur (Exſaniat enim) *ac ſalſa-*
mentum quoq; recte ſuper id uulnus deligatur.

Curatio aduersus rabiosi canis morsum.

Tiq; autem si rabiosus canis fuit, cucurbitula uirus eius extrahendum est. deinde si locus neq; neruosus, neq; musculosus est, uulnus id adurendum est. si uri non potest, sanguinẽ homini mitti non alienum est. tum usto quidem uulneri superimponenda, quæ cæteris ustis sunt. ei uero quod expertum ignem nõ est, ea medicamenta, quæ uehementer exedunt. post quæ nullo nouo magisterio, sed iam supra posito, ulcus erit implendum: & ad sanitatem perducendum. Quidam post rabiosi canis morsum protinus in balneum mittunt: ibiq; patiuntur desudare, dum uires cõporis sinunt ulcere adaperto: quo magis ex eo quoq; uirus destillet. deinde multo meracoq; uino excipiunt. quod omnibus uenenis contrarium est. idq; cum ita per triduum factum est, tutus esse homo à periculo uidetur. Solet autem ex eo uulnere, ubi parum occursum est, aquæ timor nasci. ὑδροφόβος græci appellant. Miserrimum genus morbi. in quo simul æger & siti, & aquæ metu cruciatur. quo oppressis in angusto spes est. Sed unicum tamen remedium est: nec opinantem in piscinam non ante ei prouisam proijcere. Et si natandi scientiam non habet modo mersum bibere pati, modo attollere. Si habet, interdum deprimere, ut inuitus quoq; aqua satietur. sic enim simul & sitis, & aquæ metus tollitur. Sed aliud periculum excipit: ne infirmum cõrpus in aqua frigida uexatum, neruorum distentio absumat. Id ne incidat, à piscina protinus in oleum calidum demittendus est. Antidotum autem præcipue id quod primo loco posui. ubi id non est, aliud si nondum æger aquam horret, potui ex aqua dandum est: & si amaritudine offenditur: mel adijciendum est. Et si iam is morbus occupauit: per catapotia sumi potest.

Curationes communes aduersus omnes morsus serpentium.

Serpentium quoq; morsus non nimium distantem curationem desiderant: quanuis in ea multum antiqui uariarunt, ut in singula genera anguium singula medẽdi genera præciperent: atq; alijs alia. sed in omnibus eadem maxime proficiunt. Igitur in primis super uulnus id membrum deligandum est: non tamen nimium uehementer, ne torpeat. Dein uenenum extrahendũ est. id cucurbitula optime facit. Neq; alienũ est ante scalpello circa uulnus incidere: quo plus uitiati iam sanguinis extrahatur. Si cucurbitula non est: quod tamen uix incidere potest: tum quodlibet simile uas quod idem possit. Si ne id quidem est, homo adhibendus est, qui uulnus exsugat.

nus exſugat. Neq; hercules ſcientiam præcipuam habent hi qui pſilli nominantur: ſed audaciam uſu ipſo confirmatam. Nam uenenum ſerpentis, ut quædam etiã uenatoria uenena, quibus galli præcapue utuntur: non guſtu, ſed in uulnere nocent. Ideoq; colubra ipſa tuto eſtur: ictus eius occidit. & ſi ſtupente ea, quod per quædam medicamenta circulatores faciunt: in os digitum quis indidit: neq; percuſſus eſt: nulla in ea ſaliua noxa eſt. Ergo quiſquis exemplum pſylli ſecutus id uulnus exſuxerit, & ipſe tutus erit: & tutum hominem præſtabit. Illud ne intereat, ante debebit attendere: ne quod in gingiuis, palato'ue, alia'ue parte oris ulcus habeat. Poſt hæc is homo loco callido collocandus eſt ſic, ut id, quod percuſſum erit, in inferiorem partem inclinetur. Si neq; qui exſugat: neq; cucurbitula eſt: ſorbere oportet ius anſerinum, uel ouillum, uel uitulinum, & uomere. Viuum autem gallinaceum pullum per medium diuidere: & protinus calidum ſuper uulnus imponere ſic, ut pars interior corpori iungatur. Facit id etiã hædus, agnus'ue diſciſſus, & calida eius caro ſtatim ſuper uulnus impoſita. emplaſtra quoq; quæ ſupra comprehenſa ſunt. Aptiſſimumq; eſt uel epheſium, uel id quod ei ſubiectum eſt. præſensq; in aliquo antidoto præſidium eſt. Sin id non eſt: neceſſarium eſt exſorbere potionem meri uini cum pipere, uel quidlibet aliud, quo calor mouẽdus eſt: ne humorẽ intus coire patiatur. Nam maxima, pars uenenorum frigore interimit. Omnia etiam urinam mouentia, quia materiam extenuant: utilia ſunt.

Speciales curationes aduerſus ictus ſerpentium, & primo aduerſus ictum Aſpidis.

h Hæc aduerſus oẽs ictus cõmunia ſunt. Vſus tamen ipſe docuit, eum, quẽ aſpis percuſſit: acetum potius bibere debere. Quod demonſtraſſe dicatur caſus cuiuſdam pueri: qui cum ab hac ictus eſſet: et partim ob ipſum uulnus, partim ob immodicos æſtus ſiti premeretur: ac locis ſicis alium humorem nõ reperiret: acetum, quod forte ſecum habebat, ebibit: & liberatus eſt. Credo qm̃ id, quamuis refrigerandi uim habet, tamen habet etiã diſſipandi. Quo fit ut terra reſperſa eo, ſpumet. Eadem ergo uiueriſimile eſt, ſpiſſeſcentem quoq; intus humorem hominis ab eo diſcuti: & ſic dari ſanitatẽ.

Aduerſus ictum ſcorpionis.

i N quibuſdam etiam alijs ſerpentibus certa quædã auxilia ſatis nota ſunt. Nam ſcorpio ſibi ipſe pulcherrimũ medicamentum eſt. Quidam contritum cum uino bibunt: quidam eodẽ modo contritum ſuper uulnus imponunt: quidã ſuper prunã

eo impoſito uulnus ſuffumigant undiq; ueſte circundata, ne is fumus dilabatur: tum carbonem eius, ſuper uulnus deligant. Bibere autem oportet herbæ ſolaris, quam ἡλιοτρόπιον græci uocant: ſemen, uel certe folia ex uino. Super uulnus uero etiam furfures ex aceto, uel ruta ſilueſtri recte imponitur, uel cum melle ſal toſtus. Cognoui tamen medicos, qui ab ſcorpione ictis nihil aliud, quàm ex brachio ſanguinem miſerunt.

Aduerſus aranei & ſcorpionis ictum.

e T ad ſcorpionis autem & ad aranei ictum allium cum ruta recte miſcetur, ex oleoq; contritum ſuper imponitur.

Aduerſus Ceraſtis, & Dipſæ, & Hæmorrhoidis ictum.

T ſi Ceraſtes, aut Dipſas, aut Hæmorrhois percuſſit: catapo
a tium, quod ægyptiæ fabæ magnitudinem æquet, arefactum in duas potiones diuidendũ eſt ſic, ut ei rutæ paulum adiiciatur. Trifolium quoq; & mentaſtrum, & cum aceto panaces æque proficiunt. Coſtumq; & caſia, et cinnamomũ recte per potionem aſſumuntur.

Aduerſus Cherſydri ictum & ceraſtis.

Duerſus Cherſydri uero ictum, panacis, aut laſer, quod ſit
a ſcrupulorum. III S. XI. uel porri ſucus cum hemina uini ſumendus eſt, et edenda multa ſatureia. Imponendum autẽ ſuper uulnus ſtercus caprinum ex aceto coctum, aut ex eodem hordeacea farina, aut ruta, uel nepeta cum ſale contrita melle adiecto. Quod in eo quoq; uulnere, quod ceraſtes fecit, æq; ualet.

Aduerſus Phalangij ictum.

Bi uero phalangium nocuit, præter eam curationem, quæ
u manu redditur, ſæpe homo demittendus in ſolium eſt, danduſq; ei myrrhæ & uuæ taminie par modus ex paſſi hemina: uel radiculæ ſemen, aut lolij radix ex uino, & ſuper uulnus furfures ex aceto coctæ: imperandumq; ut is conquieſcat.

Aduerſus ictus italorũ anguiũ, qui minus terribiles peregrinis ſunt.

Erum hæc genera ſerpentũm & peregrina, & aliquanto
u magis peſtifera ſunt, maximeq; æſtuoſis locis gignuntur. Italia, frigidioresq; regiones hac quoq; parte ſalubritatem habent, quod minus terribiles angues edunt. Aduerſus quos ſatis proficit

herba betonica,uel cantabrica,uel centaurion,uel agrimonia,uel trixago,uel personina,uel marinæ pastinacæ singulæ,binæue tritæ et cum uino potui datæ:& super uulnus impositæ. Illud ignorari nó oportet,ois serpentis ictum & ieiuni,& ieiuno magis nocere. Ideóq; pernitiosissimæ sunt,cum incubant. Vtilissimumq; est,ubi ex anguibus metus est,non ante progredi,quàm quid aliquis assumpsit.

Remedium generale aduersus omnia uenena,uel cibo, uel in potione assumpta.

On tam facile his opitulari est,qui uenenum,uel in cibo,uel in potione sumpserunt. Primum,quia non protinus sentiũt, ut ab angue icti, ita ne succurrere quidem statim sibi possunt. Deinde,quia noxa non à cute,sed ab interioribus partibus incipit. Commodissimum est tamen ubi primum sensit aliquis,protinus oleo multo epoto uomere. Deinde,ubi præcordia exhausit,bibere antidotum. si id non est,uel merum uinum.

Specialia remedia aduersus quædam uenena,& primo aduersus cantharidas.

Sunt tamen quædã remedia propria aduersus quædam uenena,maximeq; leuiora. Nam si cantharidas aliquis ebibit: panace cũ lacte cõtusa,uel galbano,uino adiecto dari,uel lac ꝑse debet.

Aduersus cicutam.

Cicutã:uinum merum calidum cum ruta quamplurimum ingerendum est:deinde is uomere cogendus. posteaq; laser ex uino dandum. Isq;,si febre uacat: in calidum balneum mittendus. Si non uacat: ungendus ex calefacientibus est. post quæ quies ei necessaria est.

Aduersus hyoscyamum.

Hyoscyamum: feruens mulsum bibendum est: aut quodlibet lac,maxime tamen asininum.

Aduersus cerussam.

Cerussam:ius maluæ,uel ius glandis ex uino contritæ,maxime prosunt.

Aduersus sanguisugam si epota est:& lac quod intus coijt.

Sanguisuga epota est,acetum cum sale bibendum est. Si lac intus coijt,aut passum,aut coagulum,aut cum aceto laser.

Aduersus fungos inutiles.

SI fungos inutiles quis assumpserit, radicula aut epota, aut cum sale & aceto edenda est. Ipsi uero hi & specie quidem discerni possunt ab utilibus, & coctura genere idonei fieri. Nam siue ex oleo inferuerũt, siue piri surculus cum his inferuuit, omni noxa uacant.

De adustis corporis locis, & quomodo curari debeant.

Dustis quoq; locis extrinsecus uis infertur. Itaq; sequi uidetur, ut de his dicam. Hæc autem optime curantur foliis, aut lilij, aut linguæ caninæ, aut betæ in uetere uino, oleoq; decoctis. Quorum quidlibet protinus impositum ad sanitatem perducit. Sed diuidi quoq; curatio potest in ea, quæ mediocriter exedentia reprimentiaq;: primo & pustulas prohibeant, & summam pelliculã exasperent. Deinde ea quæ lenia ad sanitatem perducant. Ex prioribus est lenticulæ cum melle farina, uel myrrha, uel uino: creta emolia cum thuris cortice contrita & aqua coacta, atq; ubi usus necessitas incidit: aceto diluta. Ex insequentibus quælibet λιπαρὰ. Sed idoneæ maxime est, quæ uel plumbi recrementum, uel uitellos habet. Est etiã illa adustorum curatio, dum inflammatio est: impositam habere cum melle lenticulam. Vbi ea declinauit, farina cum ruta, uel porro, uel marrubio, donec crustæ cadant. Tum eruũ cum melle, aut irim, aut resinam terebinthinam, donec ulcus purum sit. Nouissime sicum linamentum.

De interioribus ulceribus, quæ aliqua corporum parte corrupta nascuntur. Cap. XXVIII.

De carbunculo, & eius curatione.

BIs quæ extrinsecus incidunt ad ea ueniendum est, quæ interius corrupta aliqua corporũ parte nascuntur. Ex quibus non aliud carbunculo peius. eius hæ notæ sunt. Rubor est: superq; eum non nimium pustulæ eminet: maxime nigræ: interdum subliuidæ, aut pallidæ. In his sanies esse uidetur: infra color niger est. Ipsum corpus aridum & durius quàm naturaliter oportet. Circa quem quasi crusta est: eaq; inflammatione cingitur: neq; in eo loco leuari cutis potest: sed inferiori carni quasi affixa est. Somnus urget: nonnunquam horror, aut febris oritur: aut utrunq;. Idq; uitium subter actis quasi quibusdam radicibus serpit: interdum celerius, interdum tardius: supra quoq; procedens inalbescit: dein liuidum fit, circumq; exiguæ pustulæ oriuntur. Et si circa stomachum, fauces ue

incidit, subito spiritum sæpe elidit. Nihil melius est, quàm protinus adurere. Neq; id graue est (nam non sentit: quoniam ea caro mortua est) finisq; adurendi est, dum ex omni parte sensus doloris est. Tum deinde uulnus, sicut cætera adusta, curandum est. Sequitur enim sub medicamentis erodentibus crusta undiq; à uiua carne diducta, quæ trahit secum quicquid corruptum erat: purusq; iam sinus curari potest implentibus. At si in summa cute uitium est: possunt succurrere quædam uel exedentia tantum, uel etiam adurentia. Vis pro magnitudine adhibenda est. Quodcunq; uero medicamentum positū est: si satis proficiet, protinus à uiua corruptam partem resoluit. Certaq; esse fiducia potest ferè, ut undiq; uitiosa caro excedat: qua huiusce rei medicamen ex est. Si id non fit, medicamentum malo uincitur, utiq; ad ustionem properandum est: sed in eiusmodi casu abstinendum à cibo, à uino est. Aquam liberaliter bibere expedit: magisq; ea seruandæ sunt, si febricula quoq; accessit.

De carcinomate, & eius curatione.

Non idem periculum carcinoma affert, nisi imprudentia curantis agitatum est. Id uitium fit maxime in superioribus partibus, circa faciem, nares, aures, labra, mammas fœminarum. Et iecore autē, aut splene hoc nascitur. Circa locum, aliqua quasi puncta sentiuntur: isq; immobilis, inæqualis tumet: interdum etiam torpet. Circa eum inflatæ uenæ quasi recurruantur: hæq; pallent, aut liuent: nonnunquam etiam in quibusdam delitescunt. Tactusq; is locus alijs dolorem affert, in alijs eum non habet. Et nonnunquam sine ulcere durior aut mollior est, quàm esse naturaliter debet: nonnunquam hisdem omnibus ulcus accedit. Interdumq; nullam habet proprietatem, interdum simile his est, quæ uocant græci κονδυλώματα: aspredine quadam & magnitudine sua. Colorq; eius ruber est, aut lenticulæ similis neq; tuto fertur. Nam protinus aut resolutio neruorum, aut distentio insequitur. Sæpe hemoictus obmutescit, atque eius anima deficit. Quibusdam etiam si id ipsum pressum est, quæ circa sunt: intenduntur & intumescunt. Ob quæ pessimum id genus est: ferèq; primum id fit quod καρκίνοι à græcis nominatur. Deinde ex eo id carcinoma quod sine ulcere est. Deinde ulcus ex eo thymum. Tolli nihil nisi καρκίνοι potest: reliqua curationibus irritantur. Et quo maior uis adhibita est, eo magis quidam usi sunt medicamentis adurentibus. Quidam ferro adusserunt: quidam scalpello excauerunt. Neque illi unquam mediana proficit: sed adusta protinus concitata sunt & increuerunt, donec occiderent. Excisa etiam post indu-

ctam cicatricem tamen reuerterunt: & causam mortis attulerunt. Cũ interim pleriq; nullam uim adhibẽdo, qua tollere id malum tentent: sed imponendo tantum lenia medicamenta, quæ quasi blandiãtur: quo minus adultimam senectutem perueniant, non prohibentur. discernere autem κακόηθες quod curationẽ recipit à carcinomate, quod non recipit: nemo scire potest. sed tempore, & experimento. Ergo ubi primum id uitium notatum est: imponi debẽt medicamenta adurentia. Si leuatur malum, minuunturq; eius inditia, procedere curatio potest & ad scalpellum, & ad ustionem. Si protinus irritatum est, scire licet iam carcinoma esse: remouendáq; sunt omnia acria, omnia uehemẽtia. Sed si sine ulcere is locus durus est: imponi ficum quàm pinguissimam, aut ῥυπῶδες emplastrum satis est. Si ulcus æquale est, cerati ex rosa injiciendum est: adjiciendusq; ei puluis ex contrita testa: ex qua faber ferrarius tingere candens ferrum solitus est. si id nimium supercreuit: tentanda squama æris est: quæ lenissima ex adurentibus est: eatenus nequid eminere patiatur: sed ita, si nihil exacerbauit. sin minus, eodem cerato contenti esse debebimus.

De Theriomate, & eius curatione.

Est etiam ulcus, quod θηρίωμα græci uocant. Id & per se nascitur: & interdum ulceri ex alia causa facto superuenit: color est uel liuidus, uel niger: odor fœdus, multus, & mucci similis humor. Ipsum ulcus neq; tactum, neq; medicamentum sentit: prurigine tantum mouetur. at circa, dolor est, & inflammatio. Interdũ etiam febris oritur. Nonnunquam ex ulcere sanguis erumpit. ad id quoq; malum serpit. quæ omnia sæpe intenduntur. Fitq; ex his ulcus, quod ἕρπητα ἐσθιόμενον græca uocant: quia celeriter serpendo, penetrandoq; usq; ossa, corpus uorat. id ulcus inæquale est, cœno simile: inestq; multus humor glutinosus: odor intollerabilis, maiorq; q̃ pro modo ulceris inflammatio. Vtrunq;, sicut omnis cancer, fit maxime in senibus: uel his, quorum corpora mali habitus sunt. Curatio utriusq; eadem est: sed in maiore malo magis necessaria. Ac primum à victus ratione ordinandus est: ut quiescat in lectulo: ut primis diebus à cibo abstineat: aquã quàm plurimam assumat. aluus quoq; ei ducatur. deinpost inflammationẽ cibum boni succi capiat: uitatis omnibus acribus, potionis quantum uolet sic, ut interdiu quidem aqua contentus sit. in cœna etiam uini austeri aliquid bibat. non æque tamen fame in his, quos ἕρπης urgebit: atq; his qui θηρίωμα adhuc habebũt, utendum erit. & victus quidem talis necessarius est. Super ulcus uero

inſpergenda arida aloe oenanthe eſt: & ſi parum proficiet, chalcitis. Ac ſi quis neruus exeſa carne nudatus eſt: contegendus ante linteolo eſt: ne ſub eo medicamento aduratur. Si ualidioribus etiam nunc remedijs opus eſt: ad eas compoſitiones ueniendum eſt, quæ uehementius adurunt. Quicquid autem inſpergitur, auerſo ſpeculo infundi debet. Super danda cum melle ſunt uel linamenta, uel oleæ folia ex uino decocta, uel marrubium: eáq; linteolo contegenda in aqua frigida madefacto, dein bene expreſſo. Circáq; qua tumor ex inflammatione eſt, imponenda quæ reprimant cataplaſmata. Si ſub his nihil proficitur: ferro locus aduri debet: diligenter neruis, ſi qui apparent: ante contectis. Aduſtum uel medicamentis, uel ferro corpus primum purgandũ, deinde implendũ eſſe: apparere cuilibet ex prioribus poteſt.

De ſacro igne, & eius curatione.

Acer quoq; ignis malis ulceribus annumerari debet. eius duæ ſpecies ſunt. Alterum eſt ſubrubicundum, aut mixtum rubore, atq; pallore: exaſperatuḿq; p puſtulas continuas, quarum nulla, altera maior eſt, ſed plurimæ perexiguæ. In his ſemper ferè pus, & ſæpe rubor cum calore eſt: ſerpit́q; id nonnunquam ſaneſcente eo, quod primum uitiatum eſt: nonnunquam etiam exulcerato: ubi ruptis puſtulis ulcus continuatur: humoŕq; exit: qui eſſe inter ſaniem, et pus uideri poteſt. Fit maxime in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipuéq; in plantis. Alterum autem eſt in ſummæ cutis exulceratione, ſed ſine altitudine, latum, ſubliuidum, inæqualiter tamen, mediuḿq; ſaneſcit extremis procedentibus: ac ſæpe id quod iam ſanum uidebitur, iterum exulceratur. At carca proxima cutis, quæ uitium receptura eſt: tumidior, & durior eſt: coloreḿq; habet ex rubro ſubnigrum. Atq; hoc quoq; malo ferè corpora ſeniora tentantur: aut quæ mali habitus ſunt, ſed in cruribus maxime. Omnis autem ſacer ignis ut minimum periculum habet ex his quæ ſerpunt: ſic propè difficillime tollitur. Medicamentum eius fortuitum eſt: uno die febris, quæ humorem noxium abſumat. Cuius quo craſſius, & albidius eſt: eo periculi minus eſt. Prodeſt etiam infra os ulcerum lædi: quo plus puris exeat, & id, quod ibi corruptum corpus eſt: extrahat. ſed tamen ſi febricula acceſſit, abſtinentia, lectulo, alui ductione opus eſt. In omni uero ſacro igni neq; lenibus, et glutinoſis cibis, neq; ſalſis, & acribus utendum eſt: ſed his quæ inter utrunq; ſunt: qualis eſt panis ſine fermento, piſcis, hedus, aues, exceptóq; apro omnis ferè uenatio. Si non eſt febricula, & geſtatio utilis

eſt,& ambulatio,& uinum auſterũ & balneum. Atq; in hoc quoq; genere potio magis liberalis eſſe,quàm cibus debet. Ipſa autem ulcera ſi mediocriter ſerpunt: aqua calida. Si uehementius,uino calido fouenda ſunt. Deinde acu puſulæ quæcunq; ſunt aperiendæ. Tum imponenda ea: quæ putrem carnem exedunt. Vbi inflammatio ſublata, ulcuſq; purgatum eſt: imponi leue medicamentum debet. In altero autem genere poſſunt proficere mala cotonea in uino acta atq; contrita. Poteſt emplaſtrum uel Hieræ, uel τετραφάρμακον, cui quinta pars thuris adiecta ſit. Poteſt nygra hedera ex uino auſtero acta. Ac ſi celeriter malum ſerpit: non aliud magis proficit. Purgato ulcere: quod in ſumma cute eſſe propoſui: ſatis ad ſanitatem eadem lenia medicamenta proficient.

De Chironeo ulcere,& eius curatione.

c *Hironeum autem ulcus appellatur, quod & magnum eſt, et habet oras duas, colloſas, tumentes. Exit ſanies non multa, ſed tenuis. Odor malus neq; in ulcere, neq; in eius humore eſt. Nulla inflammatio, dolor modicus eſt. nihil ſerpit: ideoq; nullum periculum affert, ſed non facile ſaneſcit. Interdum tenuis cicatrix inducitur: deinde iterum rumpitur: ulcuſq; renouatur. Fit maxime in pedibus & cruribus. Super id imponi debet, quod & lene aliquid, & uehemens, & reprimens habeat. Quale eius rei cauſa fit ex his. Squamæ æris: plumbi eloti combuſti, ſingulorum. P. XIIII. Cadmiæ, cæræ: ſingulorum. P. XVIII. roſæ quantum ſatis eſt ad ceram ſimul cum eis molliendam.*

De ulceribus quæ ex frigore in pedibus & manibus oriuntur,& eorum curationibus.

f *Iunt etiam ex frigore hiberno ulcera: maxime in pueris, et præcipue pedibus, digitiſq; eorum, nonnunq̃ etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri eſt. Interdum puſtulæ oriuntur, deinde exulceratio. Dolor autem modicus. Prurigo maior eſt: nonnunquam humor exit: ſed non multus, qui referre uel pus, uel ſaniem uidetur. In primis multa calida aqua fouendum eſt: in qua rapa decocta, aut ſi ea non ſunt: aliquæ uerbenæ ex reprimentibus. Si nondum adapertum ulcus: æs, q̃ maxime calidum quis pati poteſt, admouendum eſt. Si iam exulceratio eſt: imponi debet alumen æqua portione cum thure contritum, cum uino adiecto: aut malicorium in aqua coctum, deinde contritum. Si ſumma detracta pellicula eſt: hic quoq; melius lenia medicamenta proficiunt.*

De struma, & eius curatione.

Struma quoq; est tumor, in quo subter concreta quædam
s ex pure & sanguine quasi glandulæ oriuntur. Quæ uel præcipue fatigare medicos solent: quoniam & febres mouent, nec unquam facile matureſcunt, et siue ferro, siue medicamentis curantur. Plerunq; iterum iuxta cicatrices ipsas resurgunt, nulloq; post medicamento est opus. Quibus id quoq; accedit: quod longo spatio detinent. Nascuntur maxime in ceruice, sed etiam in alis, & inguinibus, & in lateribus. In mammis quoq; fœminarum se repperisse chirurgicus Meges auctor est. Propter hæc et album ueratrum recte datur: atq; etiam sæpius, donec ea digerantur. Et medicamenta imponũtur: quæ humorem, uel educant, uel dissipent: quorum supra mentio facta est. Adurentibus quoq; quidam utuntur: quæ exedunt: crustaq; eum locum astringunt: tunc uero ut ulcus curant. Quæcunq; autem ratio curandi est: corpus puro ulcere exercendum atq; alendum est: donec ad cicatricem perueniat. Quæ cum medici doceant, quorundã rusticorum experimento cognitum: quem struma male habet, eum: si anguem edit: liberari.

De furunculo, & eius curatione.

Vruneulus uero est tuberculum acutum cum inflatione &
f dolore, maximeq; ubi iam in pus uertit. Qui ubi adapertus est: & exit, super apparet pars carnis in pus uersa: pars corrupta subalbida, subrubra: quem uentriculum quidam furunculi nominant. In eo nullum periculum est, etiam si nulla curatio adhibeatur. Matureſcit enim per se atq; erumpit. Sed dolor efficit, ut potior medicina sit, quæ maturius liberet. Proprium eius medicamentum galbanum est: sed alia quoq; supra comprehensa sunt. Si cetera desunt: imponi debent primum non pingue emplastrum, ut id reprimat: deinde si non repressit: quodlibet puri mouendo accommodatum. Si ne id quidem est, uel resina, uel fermentum. Expresso pure nulla ultra curatio necessaria est.

De phymate, & eius curatione.

Hyma uero nominatur tuberculum furunculo simile: sed
p rotundius & planius: sæpe etiam maius. Nam furunculus oui dimidij magnitudinem raro explet, nunquam excedit. Phyma etiam latius patere consueuit: sed inflãmatio, doloreq; sub eo minores sunt. Vbi euulsum est pus: eodẽ modo apparet uentriculus:

quod in furunculo non inuenitur. Verum omnis corrupta cáro in pus uertitur. Id autem in pueris & sæpius nascitur, & facilius tollitur: in iuuenibus rarius oritur, & difficilius curatur. Vbi ætas indurauit, ne nascitur quidem. Quibus uero medicamentis discuteretur, supra propositum est.

De phygetlo, & eius curatione.

φ

ὑγετλον autem est tumor non altus, latus, in quo quiddam pusulæ simile est. Dolor, distentioq; uehemens est: & maior quàm pro magnitudine tumoris: interdum etiam febricula: idq; tarde matureſcit, neq; magnopere in pus conuertitur. Fit maxime aut in uerticæ, aut in alis, aut inguinibus. Panem ad similitudinẽ figuræ nostri uocant. atq; id ipsum quo medicamento tolleretur, supra demonstraui. Sed cum omnes hi nihil nisi minuti abscessus sint, generale nomen trahit latius uitium ad suppurationẽ spectans. Idq; ferè fit aut post febres, aut post dolores partis alicuius: maximeq; eos, qui uentrem infestarunt. sæpiusq; oculis expositum est. Siquidem latius aliquid intumescit ad similitudinem eius, quod phyma uocari proposui: rubetq; cum calore, & paulopost etiam cum duritia, magisq; innocenter indolescit: & sitim, uigiliamq; exprimit. Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi potest: maximeq; ubi altius pus mouetur. Sed cum siti, uigiliaq; sentiuntur intus aliquæ punctiones, & quod desubito durius non est, melius est: & quanuis non rubet: coloris tamen aliter mutati est. quæ signa iam pure oriente nascuntur. Tumor, ruborq; multo ante incipiunt. Sed si locus mollis est, auertendus is materiæ aditus est per cataplasmata, quæ simul & reprimunt, & refrigerant: qualia et alibi & pauloante in erysipela proposui. Si iam durior est, ad ea ueniendum est, quæ digerant, & resoluant: qualis est ficus arida contusa, aut fex mixta cum cerato, quod ex adipe suilla coactum sit: aut cucumeris radix, cui ex farina duæ partes adiectæ sint, ante ex mulso decoctæ. Licet etiã miscere æquis portionibus ammoniacum, galbanum, propolim, uiscum: põdusq; adij cere myrrhæ dimidio minus, quàm in prioribus singulis erit. Atque emplastra quoque & malagmata idem efficiunt: quæ supra explicui. Quod per hæc discussum non est, necesse est matureſcat: idq; quo celerius fiat, imponenda est farina hordeacea, ex aqua cocta recte miscetur. Eadem autem hæc in minoribus quoque abscessibus, quorum nomina, proprietatesq; supra reddidi, recte fiunt. eademq; omnium cur tio. tantum modo distat. Crudum est autem, in quo magis quasi uenarum motus est, & grauitas, & ardor, & distentio, & dolor, & rubor, & durities. Et si maior abscessus est, horror,

aut etiam febricula permanet, Penitusq; condita suppuratio. Si pro his, quæ alibi cutis ostendit, punctiones sunt, ubi ista se remiserunt, iamq; is locus prurit, & aut subliuidus, aut subalbidus est: matura suppuratio est: eaq;, ubi uel per ipsa medicamenta, uel etiã ferro aperta est: pus debet emitti. Tum si qua in alis uel inguinibus sunt: sine linamento nutrienda sunt. In cæteris quoq; partibus, si una plaga exigua est, si mediocris suppuratio fuit, si non alte penetrauit, si febris non est, si ualet corpus, æq; linamenta superuacua sunt. In reliquis parce tamen: nec, nisi plaga est, imponi debent. Commode uero uel super linamenta, uel sine his imponitur lenticula ex melle, aut malicorium ex uino coctum. Quæ & per se, & mixta idonea sunt. Si quæ circa duriora sunt, ad ea mollienda, uel malua contrita: uel fœni græci, liniue semen ex passo coctum super dandum est. Quicquid deinde impositum est, non astringi sed modice deligari debet. Illo neminẽ decipi decet, ut in hoc genere cerato utatur. Cætera quæ pertinent ad purgandum ulcus, ad implendum, ad cicatricem inducendam: conueniunt, quæ in uulneribus exposita sunt.

De fistulis & earum generibus, & curationibus.

Nonnunquam autem ex eiusmodi abscessibus, & ex aliis ulcerum generibus fistulæ oriuntur. Id nomen est ulceri alto: n
angusto: calloso. Fit in omni ferè parte corporis: habetq; quædam in singulis locis propria: prius de communibus dicam. Genera igitur fistularum plura sunt. siquidem aliæ breues sunt: aliæ altius penetrant, aliæ rectæ intus feruntur, aliæ multoq; plures transuersæ, aliæ simplices sunt, aliæ duplices, triplicesue ab uno ore intus orsæ: quæ tres fiunt, aut etiam in plures sinus diuidũtur: aliæ rectæ: aliæ flexæ, & tortuosæ sunt. Aliæ intra carnem desinunt. Aliæ ad ossa: aut cartilaginem penetrant, aut ubi neutrum horum subest: ad interiora perueniunt. Aliæ deinde facile, aliæ cum difficultate curantur. Atq; etiam quædam insanabiles reperiuntur. Expedita curatio est in fistula simplici, recenti, intra carnem, adiuuatq; ipsum corpus si iuuenile: si firmum est. Inimica, contraria his sunt. Itemq; si fistula os uel cartilaginem, uel neruum, uel musculos læsit: si articulum occupauit: si uel ad ueſicam, uel ad pulmone, uel ad uuluam, uel ad grandes uenas, arteriasue, uel ad inania, ut guttur, stomachum, thoracem penetrauit. Ad intestina quoq; eam tendere semper periculosum, sæpe pestiferum est. Quibus multum mali accedit: si corpus uel ægrum, uel senile, uel malihabitus est. Ante omnia autem demitti specillum in fi-

ſtulam conuenit: ut quo tendat & quam alte perueniat, ſcire poſſi-
mus. Simul etiam protinus humida, an ſiccior ſit. quod extracto ſpe-
cillo patet. Si uero os in uicino eſt, id quod diſci poteſt: ſi iam nec ne
eo fiſtula penetrauit, quatenus nocuerit. Nam ſi molle eſt, quod ulti
mo ſpecillo contingitur: intra carnem adhuc uitium eſt. Si magis id
renititur, ad os uentum eſt. ibi deinde ſi labitur ſpecillum, nondum
caries eſt. ſi non labitur, ſed æquali innititur: caries quidem, uerum
adhuc leuis eſt. Si inæquale quoq; et aſperum ſubeſt: uehementius os
exeſum eſt. At cartilago ubi ſubhæſit, ipſa ſedes docet: peruentumq;
eſſe ad eam ex renixu patet. Sed ex his quidem colliguntur fiſtula-
rum ſedes, ſpatia, noxæ. Simplices uero hæ ſint, an in plures partes
diducantur: cognoſci poteſt ex modo puris: cuius ſi plus fertur, quàm
quod ſimplici ſpatio conuenit: plures ſinus eſſe manifeſtum eſt. Cumq;
ferè iuxta ſint, caro, & neruus, & aliqua neruoſa: quales ferè tunicæ,
membranæq; ſunt: genus quoq; puris docebit, num in plures ſinus intus
diuerſa corporis genera perroſerint. ſiquidem ex carne pus leue, al-
bum, copioſius fertur. At ex neruoſo loco: coloris quidem eiuſdem,
ſed tenuius, & minus. Ex neruo, pingue & oleo non diſſimile. Deniq;
etiam corporis inclinatio docet, num in plures partes fiſtulæ pene-
trarint: quia ſæpe cum quis aliter decubuit: aliterq; membrum col
cauit: pus ferri, quod iam deſierat, iterũ incipit: teſtaturq; non ſolum
aliũ ſinum eſſe ex quo deſcendat: ſed etiã in aliam corporis partem
eum tendere. Sed ſi & in carne & recens, & ſimplex eſt: ac neq;
rugoſa, neq; cæua ſede, neq; in articulo, ſed in eo membro, quod per ſe
immobile, non niſi cum toto corpore mouetur: ſatis proficiet empla-
ſtrum, quod recentibus uulneribus imponitur: dum habeat uel ſalẽ,
uel alumen, uel ſquamã æris, uel æruginem, uel ex metallicis aliquid.
exq; eo collirium fieri debet altera parte tenuius, altera paulo ple-
nius. Idq; ea parte qua tenuius eſt: altera antecedente demitti oportet
in fiſtulam, donec ſanguis purus ſe oſtendat. quæ in omnibus fiſtula
rum collirijs perpetua ſunt. Idem deinde emplaſtrum in linteolo ſu-
perimponendum: ſupraq; injicienda ſpõgia eſt in acetũ ante demiſſa.
ſoluiq; quinto die ſatis eſt. genusq; uictus adhibendum eſt: quo car-
nem ali docui. Ac ſi longius à præcordijs fiſtula eſt: ex interuallo ieiu
num radiculas ediſſe: deinde uomere neceſſarium eſt. uetuſtate callo-
ſa fit fiſtula. Callus autem neminem fallit, quia durus eſt: & aut al
bus, aut pallidus. ſed tum ualidioribus medicamentis opus eſt. Qua-
le eſt, quod habet papaueris lacrymæ. P. XI gummi. P. XIII. cadmiæ
P. XIIII atramenti ſutorij. P. XVIII. Ex quibus aqua coactis collirium
fit. aut in quo ſunt gallæ. P. XI. æruginis, ſandaracæ, alumnis

ægyptij, singulorum P.XI. atramẽti sutorij combusti P.XII. aut quod constat ex chalcitide, & saxo calcis quibus auripigmenti dimidio minus, quàm in singulis prioribus est: adijcatur. eaq; melle cocto excipiuntur. Expeditissimum autem est ex præcepto Megetis, æruginis rasæ P.XII. conterere: deinde ammoniaci, thymiamatis P.XII. aceto liquare: eoq; infuso ex æruginc colligere. idq; ex primis medicamentis est. Sed ut hæc maximi effectus sunt: sic cui ista non adsunt, facile tamen est callum quibuslibet adurentibus medicamentis prodere: aut quibus hæc maxime in effectu sunt, erodere. Satiusq; est uel papyrũ intortum, uel aliquid ex penicillo in modum collirij astrictum eò illinere. scylla quoq; cocta, & mixta cum calce callum exest. Siquando uero longior & transuersa fistula est: demisso specillo contra principium huius incidi commodissimum est: & collirium utrunq; demitti. At si dupliçem esse fistulam, aut multipliçem existimamus, sic tamen ut breuis, intraq; carnẽ sit: collirio uti non debemus: quod unam partem curet: reliquas omittat. sed eadem medicamenta arida in calamum scriptorium conijcienda sunt: isq; ori fistulæ aptandus: inspirãdumq; ut ea medicamenta intus compellantur. aut eadem ex uino liquanda. Vel si sordidior fistula est, ex mulso: si callosior, ex aceto sunt: atq; intus infundendum quicquid inditum est. superponenda sunt quæ refrigerent, & reprimant. nam ferè quæ circa fistulam sunt, habent aliquid inflammationis. Neq; alienum est ubi quis resoluerit, anteq̃ rursus alia medicamenta conijciat: per oricularium clysterem fistulã eluere. si plus puris fertur, uino. Si callus durior est, aceto. Si iam purgatur, mulso, uel aqua, in qua eruum coctum sit sic, ut huic quoq; mellis paulum adijciatur. Ferè uero fit, ut ea tunica quæ inter ferrumentum, & integram carnem est, uicta medicamentis tota exeat: infraq; ulcus purum sit. quod ubi contigit, imponenda glutinantia sunt: præcipueq; spongia melle cocto illita. Neq; ignoro multis placuisse linamentum in modum collirij compositum, tinctum melle demitti. sed celerius id glutinatur, quàm impletur. Neq; uerẽdum est ne purum corpus puro corpori iunctum, non coeat: adiectis quoq; medicamentis ad id efficacibus: cum sæpe exulceratio digitorum, nisi magna cura prospeximus: sanescendo in unum eos iungat.

De melicera.

St etiam ulceris genus: quod à faui similitudine μελίκηρον
e à græcis nominatur: idq; duas species habet. Alterum subalbidum furunculo simile, sed maius, et cum dolore maiore. quod ubi maturescit, hẽt foramina, p quæ fertur humor glutinosus, et

purulentus. Nec tamen ad iustam maturitatem peruenit. Si diuisum est, multo plus intus corrupti, quàm in furunculo apparet, altius q; descendit. Raro fit nisi in scapulis. Alterum est minus super corpus eminens, durum, latum subuiride, subpallidum, magis exulceratum. Si quidem ad singulorum pilorum radices foramina sunt: per quæ fertur humor glutinosus subpallidus: crassitudinem mellis aut uisci referens: interdum olei. Si inciditur, uiridis intra caro apparet. Dolor autem & inflammatio ingens est, adeo ut acutam quoq; febrem mouere consuerit. Super id quod minus crebris foraminibus exasperatum est: recte imponitur & ficus arida, & lini semen quod in uino coctum: & emplastra, ac malagmata materiam educentia: aut quæ proprie huc pertinentia supra posui. Super alterum, & ea medicamenta & farina ex mulso cocta sic, ut ei dimidium resinæ terebinthinæ miscea tur, & ficus in mulso decocta, cui paulum hyssopi contriti sit adiectum, & uuæ taminiæ pars quarta fico adiecta. Quod si parum in utrolibet genere medicamenta proficiunt: totum ulcus usq; ad sanam carnem excidi oportet, & ulcere ablato super plagam medicamenta danda sunt: primum quæ pus citent: deinde quæ purgent: tum quæ impleant.

De acrochordone & Thymio, & Myrmecio, & Clauo, curationibusq; eorum.

Sunt quædam uero uerrucis similia: quorum diuersa nomina ut uitia sunt: ἀκροχορδῶνα græci uocant ubi sub cute coit aliquid durius, & interdum paulo asperius coloris eiusdem: infra tenue: ad cutem latius: idq; modicum est: quia raro fabæ magnitudinem excedit. Vix unum tantum eodem tempore nascitur: sed ferè plura, maximéq; in pueris, eaq; nonnunquam subito desinunt, nonnunquam mediocrem inflammationem excitant. Sunt quæ etiam in pus conuertuntur. At thymion nominatur, quod super corpus quasi uerrucula eminet, ad cutem tenue supra latius, subdurum, & in summo peraspe rum. Idq; summum colorem floris thymi repre sentat. Vnde ei nomen est. Ibiq; facile finditur & cruentatur, nonnunquam aliquantum sanguinis fundit: fereq; circa magnitudinem fabæ ægyptiæ est: raro maius: interdum per exiguum: modo unum, modo autem plura nascuntur, uel in talis, uel palmis, uel inferioribus pedũ partibus. Pessima tamẽ in obscœnis sunt: maximéq; ibi sanguinem fundunt. Myrmecia autem uocantur, humiliora thymio durioráq;, quæ radices altius exigunt, maioremq; dolorem mouent: infra lata: super autem tenuia: minus sanguinis mittunt: magnitudine uix unquam lupini modum

pini modum excedunt. Nascuntur ea quoq; aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum. Clauus autem nonnunquam quidem etiã alibi: sed in pedibus tamen maxime nascitur: præcipue tamen ex contuso: quanuis interdum aliter, doloremq; etiam, si non aliâs: tamen ingredienti mouet. ex his acrochordon: siue thymium sæpe etiam per se finiuntur: & quo minora sunt: eò magis Myrmecia & claui sine curatione uix unquam desinunt. Acrochordon, si excisa est nullam radiculam relinquit, ideoq; ne renascitur quidem. Thymio, clauoq; excisis subter rotunda radicula nascitur: quæ penitus descendit ad carnem, eaq; relicta idem rursus exigit. Myrmecia latissimis radicibus inhæret: ideoq; ne excidi quidem sine exulceratione magna possunt. Clauum subinde deradere commodissimum est. Nam sine ulla ui sic emollescit: ac si sanguinis quoq; aliquid emissum est: sæpe emoritur. Tollitur etiam, si quis eum circum purgat, deinde imponit resinam, cui miscuit pulueris paulum: quem ex lapide molari contrito fecit. Cætera uero genera medicamentis adurenda sunt. Alijsq; id qđ ex fecæ uini, myrmecijs id quod ex alumine, & sandaraca fit: aptissimum. Sed ea: quæ circa sunt: folijs contegi debent: ne ipsa quoq; exulcerentur. Deinde postea lenticula imponi solet. Tollit thymium etiam ficus in aqua cocta.

De pustularum generibus, & earum curationibus.

a

Et pustulæ maxime uernis temporibus oriuntur: earum plura genera sunt. Nam modo circa totum corpus, partemue aspredo quædam fit similis his pustulis: quæ ex urticæ, uel ex sudore nascuntur. ἐξανθήματα græci uocant: eaq; modo rubẽt: modo colorem cutis non excedunt. Nonnunquam plures similes uaris oriuntur, nonnunquam maiores pustulæ liuidæ, aut pallidæ, aut nigræ, aut aliter naturali colore mutato: subestq; his humor. Vbi hæ ruptæ sunt, infra quasi exulcerata caro apparet φλυκταῖναι græce nominatur. fiunt uel ex frigore, uel ex igni, uel ex medicamentis. Psidiacon autem paulo durior, pustula est subalbida: acuta ex qua ipsa quod exprimitur, humidum est. Ex pustulis uero nonnunq̃ etiã ulcuscula sunt, aut aridiora, aut humidiora, & modo tantum cum prurigine, modo etiam cum inflammatione aut dolore, Exitq; aut pus, aut sanies, aut utrũq;. Maximeq; id euenit in ætate puerili, raro in medio corpore: sæpe in eminentibus partibus. Pessima pustula est: quæ ἐπινυκτὶς uocatur. Ea colore uel subliuida, uel subnigra, uel alba esse consueuit. Circa hanc autem uehemens inflãmatio est, et cum adaperta

est:reperitur intus exulceratio mucosa. Color est humori suo similis. Dolor ex ea supra magnitudinem eius est. Neq; enim ea, faba maior est. Atq; haec quoq; oritur in eminentibus partibus: & ferè noctu. Vnde nomen quoq; à graecis ei ἐπινυκτὶς impositum est. In omni uero pustularum curatione primum est, multum ambulare atq; exercèri. si quid ista prohibet, gestari. Secundum est, cibum minuere: abstinere ab omnibus acribus & extenuantibus: eademq; nutrices facere oportet: si lactens puer ita affectus est. Praeter haec: is, qui iam robustus est: si pustulae minutae sunt: desudare in balneo debet, simulq; super eas nitrum inspergere: oleoq; uinum miscere: & sic ungi. Tum descendere in solium. Si nihil sic proficitur, aut si maius pustularum genus occupauit: imponenda lenticula est: detractaq; summa pellicula: ad medicamenta lenia transeundum. ἐπινυκτὶς post lenticulam recte herba quoq; sanguinali, uel uiridi coriandro curatur. Vlcera ex pustulis facta tollit spuma argenti cum semine foeni graeci mixta sic, ut his inuicem rosa atq; intubi sucus adijciatur: donec mellis crassitudo fiat. Proprie ad eas pustulas: quae infantes male habent: lapidis: quem πυρίτην uocant P. ℥VIII. cum quinquaginta amaris nucibus miscetur, adijciunturq; olei cyathi tres. Sed prius ungi ex cerussa pustulae debent: tum hoc illini.

De scabie, & eius curatione.

Scabies uero est humor cutis rubicundus: ex qua pustulae oriuntur: quaedam humidiores, quaedam sicciores. Exit ex quibusdam sanies, fitq; ex his continuate exulceratio pruriēs. serpitq; in quibusdā cito. Atq; in alijs quidem ex toto desinit: in alijs uero certo tempore anni reuertitur. Quo asperior est, quoq; prurit magis, eo difficilius tollitur. Itaq; eam: quae talis est, ἀκρίαν, ideſt ferā graeci appellant. In hac quoq; uictus ratio eadem: quae supra necessaria est. Medicamentum autem ad incipientem hanc idoneum est: q̄ fit ex spodij, croci, aeruginis, singulorum. P. ℈I. piperis albi: omphacij: singulorum. P. ℈I. cadmiae. P. ℥VIII. Aut ubi iam exulceratio est: id quod fit ex sulphuris. P. ℈I. ceraē. P. ℈IIII. picis liquidae hemina: oleī sextarijs duobus. Quae simul incoquuntur, dum crassitudo mellis fiat. Est etiam quod ad Protarchum authorem refertur. Habet hoc farinae lupinorum sextarium: nitri cyathos quattuor: picis liquidae heminam: resinae humidae selibram: aceti cyathos tres. Crocum quoq; licium, aerugo, myrrha, cinis aequis portionibus recte miscentur, & ex passo coquuntur. Idq; omnē pituitam ubiq; sustinet. At si nihil aliud

est,amurca ad tertiam partẽ decocta,uel sulphur picæ liquida mixtũ sicut in pecoribus proposui:hominibus quoq; scabie laborantibus opitulantur.

De impetiginis speciebus & curationibus.

Impetiginis uero species sunt quattuor. Minime mala est, quæ similitudine scabiem representat. Nam & rubet & durior est,& exulcerata est & roditur.Distat autem ab ea quia magis exulcerata est,& uaris similes pustulas habet,uidẽturq; esse in ea quasi bullulæ quædam ex quibus interposito tempore squamulæ resoluuntur:certioribusq; hoc temporibus reuertitur. Alterum genus peius est simile papulæ ferè:sed asperius,rubicundiusq;: figuras uarias habens.Squamulæ ex summa cute discedunt: roseo maior est:celerius & latius procedit:certioribusq; etiam nonnunquam prior temporibus & fit et desinit:rubrica cognominatur. Tertia etiam num deterior est.Nam & crassior est,& durior,et magis tumet:in summa cute finditur:& uehementius rodit.Ipsa quoq; squamosa,sed nigra procedit:& late & tarde eminus serpit. In temporibus, aut oritur,aut desinit,neq; ex toto tollitur:nigræ cognomen est. Quartum genus est,quod curationem omnino non recipit:distans colore. Nam subalbidum est & recenti cicatrici simile, squamulasq; habet pallidas,quasdam subalbidas,quasdam lenticulæ similes. quibus demptis nonnunquam profluit sanguis.Alioquin uero humor eius albidus est, cutis dura atq; fissa est,procediq; latius. Hæc uero omnia maxime genera oriuntur in pedibus et manibus,atq; ungues quoq; infestant. Medicamentum non aliud ualentius est,quàm quod ad scabiem quoq; pertinere sub authore.Protarcho retuli.Serapion autem nitri.P.XII. sulphuris.P.XIIII.excipiebat resina copiosa,eoq; utebatur.

De papulis,& earum curatione.

Papularum uero duo genera sunt.Altera est,in qua per minimas pustulas cutis exasperatur & rubet,leuiterq; roditur:medium habet pauxillo leuius: tarde serpit,idq; uitiũ maxime rotundum incipit,eademq; ratione in orbem procedit. Altera autem est, quam ἀκρίαν, græci appellant. In qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur, exulceraturq;, ac uehementius & roditur & rubet : interdum etiam pilos remittit. Quæ minus rotunda est:difficilius sanescit:nisi sublata est,in impetiginẽ uertitur:

ſed leuis papula,etiam ſi ieiuna ſaliua quotidie defricatur: ſaneſcit. Maior commodiſſime murali herba tollitur,ſi ſub ea detrita eſt. Vt uero ad compoſita medicamenta ueniamus,idem illud Protarchi tanto ualentius in his eſt,quanto minus in his uitij eſt: alterum ad idem Myronis:nitri rubri,thuris,ſingulorum.P.XI.cantharidum purgatarum.P.XII.ſulphuris ignem nō experti tantundem, reſinæ terebinthinæ liquidæ.P.XXX.farinæ lolij ſext.iij: gith cyathos tres:picis crudæ ſext.

De uitilignis ſpeciebus,ideſt de Alpho & Mela,et leuce,& earum curatione.

Itiligo quoq;,quanuis per ſe nullum periculum affert : tamen fœda eſt,& ex malo corporis habitu fit. Eius tres ſpecies ſunt. ἄλφος uocatur,ubi color albus eſt ferè ſubaſper et non continuus,ut quædam quaſi guttæ diſperſæ eſſe uideātur. Interdum etiam latius,& cum quibuſdam intermiſſionibus ſerpit. μέλας colore ab hoc differt:quia niger eſt,& umbræ ſimilis. Cætera eadem ſunt. λεύκη habet quiddam ſimile alpho,ſed magis albida eſt,& altius deſcendit,in eaq; albi pili ſunt,& lanugini ſimiles. Omnia hæc ſerpunt. Sed in alijs celerius, in alijs tardius. Alphos & Melas in quibuſdam uarijs temporibus & oriuntur,& deſinunt. Leucæ quē occupauit:non facile dimittit. Priora curationem non difficillimam recipiunt:ultimum uix unquam ſaneſcit:ac ſi quid ei uitio demptum eſt:tamen non ex toto ſanus color redditur. Vtrum autem aliquod horū ſanabile ſit,an non ſit,experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet,aut acu pūgi. Si ſanguis exit:quod ferè fit in duobus prioribus,remedio locus eſt. Si humor albidus,ſanari non poteſt. Itaq; ab hoc quidem abſtinendum eſt. Super id uero:quod curationem recipit, imponenda lenticula mixta cum ſulphure & thure ſic,ut ea contrita ex aceto ſit. Aliud ad idem : quod ad Hireneum authorē refertur. Alcyonium, nitrum, cuminum, fici folia arida paribus portionibus contunduntur adiecto aceto. His in ſole uitiligo perungitur : deinde non ita multo poſt:ne nimis erodatur:eluitur. Proprie quidem Myrone authore eos:quos alphos uocari dixi,hoc medicamento perungunt. ſulphuris.P.p.Z.aluminis ſcāſſilis. P. p. Z.nitri.P.XIIII.myrti radice contrita acetabulum miſcent: deinde in balneo ſuper uitiliginem inſpergunt farinā ex faba: tum hæc inducūt. Hi uero,quos melanas uocari dixi: curantur:Cum ſimul contrita ſunt alcyonium,thus,hordeum,faba ſine oleo,in balneo ante ſudorē inſperguntur:tum genus id uitiliginis defricatur.

De uitijs ſingularum corporis partium. Cap. I.

De capillis fluentibus.

d Ixi de his uitijs, quæ per totum corpus orientia: medicamentorum auxilia deſiderãt. nunc ad ea ueniam, quæ non niſi in ſingulis partibus incidere conſuerunt orſus à capite. In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidem ſæpe radẽdo ſuccurritur. adijcit enim uim quãdam ad continendum ladanum cum oleo mixtum. nunc de his capillis loquor, qui poſt morbum ferè fluunt, nã quo minus caput quibuſdã ætate nudetur, ſuccurri nullo modo poteſt.

De porrigine & eius curatione. Cap. II.

p Orrigo autem eſt ubi inter pilos quædam quaſi ſquamulæ ſurgunt, eæq; à cute reſoluuntur, & interdũ madent: multo ſæpius ſiccæ ſunt. Idq; euenit modo ſine ulcere, modo exulcerato loco: huic quoq; modo malo odore, modo nullo accidente: fereq; id in capillo fit, rarius in barba: aliquando etiam in ſupercilio. ac neq; ſine aliquo corporis uitio naſcitur, neq; ex toto inutile eſt. nam bene integro capite non exit. Vbi aliquid in eo uitium eſt, non incommodum eſt, ſummam cutem potius ſubinde corrumpi: quàm id quod nocet in aliam partem magis neceſſariam uerti. Commodius eſt ergo ſubinde pectendo repurgare: quàm id ex toto prohibere. Si tamen ea res nimium offendit: quod humore ſequente fieri poteſt, magisq; ſi id etiam mali odoris eſt, caput ſæpe radendum eſt, dein id ſuper adiuuandum aliquibus ex leuiter reprimentibus: quale eſt nitrum cum aceto, uel ladanum cum myrteo uino, uel myrobalanum cum uino. Si parum per hæc proficitur uehementioribus uti licet, cum eo, ut ſciamus utiq; in recenti uitio id inutile eſſe.

De ſycoſi & eius curatione. Cap. III.

e St etiam ulcus, quod à fici ſimilitudine σύκωσις à græcis nominatur. caro excreſcit: & id quidem generale eſt. ſub eo uero duæ ſpecies ſunt. alterum ulcus durum & rotundum eſt, alterum humidum & inæquale. ex duro exiguum quiddam &

glutinoſum exit: ex humido plus, & mali odoris. Fit uero utrunq; in his partibus, quæ pilis conteguntur: ſed id quidem, quod calloſum & rotundum eſt, maxime in barba. Id uero quod humidum, præcipue eſt in capillo. Super utrunq; oportet imponere elaterium, aut lini ſemen contritum & aqua coactum, aut ficum in aqua decoctam, aut emplaſtrum tetrapharmacum ex aceto ſubactum: terra quoq; erithrea ex aceto liquata recte illinitur.

De Areis & earum curationibus. Cap. IIII.

Arearum quoq; duo genera ſunt. commune utriq; eſt: quod
a emortua ſumma pellicula, pili primum extenuantur: deinde excidunt: ac ſi ictus is locus eſt, ſanguis exit liquidus et mali odoris, increſcitq; utrunq; in alijs celeriter, in alijs tarde: Peius eſt quod denſam cutem & ſubpinguem, & ex toto glabram facit: ſed ea quæ ἀλωπεκία nominatur: ſub qualibet figura dilatatur, fit et in capillo & in barba. Id uero quod à ſerpentis ſimilitudine ὄφιασις appellatur: incipit ab occipitio: duorum digitorum latitudinem non excedit: ad aures duobus capitibus ſerpit: quibuſdam etiam ad frontem: donec ſe duo capita in priorem partem committant. Illud uitium in qualibet ætate eſt: hoc ferè in infantibus. Illud uix unquam ſine curatione: hoc per ſe ſæpe finitur. quidam hæc genera arearũ ſcalpello exaſperant. quidam illinunt aduretia ex oleo, maximeq; chartam combuſtam. quidam reſinam terebinthinam cum tapſia inducunt. ſed nihil melius eſt, quàm nouacula quotidie radere: qua cum paulatim ſumma pellicula exciſa eſt, adaperiuntur pilorũ radiculæ. neq; ante oportet deſiſtere, quàm frequentem pilũ naſci apparuerit. Id autem, quod ſubinde raditur: illini atramento ſcriptorio ſatis eſt.

De Varis, et Lenticulis, & Ephelide, & eorũ curationibus. Cap. V.

enè ineptiæ ſunt: curare Varos, et Lẽticulas, & Ephelidas.
p ſed eripi tamen fœminis cura cultus ſui non poteſt. Ex his autem quas ſupra propoſui, uari, lenticulæq; uulgo notæ ſunt: quanuis rarior ea ſpecies eſt, quàm ξέριον græci uocant: cum ſit ea lenacula rubicundior et inæqualior. ἐφηλὶς uero à pleriſq; ignoratur: quæ nihil eſt: niſi aſperitas quædam & durities mali coloris. cætera non niſi in facie. Lenticulæ etiam in alia parte nonnunquam naſci ſolent. de qua per ſe ſcribere alio loco uiſum operæ pretium non eſt. ſed Vari commodiſſime tolluntur impoſita reſina, cui nõ mi

nus quàm ipsa est: aluminis, scissilis, & paulum mellis adiectum est. Lenticulam tollunt galbanum et nitrum, cum pares portiones habẽt, contritaq; ex aceto sunt: donec ad mellis crassitudinem uenerint. His corpus illinendum, & interpositis pluribus horis mane eluendũ est: oleoq; leuiter ungendum. Epheliden tollit resina, cui tertia pars salis fossilis, & paulum mellis adiectum est. Ad omnia uero ista atq; etiã ad colorandas cicatrices potest ea compositio, quæ ad Tryphonem patrem auctorem refertur. In ea pares portiones sunt myrobalani, crocomagmatis, cretæ cimoliæ subcærulæ, nucum amararum, farinæ hordei atq; erui, struthij albi: sertulæ campanæ seminis. quæ omnia contrita, melle quàm amarissimo coquuntur, illitumq; à uespere usq; mane eluitur.

De oculorum morbis, curationibusq; eorum: & primo de his morbis qui leuibus medicamentis curantur. Cap. VI.

Sed hæc quidem mediocria sunt. Ingentibus uero et uarijs casibus oculi nostri patent. qui cum magnam partem ad uitæ simul & usum & dulcedinem conferant: summa cura tuendi sunt. protinus autem orta lippitudine quædam notæ sunt: ex quibus quid euenturum sit: colligere possimus. nam simul & lacryma, & tumor, & crassa pituita cœperint, si ea pituita lacrymæ mixta est: & ea lacryma calida est: pituita uero alba & mollis, tumor non durus: longæ ualetudinis metus non est. at si lacryma multa & calida: pituitæ paulum, tumor modicus: idq; in uno oculo est: lõgum id, sed sine periculo futurum est. Idq; lippitudinis genus minime cum dolore est, sed uix ante uigesimum diem tollitur: nonnunq; per duos menses durat: sed quandoq; finitur. Si pituita alba et mollis esse incipit, lacrymæq; miscentur, aut si simul hæ utrunq; oculum inuasẽrunt: potest esse breuior, sed periculum ulcerum est. Pituita autem sicca & arida dolorem quidẽ mouet, sed maturius desinit, nisi quid exulcerauit. tumor magnus si sine dolore est & siccus, sine ullo periculo est. si siccus quidem: sed cum dolore est, ferè exulcerat, & nonnunq; ex eo casu fit, ut pãlpebra cum oculo glutinetur. Eiusdem exulcerationis timor in palpebris, pupillisue est: ubi super magnum dolorem lacrymæ salsæ, calidæq; eunt, aut etiam si tumore infinito diu lacryma cum pituita profluit. peius etiam num est, ubi pituita calida, aut liuida est, lacryma calida aut multa profluit, caput calet, à tẽporibus ad oculos dolor peruenit: nocturna uigilia urget. siquidem sub his oculus plerunq; rumpitur: uotumq; est, ut tantum exulceretur. In-

tus ruptum oculum febricula iuuat. Si forasiam ruptus procedit: sine auxilio est: si de nigro aliquid albidum factum est, diu manet. at si asperum, crassum est: etiam post curationem uestigium aliquod relinquit. Curari uero oculos sanguinis detractione, medicamento, balneo, uino uetustissimus auctor Hippocrates memoriæ prodidit. sed eorum tempora & causas parum explicuit. In quibus medicinæ summa est. neq; minus in abstinentia & alui ductione sæpe auxilij est. Hos igitur interdum inflammatio occupat: ubi cum tumore in his dolor est, sequituŕq; pituitæ cursus nonnunquam copiosior uel acrior: nonnunq̃ utraq; parte moderatior. In eiusmodi casu prima omnium sunt, quies & abstinentia. Ergo primo die loco obscuro cubare debet, sic ut à sermone quoq; abstineat. nullum cibum assumere: si fieri potest ne aquam quidem: sin minus, certe quàm minimum eius. Quod si graues dolores sunt: commodius secundo die: si tamen res urget: etiã primo sanguis mittendus est: utiq; si in fronte uenæ tument, si firmo corpori materia supersit. si uero minor impetus, minus acrem curationem requirit, aluum, sed non nisi secundo, tertióue die duci oportet. At modica inflammatio neutrum ex his auxilium desiderat. satiśq; est uti quiete & abstinentia, Neq; tamen in lippientibus longum ieiunium necessarium est: ne pituita tenuior atq; acrior fiat. sed secũdo die dari debet id quod leuissimum uideri potest ex his, quæ pituitam faciunt crassiorem: qualia sunt oua sorbilia. si minor uis urget: pulticula quoq;, aut panis ex lacte. Insequentibuśq; diebus quantum inflammationi detrahetur: tantum adijci cibis poterit. sed generis eiusdem: utiq; ut nihil salsum, nihil acre, nihil ex his: quæ extenuant, sumatur: nihil potui præter aquam. Et uictus quidem ratio talis maxime necessaria est. Protinus autem primo die croci. P. ℈I. & farinæ cãdidæ quam tenuissimæ. P. ℈II. excipere oportet oui albo: donec mel lis crassitudinem habeat: id́q; in linteolum illinere & fronti agglutinare, ut compressis uenis pituitæ impetum cohibeat. si crocum non est, thus idem facit: Linteolo an lana excipiatur: nihil interest. Superinungi uero oculi debent: sic ut croci quantum tribus digitis comprehendi potest: sumatur: myrrhæ: ad fabæ papaueris lacrymæ ad lenticulæ magnitudinem. eaq; cum passo conterantur, & spongillo super oculum inducatur. Aliud ad idem: Myrrhæ. P. ℈I. Mandragoræ succi. P. ℈II. papaueris lacrymæ. P. ℈II. foliorum rosæ, acutæ seminis: singulorum. P. ℈IIII. acaciæ. P. ℈IIII. gummi. P. ℈VIII. Et hæc quidem interdiu. noctu uero: quo commodior quies ueniat: non alienum est superimponere candidi panis interiorem partem ex uino subactam. Nam & pituitam reprimit: & siquid lacrymæ processit, absorbet,

ſorbet : & oculum glutinari non patitur. Si graue id et durum propter magnum oculorum dolorem uidetur: oui & album & uitellus in uas diſfundendum eſt, adijciendumq; eò mulſi paulum: idq; digito permiſcendum. Vbi facta unitas eſt, demitti debet lana mollis bene carpta. quæ id excipiat, ſuperq; oculos imponi. Eares & leuis eſt: & refrigerando pituitam cœrcet, & non exareſcit, et glutinari oculum non patitur. Farina quoq; hordeacea cocta, & cum malo cotoneo cocto mixta commode imponitur. neq; ab ratione abhorret etiam penicillo potiſſimum uti expreſſo: ſi leuior impetus eſt, ex aqua: ſi maior, ex poſca. Priora faſcia deligãda ſunt, ne per ſomnum cadant, et hoc ſuperimponi ſatis eſt, quia & reponi ab ipſo commode poteſt, et cum inaruit, iterum madefaciendum eſt. Si tantum mali eſt, ut ſomnum diu prohibeat: eorum aliquid dandum eſt: quæ ἀνώδυνα græci uocant. ſatisq; eſt puero, quod erui, uiro, quod fabæ magnitudinem impleat. In ipſum uero oculum primo die, niſi modica inflammatio eſt, nihil recte conijcitur. ſæpe enim potius concitatur eò pituita, quàm minuitur. A` ſecundo die graui quoq; lippitudini per indita medicamenta recte ſuccurritur, ubi uel iam ſanguis miſſus, uel aluus ducta eſt, aut ubi neutrum neceſſarium eſſe manifeſtum eſt.

De diuerſis oculorum collirijs.

Vlta autem, multorumq; auctorum colliria ad id apta ſunt:
m nouisq; etiam nunc mixturis temperari poſſunt, cum lenia medicamenta & modicæ reprimentia facile et uarie miſcẽtur. Ergo nobiliſſima exequar.

Philonis collirium.

St igitur Philonis quod habet ceruſſæ elotæ: ſpodij, gummi,
e ſingulorum P. ℋI. papaueris lacrymæ combuſtæ. P. ℋI. Illud ſcire oportet, hic quoq; omnia medicamenta, ſingula primum per ſe teri: deinde mixta iterum adiecta paulatim, uel aqua, uel alio humore: gummi cum quaſdã alias facultates habeat, hoc maxime præſtare, ut ubi colliria facta inaruerunt, glutinata ſint, neque fricentur.

Dionyſij collirium.

d Ionyſij uero collirium eſt, papaueris lacryme combuſtæ donec tenereſcat. P. ℋI. thuris combuſti, gummi: ſingulorum. P. ℋII. ſpodij P. ℋIIII.

Cleonis collirium.

Leonis nobile admodum: papaueris lacrymæ frictæ. P. ℥I.
c croci. P. ℥I. gummi. P. ℥I. quibus cum teruntur: adijcitur ro
ſæ ſuccus. aliud eiuſdem ualentius: ſquamæ æris quod σάμω
μα appellant. P. ℥I. croci. P. ℥II. ſpodij. P. ℥IIII. plumbi & eloti &
combuſti. P. ℥VI. gummi tantundem. eius aliud quoq; id idem eſt: ma
xime ubi multa pituita profluit. caſtorei. P. ℥Z. aloes. P. ℥L. croci. P.
℥XI. myrrhæ. P. ℥II. lycij. P. ℥III. cadmiæ curatæ. P. ℥VIII. ſtibis
tantundem: acaciæ ſucci. P. ℥XII. quod cum gummi miſcuit id quod
habet liquidum in pixidecula ſeruatur. Theodotus uero huic compo
ſitioni adiecit papaueris lacrymæ combuſtæ. P. ℥. æris cõbuſti et elo
ti. P. ℥II. nucleos palmarum combuſtos numero. ℥X. gũmi. P. ℥XII.

Theodoti collirium, Acariſtum appellatum.

T ipſius Theodoti, quod à quibuſdã ἀχάριστον nominatur:
a eiuſmodi eſt. caſtorei: nardi indici: ſingulorum. P. ℥I., lycij
P: ℥II. papaueris lacrymæ tantundem: myrrhæ. P. ℥II. cro
ci, cæruſſæ elotæ: aloes, ſingulorum. P. ℥III. cadmiæ, botryodis elotæ
æris combuſti ſingulorum. P. ℥VIII. gummi. P. ℥VIII. acaciæ ſucci. P.
℥XX. ſtibis tantundem: quibus aqua pluuialis adijcitur.

Cythion, uel tephrion collirium.

Præter hæc ex frequentiſſimis collirijs eſt id quod quidam
p κύθιον: quidã à cinereo colore τέφριον appellant: amyli, tra
gacanthe, acaciæ ſucci, gummi, ſingulorum. P. ℥I. papaueris
lacrymæ. P. ℥II: cæruſſæ elotæ. P. ℥VIII. ſpumæ elotæ. P. ℥XIIII.
quæ æque ex aqua pluuiatili conteruntur.

Euelpidis collirium, trygodes nominatum.

Velpides autem, qui ætate noſtra maximus fuit ocularius
e medicus utebatur eo, quod ipſe compoſuerat: τρυγῶδες nomi
nabat. caſtorei. P. ℥II. lycij, nardi, papaueris lacrymæ, ſin
gulorum. P. ℥I. croci, myrrhæ, aloes, ſingulorum. P. ℥IIII. æris com bu
ſti. P. ℥VIIII. cadmiæ & ſtibis: ſingulorum. P. ℥XII. acaciæ ſucci. P.
℥XXVI. gummi tantundem. quo grauior uero quæq; inflammatio
eſt: eò magis leniri medicamentum debet, adiecto uel albo oui, uel mu

liebri lacte. at si neq; medicus, neq; medicamentum præsto est, sæpius utrunlibet horum in oculis penicillo ad id ipsum facto infusum, id malum lenit. Vbi uero aliquis releuatus est: iamq; cursus pituitæ constitit: reliquias fortasse leniores futuras discutiunt balneum, & uinum. Igitur lauari debet leuiter ante ex oleo perfricatus, diutiusq; in cruribus & feminibus, multaq; calida aqua fouere oculos: deinde per caput prius calida, tum egelida perfundi, à balneo cauere ne quo frigore afflatu'ue lædatur. post hæc cibo paulo pleniore, quàm ex eorũ dierum consuetudine uti, uitatis tamen oĩbus pituitam extenuantibus. uinũ bibere lene: subausterũ, modicæ uetus, neq; effuse, neq; timide, ut neq; crudi'as ex eo, & tamen somnus fiat, leniantur'q; intus latentia acria. Sed si quis in balneo sensit maiorem oculorum perturbationem, quàm attulerat: quod inidere his solet: qui manente adhuc pituitæ cursu, festinarunt, quàm primũ discedere debet: nihil eo die uini assumere: cibi minus etiam quàm pridie. deinde cum primum satis pituita substitit, iterum ad usum balnei redire. Solet tamen euenire nonnunquam siue tempestatum uitio, siue corporis, ut pluribus diebus neq; dolor, neq; inflammatio, & minime pituitæ cursus finiatur. quod ubi incidit, iamq; ipsa uetustate res matura est, ab his hisdem auxilium petendum est: id est balneo ac uino. hæc enim ut in recentibus malis aliena sunt: quia concitare ea possunt & accendere, sic in ueteribus, quæ nullis alijs auxilijs cesserunt: admodum efficacia esse cõsuerunt. uidelicet hic quoq; ut alibi, cum secunda uana fuerint contrarijs adiuuantibus. Sed ante tonderi ad cutem conuenit. deinde in balneo aqua calida q̃plurima caput atq; oculos fouere: tum utrunq; penicillo detergere, & ungere caput irino unguento, continereq; in lectulo se, donec omnis calor qui conceptus est finiatur, desinatq; sudor, qui necessario in capite collectus est. tum ad idem cibi uiniq; genus ueniendum sic, uti potiones meracæ sint: obtegendumq; caput & quiescendum. Sæpe enim post hæc grauis somnus, sæpe sudor, sæpe alui deiectio pituitæ cursum finit. Si leuatum malum est, quod aliquanto sæpius fit: per plures dies idem fieri oportet, donec ex toto sanitas restituatur. si diebus hisdem aluus nihil reddit: ducenda est: quo magis superiores partes leuentur. Nonnunq̃ autem ingens inflammatio tanto impetu erumpit, ut oculos sua sede propellat: proprie enim προπίπτειν id, quoniam oculi procidunt: græci appellant. His utiq; si uires patiuntur, sanguinẽ mitti: si id fieri non potest, aluum duci, longioremq; inediam indici necessarium est. Opus autem leniſſimis medicamentis est. Ideoq; Cleonis collirio quidam, quod ex duobus ante positum est: utuntur. Sed optimum est Nilei. neq; de ullo magis inter omnes auctores conuenit.

Nilei collirium omnium optimum.

D habet nardi indici, papaueris lacrymæ, singulorum. P.
i ℞I. gummi. P. ℞I. croci. P. ℞II. foliorum rosæ recentium. P.
℞IIII. quæ uel aqua pluuiatili, uel uino leni sub austero coguntur. Neq; alienum est malicorium, uel sertulam campanam ex uino coquere, deinde conterere: aut myrrham nigram cum rosæ foliis misçere, aut hyoscyami folia cum oui cocti uitello, aut farinam cum acaciæ succo, uel passo, aut mulso. quibus si folia quoq; papaueris adijcuntur, aliquanto ualentiora sunt. Horum aliquo præparato penicillo fouere oculos oportet ex aqua calida expresso: i qua ante mel myrti, uel rosæ folia decocta sint. deinde ex illis aliquid imponi. præterhæc ab occipitio incisa cute cucurbitula admouenda est. Quod si per hæc restitutus oculus in sedem suam non est: eodẽq; modo prolapsus permanet: scire oportet lumen esse amissum. deinde futurum ut inaresçat is, aut in pus uertatur. Si suppuratio se ostendit, ab eo angulo qui propior tempori est: incidi oculus debet: ut effuso pure & inflammatio ac dolor finiatur: et intus tunicæ residãt quo minus fœda posteà facies sit. Vtendum deinde uel hisdem collirijs est ex lacte, aut ouo uel croco, cui album oui misçeatur. Ac si induruit & sic emortuus est, ne in pus uerteretur: quatenus fœde prominebit excidendum erit: sic ut hamo summa tunica apprehendatur, infra id deinde scalpellus incidat: tum eadem medicamenta erunt conijcienda: donec omnis dolor finiatur. Hisdem medicamentis in eo quoq; oculo utendum est: qui primum procidit: deinde per plura loca fissus est.

De carbunculis oculorum, & eorum curatione.

Olent etiam carbunculi ex inflammatione nasci: nonnunq;
ſ in ipsis oculis, nonnonq; in palpebris: & in his ipsis oculis modo ab interiore, modo ab exteriore. In hoc casu aluus ducenda est: cibus minuẽdus: lac potui dandũ, ut acria quæ læserunt: leniãtur. Quod ad cataplasmata & medicamenta pertinet: his utendum, quæ aduersus inflãmationes proposita sunt. Atq; hic quoq; nilei collirium optimum est. si tamen carbunculus in exteriore palpebræ parte est, ad cataplasmata aptissimũ est lini semen ex mulso coctum: aut si id non est, tritici farina eodem modo cocta.

De pustulis oculorum, et curatione earum.

p Vstulæ quoq; ex inflammationibus interdum oriuntur.
quod si inter initia protinus incidit: magis etiam seruanda sunt quæ de sanguine et quiete supra posui. sin serius quàm ut sanguis

mitti possit: aluus tamen ducenda est. Si id quoq; aliqua res inhibet, utiq; uictus ratio seruanda est. Medicamentis autem hic quoq; lenibus opus est, quale Nilei: quale Cleonis est.

φιλαληθοῦς collirium ad pustulas oculorum.

D quoq;: quod philalethos uocatur: huic aptū est. Myrrhæ, papaueris lacrymæ: singulorum. P. ℥I. plumbi eloti, terræ samiæ, quæ ἀσὶρ uocatur: tragacanthæ: singulorū. P. ℥IIII. stibis cocti, amyli: singulorum. P. ℥VI. spodij eloti, cæruſsæ elotæ, singulorum. P. ℥VIII. Quæ aqua pluuiatili excipiuntur. Vſus collirij, uel ex ouo, uel ex lacte est.

De ulceribus oculorum, & eorū curatione, & de διὰ βαλάνου collirio.

X pustulis ulcera interdum fiunt, ea quæ recentia æq; le-
e nibus medicamentis nutrienda sunt, & hisdem ferè quæ su-
pra in pustulis posui. Fit quoq; proprie ad hæc quod διὰ βαλάνου uocatur. Habet æris combusti, & eloti papaueris lacrymæ frictæ: singulorum. P. ℥I. spodij eloti, thuris, stibis combusti & eloti, myrrhæ gummi, singulorum. P. ℥II.

Curatio oculorum aliquo casu imminutorum.

Venit etiam ut oculi, uel ambo, uel singuli minores fiant
e quàm esse naturaliter debeant: Idq; & acer pituitæ cursus in lippitudine efficit, & continuati fletus, & ictus parum bene curati. In his quoq; hisdem lenibus medicamentis: ex muliebri lacte utendum est. Cibis uero his, qui maxime corpus alere & implere consuerunt. Vitandáq; omni modo causa: quæ lacrymas excitet: curaq; domesticorum. quorum etiam si quid tale incidit: eius notitiæ subtrahendum: atq; acria quoq; medicamenta, et acres cibi non alio magis nomine his nocent: quàm quod lacrymas mouent.

De pediculis palpebrarum.

Enus quoq; uitij est: qui inter pilos palpebrarum pediculi
g nascuntur. Id φθιρίασιν græci nominant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat: raro non ultra procedit. Sed ferè tempore interposito pituitæ cursus acerrimus sequitur: exulceratisq; uehementer oculis aciem quoq; ipsam corrumpit. His aluus ducenda, caput ad cutem tondendū, diuq; quotidie ieiunis perfricandum. His:

ambulationibus, aliisq; exercitationibus diligenter utendum, gargarizandumq; ex mulso, in quo nepeta, & pinguis ficus decocta sit: sæpe in balneo multa calida aqua fouendum caput. Vitandi acres cibi, lacte uinoq; pingui utendum, bibendumq; liberalius, quàm edendum est. Medicamenta uero intus quidem lenia danda sunt, ne acriorem pituitam concitent. Super ipsos uero pediculos alia, quæ necare eos et prohibere: ne similes nascantur, possint. Ad id ipsum spumæ nitri: P. ℥I. sandaracæ. P. ℥I. uuæ taminiæ. P. ℥I. simul teruntur, adijciturq; uetus oleum pari portione atq; acetum donec ei mellis crassitudo sit.

De oculorum grauioribus morbis, qui ex inflãmationibus oriuntur, & ualidioribus medicamentis curantur: & de Andreæ collirio, & de διὰ πέπερος.

Hactenus oculorum morbi lenibus medicamentis nutriuntur. Genera deinde alia sunt: quæ diuersam curationem desiderant, fereq; in inflammationibus nata sunt, sed finitis quoq; his manentia. Atq; in primis in quibusdam perseuerat tenuis pituitæ cursus: quibus aluus ab inferiore parte euocanda est: demendum aliquid ex cibo: neq; alienum est illini frontem compositione Andreæ, Quæ habet gummi. P. ℥I. cæruſsæ, stibis, singulorum. P. ℥II. spumæ argenti & coctæ & elotæ. P. ℥IIII. Sed & ea spuma ex aqua pluuiatili coquitur, & arida hæc medicamenta ex succo myrti conteruntur. His illita fronte, cataplasma quoq; super injciendum est ex farina, quæ frigida aqua coacta sit: cuiq; aut acaciæ succus, aut cupressus adiecta sit. Cucurbitula quoq; inciso uerticæ recte accommodatur, aut ex temporibus sanguis emittitur. Inungi uero eo debet, quod habet squamæ æris: papaueris lacrymæ: singulorum. P. ℥I. æruini cornus combusti, & eloti plumbi, eloti gummi: singulorum. P. ℥IIII. thuris. P. ℥XII. Hoc collirium: quia cornum habet, διὰ κέρατος nominatur. Quotienscunq; non adycio quod genus humoris adijciendum sit: aquam intelligi uolo.

h

Memigmenon Euelpidis collirium.

Idem Euelpidis: quod μεμιγμένον nominabat. In eo papaueris lacrymæ, et albi piperis singulæ unciæ sunt: gummi libra: æris combusti. P. ℥I. Inter has autẽ curationes post intermissionem aliquam prosunt balneum & uinum. Cumq; omnibus lippientibus uitandi cibi sunt, qui extenuant, tum præcipue quibus tenuis humor diu fertur. Quod si iam fastidium est eorum, quæ pituitam crassionem reddunt: sicut in hoc genere materiæ maxime

a

promptum est: confugiendum est ad ea: quæ quia uentrem, corpus quoq; astringunt.

De oculorum ulceribus supercrescentibus, sordidis, cauis, ueteribus, & de curationibus singulorum.

a Tulcera, si cum inflammatione finita non sunt, aut supercrescentia, aut sordida, aut caua, aut certe uetera esse consuerunt. Ex his supercrescentia collirio: quod μιμιγμένον uocatur: optime reprimuntur. Sordida purgantur et eodem, ex eo, quod σμίλιον nominatur.

σμίλιον collirium.

b Abet æruginis. P. XIIII. gummi tantundem: ammoniaci, minij sinopici: singulorum. P. XVI. Quæ quidam ex aqua, quidam quo uehementiora sint, ex aceto terunt.

Phynon collirium Euelpidis.

i D quoq; Euelpidis, quod phynona appellabat, huic utile est Croci. P. XI. papaueris lacrymæ, gummi, singulorũ. P. XII. æris combusti & eloti, myrrhæ: singulorum. P. XIIII. piperis albi. P. XVI. Sed ante linitum hoc, ungendum est.

Sphærion collirium Euelpidis.

i D quoq; eiusdem, quod sphærion nominabat: eodem ualet. Lapidis hæmatitis eloti. P. XII. piperis grana sex: cadmiæ elotæ, myrrhæ, papaueris lacrymæ: singulorũ. P. XIII. croci P. XIIII gummi. P. XVIII. Quæ cum uino amineo conteruntur.

Liquidum Euelpidis collirium.

l Iquidum quoq; medicamentum ad idẽ componebat: in quo erant hæc. Eruginis. P. X. minij combusti, atramenti sutorij cinnamomi: singulorum. P. XIII. croci, nardi, papaueris lacrymæ: singulorum. P. XI. myrrhæ. P. XII. æris combusti. P. XIII. aeris ex odoribus. P. XIIII. piperis grana. XV. Hæc ex uino austero teruntur. Deinde cum passi tribus heminis decoquuntur. donec corpus unum sit. Idq; medicamentum uetustate efficacius fit.

De cauis oculorum ulceribus, & curationibus.

c Aua uero ulcera commodissime implent ex his quæ supra posita sunt, Sphærion, & id quod φιλαληθοῦς uocatur. Idem Sphærion uetustis ulceribus & uix ad cicatricem uenientibus optime succurrit.

Hermonis collirium.

e Est etiam collirium, quod cum ad plura ualeat: plurimum tamen proficere in his ulceribus uidetur. Refertur ad hermonem authorem: habet piperis longi. P. ℥IZ. albi. P. ℥V. cinnamomi: costi: singulorum. P. ℥I. atramenti sutorij: nardi, casiæ, castorei: singulorum. P. ℥II. gallæ. P. ℥V. myrrhæ, croci, thuris, lycij, cerussæ: singulorum. P. ℥VIII. papaueris, lacrymæ. P. ℥XII. aloes: æris combusti, cadmiæ singulorum. P. ℥XVI. acatiæ, stibis, gummi: singulorum. P. ℥XXV.

De cicatricibus oculorum: quæ ex ulceribus fictæ sunt: & quomodo curari debeant: & de Asclepia, et Canopite, & Pyxino collirijs.

f Actæ uero ex ulceribus cicatrices duobus uitijs periclitantur: ne aut cauæ, aut crassæ sint. Si cauæ sunt, potest eas implere id, quod sphærion uocari dixi, uel id, quod asclepias nominatur: habet papaueris lacrymæ P. ℥II. sagapeni, opopanacis: singulorum. P. ℥III. eruginis. P. ℥IIII. cumini. P. ℥VIII. piperis. P. ℥XII. cadmiæ elotæ: cerussæ: singulorum. P. ℥XVI. At si crassæ cicatrices sunt: extenuant uel Smilion, uel Canopite collirium: quod habet cinnamomi, acaciæ: singulorum. P. ℥I. Cadmiæ elotæ, croci, myrrhæ: papaueris lacrymæ: gummi: singulorum. P. ℥II. piperis albi, thuris, singulorum. P. ℥III. æris combusti. P. ℥VIIII. cum aqua pluuiali. uel Euelpidis Pyxinum: quod ex his constat. Salis fossilis. P. ℥IIII. ammoniaci: thymiamatis. P. ℥VIII. papaueris lacrymæ. P. ℥XII. cerussæ. P. ℥XV. piperis albi, croci siculi: singulorum. ℥XXXI. gummi. P. ℥XIII. cadmiæ elotæ. P. ℥VIIII. Maxime tollere cicatricem uidetur id quod habet gummi. P. ℥III. æruginis. P. ℥I. crocomagmatis. P. ℥IIII.

De alio genere inflammationis oculorum.

e Est etiam genus inflammationis: in qua, si cui tument ac distenduntur cum dolore oculi, sanguinem ex fronte emitti necessarium est: multaq; aqua calida caput, atq; oculos fouere: gargarizari ex lenticula, uel ex fica cremore: inungi acribus medicamentis, quæ supra compræhensa sunt: maximeq; eo quod sphærion nominatur, quod lapidem hæmatitem habet. Atq; alia quoq; utilia sunt, quæ ad extenuandam aspritudinem fiunt: de qua protinus dicam. Hanc autem inflämatio oculorum ferè sequitur: interdū maior,

interdum

interdum leuior, nonnunquam etiam ex aſpritudine lippitudo fit: deinde aſpritudinem ipſam auget, fitq; ea in alijs breuis, in alijs lõga, & quæ uix unquam finiatur. In hoc genere ualetudinis quidam craſſas, duraſq; palpebras & ficulneo folio, & aſperato ſpecillo, & interdum ſcalpello eradunt: uerſasq; quotidie medicamentis ſuffriant. Quæ neq; niſi in magna: uetuſtaq; aſpritudine, neque ſæpe facienda ſunt. Nam melius eodẽ, ratione uictus & idoneis medicamentis peruenitur. Ergo exercitationibus utemur, & balneo frequentiore, multaq; oculorum palpebras aqua calida fouebimus. Cibos autem ſumemus acres, & extenuantes.

Cæſarianum collirium.

a T medicamentum id quod cæſarianum uocatur, habet atramenti ſutorij. P. ℥I. myſi. P. ℥. piperis albi. P. ℥V. papaueris lacrymæ, gummi: ſingulorum. P. ℥II. cadmiæ lotæ P. ℥III. ſtibis. P. ℥VI. Satisq; conſtat hoc collirium aduerſus omne genus oculorum ualetudinis idoneum eſſe, excæptis his, quæ lenibus nutriuntur.

Hieracis collirium.

i D quoq;, quod Hieracis nominatur ad aſpritudinem poteſt. habet myrrhæ. P. ℥I. ammoniaci: thymiamatis. P. ℥II. æruginis raſæ. P. ℥IIII. cum aqua pluuiatili. Ad idem idoneũ eſt etiam id quod Canopite eſt: & id quod ſmilion uocatur, & id qđ pyxinum, et id quod Sphærion. Si compoſita medicamenta nõ adſint, felle caprino, uel quam optimo melle ſatis cõmode aſpritudo curatur.

De Xerophthalmia.

e St etiam genus aridæ lippitudinis: ξηροφθαλμίαν græci appellãt: neq; tument, neq; fluunt oculi, ſed rubent tantum, et cum dolore quodam graueſcunt, & noctu prægraui pituita inhæreſcunt, quantoq; minor generis huius impetus: tanto finis minus expeditus eſt. In hoc uitio multum ambulare, multum exerceri, lauari ſæpe, ibiq; deſudare, multaq; frictione uti neceſſarium eſt. cibi qui neq; implent, neq; nimium acres, apti ſunt: ſed inter hos medij. mane ubi concoxiſſe manifeſtum eſt, non alienum eſt ex ſinapi gargariZare: tum deinde caput, atq; os diutius defricare.

Rhinion collirium.

Collirium uero aptissimum est, quod Rhinion uocatur. habet myrrhæ. P. ℵI. papaueris lacrymæ: acaciæ succi, pipis, gummi: singulorum. P. ℵI. lapidis hæmatitis: lapidis phrygij, lycij, lapidis scissilis singulorum. P. ℵII. æris combusti. P. ℵIIII. ac pyxinum quoq; eodem accommodatum est.

Ad oculos scabros colliria.

I uero scabri oculi sunt, quod maxime in angulis esse consueuit, potest prodesse Rhinion id, quod supra positum est: potest similiter prodesse id, quod habet æruginis rasæ: piperis longi, papaueris lacrymæ: singulorum. P. ℵII. piperis albi, gummi, singulorum. P. ℵIIII. cadmiæ elotæ, cæruſsæ, singulorum. P. ℵVI. nullum tamen melius est quàm Euelpidis quod βασιλικὸν nominabat. habet papaueris lacrymæ, cæruſsæ, lapidis asij, singulorum. P. ℵII. gummi. P. ℵXIII. piperis albi. P. ℵIIII. croci. P. ℵVI. psoricæ. P. ℵXIII. Nulla autem per se materia est: quæ psoricum nominetur: sed chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto simul conteruntur, idq; in uas fictile additum, et contectũ ficulneis foliis sub terra reponitur: sublatumq; post dies uiginti rursus teritur, & sic appellatur. Verũ in basilico quoq; collirio conuenit ad omnes affectus oculorum id esse idoneum: qui non leuibus medicamentis curantur. Vbi non sunt autem medicamenta composita, scabros angulos leuant, et mel, et uinum. sucurritq;, & his, & aridæ lippitudini si quis panem ex uino subactum super oculum imponit. nam cum ferè sit humor aliquis, qui modo ipsum oculum, modo angulos aut palpebras exasperat, sic et si quid prodit humoris: extrahitur, & si quid iuxta est, repellitur.

Ad cæligationem oculorum, quæ propter lippitudinem oritur remedia & colliria.

Caligare uero oculi nonnunquam ex lippitudine, nonnunq; etiam sine hac propter senectutem, imbecillitatem'ue aliã consuerunt: si ex reliquijs lippitudinis id uitiũ est, adiuuat collirium, quod asclepias nominatur, adiuuat id quod ex crocomagmate fit.

Διὰ πρόιου collirium.

Proprie etiam ad id componitur: quod διὰ πρόιου uocant. habet piperis. P. ℵI. croci cilicis, papaueris lacrymæ, cæruſsæ, singulorum. P. ℵII. psoricæ, gummi singulorum. P. ℵIIII.

Ad caligationem oculorum, quæ propter senectutem, aut aliam imbecillitatem fit.

a Si ex senectute, aliaue imbecillitate id est, recte inungi potest, & melle quàm optimo, et cyprino, et oleo uetere. Cõmodissimum tamen est balsami partem unam: & olei ueteris, aut cyprini partes duas, mellis quàm acerrimi partes tres miscere. Vtilia quoq; huic medicamenta sunt, quæ ad caliginẽ proxime, quæq; ad extenuandas cicatrices supra comprehensa sunt. Cuicunq; uero oculi caligabunt: huic opus erit multa ambulatione atq; exercitatione, frequenti balneo, ubi totum quidem corpus perfricandum est: præcipue tamen caput, & quidem irino donec insudet: uelandumq; postea: nec detegendum antequam sudor, & calor domi conquierint. tum cibis utendum acribus & extenuantibus, interpositisq; aliquibus diebus ex sinapi gargarizandum.

De suffusione oculorum.

f Vffusio quoq;, quam græci ὑπόχυσιν nominant: interdum oculi potentiæ, qua cernit, se opponit. Quod si inueterauerit, manu curandum est. Inter initia nonnunquam etiam certis obseruationibus discutitur. sanguinem ex frõte uel naribus mittere, in temporibus uenas adurere: gargarizando pituitam euocare: suffumigare oculos acribus medicamentis, inungere expedit. uictus optimus est qui pituitam extenuat.

De resolutione oculorum, quæ paralysis dicitur.

a Cne resolutio quidẽ oculorum: quàm παράλυσιν græci nominant, alio uictus modo, uel aliis medicamentis curãda est. Exposuisse tantum genus uitij satis est. Igitur interdum euenit modo in altero oculo, modo in utroq;, aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitiali, aut ex distentione neruorum, qua uehementer oculus ipse concussus est, ut his neq; quoquam intendi possit, nec omnino consistat, sed huc illuc'ue sine ratione moueatur, ideoq; ne conspectum quidem rerum præstet.

De mydriasi oculorum.

n On multũ ab hoc malo distat id, quod μυδρίασιν græci uocant. Pupilla effunditur, & dilatatur, aciesq; eius hebescit, ac penè difficillime genus id imbecillitatis elicitur. ĩ utraq; uero id est, et paralysi, & mydriasi pugnandũ est. Eadẽ cõia, quæ in caligine oculorũ præcepta sunt, paucis tantũ mutatis: sic quidem ad caput

irino interdum æetum, interdum nitrum adijciendum est: melle inũ gi satis est. quidam in posteriore uitio calidis aquis usi, releuatiq;. quidam sine ulla manifesta causa subito obcæcati sunt. ex quibus nõnulli cum aliquandiu nihil uidissent, repentina profusione alui, lumẽ receperunt: quo minus alienum uidetur, ex recenti re & interposito tempore medicamentis quoq; moliri deiectiones: quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant.

De imbecillitate oculorum.

PRæter hæc imbecillitas oculorum est: ex qua quidam interdiu satis, noctu nihil cernunt: quod in fœminam bene respõdentibus menstruis non cadit: sed sic laborãtes inungi oportet humore iocineris maxime hircini: si minus, caprini, ubi ad assum coquitur, excepto: atq; edi quoq; ipsum iecur debet. Licet tamen etiam hijsdem medicamentis non inutiliter uti, quæ uel cicatrices, uel asperitudinem extenuant: quidam contrito semine portulacæ mel adijciunt eatenus ne id ex specillo desillet: eoq; inungunt. Exercitationibus, balneo, frictionibus, gargarizationibus ijsdem his quoq; utendum est.

Ad oculos qui extrinsecus offenduntur: cum sanguine suffusi sunt.

THæc quidem in ipsis corporibus oriuntur. Extrinsecus uero interdum si ictus oculum lædit, ut sanguis in eo suffundatur: nihil commodius est: quàm sanguine uel columbæ, uel palumbi, uel hirundinis inungere: neq; id sine causa fit: cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeq; hirundinis. Vnde etiam locus fabulæ factus est, aut per parẽtes, aut id herba chelidonio restitui: quod per se sanescit: eorum ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissime tuetur, hoc ordine, ut sit hirũdinis optimus, deinde palumbi, minime efficax columbæ & illi ipsi & nobis. Supra percussum uero oculum ad inflammationem leniendam non est alienum imponere etiam cataplasmata: sed ammoniacus, uel quilibet alius quàm optimus teri debet sic, ut ei paulatim oleum adijciatur, donec crassitudo strigmenti fiat. Id deinde miscendum est cum hordeacea farina: quæ ex mulso decocta sit. Facile autem recognitis oĩbus, quæ media quoq; prodiderunt: apparere cuilibet potest uix ullum ex his, quæ supra comprehẽsa sunt: oculi uitium esse, quod non simplicibus quoq;, & promptis remedijs submoueri possit:

De aurium morbis, & curationibus. Cap. VII.

Actenus in oculis ea reperiũtur, in quibus medicamẽta plu
h rimum possint: ideoq; ad aures transeundum est, quarum usum proximum à luminibus natura nobis dedit: sed in his aliquanto maius periculum est: nam uitia oculorũ intra ipsos nocet. Aurium inflãmationes doloresq;, interdum etiam ad dementiã, mortemq; præcipitant: quo magis inter initia protinus succurrendum est: ne maiori periculo locus sit. Ergo ubi primũ dolorem aliquis sensit: abstinere, & continere se debet. Postero die, si uehemẽtius malum est, caput tondere, idq; irino unguento calido perungere, & operire: at magnus cum febre, uigiliaq; dolor exigit, ut sanguis quoq; mittatur. si id aliquæ causæ prohibent, aluus soluenda est. Cataplasmata quoq; calida subinde mutata proficiunt, siue fœni græci, siue lini, siue alia farina ex mulso decocta est. recte etiam subinde admouentur spõgiæ ex aqua calida expressæ. tum leuato dolore ceratum circundari debet ex irino, aut cyprino factum. In quibusdam tamen melius, quod ex rosa factum est, proficit. si uehemens inflãmatio somnum ex toto prohibet, adijci cataplasmata debent papaueris cortices fricti atq; contriti sic, ut ex his pars dimidia sit, eaq; tũ simul ex passo mixto decoquatur. In aurẽ uero infundere aliquod medicamẽtum oportet, quod semper ante tepefieri conuenit: commodissimeq; per strigilem instillatur. ubi auris repleta est: super lana mollis addenda est, quæ humorẽ intus contineat. & hæc quidem cõmunia sunt. Medicamentum uero est & rosæ, & radicum harundinum succus, & oleum in quo lumbrici cocti sunt, et humor ex amaris nucibus, aut ex nucleo mali ꝑsici expressus. composita uero ad inflammationem, dolorem q; leniẽdum hæc ferè sunt: castorei, papaueris lacrymæ pares portiones conterũtur: deinde adijcitur his passum uel papaueris lacrymæ, croci, myrrhæ par modus sic teritur, ut inuicem modo rosa, modo passum instilletur, uel id, quod amarum in ægyptia faba est conteritu, rrosa adiecta: quibus myrrhæ quoq; paulum à quibusdam miscetur, uel papaueris lacrymæ, aut thus cum muliebri lacte, uel amararum nucum cum rosæ succo, uel castorei, myrrhæ, papaueris lacrymæ pares portiones cum passo: uel croci. P. ℈I. myrrhæ, aluminis scissilis, singulorũ P. ℈Z. ꝗbus tum teruntur, paulatim miscentur passi cyathi tres, mellis minus cyatho: idq; ex primis medicamentis est: uel papaueris lacryma ex aceto. Licet etiam compositione uti Themisonis: quæ habet castorei opopanacis: papaueris lachrymæ ex aceto, singulorũ. P. ℈II. spumæ lycij. P. ℈IIII. quæ contrita passo excipiuntur donec cerati

crassitudinem habeant: atq; ita reponuntur. ubi usus requiritur, rursus idem medicamentum adiecto passo, specillo teritur. Illud perpetuũ est, quotienscunq; crassius medicamentum est, quàm ut in aurem instillari possit, adijciendum eum esse humorem, ex quo id componi debet: donec satis liquidum sit. si uero pus quoq; aures habent, recte lycium per se infunditur, aut irinum unguentum, aut porri succus cum mulle, aut centaureæ succus cum passo, aut dulcis punici mali succus in ipsius corticẽ tepefactus, adiecta myrrhæ exigua parte. Recte etiam miscentur myrrhæ, quam stacten cognominant. P. ℈I. croci tantundem, nucis amaræ. ℈XV. mellis sesquicyathus, quæ contrita, cum utendum est, in corticẽ punici mali tepefiant. ea quoq; medicamenta. quæ oris exulcerati causa componuntur, æq; ulcera aurium sanant: quæ si uetustiora sunt, & multa sanies fluit: apta compositio est, quæ ad auctorem Erasistratum refertur: piperis. P. ℈I. croci. P. ℈I. myrrhæ, myri cocti, singulorum. P. ℈II. æris combusti. P. ℈II. hæc ex uino teruntur: deinde ubi inaruerunt, adijcuntur passi heminæ tres, & simul coquuntur: cum utendum est, adijcitur his mel, & uinum. Est etiam Ptolemæi chirurgi medicamentum, quod habet lentisci. P. ℈I. gallæ. P. ℈I. omphacij. P. ℈I. succum punici mali. Est menophili ualidum admodum, quod ex his constat: piperis longi. P. ℈I. castorei. P. ℈II. myrrhæ, croci, papaueris lacrymæ, nardi syriaci, thuris, malicorij, ex ægyptia faba partis interioris, nucũ amararum, mellis quàm optimi, singulorum. P. ℈IIII. quibus cum teruntur, adijcitur acetum quàm acerrimum, donec crassitudo in his passi fiat. Est Cratonis, cinnamomi, casiæ, singulorum. P. ℈I. lycij, nardi, myrrhæ, singulorum. P. ℈I. aloes. P. ℈II. mellis cyathi tres, uini sextarius, ex quibus uinum cum lycio decoquitur: deinde his alia miscentur: at si multum puris, malus q; odor est, æruginis rasæ, thuris, singulorum. P. ℈II. mellis cyathi duo, aceti quattuor simul incoquuntur. ubi utendum est, dulce uinum miscetur, aut aluminis scissilis, papaueris lacrymæ, acaciæ sicci par pondus miscetur: his q; adijcitur hyoscyami succi dimidio minor quàm unius ex superioribus portio: eaq; trita ex uino diluuntur. per se quoq; hyoscyami succus satis proficit. Commune uero auxilium aduersus omnes aurium casus: iamq; usu comprobatum Asclepiades composuit. In eo sunt cinnamomi, casiæ, singulorũ. P. ℈I. flores iunci rotundi, castorei, albi piperis longi, amomi, myrobalani, singulorum scrupuli duo, thuris masculi, nardi syriaci, myrrhæ pinguis, croci, spumæ nitri, singulorum. P. ℈II. quæ separatim contrita, rursus mixta ex aceto conteruntur: atq; ita condita, ubi utendum est, aceto diluuntur. eodem modo cõmune auxilium auribus laborãtibus est. Polybi sphragis ex dulci ui-

no liquata: quæ compositio priore libello continetur. quod si & sanies profluit, & tumor est, non alienum est, mixto uino per oricularium clysterem eluere: & tum infundere uinum austerum cum rosa mixtum: cui spodij paulum sit adiectum, aut lycium cum lacte, aut herbæ sanguinalis sucum cum rosa, aut mali punicæ sucum cum exigua parte myrrhæ: si sordida quoq; ulcera sunt, melius mulso eluuntur: & tum aliquod ex his quæ supra scripta sunt, quod mel habeat, infunditur: si magis pus profluit, & caput utiq; tondendum est, et multa calida aqua perfundendum, & gargarizandum, & usq; ad lassitudinem ambulandum, et cibo modico utendum est. si cruor quoq; ex ulceribus apparuit, lycium cum lacte debet infundi, uel aqua, in qua rosa decocta sit, succo aut herbæ sanguinalis, aut acaciæ adiecto. quod si super ulcera caro increuit, eaq; malo odoris sanguine fundit, aqua tepida elui debet: tum infundi id, quod ex thure, & ærugine, & aceto, & melle fit: aut mel cum ærugine incoctum: squama quoq; æris cum sandaraca contrita per fistulam recte instillatur.

Aduersus aurium uermes.

Bi uero uermes orti sunt, si iuxta sunt, protrahendi oricula-
u rio specillo sunt: si longius, medicamentis enecandi: cauendumq;, ne postea nascantur. ad utrunq; proficit album uetratrum cum aceto contritum: flui quoq; aurem oportet uino, in quo marrubium decoctum sit. sic emortui uermes in primam auris partem prouocabuntur: unde facillime educi possunt.

Ad compressa aurium foramina.

In foramen auris cõpressum est, & intus crassa sanies sub-
ſ est, mel quàm optimum addẽdum est: si id parum proficit, mellis cyatho & dimidio, ærugnis rasæ. P. ℥II. adijciendũ est: incoquendumq;, & eo utendum. Iris quoq; cum melle idem proficit. Item mellis, & rosæ scrupuli duo. Item galbani. P. ℥II. myrrhæ cum melle, & fellis taurini, singulorum. P. ℥II. uini quantum satis est ad myrrham diluendam.

Ad grauem auditum.

Bi uero grauius aliquis audire cœpit, quod maxime post
u longos capitis dolores euenire consueuit: in primis aurem ipsam considerare oportet. Apparebit enim aut crusta qualis super ulcera innascatur, aut sordium coitus: si crusta est, infundendum est aut oleum calidum, aut cum melle ærugo, uel porri succus, aut cum mulso nitri paulum: atq; ubi crusta à corpore iam recedit,

eluenda auris aqua tepida est: quo facilius ea per se diducta, oriculario specillo protrahatur. si sordes æque molles sunt, eodem specillo eximendæ sunt. at si duræ sunt: acetum, & cum eo nitri paululum conijcĕdum est. Cumq; emollitæ sunt, eodem modo elui aurem, purgariq; oportet. quod si capitis grauitas manet: attondendum idem, & leniter, sed diu perfricādum est, adiecto uel irino, uel laureo oleo sic, ut utrilibet paulum aceti misceatur: tum diu ambulandum, leniterq; post unctionem aqua calida caput fouendū: Cibisq; utendum ex imbecillissima & media materia, magisq; assumendæ dilutæ potiones: nonnunq; gargarizandum est. Infundendum autem in aurem castoreum cum aceto, & laureo oleo, & succo radiculæ corticis: aut cucumeris agrestis succus adiectis contritis rosæ foliis: immaturæ quoq; uuæ succus cum rosa instillatus aduersus sordiditatem satis proficit.

Ad sonitum aurium intra se ipsas.

Liud uitij genus est: ubi aures intra seipsas sonant: atq; hoc
a quoq; fit, ne externum sonum accipiant: leuissimum est, ubi id ex grauedine est. peius: ubi ex morbis, capitis' ue longis doloribus incidit. Pessimum: ubi magnis morbis uenientibus, maximeq; comitiali: prouenit. Si ex grauedine est: purgare aurem oportet, et spiritum continere, donec inde humor aliquis expumet: si ex morbo uel capitis dolore, quod ad exercitationē, frictionem, perfusionem, gargarizationemq; pertinet, eadem facienda sunt: cibis nō utendum nisi extenuantibus: in aurem dandus radiculæ succus cum rosa, uel cum succo radicis ex cucumere agresti, uel castoreum ex aceto et laureo oleo. uel atrum quoq; cum aceto conteritur: deinde melle cocto excipitur, & inde collirium factum in aurem demittitur: si sine his cepit, ideoq; nouo metu terret, in aurem dari debet castoreum cum aceto uel irino, uel laureo oleo, aut huic mixtum castoreū cum succo nucum amararum, aut myrrha & nitrum, cum rosa et aceto. Plus tamen in hoc quoq; proficit uictus ratio: eademq; facienda sunt: quæ supra comprehendi: cum maiore quoq; diligentia, & præterea, donec his sonus finiatur, à uino abstinendum. quod si simul & sonus & inflammatio, laureum oleum conicasse abunde est, aut id quod ex amaris nucibus exprimitur: quibus quidam uel castoreum, uel myrrham miscent.

Ad ea, quæ in aurem inciderunt extrahenda.

S Olet etiam interdum in aurem aliquid incidere, ut calculus, aliquod'ue animal. Si pulex intus est: compellendum eò lanæ paulum est, quo ipse is subit, & simul extrahitur: si non est secutus, aliud'ue

aliud'ue animal eſt,ſpecillum lana inuolutum in reſinam quam glutinoſiſſimam,maximéq; terebinthinam demittendum, idq; in aurem conijciẽdum,ibiq; uertendum eſt. Vtiq; enim comprehendet & eximet: ſin aliquid examine eſt:ſpecillo oriculario protrahẽdum eſt,aut hamulo retuſo,paulum recuruato: ſi iſta nihil proficiunt,poteſt eodem modo reſina protrahi:ſternutamenta quoq; admota id commode elidunt,aut oricularioclyſtere aqua uehementer intus compulſa:tabula quoq; collocatur media inhærens capitibus utrinq; pendentibus, ſuperq; eam homo deligatur in id latus uerſus,cuius auris eo modo laborat ſic,ut extra tabulam emineat. Tum malleo caput tabulæ, qđ à pedibus eſt,feritur:atq; ita concuſſa aure,id quod ineſt:excidit.

De narium morbis,& curationibus. Cap. VIII.

Nares uero intus exulceratas fouere oportet uapore aquæ calidæ,ideſt ſpongia expreſſa atq; admota: fit & ſubiecto uaſe oris anguſti,calida aqua repleto. Poſt id fomentum illinenda ulcera ſunt,aut plumbi recremẽto,aut ceruſſa,aut argenti ſpumam cum quolibet horum aliquis conterit: eiq;,dum teritur inuicem uinum & oleum myrteum adijcit,donec mellis craſſitudinem fecerit. ſi autem ea ulcera carcinares ſunt,pluresq; cruſtas, & odorem fœdum habent,quod genus græci ὀζαίναν appellant:ſciri quidem debet,uix ei malo poſſe ſuccurri. Nihilominus tamen hæc tentari poſſunt,ut caput ad cutem tondeatur,aſſidueq; uehementer perfricetur: multa calida aqua perfundatur:multa ei deambulatio ſit:cibus modicus:neq; acer,neq; ualentiſſimus:tum in narem ipſam mel cum exiguo modo reſinæ terebinthinæ conijciatur:quod ſpecillo quoq; inuoluta lana fit,attrahaturq; ſpiritu is ſuccus,donec in ore guſtus eius ſentiatur: ſub his enim cruſtæ reſoluuntur,quæ tum per ſternutamenta elidi debent:puris ulceribus uapor aquæ calidæ ſubijciendus eſt: deinde adhibendum,aut lycium ex uino dilutum,aut amurca,aut omphacium,aut mentæ,aut marrubij ſuccus,aut atramentum ſutorium,quod candens factum, deinde contritum ſit,aut interior ſcyllæ pars contrita ſic,ut horum cuilibet mel adijciatur: cuius cæteris admodũ exigua pars eſſe debet:in atramento ſutorio tanta,ut ea mixtura liquida fiat,cum ſcylla utiq; pars maior:inuoluendumq; lana ſpecillum eſt, & in eo medicamento intinguendum,coq; ulcera implenda ſunt:rurſusq; linamentum inuolutum,& oblongum eodem medicamento illinendum,demittendumq; in narem eſt, & ab inferiore parte leniter deligandum:idq; per hyemem & uer bis die,per æſtatem & autu-

mnum,ter die fieri debet, interdum uero etiam in naribus cæruncu læ quædam similes muliebribus mammis nascuntur, hæq; imis partibus,quæ cærnosissimæ sunt inhærent. Has curare oportet medicamentis adurentibus:sub quibus ex toto consumuntur. Polypus uero est cæruncula modo alba,modo subrubra,quæ narium ossi inhæret,& modo ad labra pendens narem implet,modo retro per id foramen, quo spiritus à naribus ad fauces descendit,adeo increscit, uti post uuã conspicia possit,strangulatq; hominem maxime austro aut euro flante: ferèq; mollis est,raro dura,eaq; magis spiritum impedit,& nares dilatat: quæ ferè καρυινῶδες est:itaq; attingi non debet. illud aliud genus,ferè quidem ferro curatur,interdum tamen inarescit: si addita in narem per linamentum,aut peniellum ea compositio est, quæ habet minij sinopicã,chalcitis,calcis,sandaracæ,singulorum.P.X I.atramenti sutorij.P.XII.

De dentium dolore,& curationibus. Cap.IX.

IN dentium autem dolore,qui ipse quoq; maximis tormentis annumerari potest,uinum ex toto circumcidendum est.cibo quoq; primo abstinendum,deinde eo modico,molliq; utẽdum,ne mandentis dentes irritet:tum extrinsecus admouendus per spongiam uapor aquæ calidæ,imponendumq; ceratum ex cyprino, aut irino factum,lanaq; id comprehendẽdũ,caputq; uelandum est. quod si grauior is dolor est:utiliter & aluus ducitur,& calida cataplasmata super maxillas injciuntur,& ore humor calidus cum medicamentis aliquibus continetur,sæpiusq; mutatur:cuius rei causa & quinq; folij radix in uino mixto coquitur,& hyoscyami radix,uel in posca,uel in uino mixto coquitur sic, ut paulum his salis adijciatur,& papaueris non nimium aridi cortices,& mandragoræ radix eodem modo.sed in his tribus utiq; uitandum est,ne quod austum erit,deuoretur:ex populo quoq; alba cortex radicis in hunc usum in uino mixto recte coquitur,& in aceto cornu ceruinum rasum, et nepeta cum teda pingui:ac ficus item pinguis,uel in mulso,uel in aceto, & melle:ex quibus cum ficus decocta est,is humor percolatur. Specillum quoq; lana inuolutum in calidum oleũ demittitur, eoq; ipso dens fouetur. quinetiam quædam quasi cataplasmata in dentem ipsum illinuntur:in quem usum ex malo punico acido,atq; arido malicorij pars interior cum pari portione, & gallæ & pinei cortices conteritur,miscenturq; his minium,eaq; contrita aqua pluuiatili coguntur,aut panacis,papaueris lacrymæ,peucedani,uuæ taminiæ sine seminibus

pares portiones conteruntur, aut galbani partes tres, papaueris lacrymæ pars quarta. Quicquid dentibus admotum est, nihilo minus supra maxillam ceratum, quale supra posui: esse debet: lana obtectum: quidam etiam myrrhæ, cardamomi, singulorum. P. ℋI. *croci, pyretri: ficorum partes: singulorum.* P. ℋIIII. *Sinapis.* P. ℋVIII. *contrita linteolo illinunt, imponuntq; in humero partis eius, qua dens dolet: si is superior est, à scapulis: si inferior, à pectore: idq; dolorem leuat: & cum leuauit, protinus submouendum est: si uero exesus est dens, festinare ad eximendum eum, nisi res cogit, non est necesse: sed cum omnibus fomentis, quæ supra posita sunt, adijciendæ quædam ualentiores compositiones sunt, quæ dolorem leuant: quales hæ sunt. habet autem papaueris lacrymæ.* P. ℋI. *piperis* P. ℋII. *psoreos.* P. ℋX. *quæ contrita galbano excipiuntur, idq; circundatur: aut* Menemachi *maxime ad maxillares dentes: in qua sunt croci.* P. ℋI. *cardamomi, thuris, fuligins: ficorum partes, pyretri, singulorum.* P. ℋIIII. *sinapis.* P. ℋVIII. *Quidam autem immiscent pyretri, piperis, elaterij, singulorum.* P. ℋI. *aluminis scissilis: papaueris lacrymæ, uuæ taminiæ, sulphuris ignem non experti, bituminis, lauri baccarum, sinapis, singulorum.* P. ℋII. *Quod si dolor eximi eum cogit, & piperis semen corticæ liberatum, & eodem modo bacca hederæ coniecta in id foramen, dentem findit, isq; forte stans excidet: & plani piscis quàm pastinacam nostri, πουρῶνα græci uocant, aculeus torretur: deinde conteritur, resinaq; excipitur, quæ denti circundata hunc soluit: & alumen scissile in id foramen coniectum dentem citat: sed id tamen inuolutum in lanula demitti commodius est, quia sic dente seruato dolorem leuat. Hæc à medicis accepta sunt: sed agrestium experimento cognitum est, cum dens dolet, herbam mentastrum cum suis radicibus uelli debere, & in peluem conijci, supraq; aquam infundi, collocariq; iuxta sedentem hominem undiq; ueste contectum: tum in peluem candentes silices demitti sic, ut aqua tegantur, hominemq; eum hiante ore uaporem excipere, ut supra dictum est undique inclusum. nam & sudor plurimus sequitur, & per os continens pituita defluit, idq; sæpe longiorem, sæpe annuam ualetudinem bonam præstat.*

De *tonsillis, & earum cura.* Cap. X.

SI uero tonsillæ sine exulceratione per inflammationem intumuerunt, caput uelandum est extrinsecus: is locus uapore calido fouendus, multa ambulatione utendum, caput in lecto sublime

habendum,gargarizandumq; est ex reprimentibus. radix quoq; ea: quam dulcem appellant contusa & in passo, muiso'ue decocta idem præstat. leniterq; quibusdam medicamentis eas illini non alienũ est: quæ hoc modo fiunt. ex malo punico dulci succus exprimitur,& eius sextarius in leni igne coquitur,donec ei mellis crassitudo sit:tum croci,myrrhæ,aluminis scissilis,singulorum. P.ℋII. per se conteruntur, paulatimq; his adijciuntur uini lenis cyathi duo,mellis unus:deinde priori succo ista miscentur,& rursus leniter incoquuntur:aut eiusdẽ succi sixtarius eodem modo coquitur,atq; eadem ratione trita ei adijciuntur hæc nardi.P.ℋV.omphacij.P.ℋI.cinnamomi,myrrhæ,casiæ, singulorum.P.ℋI.eadem autem hæc & auribus & naribus purulẽtis accommodata sunt.Cibus quoq; in hac ualetudine lenis esse debet ne exasperet,quod si tanta inflammatio est,ut spiritum impediat,in lecto conquiescendum,à cibo abstinendum,neq; assumendum quicquam præter aquam calidam est:aluus quoq; ducenda est: gargarizandum ex fico & mulso:illinẽdum mel cum omphacio: intrinsecus admouẽdus,sed aliquanto diutius uapor aquæ calidæ,donec ea suppurent,et per se aperiantur:si pure substante non rumpuntur hi tumores,incidendi sunt:deinde ex mulso calido gargarizandum ex fico:at si modicus quidem tumor & exulceratio est,furfurum cremori ad gargarizandum paulum mellis adijciendum est:illinendaq; ulcera hoc medicamento.passi quamdulcissimi tres heminæ ad unã coquuntur: tum adijcitur thuris.P.ℋI.croci,myrrhæ:singulorum.P.ℋI.leniterq; oia rursus feruescunt. ubi pura ulcera sunt, eodem furfurum cremore, uel lacte gergarizandum est.atq; hic quoq; cibis lenibus opus est:quibus adijci dulce uinum potest.

De oris ulceribus,& curationibus,& quæ antheræ sint.Cap:XI.

Ulcera autem oris,si cum inflammatione sunt, & parum pura ac rubicunda sunt:optime his medicamentis curantur, quæ supra posita ex malis punicis fiunt:continendusq; sæpe ore reprimens cremor,cui paulum mellis sit adiectum: utendum ambulationibus,et non acri cibo. simulatq; uero pura ulcera esse cœperunt,lenis humor,interdum etiam quàm optima aqua ore continenda est.prodestq; assumptum pyrum mitium, pleniorq; cibus , dum acribus uacet.inspergiq; ulcera debent alumine scissili, cui dimidio plus gallæ immaturæ sit adiectum . si iam crustas habent, quales in adustis esse consuerunt , adhibendæ sunt hæ compositiones , quas græci ἀνθηρὰς nominant . Iunci quadrati , myrrhæ , sanda-

*ſandaracæ,ſingulorum.*P.℥IIII.*aluminis pares portiones: aut croci, myrrhæ,ſingulorum.*P.℥II.*iridis,aluminis, ſcīſſilis,ſandaracæ:ſingulorum.*P.℥IIII.*iunci quadrati.*P.℥VIII.*aut gallæ,myrrhæ: ſingulorum* P.℥II.*aluminis,ſcīſſilis.*P.℥II.*roſæ ſoliorum.*P.℥IIII.*quidam autem croci.* P.℥.*aluminis,ſcīſſilis,myrrhæ: ſingulorum.*P.℥I.*ſandaracæ.*P.℥II.*iunci quadrati.*P.℥IIII.*miſcent.* Priora arida *inſpergūtur: hoc cum melle illinitur neq; ulceribus tantum, ſed etiā tonſillis.* Verū *ea longe periculoſiſſima ulcera ſunt, quas* ἄφθας *græci appellant, ſed in pueris. hos enim ſæpe conſumunt: in uiris et mulieribus idem periculum non eſt.* Hæc *ulcera à gingiuis incipiunt, deinde palatum,totumq; os occupant: tum ad uuā, fauceſq; deſcendūt. quibus obſeſſis non facile fit,ut puer conualeſcat. ac miſerius etiam eſt: ſi lactans adhuc infans eſt: quo minus imperari remedium aliquod poteſt: ſed in primis nutrix cogenda eſt exerceri ambulationibus, hisq; operibus, quæ ſuperiores partes mouēt: mittenda in balneum, iubendáq; ibi calida aqua mammas perfundere: tum alenda cibis lenibus, & his qui facile non corrumpuntur.* Potiones, *ſi febricitat puer, aquæ: ſi ſine febre eſt: uini diluti.* Ac *ſi aluus nutrici ſubſtitit: ducenda eſt.* Si *pituita eius in os coit, uomere debet.* Tum *ipſa ulcera pungenda ſunt melle, cui rhus: quem ſyriacum uocant, aut amaræ nuces adiectæ ſunt, uel mixtis inter ſe roſæ foliis aridis, pineis nucleis, mentæ colliculo, melle: uel eo medicamento, quod ex moris fit: quorum ſuccus eodem modo quo punicī mali ad mellis craſſitudinem coquitur: eademq; ratione ei crocum, myrrha, alumen, uinum, mel miſcetur: Neq; quicquam dandum, ad quod humor euocari poſſit.* Si *uero iam firmior puer eſt: gargarizare debet his ferè, quæ ſupra comprehenſa ſunt. at ſi lenia medicamenta in eo parum proficiunt: adhibenda ſunt ea, quæ adurēdo cruſtas ulceribus inducant: quale eſt ſcīſſile, alumen, uel chalcitis, uel atramentum ſutorium. prodeſt etiam fames & abſtinentia quanta maxime imperari poteſt.* Cibus *debet eſſe lenis.* Ad *purganda tamen ulcera interdum cāſeus ex melle rectè datur.*

De *ginguarum ulceribus.* Cap. XII.

Ingiuæ *quoq; ulcera non alijs medicamentis egent, quàm*
g *quæ prima parte ſuperioris capitis expoſita ſunt: ſed quæ in latere eius naſcuntur: diutiſſime durant.* Videndumq; *eſt num contra dens aliquis acutior ſit, qui ſaneſcere ſæpe ulcus eo loco non ſinit: ideoq; limandus eſt. ſolent etiam interdum iuxta dentes in ginguis tubercula quædam oriri dolentia,* παροδόντιδας *græci*

appellant. hæc initio leniter ſale contrito perfricare oportet, aut inter ſe mixtis ſale foſſili, combuſto cupreſſo, nepeta, deinde eluere os cremore lenticulæ, & inter hæc hiare: donec pituitæ ſatis profluat. In maiore uero inflammatione ijſdem medicamentis utendum eſt: quæ ad ulcera oris ſupra poſita ſunt, & mollis linamenti paulum inuoluendum aliqua compoſitione ex his, quas ἀνθηρὰς uocari dixi, demittendumq; id inter dentem, & gingiuam: quod ſi durior erit, & id prohibebit, extrinſecus admouendus erit ſpongiæ uapor calidus, imponendumq; ceratũ. Si ſuppuratio ſe oſtendet: diutius eo uapore utẽdum erit, & continendum ore calidum muſſum, in quo ficus decocta ſit: Itemq; ſubcrudum incidendum, ne ſi diutius ibi pus permanſerit: os lædat. quod ſi maior is tumor eſt, commodius totus excidituꝛ, ſic, ut ex utraq; parte dens liberetur. Pure exempto, ſi leuis plaga eſt, ſatis eſt ore calidam aquam continere, & extrinſecus fouere eodem uapore: ſi maior eſt, lenticulæ cremore: uti hiſdem medicamentis, quibus cætera ulcera oris curantur: alia quoq; ulcera in gingiuis plerunq; oriuntur: quibus eadem quæ in reliquo ore ſuccurrunt. maxime tamen mandere liguſtrum oportet, ſuccumq; eum ore continere. Fit etiam interdum, ut ex gingiuæ ulcere, ſiue παροδόντις fuit, ſiue non fuit, diutius pus feratur: quod aut dẽte corrupto, aut fracto, uel aliter uiciato oſſe, maximeq; id per fiſtulam uenire cõſueuit. ubi inuenit, locus aperiendus, dens eximendus, teſta oſſis, ſi qua exciſſit recidenda eſt: ſi quid uicioſi eſt, radendum. poſt quæ quid fieri debeat, ſupra in aliorum ulcerum curatione comprehenſum eſt: ſi uero à dẽtibus gingiuæ recedunt, eædem ἀνθηραὶ ſuccurrunt. Vtile eſt etiam pira, aut mala non permatura mandere, & ore eum humorem continere. Idemq; præſtare non acre acetum in ore retentum poteſt.

De uuæ morbo & curatione. Cap. XIIII.

Ve uehemens inflammatio terrere quoq; debet: itaq; in hac & abſtinentia neceſſaria eſt, & ſanguis recte mittitur: & ſi id aliqua res prohibet, aluus utiliter ducitur, caputq; ſuper hæc uelandum, & ſublimius habendum eſt: tum aqua gargariZandum, in qua ſimul rubus, & lenticula decocta ſit. Illinenda autem ipſa uua uel omphacio, uel galla, uel alumine ſcißili ſic, ut cuilibet eorum mel adijciatur. Eſt etiã medicamentum huic aptum, quod Andronium appellatur. conſtat ex his: alumine ſcißili: ſquama æris rubri: atramento ſutorio, galla, myrrha, myſi: quæ p ſe contrita, mixtaq; rurſus paulatim adiecto uino auſtero teruntur, donec is mellis craſſi

tudo sit:ubi horum aliquo illita una est:chelidoniæ quoq; succo per cochlear illita una maxime prodest. Ferè multa pituita decurrit, cuiq; ea quieuit,ex uino calido gargarizandum: quod si minor in ea inflammatio:laser terere:eiq; adjcere frigidam aquam satis est, eamq; aquam cochleario excæptam ipsi unæ subijcere, ac mediocriter eam tumentem aqua quoq; frigida eodem modo subiecta reprimit.Ex eadem autem aqua gargarizandum quoq; est, quæ uel cum laser,uel sine eo hac curatione unæ subiecta est.

De cancro oris. Cap. XV.

Iquando autem ulcera oris cancer inuasit, primum considerandũ est,num malus corporis habitus sit,eiq; occurrẽdum. deinde ipsa ulcera curanda.quod si in summa parte id uicium est:satis proficit ἀνθηρᾶ humido ulceri arida insperſa, siccior, cum exigua parte mellis illita:si paulo altius: chartæ combustæ partes duæ,auri pigmenti pars una:si penitus malum descendit:chartæ combuste partes tres, auripigmenti, pars quarta, aut pares portiones salis fricti & iridis fricte:aut item pares portiones chalcitidis, calcis,auripigmenti.Necessarium autem est linamentum in rosa tingere:& super adurentia medicamenta imponere,ne uicinum,et sanum locum lædant,quidam etiam in acris aceti heminam frictum salem conijciunt,donec tabescere desinat:deinde id acetum coquunt, donec exsiccetur:eumq; salem contritum inspergunt.quotiens autem medicamentum injcitur,& ante,& post:os diluendum est uel cremore lenticulæ,uel aqua:in qua aut eruũ., aut oleæ,aut uerbenæ decoctæ sinsic,ut cuilibet eorum paulum mellis miscetur.acetum quoq; ex scylla retentum ore,satis aduersus hæc ulcera proficit:ex aceto cocto sali, sicut supra demonstratum est,rursus mixtum acetum:sed & diu cõtinere utrunlibet,& id bis,aut ter die facere, prout uehemens malum est,necessarium est.quod si puer est,cui id incidit:specillum lana inuolutum in medicamentum demittendum est,& super ulcus tenendum,ne per imprudentiam adurentia deuoret.Et si dolor in gingiuis est,moueanturq; aliqui dentes:reſici eos oportet:nam curationes uehementer impediunt. si nihil medicamenta proficient: ulcera erunt adurenda:quod tamen in labris ideo non est necessarium:quoniã excidere commodius est.et id quidem æque adustum, atq; excisum sine ea curatione,quæ corpori manu adhibetur:impleri non potest.Gingiuarum uero ossa, quæ hebetia sunt: in perpetuum ustione mutantur. neq; enim postea caro ĩcrescit.Imponenda tamen adustis lenticula est,donec sanitatem,qualis esse potest,recipiant.

De parotibus, quæ sub auribus oriuntur. Cap. XVI.

h Aec in capite ferè medicamentis egent. Sub ipsis uero auribus oriri παρωτίδες solent, modo in secunda ualetudine ibi inflammatione orta, modo post longas febres, illuc impetu morbi conuerso. Id abscessus genus est: itaq; nullam nouam curationem desiderat: animaduersionem tantummodo hanc habet necessariam: quia si sine morbo id intumuit, primum reprimentium experimentum est: si ex aduersa ualetudine illud inimicum est, maturariq; & q̄primum aperiri commodius est.

De umbilici prominentis curatione. Cap. XVII.

a Vmbilicos uero prominentes, ne manu, ferroq; utendum sit: ante tentandum est, ut abstineat: aluus his ducatur, imponatur super umbilicum id, quod ex his constat. Cicutæ, et fuliginis: singulorum. P. XI. cæruſsæ elotæ. P: XIIII. plumbi eloti. P. X VIII. ouis duobus: quibus etiam solani succus adijcitur. Hoc dilutius impositum esse oportet, & interim conquiescere hominem: cibo modico uti sic, ut uitentur omnia instantia.

De obscenarum partium uicijs, & curationibus. Cap. XVIII.

p Roxima sunt ea, quæ ad partes obscenas pertinent, quarū apud græcos uocabula & tolerabilius se habent, & acceptæ iam usu sunt cum omni ferè medicorum uolumine atq; sermone iactentur, apud nos fœdiora uerba ne consuetudine quidem aliqua uerecundius loquentium accommodata sunt: ut difficilis hæc explanatio sit simul & pudorem & artis præcepta seruantibus. neq; tamen ea res à scribēdo deterrere me debuit. Primum ut omnia, quæ salutaria accepi, comprehenderem: dein quia in uulgus eorum curatio etiā præcipue cognoscenda est, quæ inuitissimus quisq; alteri ostendit.

De cōlis morbis, & curationibus.

i Gitur si ex inflammatione coles intumuit: reduciq; summa cutis, aut rursus induci non potest, multa calida aqua fouendus locus est. Vbi uero glans contecta est, oriculario quoq; clystere inter eam cutemq; aqua calida inferenda est. Si mollita sic & extenuata cutis ducenti paruit, expeditior reliqua curatio est: si

tumor

tumor uiçt: imponenda eſt uel lenticula, uel marrubium, uel oleæ folia ex uino cocta ſic, ut cuilibet eorum, dum teritur, mellis paulum adijciatur: ſurſumq; cœles aduentrem deligandus eſt. quod in omni curatione eius neceſſarium eſt, iſq; homo continere ſe debet, & abſtinere à cibo, & potione aquæ tantum. ſiti uindicari. à poſtero die rurſus adhibendum hiſdem rationibus aquæ fomentum eſt, & cum ui quoq; experiundum, an cutis ſequatur: eaq; ſi non parebit, leuiter ſumma ſcalpello concidẽda erit: nã cũ ſanies profluxerit: extenuabitur his locus, & facilius cutis ducetur. Siue autẽ hoc modo uicta erit, ſiue nunquam repugnauerit, ulcera uel in cutis ulteriore parte, uel in glande, ultraue eam in cole reperientur, quæ neceſſe eſt, aut pura ſiccaue ſint, aut humida & purulenta. ſi ſicca ſunt, primum aqua calida fouenda ſunt: deinde imponendum lycium ex uino eſt, aut amurca cocta cum eodem, aut cum roſa butyrum: ſi leuis is humor eſt, uino eluenda ſunt: tum butyri & roſæ mollis paulum, & reſinæ terebinthinæ pars quarta adijcienda eſt, eoq; utendum: aut ſi pus ex his profluit, ante omnia elui mulſo calido debet. tum imponi piperis. P. ℈I. myrrhæ. P. ℈II. croci, myſi cocti, ſingulorum. P. ℈II. quæ ex uino auſtero coquuntur, donec mellis craſſitudinem habeant. Eadem autem compoſitio tonſillis, uuæ madentiori, nariumq; ulceribus accommodata eſt. Aliud ad eam, piperis. P. ℈I. myrrhæ. P. ℈I. croci. P. ℈II. myſi cocti. P. ℈I. æris combuſti. P. ℈II. quæ primum ex uino auſtero conteruntur, deinde ubi inaruerunt: iterum teruntur ex paſſi tribus cyathis, & incoquuntur: donec uiſci craſſitudinem habeant. Aerugo quoq; cum cocto melle, & ea quæ ad oris ulcera ſupra comprehenſa ſunt, curant: aut Eraſiſtrati compoſitio, aut Cratonis recte ſuper purulenta naturalia imponitur. folia quoq; oleæ ex nouem cyathis uini coquũtur. his adijcitur aluminis ſciſſilis. P. ℈IIII. lycij. P. ℈VIII. mellis ſeſquicyathus: ac ſi plus puris eſt, id medicamentum ex melle: ſi minus, ex uino diluitur. Illud perpetuum eſt: poſt curationem, dum inflammatio manet, quale ſupra poſitum eſt, cataplaſma ſupra dare: & quotidie ulcera eadem ratione curare: quod ſi pus & multum et cum malo odore cœpit profluere, elui cremore lenticulæ debet ſic, ut ei mellis paulum adijciatur, aut oleæ, aut lentiſci folia, uel marrubiũ decoquendum eſt. eoq; humore eodem modo cum melle utendum, imponendaq; eadem, aut etiam omphacium cum melle, aut id quod ex ærugine & melle ad aures fit, aut compoſitio Andronis, aut ἀνθηρὰ ſic, ut ei paulum mellis adijciatur. quidam ulcera omnia, de quibus adhuc dictum eſt, lycio ex uino curant. Si uero ulcus latius atq; altius ſerpit, eodem modo elui debet: imponi uero, aut ærugo, aut omphacium

cum melle, aut Andronis compositio, aut marrubij, myrrhæ, aut croci, aluminis scissilis cocti, rosæ foliorum aridorum, gallæ, singulorum. P. ℥I. minij sinopici. P. ℥II. quæ per se singula primum teruntur, deinde iuncta iterum melle adiecto, donec liquidi cerati crassitudinẽ habeant: tum in æneo uase leniter coquuntur, ne super fluant: cum iã guttæ indurescũt, uas ab igne remouetur, idq; medicamẽtum tum, pro ut opus est, aut ex melle, aut ex uino liquatur. Idem autem per se etiã ad fistulas utile est. Solet etiam interdum ad neruos ulcus descendere: profluitq; pituita multa, sanies tenuis maliq; odoris, non cocta, aut aquæ similis, in qua caro recens lota est. doloresq; is locus, & punctiones habet: id genus quanuis inter purulenta est, tamen lenibus medicamentis curandum est: quale est emplastrum tetrapharmacum ex rosa liquatum sic, ut thuris quoq; paulum ei misceatur: aut id quod ex butyro, rosa, resina, melle fit. supra uero à me positum est. præcipueq; id ulcus multa calida aqua fouendum est, uelandumq;, neq; frigori committendum. Interdum autem per ipsa ulcera coles sub cute exesus sic, ut glans excidat. sub quo casu cutis ipsa circuncidenda est. perpetuumq; est, quotiens glans, aut ex cole aliquid, uel excidit, uel abscinditur: hanc non esse seruandam, ne considat, ulceriq; agglutinetur, ac neq; reduci possit postea, & fortasse fistulam quoq; urinæ cludat. Tubercula etiam, quæ φύματα græci uocant circa glandem oriuntur, quæ uel medicamentis, uel ferro aduruntur, & cum crustæ exciderunt, squama æris inspergitur, ne quid ibi rursus increscat.

De cancri, qui in cole nascitur, curatione.

Haec citra cancrum sunt, qui cum in reliquis partibus, tum
h in his quoq; uel præcipue ulcera infestat. incipit à nigritie, quæ si cutem occupauit: protinus specillũ subijciendum, eaq; incidenda est: deinde oræ uulsella prehendendæ: tum quicquid corruptum est: excidẽdum sic, ut ex integro quoq; paulum demat, idq; adurendum. quotiens quid ustum est, id quoq; sequitur, ut imponenda lẽticula sit: deinde ubi crustæ exciderunt, ulcera sic, ut alia curẽtur. at si cancer ipsum colem occupauit: inspargenda aliqua sunt ex adurentibus, maximeq; id quod ex calce, chalcitide, auripigmento componitur. si medicamenta uincuntur, hic quoq; scalpello quicquid corruptum est sic, ut aliquid etiã integri trahat, præcidi debet. illud quoq; æq; perpetuum est, excaso cancro uulnus esse adurendum: sed siue ex medicamentis, siue ex ferro crustæ occaluerunt, magnum periculum est, ne his decidentibus ex cole profusio sanguinis insequatur: ergo lõga quiete & immobili penè corpore opus est, donec ex ipso crustæ

puræ leniter reſoluantur. at ſi uel uolens aliquis, uel imprudens, dum ingreditur immature, cruſtas diduxit, & fluit ſanguis, frigida aqua adhibenda eſt: ſi hæc parum ualet, decurrendum eſt ad medicamenta, quæ ſanguinem ſupprimunt. ſi ne hæc quidem ſuccurrunt, aduri diligenter & timide debet, neq; ullo poſtea motu dandus eidem periculo locus eſt.

De phagedænæ in cole naſcentis curatione.

n Onnunquam etiam id genus ibi cancri, quod φαγεδαίνα à græcis nominatur, oriri ſolet, in quo minime differendum: ſed protinus hijſdem medicamentis occurrendum eſt, & ſi parum ualent: ferro adurendum. quædam etiam nigrities eſt, quæ nõ ſentitur & ſerpit, ac ſi ſuſtinuimus uſq; ad ueſicam tendit: neq; ſuccurri poſtea poteſt. ſi id in ſumma glande circa fiſtulã urinæ eſt, prius in ea tenue ſpecillum demittendum eſt, ne claudatur: deinde id ferro adurendum: ſi uero alte penetrauit, quicquid occupatum eſt, præcidendum eſt. cæterum eadem, quæ in alijs cancris, facienda ſunt.

De carbunculo qui in cole naſcitur.

o Caleſcit etiam in cole interdum aliquid: idq; omni pene ſenſu caret: quod ipſum quoq; excidi debet. Carbunculus autem ibi natus, ut primum apparet, oriculario clyſtere eluẽdus eſt: deinde ipſe quoq; medicamentis urendus, maximeq; chalcitide cum melle, aut ærugine cum cocto melle, aut ouillo ſtercore & contrito cum eodem melle: ubi is excidit, liquidis medicamentis utendum eſt, quæ ad ora ulceris componuntur.

De teſticulorum morbis, & eorum curatione.

i N teſticulis uero ſi qua inflammatio ſine ictu orta eſt: ſanguis ex talo mittendus eſt: à cibo abſtinendum: imponendum ex faba farina ex mulſo cocta cum cumino contrito ex melle cocto, aut contritum cuminum cum cerato ex roſa facto: aut lini ſemen frictum, contritum, & in mulſo coctum, aut tritici farina ex mulſa cocta cũ cupreſſo, aut lilij radix contrita, aut ſi ijdẽ induruerunt, imponi debet lini uel fœni græci ſemen ex mulſo coctum, aut ex cyprino ceratum, aut ſimilia ex uino contrita, cui paulũ croci ſit adiectum. ſi uetuſtior iã durities eſt, maxime proficit cucumeris agreſtis radix ex mulſo cocta, deinde contrita. ſi ex ictu tument, ſanguinẽ mitti neceſſariũ eſt, magisq;, ſi etiã liuent. Imponendũ uero utrũlibet ex his quæ cum cumino componuntur, ſupraq; propoſita ſunt:

aut ea cõpositio,quæ habet nitri cocti.P.℥I. resinæ pineæ, gummi, singulorum.P.℥II. uuæ taminiæ sine seminibus.P.℥IIII. mellis quãtum satis sit ad ea cogenda: quod si ex ictu testiculis aliquid desit, serè pus quoq; increscit,neq; aliter succurri potest,quàm si inciso scroto & pus emissum,& ipse testiculus excisus est.

De rhagadijs,& Cõdylomate,et hæmorrhoidibus,alijsq; ani morbis, & curationibus eorum, & primo de rhagadijs.

a Nus quoq; multa,tædijq; plena mala recipit: nec in se multum abhorrentes curationes habet: at primum in eo sæpe & quidem pluribus locis cutis exciditur. ῥαγάδια græci uocant,id si recens est: quiescere homo debet & in aqua calida desidere. Columbina quoq; ouа cõquenda sunt,et ubi induruerunt, purganda: deinde alterum iacere in aqua bene calida debet,altero calido foueri locus sic,ut inuicem utroq; aliquis utatur. Tum tetrapharmacum,aut ῥυπῶδες rosa diluendum est,aut hyssopum recens miscendũ cum cerato liquido ex rosa facto: aut eidem cerato liquido plumbum elotum adijcendum: aut resinæ terebinthinæ myrrha: aut spumæ argenti uetus oleum: & quolibet ex his id perungendum: si quicquid læsum est,extra est,neq; intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum super dandum est: et quicquid ante adhibuimus cerato contegendum. In hoc autem casu neq; acribus cibis utendum, neq; asperis,nec aluum comprimentibus: ne aridum quidem quicq; satis utile est: nisi admodum paulum: liquida,lenia, pinguia, glutinosa meliora sunt: uino leni uti nihil prohibet.

De condylomate.

c Ondyloma autem est tuberculum: quod ex quadam inflãmatione nasci solet: id ubi ortum est,quod ad quietem,cibos, potionesq; pertinet: eadem seruari debent, quæ proxime scripta sunt: hijsdem etiam ouis recte tuberculum id fouetur. sed desidere ante homo in aqua debet,in qua uerbenæ decoctæ sunt ex reprimentibus: tum recte imponitur,& lenticula cum exigua mellis parte,& sertula campana ex uino cocta,& rubi folia contrita cũ cerato ex rosa facto: & cum eodem cerato contritum,uel cotoneũ malum,uel malicorij ex uino cocti pars interior, & chalatis cocta,atq; contrita: deinde hyssopo,ac rosa exceptа: & ex ea compositione,quæ habet thuris.P.℥I. aluminis scissilis.P.℥II. ceruſsæ.P. ℥III. spumæ argenti.P.℥V. quibus dum teruntur: inuicem rosa & uinum instillatur. uinculum autem ei loco linteolum,aut panniculus quadratus est:

qui ad

qui ad duo capita duas ansas, ab altera uero parte totidem fascias habet, cumq; subiectus est, ansis ad uentrem datis à posteriore parte in eas adductæ fasciæ conijcuntur, atq; ubi artatæ sunt: dexteriori sinistra, sinisteriori dextra procedit, circundatæq; circa aluum inter se nouissime nodo deligantur. sed si uetus condyloma iam induruit, neq; sub his curationibus desidit, aduri medicamento potest, quod ex his constat: ærugnis. P. ℥II. myrrhæ. P. ℥IIII. gummi. P. ℥VIII. thuris. P. ℥XII. stibis: papaueris lacrymæ, acaciæ, singulorũ. P. ℥XVI. quo medicamento quidam etiam ulcera, de quibus proxime dixi: renouant. si hoc parum in condylomate proficit: adhiberi possunt etiam uehementius adurentia. ubi consumptus est tumor: ad medicamenta lenia transeundum est.

De hæmorrhoidibus.

Tertium autem uitium est, ora uenarum tanquam ex capitulis quibusdam surgentia: quæ sæpe sanguinem fundunt, αἱμορροΐδας græci uocant. idq; etiam in ore uuluæ fœminarum incidere consueuit. atq; in quibusdam parum tuto supprimitur, qui sanguinis profluuio imbecilliores non fiunt. habet enim purgationem hanc non morbum: ideoq; curati quidã cum sanguinis exitum non haberent: inclinata in præcordia ac uiscera materia subitis, & grauissimis morbis correpti sunt. si cui uero id nocet, is desidere in aqua ex uerbenis debet: imponere maxime malicorium cum aridis roseæ foliis contritum: aut ex his aliqua, quæ sanguinem supprimũt. Solet autem oriri inflammatio, maxime ubi dura aluus eum locum læsit. tum in aqua dulci desidendum est, & id fouendum ouis: imponendi uitelli cum roseæ foliis ex passo subacto: idq; si intus est, digito illinendum, si extra super illitum panniculum imponendum est. ea quoq; medicamenta, quæ recentibus scissuris posita sunt, hic idonea sunt. Cibis uero in hoc casu hisdem quibus in prioribus utendum est: si ista parum iuuãt, solent imposita medicamenta adurentia, ea capitula absumere. ac si iam uetustiora sunt, sub auctore Dionysio inspargenda sandaracæ est, deinde imponendum, quod ex his constat: squamæ æris, auripigmenti: singulorum. P. ℥V. saxi calcis. P. ℥VIII. postero die acu compungendum. adustis capitulis fit cicatrix: quæ sanguinem fundi prohibet. sed quotiens is suppressus est, ne quid periculi afferat, multa exercitatione digerenda materia est. præterea q; & uiris & fœminis, quibus menstrua non proueniunt, interdum ex brachio sanguis mittendus est.

Si anus,uel os uuluæ procidit,qua curatione utendum ſit.

a T *ſi anus ipſe uel os uuluæ procidit,(nã id quoq; interdum ſit)conſiderari debet purum ne id ſit: quod prouolutũ eſt, an humore mucoſo circundatum.ſi purum eſt,in aqua deſidere homo debet,aut ſalſa,aut cum uerbenis uel malicorio incocta: ſi humidum,uino auſtero ſubluendum eſt,illinendumq; fœce uini combuſta.ubi utrolibet modo curatum eſt,intus reponendum eſt,imponẽ dáq; plantago contrita, uel folia ſalicis in aceto cocta,tum linteolum & ſuper lana æque deliganda cruribus inter ſe deuinctis.*

De *ulcere fungo ſimili in ano.*

f V*ngo quoq; ſimile ulcus in eadem ſede naſci ſolet.id ſi hyems eſt, egelida, ſi aliud tempus,frigida aqua fouendũ eſt. deinde ſquama æris inſpergenda,ſupráq; ceratũ ex myrteo factũ.cui paulũ ſquamæ,fuligˢnis,calcis,ſit adiectum.ſi hac rõne nõ tollitur:uel medicamentis uehementioribus, uel ferro adurendũ eſt.*

De *digitorum ulceribus.* Cap. XIX.

d I*gitorum autem uetera ulcera commodiſſime curantur , aut lyco,aut myrrha cocta:cũ utrilibet uinum adiectum eſt.in hiſdem recedere ab ungue caruncula cum magno dolore cõ ſueuit.περύχιον græci appellant.oportet alumen melinum rotundum in aqua liquare donec mellis craſſitudinem habeat: tum quantum eius aridi fuit,tantundẽ mellis infundere, & radiculã miſcere, donec ſimilis croco colore fiat,eóq; illinere. quidam ad eundem uſum decoquere ſimul maluã ſolẽt:cũ paria põdera aluminis aridi et mellis miſcuerint.ſi hac ratione ea nõ excaderunt:excidẽda ſunt:deinde digiti fouẽdi aqua ex uerbenis, imponendumq; ſup medicamentum itu factum.chalcitis,malicoriũ,ſquama æris excipiuntur fico pinguileniter cocto ex melle.aut chartæ combuſtæ,auripigmenti, ſulphuris ignẽ nõ experti par modus cerato miſcetur ex myrteo facto.aut æruginis raſæ.P.XI.ſquamæ.P.XII.mellis cyatho coguntur . aut pares portiones miſcentur:ſaxi calcis,chalcitidis,auripigmenti.quicquid horum impoſitum eſt,tegendum linteolo aqua madefacto eſt : tertio die digitus reſoluendus eſt.ſiquid aridi eſt,iterum excidendum,ſimilisq; adhibenda curatio eſt.ſi non uincitur,purgandus ſcalpello,tenuibusq; ferramentis adurendus eſt:& ſicut reliqua uſta curandus eſt.at ubi ſcabri ungues ſunt,circum aperiri debent:qua corpus contingunt.tũc ſuper eos ex hac cõpoſitione æque imponi ſandaracæ,ſulphuris, ſingulorum.P.XII.nitri,auripigmenti,ſingulorum.P.XIIII.reſinæ liquidæ.P.XVIII tertioq; id die reſoluendũ eſt.ſub quo medicamento uitioſi ungues cadunt,& in eorum locum meliores renaſcuntur.*

De chirurgica, & qui in ea claruerint, & qualis esse chirurgus debeat, & quid in hoc libro describatur.

Ertiam esse medicinæ partẽ: quæ manu curet, & uulgo notum, & à me propositum est. ea non quidem medicamenta atq; uictus rationẽ omittit, sed manu tamen plurimum præstat. estq; eius effectus inter omnes medicinæ partes euidentissimus. siquidem in morbis cum multum fortuna conferat: eademq; sæpe salutaria, sæpe nocua sint: potest dubitari secunda ualetudo medicinæ, an corporis beneficio contigerit: in his quoq; in quibus medicamentis maxime utimur: quamuis profectus euidentior est: tamen sanitatem & per hæc frustra quæri, & sine his reddi sæpe manifestum est. sicut in oculis quoque deprehendi potest: qui à medicis diu uexati sine his interdum sanescunt. at in ea parte, quæ manu curat, euidens est, omnem profectum, ut aliquid ab alijs adiuuetur, hinc tamen plurimum trahere. Hæc autem pars, cum sit uetustissima, magis tamen ab illo parente omnis medicinæ Hippocrate, quàm à prioribus exculta est: deinde posteaquam diducta ab alijs habere professores suos cœpit, in ægypto quoque increuit Philoxeno maxime auctore, qui pluribus uoluminibus hanc partem diligentissime comprehendit. Gorgias quoque, & Sostratus, & Hieron, & Apollonij duo, & Hammonius alexandrinus: multiq; alij cœlebres uiri singuli quædam reperierunt. ac Romæ quoque non mediocres professores, maximeq; nuper Tryphon pater, & Euelpistus: & ut ex scriptis eius intelligi potest, horum eruditissimus Meges quibusdam in melius mutatis aliquantum ei disciplinæ adiecerunt. Esse autem chirurgus debet adolescens, aut certe adolescentiæ propior, manu strenua, stabili, nec unquam intremescente, eaq; non minus sinistra, quàm dextra promptus: acie oculorum acri: claraq;, animo intrepidus, immisericors sic, ut sanari uelit eum quem accipit, non ut clamore eius motus, uel magis quàm res desiderat: properet, uel minus quàm necesse est, secet: sed perinde faciat omnia, ac si nullus ex uagitibus alterius affectus oriatur. Potest autem requiri: quid huic parti proprie uendicandum sit: quia uulnerum quoq;, ulcerumq; multorum curationes, quas alibi executus sum: chirurgi sibi uendicant. ego eundem quidẽ hominem posse omnia ista præstare concipio. atque ubi se diuise-

runt,exm laudo,qui quàm plurimũ peracpit. Ipſe autẽ huic parti,ea reliqui:in quibus uulnus facit medicus:non accipit: & in quibus uulneribus,ulceribus'ue plus perfica manu,quàm medicamento credo. tũ quicquid ad oſſa pertinet:quæ deinceps exequi aggrediar, dilatisq; in aliud uolumen oſſibus,in hoc cætera explicabo: præpoſitisq; his, quæ in qualibet parte corporis fiunt,ad ea,quæ proprias ſedes habent:tranſibo.

De luxatis. Cap. I.

1 Vxata igitur in quacunq; parte corporis ſunt, quàm primum ſic curari debent,ut qua dolor eſt, eà ſcalpello cutis crebro incidatur:detergatur q; eodem aduerſo profluens ſanguis.quod ſi paulo tardius ſubuenitur, iamq; etiam rubor eſt, qua rubet corpus, ſi tumor quoq; acceſſit, quacunq; is eſt, id optimum auxilium eſt.tum ſuper danda reprimentia ſunt, maximeq; lana ſuccida ex aceto,& oleo.quod ſi leuior is caſus eſt·poſſunt etiam ſine ſcalpello impoſita eadem mederi.Et ſi nihil aliud eſt, cinis quoq; maxime ex ſarmentis.ſi is non eſt,quilibet alius ex aceto uel etiã ex aqua coactus.

De his,quæ per ſe intumeſcunt,quomodo excidenda,& curanda ſunt. Cap. II.

1 Verum hoc quidem promptum eſt .in his autem negocium maius eſt, quæ per ſe uicio intus orto intumeſcunt, & ad ſuppurationem ſpectant. ea omnia genera abſceſſum eſſe aliàs propoſui,medicamentaq; eis idonea executus ſum.nunc ſupereſt ut dicam in hiſdem,quæ manu fieri debeant. ergo priusquam indureſcant:cutem incidere,& cucurbitulam accommodare oportet: quæ quicquid illuc malæ,corruptæq; materiæ coijt:extrahat, idq; iterũ, tertioq; recte fit,donec omne inditium inflammationis excidat. neq; tamen fas non eſt nihil cucurbitula agere. interdum enim ſed raro quicquid abſcedit,uelamento ſuo includitur.id antiqui tunicam nominabant.Meges quia tunica omnis neruoſa eſt: dicit non naſci ſub eo uicio neruum: quo caro conſumeretur, ſed ſubiecto iam uetuſtore pure callum circundari.quod ad curationis rationem nullo loco pertinet,quia quicquid dixi,ſi tunica eſt, idem,ſi callus eſt, fieri debet.neq; ulla res prohibet,etiam ſi callus eſt:tamen quia cingit: tunicam nominari.tum pure quoq; maturior hæc interdum eſſe cõſueuit. ideoq; quod ſub ea eſt, extrahi per cucurbitulam non poteſt. ſed facile id intelligitur,ubi nihil admota illa mutauit.ergo ſiue id inci-

dit, siue iam durities est: in hac auxilij nihil est. & ut aliâs scripsi uel auertenda concurrens eò materia, uel digerenda, uel ad maturitatem perducenda est. si priora contigerunt, nihil præter ea necessarium est. si pus maturuit, in alis quidem, & in inguinibus raro secãdum est. item ubicunq; mediocris abscessus est. item quotiens in summa cute, uel etiam carne uitium est: nisi festinare curantis imbecillitas cogit. satisq; est cataplasmata efficere, ut per se pus aperiatur: nam ferè sine cicatrice potest esse is locus: qui expertus ferrum non est, si autem altius malum est, considerari debet neruosus ne is locus sit: an non sit. nam si sine neruus est, candenti ferramento aperiri debet. cuius hæc gratia est, quod exigua plaga diutius ad puseuo candũ patet: paruaq; postea cicatrix fit. at si nerui iuxta sunt: ignis alienum est: ne uel distendantur hi, uel membrum debilitent. necessaria uero opera scalpelli est. sed cætera etiam subcruda aperiri possunt. inter neruos uero ultima expectanda maturitas est: quæ cutem extenuet: eiq; pus iungat: quo propius reperiatur. itemq; alia rectam plagam desiderant in carne. quia ferè uehementer cutem extenuat. tota ea super pus excidenda est. Semper autem, ubi scalpellus admouetur, id agendum est, ut quàm minimæ, & quàm paucissimæ plagæ sint. cum eo tamen, ut necessitati succurramus, & in modo & in numero. nam maiores sinus latius, interdum etiam duabus aut pluribus lineis incidendi sunt. dandaq; opera ut imus sinus exitum habeat, ne quis humor intus subsidat, qui proxima & adhuc sana rodendo sinuet. est etiam in rerum natura, ut cutis latius excidenda sit: nam ubi post longos morbos totus corporis habitus uitiatus est, lateq; se sinus diffudit, & in eo pars cutis pallet: scire licet eam iam emortuam esse, & inutilem futuram. ideoq; excidere commodius est. maxime si circa articulos maiores id euenit, cubantemq; ægrum fluens aluus exhaurit: neq; per alimenta quicquam corpori accedit. sed excidi ita debet, ut plaga ad similitudinem myrtei folij fiat, quo facilius sanescat. idq; perpetuum est. ubicunq; medicus ex quacunque causa cutem excidit, pure effuso in alis, uel inguinibus, linamento opus non est. spongia ex uino imponenda est. in cæteris partibus si æque ea linamenta supernacua sunt: purgationis causa paulum mellis infundendum, dein glutinantia super danda. si illa necessaria sunt: super ea quoq; similiter dari spongia eodem modo ex uino expressa debet. quando autem linamentis opus sit: quando nõ sit: aliâs dictum est. cætera eadem incisa suppuratione facienda sunt. quæ ubi per medicamenta rupta est, facienda esse proposui.

De bonis, malis ue signis exulcerationum. Cap. III.

PRotinus autem quantum curatio efficiat, quantúmq; aut spe
rari, aut timeri debeat: ex quibusdam signis intelligi po-
test: fereq; hisdem, quæ in uulneribus exposita sunt. nam bona signa sunt: somnum capere: facile spirare: siti non confici: cibum non fastidire, si febricula fuit, ea uacare: itemq; habere pus albũ, leue, nõ fœdi odoris. Mala sunt, uigilia, spiritus grauitas: sitis: cibi fastidiũ: febris: pus nigrum, aut fœculentum & fœdi odoris. Item procedente curatione eruptio sanguinis, aut si antequam sinus carne impleatur, oræ carnosæ fiunt. illa quoq; ipsa carne hebete nec firma deficere tamen animam uel ipsa curatione uel postea: pessimum omniũ est. quin etiam morbus ipse siue subito solutus est: dein suppuratio exorta est, siue effuso pure permanet non iniuste terret. Estq; inter causas timoris: si sensus in uulnere rodentiũ non est. sed ut hæc ipsa fortuna huc illuc ue discernit: sic medici partium est: eniti ad reperiendam sanitatem. ergo quoties ulcus resiluerit: eluere id: si reprimẽdus humor uidebitur: uino ex aqua pluuiatili mixto, uel aqua in qua lenticula cocta sit, debebit. si purgandum erit, mulso, rursusq; imponere eadẽ. ubi iam repressus uidebitur humor ulcusq; purum erit, produci carnem conueniet et foueri uulnus pari portione uini ac mellis, superq; imponi spongia ex uino & rosa tincta. per quæ cum caro producatur: plus tamen, ut aliâs quoq; dixi, uictus ratio eò confert. id est solutis iam febribus, & cibi cupiditate reddita: balneum rarum. cotidiana, sed lenis gestatio, cibi. potionesq; corpori reficiendo. aptéq; omnia quæ per medicamenta suppuratione quoq; rupta sequuntur sed quia magno malo uix sine ferro mederi licet: in hũc locũ reseruata sunt.

De fistulis. Cap. IIII.

aDuersus fistulas quoq;, si altius penetrant ut ad ultimas demitti collirium non possit, si tortuosæ sunt, si multiplices, maius in manu quàm in medicamentis præsidium est: minusq; operæ est: si sub cute transuersæ feruntur, quàm si rectæ intus tendunt. igitur si sub cute transuersa fistula est: demitti specillum debet, supraq; id caiendi, si flexus reperiuntur, hi quoq; simul specillo & ferro persequendi sunt. idemq; faciendum, si plures se quasi ramuli ostendunt. ubi ad fines fistulæ uentum est, excidendum ex toto callus est, superq; fistulæ dandæ: & medicamentum quo glutinetur:

at si recta subter tendit, ubi quo maxime ferat, specillo exploratum est, excidi is sinus debet, dein fibula oris cutis inicienda est, et æque glutinantia medicamenta super danda sunt. aut si corruptius ulcus, quod interdum esse uitiato fit, ubi id quoq; curatum est: pus mouētia. solent autem inter costas fistulæ subter exire. quod ubi incidit, eo loco costa ab utraq; parte decidenda, & eximenda est, nequid intus corruptum relinquatur. solent, ubi costas transierunt, septum id, quod trāsuersum à superioribus uiscēribus intestina discernit: uiolare. quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris potest: & quia nonnunquam spiritus eò, cum humore quasi bullinte prorumpit, maximéq; si hunc ore ille continuit. in eo medicamini locus nullus est. in cæteris uero quæ arcat costas sanabilia sunt: pinguia medicamenta inimica sunt. cæteris, quæ ad uulnera accommodantur, uti licet. optime tamen sicca lintamenta, uel si purgandum aliquid uidetur, in melle tincta imponuntur. uentri nullum os subest: sed ibi pernitiosæ admodum fistulæ fiunt, adeo ut Sostratus insanabiles esse crediderit. id nō ex toto ita se habere usus ostendit. & quidē qđ maxime mirum uideri potest: tutior fistula est contra iecur, & lienem, & uentriculum, quàm contra intestina, non quo pernitiosior res ibi sit, sed quo alteri periculo locum faciat. cuius experimento moti quidam auctores parum modum rei cognouerunt. nam uentre sæpe etiam telo perforatur, prolapsáq; intestina continuntur, & oras uulneris suturæ comprehendunt. quod quemadmodum fiat mox indicabo. itaq; etiam ubi tenuis fistula abdomen perrumpit: excidere eam licet, suturáq; oras coniungere. si uero ea fistula intus patuit, excisa necesse est latius foramen relinquat, quod nisi magna ui, utiq; ab interiore parte sui non potest, qua quasi membrana quædam finit abdomen: quàm περιτόναιον græci uocant. ergo ubi aliquis ingredi ac moueri cœpit: rumpitur illa sutura, atq; intestina soluuntur. quo fit ut pereundum homini sit. sed non omni modo res ea desperationem habet. ideóq; tenuioribus fistulis adhibenda curatio est.

De ani fistulis.

Propriam etiamnum animaduersionem desiderant ea, quæ in ano sunt. in has demisso specillo ad ultimum eius caput inadi cutis debet: dein nouo foramine specillum educa lino sequente: quod in aliam eius partem ob id ipsum perforatum coniectum sit. ibi linum prehendendū, uinciendumq; cum altero capite est, ut laxe autem, quæ super fistulam est, teneat. idq; linum esse debet

crudum & duplex,triplex'ue,sic tortum ut unitas facta sit.Interim autem licet negocia agere,ambulare,lauari,cibũ capere perinde atq; sanissimo.tantummodo id linum bis die saluo nodo ducendum est sic, ut subeat fistulam pars,quæ superior fuerit.neq; committendum est ut id linum putrescat.sed tertio quoq; die nodus resoluendus est,et ad caput alterum,recens linum alligandum est,eductóq; uetere, id in fistula cum simili nodo relinquendũ.sic enim id paulatim cutem, quæ supra fistulam est:incidit,simulq; & id sanescit,quod à lino relictũ est,& id quod ab eo mordetur:inciditur.hæc ratio curationis longa,sed sine dolore est.qui festinat,astringere autem lino debet, quo celerius secet,noctuq; penicillo tenuia quædam intus demittere, ut cutis hoc ipso extenuetur:quod extenditur:sed hæc dolorem mouent. adijcitur celeritati sicut tormento quoque:si et linum,& id quod ex penicillo est,aliquo medicamento illinitur ex ijs,quibus callum exedi posui. poterit tamen fieri ut ad scalpelli curationem etiam illò loci ueniendum sit,si intus fistula fert,si multiplex est.igitur in hæc genera demisso specillo duabus lineis incidenda cutis est:ut media inter eas habenula tenuis admodum eijciatur,ne protinus ora coeant: sitq; locus aliquis linamentis:quæ quàm paucissima super inijcienda sunt, omniaq; eodem modo facienda,qui in abscessibus positus est. si uero ab uno ore plures sinus erunt:recta fistula scalpello erit incidenda, ab eo cæteræ,quæ iam patebunt lino excipiendæ.si intus aliqua procedet:quo ferrum tuto peruenire non poterit: collirium demittendum erit.cibus autem in omnibus eiusmodi casibus, siue manu, siue medicamentis agetur: dari debet humidus potio liberalis,diuq; aqua ubi iam caro increscit.tum demum & balneis raris utendum erit, & cibis corpus implentibus.

De telis è corpore extrahendis. Cap.V.

Tela quoq;,quæ illata corporibus intus hæserunt: magno negocio sæpe eijciuntur.suntq; quædam difficultates ex generibus eorum, quædam ex his sedibus in quas illa penetrarunt omne autem telum extrahitur,aut ab ea parte,qua uenit, aut ab ea,in qua tetendit.illic uiam,qua redeat:ipsum sibi facit.hic à scalpello accipit.nam contra mucronẽ caro incidituꝛ . sed si non alte telũ insedit,et in summa carne est,aut certe magnas uenas,et locã neruosa non transijt,nihil melius est:quàm qua uenit id euellere. si uero plus est ꝑ quod telo reuertendũ quàm quod perrũpendum est:iamq; uenas,neruosq; id transit:commodius est aperire quod supereſt, eaq; extrahere.nam & propius petitur,et tutius euellitur, et in maiore

membro si medium mucro trãsijt, facilius saneſcit. quod peruium eſt. quia utrinq; medicamento fouetur: ſed ſi retro telum recapiẽdum eſt: amplianda ſcalpello plaga eſt: quo facilius id ſequatur: quoq; minor oriatur inflammatio, quæ maior fit: ſi ab illo ipſo telo dum redit, corpus laniatur. Item ſi ex alia parte uulnus aperitur: laxius eſſe debet, quàm ut telo poſtea tranſeũte amplietur. Sũma autem utraq; parte ita habenda cura eſt, ne neruus, ne uena maior, ne arteria incidatur. quorum ubi aliquid detectum eſt, excipiendum hamo retuſo eſt, abducendumq; ſcalpello. Vbi autem ſatis incaſum eſt, telum eximẽdum eſt: tum quoq; eodem modo, & eadẽ cura habita, ne ſub eo, qđ eximetur, aliquid eorum lædatur: quæ tuenda eſſe propoſui. Hæc cõmunia ſunt: propria quædam in ſingulis telorum generibus ſubijciẽda ſunt: quæ protinus ſubijciam: nihil tam facile in corpore quàm ſagitta conditur, eademq; altiſſime inſedit. hæc autem eueniunt, et quia magna ui fertur illa, & quia ipſa in anguſto eſt. ſæpius itaq; ab altera parte, quàm ex qua uenit, recipienda eſt: præcipueq;, quia ferè ſpiculis cingitur, quæ magis laniant, ſi retro, q̃ ſi contra trahuntur: ſed inde aperta uia cæro diduci debet ferramento ad ſimilitudinem facto græcæ litteræ ✝. Deinde ubi apparuit: ſi mucro, ſi harundo inhæret propellenda eſt, donec ab altera parte apprehendi et extrahi poſſit: ſi iam illa decidit, ſolumq; intus ferrum eſt, mucro uel digitis apprehendi, uel forficæ, atq; ita educi debet: neq; alia ratio extrahendi eſt, ubi ab ea parte qua uenit, euelli magis placuit: nam ampliato uulnere aut harundo, ſi ineſt, euellenda eſt, aut ſi ea non eſt, ferrum ipſum: quod ſi ſpicula apparuerunt, eaq; breuia & tenuia ſunt: forficæ ibi comminui debent, uacuumq; ab his telum educi, ſi ea maiora, ualentioraq; ſunt, fiſſis ſcriptorijs calamis cõtegenda: ac nequid lacerent, ſic euellenda ſunt. & in ſagittis quidem hæc obſeruatio eſt. Latum uero telum ſi conditum eſt, ab altera parte educi nõ expedit, ne ingenti uulneri, ipſi quoq; ingens uulnus adijciamus. euellẽdum eſt ergo genere quodam ferramenti, quod diocleum græci graphiſcum uocant: quoniam auctorem Diocleu habet: quem inter priſcos, maximosq; medicos fuiſſe iam poſui. Lamina uel ferrea, uel ænea etiam ab altero capite duos utrinq; deorſum conuerſos uncos habet: ab altero duplicata alteribus, leuiterq; extrema in eam partem inclinata, quæ ſinuata eſt: inſuper ibi etiam parte inclinata, quæ perforata eſt: hæc iuxta telum tranſuerſa demittitur. deinde ubi ad imum mucronem uentum eſt: paulum torquetur, ut telum foramine ſuo excipiat. cum in cauo mucro eſt, illico duo digiti ſubiecti partis alterius uncis ſimul & ferramentum id extrahunt, et telum. Tertium genus

telorum eſt,quod interdum euelli debet, plumbea glans, aut lapis, aut ſimile aliquid,quod perrupta cute integrũ intus inſedit.in omnibus his latius uulnus aperiendum,idq; quod ineſt,eà qua uenit, forficæ extrahẽdum eſt.Accedit uero aliquid difficultatis ſub omni ictu, ſi telum uel oſſi inhæſit, uel in articulo ſe inter duo oſſa demerſit: in oſſe uſq; eo mouendum eſt,donec is locus laxetur, qui mucronem momordit: & tum uel manu, uel forficæ telum extrahendum eſt: quæ ratio in dentibus quoq; eiiciendis eſt. & uix unq; ita telum non ſequitur. ſed ſi morabitur, excuti quoq; ictum aliquo ferramento poterit.Vltimũ eſt,ubi nõ euellitur,terebra iuxta forare,ab eo quoq; foramine ad ſpeciem littere † contra telum os excidere ſic,ut lineæ quæ diducuntur,ad telum ſpectent.eo facto id neceſſe eſt labet,& facile auferatur.Inter duo uero oſſa ſi per ipſum articulum perrupe-rit,circa uulnus duo membra faſcijs habenis'ue deliganda,& per has in diuerſas partes diducenda ſunt,ut neruos diſtendant.quibus extẽtis laxius inter oſſa ſpacium eſt,ut ſine difficultate telum recipiatur. illud uidendum eſt,ſicut in alijs locis poſui,ne quis neruus,aut uena, aut arteria à telo lædatur:dum id extra itur:eadem ſcilicet ratione quæ ſupra poſita eſt.at ſi uenenato quoq; telo quis ictus eſt: hijſdem omnibus ſi fieri poteſt etiam feſtinantius actis adijcienda curatio eſt: quæ uel epoto ueneno,uel à ſerpente ictis adhibetur.Vulneris autem ipſius extracto telo medicina non alia eſt, quàm quæ eſſet ſi corpore icto nihil inhæſiſſet.de qua ſatis alio loco dictum eſt.

De ganglijs,& melicéride,& atheromate,& ſteatomate capitis tuberculis. Caput VI.

Hæc uenire in qualibet parte corporis poſſunt.reliqua certas ſedes habent:de quibus dicam orſus à capite.in hoc multa.uariaq; tubercula oriuntur:ganglia,melicéridas,et atheromata nominant:alijq; etiam num uocabulis quædam alij diſcernunt,quibus ego ſteatomata quoq; adijciam.quæ quamuis & in cerui-cæ,& in alis,et in lateribus oriri ſolent:per ſe tamen non poſui, cum omnia iſta mediocres differentias habeant:ac nec periculo terreant, neq; diuerſo genere curentur.Omnia autem iſta & ex parulo incipiunt,& diu,paulatimq; increſcunt:& tunica ſua includũtur:quædam ex his dura,ac renitentia:quædam mollia,cedentiaq; ſunt,quædam ſpacio nudantur:quædam tecta capillo ſuo permanent: fereq; ſine dolore ſunt.quid intus habeãt,ut coniectura præſagiri poteſt, ſic ex toto cognoſci,niſi cum eiecta ſunt,non poteſt.maxime tamen in his quæ renituntur,aut lapillis quædam ſimilia,aut concreti, confertiq;

pili reperiuntur. In his uero quæ œdunt, aut melli ſimile aliquid, aut tenui pulticulæ, aut quaſi raſæ cartilagini, aut carni hebeti, & cruentæ: quibus aliqui colores eſſe conſuerunt ferèq; ganglia renituntur. atheromati ſubeſt quaſi tenuis pulticula. meliceridi liquidior humor: ideoq; preſſum circunfluit. ſteatomati pingue quiddam, idq; latiſſime patere conſueuit, reſoluitq; totam cutem ſuperpoſitam ſic, ut ea labet, cum in cæteris ſit aſtrictior. omnia deraſa ante ſi capillis contiguntur, per medium oportet incidere: ſed ſteatomatis tunica quoq; ſecanda eſt, ut effundatur quicquid intus coit: quia non facile à cute ſubiecta carne ea ſeparetur: in cæteris ipſa tunica inuiolata ſeruanda eſt. Protinus autem alba, & intenta ſe oſtendit. tum ſcalpelli manubriolo diducenda à cute, & carne eſt: eijcendaq; cum eo quod intus tenet. ſi quando tamen ab inferiore parte tunicæ muſculus inhæſit, ne is lædatur, ſuperior pars illius decidenda, alia ibidem relinquenda eſt. ubi tota exempta eſt, committendæ oræ, fibulaq; his inijcienda, & ſuper medicamentum glutinans dandum eſt. ubi uel tota tunica, uel aliquid ex ea relictum eſt: pus mouentia adhibenda ſunt.

De oculorum uicijs quæ ſcalpello, & manu curantur. Cap. VII.

Sed ut hæc neq; genere uicij, neq; ratione curationis inter ſe multum diſtant ſic, in oculis quæ manum poſtulant, et ipſa diuerſa ſunt, & aliter, aliterq; curantur. igitur in ſuperioribus palpebris ueſicæ naſci ſolent pingues, graueſq;, quæ uix attollere oculos ſinunt: leueſq; pituitæ curſus, ſed aſſiduos in oculis mouent. Ferè uero in pueris naſcuntur. Oportet compreſſo digitis duobus oculo, atq; ita cute intenta, ſcalpello tranſuerſam lineam incidere, ſuſpenſa leuiter manu, ne ueſica ipſa uulneretur: & ut locus ei patefactus eſt, ipſa prorumpat: tum digitis eam apprehendere oportet, & euellere: facile autem ſequitur. dein ſuper ungi collirio debet ex his aliquo, quo lippientes oculi ſuper inunguntur. pauciſſimisq; diebus cicatricula inducitur. moleſtius eſt ubi incaſa ueſica eſt. Effundit enim humorẽ: neq; poſtea quia tenuis admodum eſt, poteſt colligi: ſi forte id incidit, eorum aliquid imponendum eſt, quæ puri mouendo ſunt.

De crithe tuberculo palpebrarum.

In eadem palpebra ſuper pilorum locum tuberculũ paruulũ naſcitur, quod à ſimilitudine ordei à græcis κριθὴ nominatur. tunica quiddam quod difficulter matureſcit cõprehẽſum eſt. id uel calido pane, uel cera ſubinde calefacta foueri oportet

ſic ne nimius is cælor ſit: ſed facile ea parte ſuſtineatur. hac enim ratione ſæpe diſcutitur: interdum concoquitur: ſi pus ſe oſtēdit, ſcalpello diuidi debet, & quicquid intus humoris eſt, exprimi. Eodem deinde uapore poſtea quoq; foueri, & ſuper inungi, donec ad ſanitatem perueniat.

De chalazia palpebrarum.

a Lia quoq; quædam in palpebris huic non diſſimilia naſcuntur: ſed neq; utriq; figuræ eiuſdem, & mobilia ſimul, atq; digito huc uel illuc impelluntur: ideoq; ea χαλάζια uocant. hæc incidi debent: ſi ſub cute ſunt ab exteriore parte: ſi ſub cartilagine, ab interiore. dein ſcalpelli manubriolo diducenda ab integris partibus ſunt: ac ſi intus plaga eſt: inungendū primo lenibus: deinde acrioribus. ſi extra, ſuper dandum emplaſtrum, quo id glutinetur.

De ungue oculorum, quod πτερύγιον à græcis uocatur.

u Nguis uero, quod πτερύγιον græci uocant: eſt membranula neruoſa oriens ab angulo, quæ nonnunquam ad pupillam quoq; peruenit, eiq; officit. ſæpius à narium, interdum etiã à temporum parte naſcitur. hunc recentem non difficile eſt diſcutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuantur: ſi inueterauit, iamq; ei craſſitudo quoq; acceſſit: excidi debet. Poſt abſtinentiam uero unius diei, uel aduerſus inſedili contra medicum is homo collocandus eſt, uel ſic aduerſus, ut in gremium eius caput reſupinus effundat. quidam ſi in ſiniſtro oculo uicium eſt, aduerſum. ſi in dextro: reſupinum collocari uolunt. alteram autem palpebram à miniſtro diduci oportet, alteram à medico: ſed ab hoc: ſi ille aduerſus eſt. inferiorem, ſi ſupinus: ſuperiorem. tum idem medicus hamulum acutum paulum mucrone intus recuruato ſubijcere extremo ungui debet, eumq; infigere, atq; eã quoq; palpebram tradere alteri, ipſe hamulo apprehenſo leuare unguem, eumq; acu traijcere linum trahente: deinde acum ponere: lini duo capita apprehendere, & per ea erecto ungue ſi qua parte oculo inhæret manubriolo ſcalpelli diducere, donec ad angulū ueniat: deinde inuicem modo remittere, modo attrahere, ut ſic & initium eius, & finis anguli reperiatur. duplex enim periculum eſt: ne uel ex ungue aliquid relinquatur, quod exulceratum uix ullam recipiat curationem, uel ex angulo quoq; caruncula abſcidatur, quæ ſi uehementius unguis ducatur, ſequitur, Ideoq; decipit: ac ſi abſciſſa eſt, pateſcit foramen: per quod poſtea ſemper humor deſcendit ῥυ=

πάδα

πάλλα græci uocant. Verus ergo anguli finis utiq; noſcendus eſt, qui ubi ſatis conſtitit, non nimium adducto ungue ſcalpellus adhibendus eſt: deinde excidenda ea membranula, ne quid ex angulo lædatur. Eo deinde ex melle linamentum ſuper dãdum eſt: ſupráq; linteolum, & aut ſpongia, aut lana ſuccida, proximiśq; diebus diducendus quotidie oculus eſt, ne cicatrices inter ſe palpebræ glutinentur. ſiquidem id quoq; tertium periculum accedit: eodeḿq; modo linamentum imponendum, ac nouiſſime inungendum collirio, quo ulcera ad cicatricem perducantur. ſed ea curatio uerna eſſe debet, aut certe ante hyemem: de qua re ad plura loca pertinente ſemel dixiſſe ſatis erit. nam duo genera curationum ſunt. alia in quibus eligere tempus non licet, ſed utendum eſt eo, quod incidit, ſicut in uulneribus, & in fiſtulis. alia in quibus nullus dies urget, & expectare tutiſſimum, & facile eſt: ſicut euenit in ijs, quæ & tarde increſcunt, & dolore non cruciant: in his uer expectandum eſt. aut ſi quid magis preſſit, melior tamen autumnus uel æſtas, quàm hyems eſt. atq; is ipſe medius, iam fractis æſtatibus, nondum ortis frigoribus. quo magis autem neceſſaria pars erit quæ tractabitur, hoc quoq; maiori periculo ſubiecta eſt. et ſæpe quo maior plaga facienda, eo magis hæc temporis ratio ſeruabitur.

De enchanti tuberculo.

EX curatione uero unguis ut dixi, uicia naſcuntur: quæ ipſa
e alijs quoq; de cauſis oriri ſolent. interdum enim fit in angulo, parum ungue excaſo, uel aliter tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur, ἔγχανθις græce nominatur. excidi hamulo, & circuncidi debet, hic quoq; diligenter temperata manu, ne quid ex ipſo abſcidat. tum exiguum linamentum reſpergendum eſt uel cadmia, uel atramento ſutorio: ińq; eum angulum diductis palpebris inſerendum: ſupráq; eodẽ modo deligandum. proximiśq; diebus ſimiliter nutriendum tantum, ut primis aqua egelida, uel etiam frigida foueatur.

De ancyloblepharo oculorum uicio.

INterdum inter ſe palpebræ coaleſcunt: apeririq; non poteſt
i oculus. cui malo ſolet etiam illud accedere, ut palpebræ cum albo oculi cohæreſcant: ſcilicet cum in utroq; fuit ulcus negligenter curatum. ſaneſcendo enim quod diduci potuit, et debuit, glutinabit: ἀγκυλοβλέφαρος ſub utroq; uicio græci uocant. Palpebræ tantum inter ſe cohærẽtes non difficulter diducuntur, ſed interdum fru-

ſtra: nam rurſus glutinantur. Experiri tamen oportet: quia bene res ſæpius cedit. igitur aduerſum ſpecillum inſerendum, diducendæq; eò palpebræ ſunt, deinde exigua penicilla interponenda, donec exulceratio eius loci finiatur. at ubi albo ipſius oculi palpebra inhæſit: Heraclides tarentinus auctor eſt, aduerſo ſcalpello ſubſecare magna cum moderatione, ut neq; ex oculo, neq; ex palpebra quicquam abſcidatur. ac ſi neceſſe eſt, ex palpebra potius. poſt hæc inungatur oculus medicamentis, quibus aſpritudo curatur: quotidieq; palpebra uertatur, non ſolum ut ulceri medicamentum inducatur, ſed etiam ne rurſus inhæreat, ipſiq; etiam præcipiatur, ut ſæpe eã duobus digitis attollat. ego ſic reſtitutum eſſe neminem memini. Meges ſe quoq; multa tentaſſe, neq; unq̃ profuiſſe, quia ſemper iterum oculo palpebra inhæſerit, memoriæ prodit.

De ægylopa fiſtula oculorum.

Etiam num in angulo, qui naribus propior eſt, ex aliquo uicio quaſi parua fiſtula aperitur, per quam pituita aſſidue deſtillat. αἰγύλωπα græci uocãt: idq; aſſidue male habet oculum: nonnunquam etiam exeſo oſſe uſq; ad nares penetrat, idq; interdum naturam carcinomatis habet. ubi intentæ uenæ & recuruatæ ſunt: color pallet: cutis dura eſt, & leui tactu irritatur: inflãmationemq; in eas partes, quæ coniũctæ ſunt: euocat. ex his eos, qui quaſi carcinoma habent, curare periculoſum eſt. nam mortem quoq; ea res maturat. eos uero quibus ad neres tendit, ſuperuacuum. neq; enim ſaneſcunt. at quibus id in angulo eſt: poteſt adhiberi curatio, cum eo ne ignotum ſit, eſſe difficilem: quantoq; angulo propius id foramen eſt, tanto difficilior eſt. quoniam peranguſtum eſt in quo uerſari manus poſſit. recenti tamen remederi facilius eſt. ſed hamulo ſummum eius foraminis excipiendum: deinde totum id cauum, ſicut in fiſtulis dixi, uſq; ad os excidendum, oculoq; & cæteris iunctis partibus bene obtectis, os ferramento adurendum eſt uehementius. quod ſi iam carie uexatum eſt, quo craſſior his ſquama accedat, quidam aduretia imponunt, ut atramentum ſutorium, uel chalcitidem, uel æruginem raſam: quod & tardius & non idem facit. oſſe aduſto curatio ſequitur eadem, quæ in cæteris uſtis.

De pilis palpebrarum oculum irritantibus.

Pili uero, qui in palpebris ſunt duabus de cauſis oculum irritare conſuerunt. nam modo palpebræ ſuperioris ſumma cutis relaxatur et procidit. quo fit ut eius pili ad ipſum oculum con-

uertantur: quia non simul cartilago quoq; se remisit. modo sub ordine naturali pilorum alius ordo subcresat, qui protinus intus ad oculum tendit. curationes, hæ sunt. si pili nati sunt qui non debuerunt: tenuis acus ferrea ad similitudinem hastæ lata in ignem conijciẽda est. deinde candens sublata palpebra sic, ut eius pernutio si pili in conspectum curantis ueniant, sub ipsis pilorum radicibus ab angulo immittenda est, ut ea tertiam partem palpebræ transueat. deinde iterum, tertioq; usq; ad alterum angulum. quo fit ut omnes pilorum radices adustæ emoriantur. tum superimponendum medicamentum est, quod inflammationem prohibeat. atq; ubi crustæ exciderunt, ad cicatricem perducendum. facillime autem id genus sanescit. quidam aiũt acu transiuxta pilos in exteriorẽ partem palpebræ oportere, eamq; transmitti duplicem capillum muliebrẽ ducentem, atq; ubi acus trãsijt, in ipsius capilli sinum, qua duplicatur, pilum esse conijciendum, et per eum in superiorem palpebræ partem attrahendum, ibiq; corpori agglutinandum, & imponendum medicamentum, quo foramen quoq; glutinetur. sic enim fore ut his pilus in exteriorem partem postea spectet. id primum fieri non potest nisi in pilo longiore, cum ferè breues eo loco nascantur. deinde si plures pili sunt, necesse est longum tormentum: cum totiens acus transuet, magnam inflammationẽ moueat. Nouissime cum humor aliquis ibi subsit, oculo & ante per pilos, & tum per palpebræ foramina affecto, uix fieri potest ut gluten quo uinctus est pilus, nõ resoluatur. eoq; fit ut is, eò unde ui abductus est: redeat. ea uero curatio, quæ palpebræ laxioris ab omnibus frequentatur, nihil habet dubij. siquidem oportet contecto oculo mediam palpebræ cutem, siue ea superior, siue inferior est: apprehẽdere digitis, ac leuare. tum considerare quantulo detracto futurum sit, ut naturaliter se habeat. siquidem hic quoq; duo pericula circunstant. si nimium fuerit excisum, ne contegi oculus non possit. si parũ, ne nihil actum sit, & frustra sectus aliquis sit. qua deinde incidendum uidebitur, per duas lineas atramento notandum est sic, ut de interiore, quæ pilos continet et propiore ei linea aliquid relinquatur, quod apprehendere acus postea possit. his constitutis scalpellus adhibendus est. & si superior palpebra est: ante: si inferior, postea propius ipsis pilis incidendum. initiumq; faciendum in sinistro oculo, ab eo angulo, qui tempori in dextro, ab eo qui naribus propior est, idq;, qđ inter duas lineas est. excidendum. deinde oræ uulneris inter se simplici sutura committendæ, operiendusq; oculus est, & si parum palpebra descendet, laxanda utiq;. si nimium, aut astringinda, aut etiam rursus tenuis habenula ab ulteriore ora excidenda. ubi secta est, aliæ

ſuturæ adijciendæ, quæ ſupra tres eſſe non debent. Præter hæc in ſuperiore palpebra ſub pilis ipſis incidenda linea eſt, ut ab inferiore parte diducti pili ſurſum ſpectent. idq; ſi leuis inclinatio eſt, etiam ſolum ſatis tuetur. inferior palpebra eo non eget. his factis ſpongia ex aqua frigida expreſſa ſuper deliganda eſt. poſtero die glutinans emplaſtrum injiciendum. quarto ſutura tollenda eſt: & collirio, quod inflammationes reprimit, ſuperinungendum.

De lagophthalmo oculorum.

n Nonnunquam autem nimium ſub hac curatione excisa cute euenit ut oculus non contegatur. idq; interdum etiam alia de cauſa fit: λαγόφθαλμος græci appellant. in quo ſi nimium palpebræ deeſt, nulla id reſtituere curatio poteſt. ſi exiguum, mederi licet: paulum infra ſupercilium cutis incidenda eſt, lunata figura cornibus eius deorſum ſpectantibus. altitudo eſſe plagæ uſq; ad cartilaginem debet, ipſa illa nihil læſa. nam ſi ea incaſa eſt, palpebra concidit: neq; attolli poſtea poteſt. cute igitur tantum diducta fit, ut paulum infima oculi ora deſcendat: hiante ſcilicet ſuper plaga, in quam linamentum conijciendum eſt: quod & coniungi diductam cutem prohibeat: & in medio caruncular citet: quæ ubi eum locum impleuit, poſtea recte oculus operitur.

De ectropio.

u Superioris autem palpebræ uitium eſt, quod parum deſcendit, ideoq; oculum non contegit: ſic inferioris, quod parum ſurſum attollitur, ſed pendet, & hiat, neq; poteſt cum ſuperiore committi. atq; id quoq; euenit interdum ex ſimili uitio curationis, interdum etiam ſenectute: ἐκτρόπιον græci uocant. ſi ex mala curatione eſt, eadem ratio medicinæ eſt, quæ ſupra poſita eſt: plagæ tantum cornua ad maxillas non ad oculum conuertenda ſunt. ſi ex ſenectute eſt, tenui ferramento id totum extrinſecus adurendum eſt, deinde melle inungendum. at quarto die uapore aquæ calidæ fouendum, inungendumq; medicamentis ad cicatricem perducentibus.

De ſtaphylomate oculi.

h Hæc ferè circa oculum in angulis, palpebrisq; incidere conſueruut. in ipſo autem oculo nonnunquam ſumma attollitur tunica ſiue ruptis intus membranis aliquibus, ſiue laxatis, & ſi-

milis figura acino fit. unde id σταφυλωμα græci uocant. curatio duplex est. altera ad ipsas radices per medium transuere, acu duo lina ducente. deinde alterius lini duo capita ex superiore parte, alterius ex interiore astringere inter se: quæ paulatim secando id excidunt. altera in summa parte eius ad lenticulæ magnitudinem excidere: deinde spodium, aut admiam infricare. utrolibet autem facto album oui lana excipiendum & imponendum, posteaq; uapore aquæ calidæ fouendus oculus, & lenibus medicamentis ungendus est.

De clauis oculorum.

Laui autem uocantur, calloſa in albo oculi tubercula, quibus
c nomen à figuræ similitudine est. hos ad imam radicem perforare acu commodissimum est, infraq; eam excidere, deinde lenibus medicamentis inungere.

De natura oculorum, & eorum suffusione.

Vffusionis iam aliâs feci mentionem, quia cum recens inci-
ſ dit, medicamentis quoq; sæpe discutitur: sed ubi uetustior facta est, manus curationem desiderat, quæ inter subtilissimas haberi potest. de qua antequam dico, paucis ipsius oculi natura indicanda est. cuius cognitio cum ad plura loca pertineat, tum uel præcipue ad hunc pertinet. is igitur summas habet duas tunicas: ex quibus superior à græcis ἀραχνοειδὴς uocatur. ea, qua parte alba est satis crassa: pupillæ loco extenuatur. huic interior adiuncta est media parte: qua pupilla est: modico foramine concaua, circa tenuis ulterioribus partibus ipsa quoq; plenior. quæ χοροειδὴς à græcis nominatur. hæ duæ tunicæ cum interiora oculi cingant: rursus sub his coeũt: extenuataq; & in unum coactæ per foramen quod inter ossa est: ad mẽbranam cerebri perueniunt, eoq; inhærescunt. sub his autem, qua parte pupilla est, locus uacuus est. deinde infra rursus tenuissima tunica quam Herophilus ἀμφιβληστροειδῆ nominauit. Ea media subsidit, eoq; cauo continet quiddam, quod à uitri similitudine ὑαλοειδὴς græci uocant. id neq; liquidum, neq; aridum est: sed quasi concretus humor, ex cuius colore pupillæ color uel niger est, uel cæsius, cum summa tunica tota alba sit. Id autem superueniens ab interiore parte membranula includit. sub his gutta humoris est oui albo similis, à qua uidendi facultas proficiscitur, κρυσταλλοειδὴς à græcis nominatur. igitur uel ex morbo, uel ex ictu concrescit humor sub duabus tunicis, qua locum uacuum esse proposui: isq; paulatim indurescens interiori potentiæ se opponit. uicijq; eius plures species sunt: quædam sanabiles: quædam

quæ curationem non admittunt. nam si exigua suffusio est, si immobilis: colorem uero habet marinæ aquæ, uel ferri nitentis, & à latere sensum aliquem fulgoris relinquit spes super est. si magna est, si nigra pars oculi amissa naturali figura in aliam uertit, si suffusioni color cæruleus est, aut auro similis, si labat, & hac, atq; illac mouetur, uix unquam succurritur. ferè uero peior est: quo ex grauiore morbo, maioribus'ue capitis doloribus, uel ictu uehementiore orta est. neq; idonea curatio, si senilis ætas est, quæ sine nouo uicio tamen acie hebetem habet. at ne puerilis quidem, sed inter hæc media ætas. oculus quoq; curationi neq; exiguus, neq; concauus, satis oportunus est, atq; ipsius suffusionis quædam maturitas est. expectandum igitur est donec iam non fluere, sed durities quædam concreuisse uideatur. ante curationem autem modico cibo uti, bibere aquam triduo debet: pridie ab omnibus abstinere. post hæc in aduerso sedili collocandus est loco lucido, lumine aduerso sic: ut contra medicus paulo altius sede at. à posteriore autem parte caput eius, qui curabitur, minister contineat, & immobile id præstet. nam leui motu eripi acies in perpetuum potest. quin etiam ipse oculus qui curabitur: immobilior faciendus est, super alterum lana imposita & deligata. curari uero sinister oculus dextra manu, dexter sinistra debet. tum acus admouenda est, aut acuta, aut forte non ninium tenuis, eaq; demittenda: sed recta est per summas duas tunicas medio loco inter nigrum oculi, & angulum tempori propiorem è regione mediæ suffusionis, sic ne qua uena lædatur. neque tamen timide demittenda est, quia inani loco excipitur, ad quem cum uentum est, ne mediocriter quidem peritus falli potest: quia prementi nihil renititur. ubi eò uentum est, inclinanda acus ad ipsam suffusionem est, leuiterq; ibi uerti, & paulatim eã deducere infra regionem pupillæ debet. ubi deinde eam transit, uehementius imprimi, ut inferiori parti insidat. si hæsit, curatio expleta est. si subinde redit, eadẽ acu magis concidenda, & in plures partes dissipanda est: quæ singulæ & facilius conduntur, & minus late officiunt. post hæc educenda acus recta est, imponendumq; est lana molli excæptum oui album, & supra: quod inflammationem coerceat: atque ita deuinciendum. post hæc opus est quiete, abstinentia, leniũm medicamentorum inunctionibus, cibo, qui postero die satis mature datur, primum liquido, ne maxillæ laborent, deinde inflammatione finita tali, qualis in uulneribus propositus est. quibus, ut aqua quoq; diutius bibatur, necessario accedit.

E pituitæ quoq; tenuis cursu, qui oculos infestat, quatenus
d medicamentis agendum est, iam explicui. nunc ad ea ueniam: quæ curationem ex manu postulant. animaduertimus autem quibusdam nunquam siccescere oculos, sed semper humore tenui madere, quæ res asperitudinem continuat, ex leuibus momẽtis inflammationes et lippitudines excitat, totum deniq; uitam hominis infestat. idq; in quibusdam nulla ope adiuuari potest, in quibusdam sanabile est. quod primum discrimen est nosse oportet, ut alteri succurratur, alteri manus non injiciatur. ac primum supervacua curatio est in his, qui ab infantibus id uicium habent, quia necessario mansurum est usque ad mortis diem: deinde non necessario etiam in his, quibus non multa, sed acris pituita est. siquidem manu nihil adiuuãtur. medicamentis & victus ratione, quæ crassiorem pituitam reddit, ad sanitatem perueniunt. lata etiam capita uix medicinæ patent. tum interest uenæ pituitam emittant: quæ inter calluariam & cutem sunt, an quæ inter membranam cerebri & calluariam. superiores ferè per tempora oculos rigant: inferiores per eas mẽbranas, quæ ab oculis ad cerebrum tendunt. potest autem adhiberi remedium his: quæ supra os fluunt, non potest his, quæ sub osse. ac ne his quidem succurritur, quibus pituita utrinq; descendit. quia leuata altera parte nihilominus altera infestat. quid sit autem hoc ratione cognoscitur. raso capite ea medicamẽta, quibus in lippitudine pituita suspẽditur, à super cilijs usq; ad uerticem illini debent. si sicci oculi esse cœperunt, apparet per eas uenas, quæ sub cute sunt, irrigari. si nihilominus madent, manifestum est sub osse descendere. si est humor, sed leuior, duplex uicium est. plurimi tamen ex laborantibus reperiuntur: quos superiores uenæ exercẽant, ideoq; pluribus etiam opitulari licet. idq; non in græcia tantummodo, sed in alijs quoq; gentibus celebre est, adeo ut nulla medicinæ pars magis per nationes quoque exposita sit. reperti in græcia sunt qui nouem lineis cutem capitis inciderent, duabus in occipitio rectis: una super eas transuersa, dein duabus super aures, una inter eas item transuersa, tribus inter uerticem & frontem rectis. reperti sunt qui à capite recte eas lineas ad tempora diducerent: cognitisq; ex motu maxillarum musculorum initijs, leuiter super eos cutem inciderent. inductisq; per retusos hamos oris insererent linamenta, ut neque inter se cutis antiqui fines committerentur, & in medio cãro incresceret, quæ uenas ex quibus humor ad oculos transiret, astringeret. Quidam etiam atramento duas lineas duxerunt à

media aure ad mediam alteram aurem: deinde à naribus ad uerticem. tum ubi lineæ committebantur, scalpello inciderunt, & post sanguine fuso os ibidem adusserunt. nihilominus autem: et in temporibus & inter frontem atq; caluariam eminentibus uenis idem candens ferrum admouerunt. frequens curatio est uenas in temporibus adurere, quæ ferè quidem in eiusmodi malo tument, sed tamen ut inflentur, magis q; se ostendant. ceruix ante modicè deliganda est, tenuibusq; ferramentis & retusis uenæ adurendæ, donec in oculis pituitæ cursus conquiescat. id enim signum est quasi excæcatorum itinerum per quæ humor ferebatur. ualentior tamen mediana est: ubi tenues conditæq; uenæ, ideoq; legi non possunt. eodem modo ceruicè deligata: retentoq; ab ipso spiritu, quo magis uenæ prodeant: atramento notare eas contra tempora et inter uerticem ac frontem: deinde ceruicè resoluta quanotæ sunt uenas incidere & sanguinem mittere. ubi satis fluxit, tenuibus ferramentis adurere. contra tempora quidem timide, ne subiecti musculi, qui maxillas tenent, sentiant: inter frontem uero et uerticem, uehementer, ut sic squama ab osse recedat. efficacior tamẽ etiam nunc est aforum curatio, qui uerticem usq; ad os adurunt sic, ut squamã remittat. sed nihil melius est quàm quod in gallia quoq; comata fit. ubi uenas in temporibus et in superiore capitis parte legunt. adusta quomodo curanda sint iam explicui. nunc illud adijcio, neq; ut crustæ decidant: neq; ut ulcus impleatur adustis uenis esse properandum. ne uel sanguis erumpat, uel cato pus supprimatur, cum per hoc sicæscere eas partes opus sit: per illud exhauriri opus non sit. siquando tamen sanguis eruperit, infricanda medicamenta esse, quæ sic sanguinem supprimant, ne adurant. quemadmodũ autem uenæ deligendæ sint: quidq; lectis his faciendum sit, cum uenero ad crurum uaricès dicam.

De aurium morbis, qui manu & scalpello curantur. Cap. VIII.

Verum ut oculi multiplicem curationem etiam manus exigunt: sic in auribus admodum pauca sunt: quæ in hac medicinæ parte tractentur. solet tamen euenire uel à primo natali die protinus, uel postea facta exulceratione, deinde per cicatricem aure repleta, ut foramen in ea nullum sit, ideoq; audiendi usu careat. quod ubi incidit: specillo tentandum est, alte ne id repletum, an in summo tantum glutinatum sit. nam si alte est: prementi non cedit. si in summo, specillum protinus recipit. Illud attingi non oportet, ne sine effectus spe distentio oriatur neruorum, & ex ea mortis periculum sit. hoc facile curatur. nam qua cauum esse debet, uel medicamen

tum

tum aliquod imponendum est ex adurentibus, uel candente ferro aperiendum, uel etiam scalpello incidendum. cumq; id patefactum, & iam ulcus purum est: conijcienda cò pinna est illita medicamento cicatricem inducente, circaq; idem medicamentum dandum, ut cutis circa pinnam sanescat. quo fit ut ea remota postea facultas audiendi sit: at ubi aures: in uiro puta, perforatæ sunt, & offendunt, traijcere id cauũ celeriter candente acu satis est, ut leniter eius ora exulcerẽtur, aut etiam adurente medicamento idem exulcerare: postea deinde imponere id quod purget, tum quod eum locum repleat, & sic cicatricem inducat. quod si magnũ id foramen est, sicut solet esse in his, qui maiora ponderа auribus gesserunt: incidere quod supereſt ad extremum oportet, supra deinde oras scalpello exulcerare, & postea suere, ac medicamentum, quo id glutinetur, imponere. tertium est: si quid ibi curti est, sarcire. quæ res cum in labris quoq; & naribus fieri possit: eandem autem rationem habeat, simul explicanda est.

Curta in auribus, labrisq;, ac naribus, quomodo sarcari & curari possint. Cap. IX.

Vrta igitur in his tribus, ac si qua paruа paria sunt: curari possunt: si qua maiora sunt, aut non recipiunt curationem aut ita per hanc ipsam deformantur, ut minus indecora ante fuerint. atq; in aure quidem & naribus deformitas sola timeri potest. in labris uero si nimium contracta sunt, usus quoq; necessarij iactura fit. quia minus facile & cibus assumitur, & sermo explicatur. neq; enim creatur ibi corpus: sed ex uicino adducitur: quod in leui mutatione & nihil eripere, & fallere oculum potest: in magna non potest: neq; senile autem corpus, neq; quod mali habitus est, neq; in quo difficulter ulcera sanescunt, huic medicinæ idoneum est: quia nusquam celerius cancer occupat, aut difficilius tollitur. ratio curationis eiusmodi est. id quod curatum est in quadratum redigere. ab interioribus eius angulis lineas transuersas inadere, quæ cteriorẽ partem ab ulteriore ex toto diducant: deinde ea quæ sic resoluimus, in unum adducere: si nõ satis iunguntur, ultra lineas, quas ante fecimus, alias duas lunatas, & ad plagam conuersas immittere, quibus summa tantum cutis diducatur. sic enim fit ut facilius quod adducitur, sequi possit: quod non ui cogendum est, sed ita adducendum, ut ex facili subsequatur, & demissum non multum recedat. interdum autem ab altera parte cutis haud omnino adducta, deformem quem reliquit locum: reddit. Huiusmodi loci altera pars inadenda, altera intacta ha-

benda est. ergo neq; ex imis auribus, neq; ex medio naso imis uenarum partibus, neq; ex angulis labrorum quicquam attrahere tenta bimus. utrinq; autem petemus: si quid summis auribus, si quid imis, si quid aut medio naso, aut medijs naribus, aut medijs labris deerit. quæ tamen interdum etiam duobus locis curata esse consuerunt. sed eadem ratio curandi est. si cartilago in eo quod incisum est, eminet: excidenda est. neque enim aut glutinatur, aut acute totraijcitur. neq; longe tamen excidi debet: ne inter duas oras liberæ cutis, utrinq; coitus puris fieri possit. tum iunctæ oræ inter se suendæ sunt utrinq; cute apprehensa, & qua priores lineæ sunt: ea quoq; suturæ inijciendæ sunt. siccis locis, ut in naribus, illita spuma argenti satis proficit. in ulteriores uero lunatasq; plagas linamentum dandum est, ut caro increscens uulnus impleat, summaq; cura quod ita sutum est, tuēdum esse apparere ex eo potest, quod de cancro supra posui. ergo etiam tertio quoq; die fouendum erit uapore aquæ calidæ: rursusq; idem medicamentum inijciendum, fereq; septimo die glutinatum est. tum suturæ eximi, & ulcus ad sanitatem perduci debent.

De polypi curatione per ferrum. Cap. X.

Polypum uero, qui in naribus nascitur, præcipue ferro curari iam aliâs posui. ergo etiam hunc ferramunto acuto in modum spathæ facto resoluere ab osse oportet adhibita diligentia, ne infra cartilago lædatur, in qua difficilis curatio est. ubi abscissus est, unco ferramento extrahendus est. tum implicitum linamētum, uel aliquid ex penicillo respergendum est medicamento, quo sanguis supprimitur: eoq; nares leuiter implendæ. sanguine suppresso, linamento ulculum purgandum est. ubi purum est, eo pinna eodem modo quo in aure supra positum est, medicamento illita, quo cicatrix inducatur, intus demittenda, donec ex toto id sanescat.

De ozæna. Cap. XI.

Id autem uitium, quod ὀζαίνα à græcis uocatur, si medicamentis non cederet, quemadmodum manu curandum esset, apud magnos chirurgos non reperi. Credo quia res raro ad sanitatem satis proficit: cum aliquod in ipsa curatione tormentum habeat. apud quosdam tamē positum est uel sutilem fistulam, uel eodem scriptorium calamum in narem esse coniciendum, donec sursum ad os perueniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum

esse adipsum os: deinde adustum locum purgandum esse ærugine & melle. ubi purus est: lyco ad sanitatem perducendum. uel narem incidendam esse ab ima parte ad os, ut & conspici locus possit, & facilius candens ferramentum admoueri. tum sui narem debere, & adustum quidem ulcus eadem ratione curari. suturam uero illini uel spuma argenti uel alio glutinante.

De ore uicijs, quæ manu & ferro curantur. Cap. XII.

De dentibus.

IN ore quoq; quædam manu curantur. ubi in primis dentes nonnunq̃ mouentur, modo propter radicum imbecillitatem, modo propter gingiuarum arescentium uicium. oportet in utrolibet candens ferramentũ gingiuis admouere, ut leuiter attingat, non ut insidat. adustæ gingiuæ melle illinendæ, & mulso eluendæ sunt. ut puræ ulcera esse cæperunt, aridæ medicamẽta infricandæ sunt ex his quæ reprimunt. si uero dens dolores mouet, eximíq; eum, quia medicamenta nihil adiuuant, placuit, circumradi debet, ut gingiua ab eo resoluatur. tum is concutiendus est. eáq; facienda donec bene moueatur. nam dens hærens cum summo periculo euellitur, ac nónunq̃ maxilla loco mouetur. idq; etiam maiore periculo in superioribus dentibus fit, quia potest tempora oculos'ue cõcutere. tum si fieri potest manu, si minus, forficæ dens excipiendus. ac si exesus est, ante id foramen, uel linamento, uel bene accommodato plumbo replendum est ne sub forficæ confringatur: recta uero forfex ducenda est, ne inflexis radicibus: os earũ, cui dens inhæret, parte aliqua frangatur. neq; ideo nullum eius rei periculum est, utiq; in dentibus breuibus, qui ferè lõgiores radices, habent. sæpe enim forfex cum dentem comprehendere non possit, aut frustra comprehendat, os gingiuæ prehendit & frangit. protinus autem ubi plus sanguinis profluit, scire licet aliquid ex osse fractum esse. ergo specillo conquirenda est testa, quæ recessit & uolsella protrahenda est. si non sequitur, incidi gingiua debet, donec labans ossis testa recipiatur. quod si fractum statim nõ est, indurescit extrinsecus maxilla, ut is hiare non possit. sed imponendũ cataplasma ex farina et fico cataplasma est, donec ibi pus moueatur. tum incidi gingiua debet. pus quoq; multum profluẽs ossis fracti nota est. itaq; etiam tum id extrahi conuenit. nonnunquam etiam eo læso, fistula fit quæ eradi debet. Dens autem scaber, qua parte niger est, radẽdus est, illinendusq; rosæ flore contrito, cui gallæ quarta pars & altera myrrhæ sit adiecta. continendumq; ore crebro uinum meracum. atque

in eo casu uelandum caput, ambulatione multa, frictione capitis: cibo non acri utendum est. at si ex ictu uel alio casu aliqui labant dentes, auro cum his, qui bene hærent, uinciendi sunt. continendáq; ore re primentia, ut uinum in quo malicorium decoctum, aut in quo galla candens coniecta sit. Siquando etiam in pueris alter dens nascitur, quàm prior excidat, is qui cadere debuit circum purgandus, & euellendus est. is qui natus est in locum prioris quotidie digito adurgendus, donec ad iustam magnitudinem perueniat. quotienscunq; dente exẽpto radix relicta est, protinus ea quoq; ad id facta forfice, quam ῥίζαν græci uocant: eximenda est. Tonsillas autem quæ post inflammationes induruerunt: ἀντιάδας autem græcis appellantur: cum sub leui tunica sint, oportet digito circum radere & euellere: si ne sic quidem resoluuntur, hamulo excipere, & scalpello excidere: tum ulcus aceto eluere, & illinere uulnus medicamento, quo sanguis supprimatur.

De uua.

Vua si cum inflammatione descendit, doloriq; est, & subru-
u bicundi coloris: præcidi sine periculo non potest. solet enim multum sanguinem effundere. itaq; melius est his uti, quæ aliàs proposita sunt. si uero inflammatio quidem nulla est, nihilominus autem ea ultra iustum modum à pituita deducta est, & est tenuis, acuta, alba, præcidi debet. itemq; si ima, liuida & crassa, summa, tenuis est. neq; quicquam commodius est quàm uolsella prehendere, sub eaq; quod uolumus, excidere. neq; enim ullum periculum est, ne plus minusue præcidatur: cum licèat tantum infra uolsellam relinquere: quantum inutile esse manifestum est: idq; præcidere quo longior uua est, quàm esse naturaliter debet. post curationem eadem facienda sunt, quæ in tonsillis proxime posui.

De lingua.

Ingua uero quibusdam cum subiecta parte à primo natali
l die iuncta est, qui ob id ne loqui quidem possint. horum extrema lingua uolsella prehendenda est, sub eaq; membrana incidenda magna cura habita, ne uenæ quæ iuxta sunt: uiolẽtur, et profusione sanguinis noceant. reliqua curatio uulneris in prioribus posita est: & pleriq; quidem, ubi consanuerunt, loquuntur. ego autem cognoui qui succisa lingua, cum abunde super dentes eam promeret, non tamen loquendi facultatem consecutus est. adeo in medicinæ etiam ubi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est id, quod sequi conuenit.

De *abſceſſu ſub lingua.*

VB *lingua quoq; interdum aliquid abſcedit, quod ferè conſiſtit in tunica: doloreſq; magnos mouet. quod ſi exiguum eſt, incidi ſemel ſatis eſt: ſi maius, ſumma cutis uſq; ad tunicam excidenda eſt: deinde utrinq; oræ hamulis excipiendæ, & tunica undiq; circundata liberanda eſt, magna diligentia per omnem curationem habita, ne qua maior uena incidatur.*

De *labris.*

ABra *autem ſæpe finduntur, eaq; res habet cum dolore etiam hanc moleſtiam, quod ſermo prohibetur: qui ſubinde eas rimas cum dolore diducendo ſanguinem citat: ſed has, ſi in ſummo ſunt, medicamentis curare cõmodius eſt, quæ ad ulcera oris fiunt. ſi uero altius deſcenderunt, neceſſariũ eſt tenui ferramento adurere: quod ſpathæ ſimile quaſi tranſcurrere, non imprimi debet. poſtea facienda eadem ſunt, quæ in auribus aduſtis expoſita ſunt.*

De *cæruicis uicijs, & curatione.* Cap. XIII.

T *in cæruice inter cutem, & aſperam arteriam tumor increſcit: βρογχοκήλην græci uocant. quo modo caro hebes, modo humor aliquis melli, aquæue ſimilis includitur: interdum etiam minutis oſſibus pili immixti, ex quibus quicquid eſt quod tunica continetur, poteſt adurentibus medicamentis curari, quibus ſumma cutis cum ſuperiecta tunica exæditur. quo facto ſiue humor eſt, profluit: ſiue quid denſius, deinde digitis educitur: tum ulcus ſub linamentis ſaneſcit: ſed ſcalpelli curatio breuior eſt. Medio tumore una linea incidituſq; ad tunicam: deinde uicioſus ſinus ab integro corpore digito ſeparatur: totusq; cum uelamento ſuo eximitur. tum aceto, cui uel ſalem, uel nitrum aliquis adiecit, eluitur. oræq; una ſutura iunguntur: cæteraq; eadem quæ in alijs ſuturis ſuper injciuntur. Leuiter deinde, ne fauces urgeat, deligatur. ſi quando autem tunica eximi non potuerit, intus inſpergenda adurentia: linamentisq; id curandum eſt cæteris pus mouentibus.*

De *umbilici uicijs.* Cap. XIIII.

VNt *etiam circa umbilicum plura uicia, de quibus propter raritatem inter auctores parum conſtat. Veriſimile eſt autẽ id à quoq; prætermiſſum, quod ipſe non cognouerat: à nullo, id quod*

non uiderat, fictum. commune omnibus est, umbilicum indecore prominere. cauſæ requiruntur. meges tres has poſuit. modo inteſtinũ eò irrumpere. modo omentum. modo humorem. Soſtratus nihil de omento dixit. duobus hiſdem adiecit, cărnem ibi interdum increſcere, eamq; modo integram eſſe, modo carcinomati ſimilem. Gorgias ipſe quoque omenti mentionem omiſit. ſed eadem tria cauſatus ſpiritum quoq; interdum eò dixit irrumpere. Heron omnibus his quatuor poſitis, & omenti mentionem habuit, & eius quod ſimul & omentum & inteſtinum habuerit. quid autem horum ſit, his indicijs cognoſcitur. ubi inteſtinum prolapſum eſt, tumor neque durus neque mollis eſt omni frigore comminuitur, non ſolum ſub omni calore, ſed etiam retento ſpiritu creſcit. ſonat interdum, atq; ubi reſupinatus eſt aliquis delapſo inteſtino ipſe deſidit. ubi uero omentum eſt, cætera ſimilia ſunt, tumor mollior & ab una parte latus extenuatum in uentrem eſt: ſi quis apprehendit: elabitur. ubi utrunque eſt: inditia quoque mixta ſunt, & inter utrunque mollities. at caro durior eſt, ſemperq; etiam reſupinato corpore tumet, prementiq; non cedit, prioribus facile cedentibus. ſi uiciosa eſt eaſdem notas habet, quas in carcinomate expoſui. humor autem ſi premitur: circunfluit. at ſpiritus preſſus cedit, ſed protinus redit reſupinato quoq; corpore tumorem in eadem figura tenet. ex his id, quod ex ſpiritu uicium eſt, medicinam non admittit. caro quoq; carcinomati ſimilis cum periculo tractatur. itaq; omittenda eſt. ſana excidi debet, idq; uulnus linamentis curari. humorem quidam uel inciſo ſummo tumore effundunt, & uulnus hiſdem linamentis curăt. in reliquis uariæ ſententiæ ſunt. ac reſupinandum quidem corpus eſſe res ipſa teſtatur, ut in uterum, ſiue inteſtinum, ſiue omentum eſt, delabatur. ſinus uero umbilici tum uacuus à quibuſdam duabus regulis excęptus eſt, uehementerq; earum capitibus deligatis ibi emoritur. à quibuſdam id uicium acu traiectatur duo lina ducente. deinde utriuſq; lini duobus capitibus diuerſæ partes aſtringuntur. quod in ima quoq; oculi fit. nam ſic id quod ſupra uinculum eſt, moritur. adiecerunt quidam, ut antequam uincirent: ſummum una linea incideret, excideremq;, quo facilius digito demiſſo, quod illuc irrupiſſet, depellerent. tum deinde uinxerunt. ſed abunde eſt, iubere ſpiritum continere, ut tumor quantus maximus eſſe poteſt, ſe oſtendat. tum imam baſim eius atramento notare, reſupinatq; homine, digitis tumorem eum premere, ut ſi quid delapſum non eſt: manu cogatur. poſt hæc umbilicum attrahere, & qua nota atramenti eſt lino uehementer aſtringere. deinde partem ſuperiorem aut medicamentis aut ferro adurere donec emoriatur. atq; ut cætera uſta ulcus nutri-

re:idq; non ſolum ubi inteſtinum uel omentum, uel utrunque eſt, ſed etiam ubi humor eſt:optime proficit ſed ante quædam uiſenda ſunt, ne quod ex uinculo periculum ſit.nam curationi neque infans, neque aut robuſtus annis,aut ſenex aptus eſt, ſed à ſeptimo ferè anno ad quartumdecimum.deinde ei corpus idoneum eſt id, quod integrum eſt.at quod mali habitus eſt,quodq; papulas,impetigines, ſimiliaq; habet idoneum non eſt.leuibus quoq; tumoribus facile ſubuenitur. at in eorum,qui nimis magni ſunt,curatione periculum eſt. Tempus autem anni & autumnale & hibernum uitandum eſt. uer idoneum maxime eſt.ac prima æſtas non aliena eſt.præter hæc abſtinere pridie debet.neq; id ſatis eſt.ſed aluus quoq; ei ducenda eſt, quo facilius omnia quæ excœſſerunt,intra aluum conſidant.

Quomodo aqua hydropicis emittatur.
Caput quintumdecimum.

Quam his qui hydropici ſunt emitti oportere aliâs dixi.
a nunc quemadmodum id fiat dicendum eſt. quidam autem ſub umbilico ferè quattuor interpoſitis digitis à ſiniſtra parte. Quidam ipſo umbilico perforato facere conſuerunt. quidam cute primum aduſta, deinde interiore abdomine inciſo. quia quod per ignem diuiſum eſt, minus celeriter coit. ferramentum autem demittitur: magna cura habita ne qua uena inciditur. id tale eſſe debet, ut ferè tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat. demittendumq; ita eſt: ut membranam quoque tranſeat: qua caro ab interiore parte finitur: eò tum plumbea aut ænea fiſtula conijcienda eſt,uel recuruatis in exteriorem partem labris,uel in media circum ſurgente,quadã mora ne tota intus delabi poſſit. huius ea pars quæ intra paulo longior eſſe debet,quàm quæ extra,ut ultra ulteriorem membranam procedat,per hanc effundendus humor eſt. atq; ubi maior pars eius euocata eſt,cludenda demiſſo linteolo fiſtula eſt, & in uulnere, ſi id uſtum non eſt:relinquenda.deinde per inſequentes dies circa ſingulas heminas emittendum,donec nullum aquæ ueſtigium appareat. quidam tamen etiam non uſta cute protinus fiſtulam recipiunt,& ſuper uulnus ſpongiam expreſſam deligant. deinde poſtero die rurſus fiſtulam demittunt: quod recens uulnus paulum diductum patitur,ut ſiquid humoris ſupereſt,emittatur:idq; bis ita feciſſe contenti ſunt.

De inteſtinorum uulneratorum curationibus. Cap. XVI.

Nonnunquam autem uenter ictu aliquo perforatur: ſequi-
n turq; ut inteſtina euoluantur. quod ubi incidit, protinus con
ſiderandum eſt, an integra ea ſint, deinde an his color ſuus
maneat. ſi tenuius inteſtinum perforatum eſt, nihil profici poſſe iam
retuli. latius inteſtinum ſui poteſt, non quod certa fiducia ſit, ſed quod
dubia ſpes, certa deſperatione ſi potior. interdum enim glutinatur. tũ
ſi utrumlibet inteſtinum liuidum, aut pallidum, aut nigrum eſt, qui-
bus illud quoq; neceſſario accedit, ut ſenſu careat: medicina omnis ina
nis eſt. ſi uero adhuc ea ſui coloris ſunt, cum magna feſtinatione ſuc-
currendum eſt. Momento enim alienantur externo, & inſueto ſpiritu
circundata. Reſupinandus autem homo eſt coxis erectioribus. & ſi
anguſtius uulnus eſt, quàm ut inteſtina commode refundantur, inci-
dendum eſt donec ſatis pateat. Ac ſi iam ſiciora inteſtina ſunt, perlu
enda aqua ſunt: cui paulum admodum olei ſit adiectum. tum mini-
ſter oras uulneris leuiter diducere manibus ſuis, uel etiam duobus
hamis membranæ interiori iniectis debet. medicus priora ſemper in
teſtina quæ poſteriora prolapſa ſunt, condere ſic, ut orbium ſingulorũ
locum ſeruet: repoſitis omnibus, leuiter homo concutiendus eſt. quo fit
ut per ſe ſingula inteſtina in ſuas ſedes diducantur: & inibi conſidãt.
his conditis omentum quoq; conſiderandum eſt: ex quo ſi quid iam
nigri, & emortui eſt, forfice excidi debet. ſi quid integrum eſt, leuiter
ſuper inteſtina diduci. ſutura autem neq; ſummæ cutis, neq; interioris
membranæ per ſe ſatis proficit, ſed utriuſq;. & quidem duobus linis
uincienda eſt ſpiſſior quàm alibi, quia & rumpi facilius motu uen-
tris poteſt, & non æque magnis inflammationibus pars ea expoſita
eſt. igitur in duas acus fila coniciẽda, eaq; duabus manibus tenenda:
& prius interiori membranæ ſutura iniicienda eſt ſic, ut ſiniſtra
manus in dexteriore ora, dextra in ſiniſteriore à principio uulne-
ris orſa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat. quo fit, ut
ab inteſtinis ea pars ſemper acuum longe ſit, quæ retuſa eſt: ſemel
utraq; parte traiecta permutandæ acus inter manus ſunt, ut ea ſit in
dextra, quæ fuit in ſiniſtra: ea ueniat in ſiniſtram, quam dextra con
tinuit. iterumq; eodem modo per oras immittendæ ſunt. Atq; ita ter
tio, et quarto: deinceps q; permutatis inter manus acubus includenda
plaga. poſt hæc eadem fila, eædemq; acus ad cutem transferendæ.
ſimiliq; ratione ei quoq; parti utraq; ſutura iniciẽda ſemper ab in-
teriore parte acubus uenientibus ſemper inter manus traiectis. dein
glutinantia iniicienda, quibus aut ſpongiam, aut ſuccidam lanam ex

aceto impressam accedere debere manifestius est, quàm ut semper dicendum sit. impositis his leuiter deligari uenter debet.

De interiore parte abdominis rupta, & qua ratione curanda sit. Cap. XVII.

Interdum tamen uel ex ictu aliquo, uel retento diutius spiritu, uel sub graui fasce interior abdominis membrana superiore cute integra rumpitur. quod fœminis quoq; ex utero sæpe euenire consueuit, fitq; præcipue circa ilia. sequitur autem cum superior caro mollis sit, ut non satis intestina contineat, hisq; intenta cutis indecore intumescat. atq; id quoq; aliter ab alijs curatur. quidã enim per acum duobus linis ad imam basim immissis, sic utrinque deuinciunt, quemadmodum & in umbilico, & in una positum est, ut quicquid super uinculum est, emoriatur. quidam medium tumorẽ exadunt ad similitudinem myrtacei folij. quod semper eodem modo seruandum esse iam posui, & tum oras sutura iungunt. commodissimum est autem resupinato corpore, experiri manu qua parte is tumor maxime cedat: quia necesse est ea parte rupta membrana sit, quaq; integra est, ea magis obnitatur. tum qua rupta uidebitur, immittendæ scalpello duæ lineæ sunt: ut excisa medio interior membrana utrinq; recentem plagam habeat: quia quod uetus est: sutura non coit loco patefacto. si qua parte membrana non nouam plagam, sed ueterem habet: tenuis excidenda habena est, quæ tantum ora eius exulceret. cætera, quæ ad suturæ reliquam curationem pertinent, supra comprehensa sunt.

De uaricibus uentris.

Præter hæc euenit, ut in quorundam uentribus uarices sint. quarum, quia nulla alia curatio est: quàm quæ in cruribus esse consueuit, tum eam partem explanaturus hanc quoq; eò differo.

De testiculorum natura, & morbis eorum. Cap. XVIII.

Venio autem ad ea: quæ in naturalibus partibus circa testiculos oriri solent. quæ quo facilius explicem, prius ipsius loci natura paucis proponenda est. igitur testiculi simile quiddam medullis habent. nam sanguinem non emittunt, & omni sensu carent. dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicæ, quibus hi continẽtur. dependent uero ab inguinibus per singulos neruos. quos κρεμαστῆρας græci nominant: cum quorum utroq; binæ descendunt

& uenæ,& arteriæ. hæ autem tunicæ conteguntur tenui,neruosa,sine sanguine alba,quæ ἐλαφροειδὴς à græcis nominatur. super eã ualentior tunica est: quæ interiori uehementer ima parte inhæret, ὄλπον græci uocant. Multæ deinde membranulæ uenas et arterias, eosq; neruos comprehendunt: atq; inter duas quoq; tunicas superioribus partibus leues, parumlæq; sunt. hactenus propria utriq; testiculo & uelamenta,& auxilia sunt. communis deinde utriq;, omnibusq; interioribus sinus est, qui iam conspicitur à nobis, ὄσχεον græci, scrotum nostri uocant, isq; ab ima parte medijs tunicis leuiter innexus est, à superiore tantum circundatus est. sub hoc igitur plura uicia esse consuerunt. quæ modo ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere proposui, modo his integris fiunt. siquidem interdum uel ex morbo primum inflammatur, deinde postea pondere abrumpitur. uel ex ictu aliquo protinus rumpitur tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus intestina debuit. tum pondere eo deuoluitur, aut omentum, aut etiam intestinum. atq; ibi reperta uia, paulatim, aut ab inguinibus inferiores quoq; partes nisum subinde neruosas tunicas,& ob id eius rei patientes diducit ἐντεροκοίλην,& ἐπιπλοκοίλην græci uocant, apud nos indecorum, sed commune his herniæ nomen est. deinde si descẽdit omẽtum, nunq̃ in scroto tumor tollitur, siue inedia fuit, siue corpus huc illuc'ue conuersum, aut aliquo modo collocatum. itemq; si retentus est spiritus, non magnopere increscit. tactu uero inæqualis est,& mollis, et lubricus. at si intestinum quoq; descendit, humor his sine inflammatione modo minuitur, modo increscit. estq; ferè sine dolore, & cum conquieſcit aliquis aut iacet, interdum ex toto desidit, interdum sic diuiditur, ut in scroto exiguæ reliquiæ maneãt. at si clamore & satietate,& si sub aliquo pondere is homo nixus est, crescit: frigore omni contrahitur: calore diffunditur. estq; tum scrotum, & rotundum,& tactu leue: idq; quod subest: lubricum est, si pressum est, ad inguen reuertitur, demissumq; iterum cum quodã quasi murmure deuoluitur. & id quidem in leuioribus malis euenit. nonnunq̃ autem stercore acepto uastus tumet, retroq; compelli non potest: affertq; tum dolorẽ, & scroto,& inguinibus,& abdomini: nonnunq̃ stomachus quoque affectus, primum ruffam bilem per os reddit, deinde uiridem, quibusdam etiam nigram. integris uero membranis interdum eam partem humor distringit. atq; eius quoq; species duæ sunt: nam uel inter tunicas is increscit, uel in membranis quæ ibi circa uenas & arterias sunt, ubi hæ grauatæ oculauerunt. ac ne ei quidem humori, qui inter tunicas est, una sedes est. nam modo inter summam et mediam, modo inter mediam & imam consistit. græci communi nomine quic-

quid est ὑδροκοίλην appellant. nostrium scilicet nullis discriminibus satis cognitis, hæc quoq; sub eodem nomine, quo priora habent. signa autem quædam communia sunt, quædam propria. communia quibus humor deprehenditur. propria: quibus locus humorem subesse dicimus. si tumor est nunquam ex toto se remittens: sed interdum leuior, aut propter famem, aut propter febriculam, maximéq; in pueris, hisq; mollis est, si non nimius humor subest. at si his uehementer increuit, renititur sic, ut uter repletus, & arte astrictus. uenæ quoque in scroto inflantur, & si digito pressimus, cedit humor, ac confluensq; id quod non premitur: attollit, & tanquã in uitro cornu'ue per scrotum apparet: isq; quantum in ipso est, sine dolore est. sedes autem eius sic deprehenditur: si inter summam, mediamq; tunicam est, cum digitis duobus pressimus, paulatim humor inter eos reuertens subit. scrotum ipsius & albidius est. si ducitur, aut nihil, aut parumlum intenditur. testiculus ea parte neq; uisu, neq; tactu sentitur. at si sub media tunica est, intentum scrotum magis se attollit, adeo ut superior oles sub tumore eò deliteſcat. præter hæc æque integris tunicis ramex innascitur, κιρσοκοίλην, græci appellant. uenæ intumescunt, hæ quoq; intortæ, conglomerataeq; ad superiorem partem, uel ipsum scrotum implent, uel mediam tunicam, uel imam: interdum etiam sub ima tunica circa ipsum testiculum, neruumq; eius increscunt. ex his ea quæ in ipso scroto sunt, oculis patent. hæ uero quæ mediæ, imæue tunicæ insident, ut magis condite, non æquæ quidem cernuntur, sed tamen etiam uisui subiectæ sunt, præterquam quod & tumoris aliquid est pro uenarum magnitudine et modo, et id prementi magis renititur, ac per ipsos uenarum toros inæquale est, & qua parte id est, testiculus magis iusto dependet. cum uero etiam super ipsum testiculum, neruumq; eius id malum increuit, aliquanto longius testiculus ipse descendit, minorq; altero fit, ut pote alimento amisso. Raro sed aliquando caro quoq; inter tunicas increscit, σαρκοκοίλην græci uocant. interdum etiam ex inflammatione tumet ipse testiculus, ac febres quoque affert, & nisi celeriter ea inflammatio conquieuit, dolor ad inguina atq; ilia peruenit: partesq; hæ intumescunt. neruus, ex quo testiculus dependet, plenior fit, simulq; indurescit super hæc, inguen quoque nonnunquam uaricesimplent: βουβωνοκοίλην appellant.

De testiculorum curationibus communibus, & primo de incisione, & curatione inguinis, uel scroti. Caput. XIX.

Is cognitis de curatione dicendum est, in qua quædam communia omnium sunt, quædam propria singulorum. prius de com-

nunibus dictum. loquar autem nunc de his, quæ scalpellum desiderant: nam quæ uel sanari non possint, uel aliter nutriri debeant, dicendum erit simul cum ad species singulas uenero. incidit autẽ interdum inguen, interdum scrotum. in utraq; curatione homo ante triduum bibere aquam pridie: abstinere etiam à cibo debet, ipso autem die collocari supinus, deinde si inguen incidendum est, idq; iam pube contegitur, ante radendum est, & tum extento scroto, ut cutis inguinis intenta sit: id incidendum sub imo uentre, qua cum abdomine tunicæ inferiores cõmittuntur. aperiendum autem audacter est donec summa tunica, quæ ipsius scroti est, incidatur: perueniaturq; ad eam, qua media est plaga facta. foramen deorsum uersus subest. in id demittendus est sinistræ manus digitus index, ut diductis interueniẽtibus mẽbranulis simul laxet. minister autem sinistra manu comprehenso scroto sursum uersus eum debet extendere: & quàm maxime ab inguinibus abducere, primum cum ipso testiculo, dum medicus omnes membranulas quæ super mediam tunicam sunt: si digito diducere non potest, scalpello abscidat: deinde sine eo, ut is delapsus ipsi plagæ iungatur, digitoq; inde promatur, & super uentrem cum duabus suis tunicis collocetur. inde si qua uiciosa sunt, circunadẽda sunt. in quibus cum multæ uenæ discurrant, tenuiores quidem præcidi protinus possunt: maiores uero ante longiore lino deligandæ sunt, ne periculose sanguinem fundant. sin media tunica uexata erit, aut sub ea malum increuerit, excidenda erit sic, ut alte ad ipsum inguen præcidatur. infra tamen non tota demenda est. nam quod ad basim testiculi uehementer cum ima tunica connexum est, excidi sine summo periculo nõ potest. itaq; ibi relinquendum est. idem in ima quoq; tunica, si læsa est, faciẽdum est. sed non à summa inguinis plaga, uerum infra paulum ea abscidenda, ne læsa abdominis membrana inflammationes moueat. neq; tamen nimium ex ea sursum relinquendum est, ne postea sinuetur, & sedem eidem malo præstet. purgatus ita testiculus per ipsam plagam cum uenis, & arterijs, & neruo suo leuiter demittendus est, uidendumq; ne sanguis in scrotum descendat, neue concretus aliquo loco maneat. quæ ita fient, si uenis uinciendo medicus prospexerit. lina quibus capita earum continebũtur, extra plagam dependere debebunt. quæ pure orto sine ullo dolore excidẽt. ipsi autem plagæ injiciendæ duæ fibulæ sunt, & insuper medicamentum, quo glutinentur. solet interdum ab altera ora necessarium esse aliquid excidi, ut cicatrix maior & latior fiat. quod ubi incidit, linamenta super non fulcienda, sed leuiter tantum ponenda sunt, supraq; ea quæ inflammationem repellant, idest ex aceto, uel lana succida, uel spongia. cætera

eadem

eadem: quæ, ubi pus moueri debet, adhibenda sunt. at cum infra inci
di oportet, resupinato homine subijcẽda sub scroto sinistra manus est,
deinde id uehementer apprehendendum & incidendum. si paruum
lum est quod nocet, modicæ: ut tertia pars integra ad sustinendum te-
sticulum infra relinquatur. si maius est, etiam amplius, ut paulum
tantummodo ad imum, cui testiculus insidere possit: integrum mane-
at. sed primo rectus scalpellus quàm leuissima manu teneri debet, do
nec scrotum ipsum diducat. tum inclinandus mucro est, ut transuersa
membrana secet, quæ inter summam, mediamq; tunicam sunt. at si
uicium in proximo est, mediam tunicam attingi non oportet. si sub il
la quoq; conditur, etiam illa incidenda est sic, ut tertia quoq;, si illa ui
cium tegit. ubicunq; repertum malum est, ministrum ab inferiore par
te exprimere moderate scrotum oportet, medicum digito, manubriolo,
uel scalpello diductam inferiorem partem tunica extra collocare: de-
inde eam ferramento quo ad similitudinem curuum uocant, incide-
re sic, ut in eandem intrare duo digiti index & medius possint. his
deinde coniectis excipienda reliqua pars tunicæ, & inter digitos scal
pellus immittendus est: eximendumq;, aut effundendum quicquid est
noxium: quancunq; autem tunicam quis uiolauit, illam quoq; debet
excidere, ac mediam quidem, ut supra dixi, quàm altissime ab ingui
ne, imam autem paulo infra. cæterum anteq̃ excidantur, hæ quoque
uincari lino summe debent, & eius lini capita extra plagam relin-
quenda sunt, sicut in alijs quoq; uenis, quæ id requisierint. eo facto te-
sticulus intus reponendus est, oræq; scroti suturis inter se committen-
dæ, neq; paucis, ne parum glutinentur, & longior fiat curatio, neque
multis, ne inflammationem augeant. atq; hic quoq; uidendum est, ne
quid in scroto sanguinis maneat. tum imponenda glutinantia sunt.
si quãdo autem in scrotum sanguis defluxit, aliquid'ue concretum ex
eo decidit, incidi subter id debet, purgatoq; eo spongia acri aceto ma-
dens circundari. deligatur autem uulnus omne, quod ex his causis fa
ctum est. si dolor nullus est, quinq; primis diebus non est resoluen-
dum, sed bis die tantum aceto irroranda lana uel spongia. si dolor
est: tertia die resoluendum, et ubi fibulæ sunt, hæ incidendæ, ubi lina-
mentum id nutandum. est, rosaq; & uino madefaciendum id, quod
imponitur. si inflammatio increscit, adijciendum prioribus cataplas-
ma ex lenticula & melle, uel ex malicorio, quod in austero uino co-
ctum sit, uel ex his mixtis. si sub his inflammatio non cõquierit post
diem quintum multa calida aqua uulnus fouendum, donec scrotum
ipsum & extenuetur & rugosius fiat. tum imponendum cataplas-
ma ex triticea farina, cui resina pinea adiecta sit. quæ ipsa si robu

ſtus curatur, ex aceto: ſi tener, ex melle coquenda ſunt. neq; dubium eſt quodcunq; initium fuit, ſi magna inflammatio eſt, quin ea, quæ pus mouent, imponẽda ſint. quod ſi pus in ipſo ſcroto ortum eſt, paulum id incidi debet, ut exitus detur. linamentumq; eatenus imponendum eſt, ut foramen tegat. inflammatione finita propter neruos priore cataplaſmate, dein cerato utendum eſt. Hæc proprie ad eiuſmodi uulnera pertinent. cætera & in curatione, & in uictu ſimilia his eſſe debent, quæ in alio quoq; uulnerum genere præcepimus.

De inteſtini curatione. Cap. XX.

h Is propoſitis ad ſingulas ſpecies ueniendum eſt: ac ſi cui parꝰ uulo puero inteſtinum deſcendit, ante ſcalpellum experienda iunctura eſt. faſcia eius rei cauſa fit: cui imo loco pila aſſuta eſt ex panniculis facta, quæ ad repellendum inteſtinum ipſi illi ſubijcitur: deinde reliqua faſciæ pars arcte circundatur. ſub quo ſæpe & intus compellitur inteſtinum: & inter ſe tunicæ glutinãtur. rurſus ſi ætas proceſſit, multumq; inteſtini deſcendiſſe ex tumore magno patet, adijunturq; dolor, & uomitus quæ ex ſtercore, & ex cruditate eo delapſo ferè accidunt, ſcalpellum adhiberi ſine pernitie non poſſe manifeſtum eſt. leuandum tantummodo malum, & per alias curationes extrahendum eſt. ſanguis mitti ex brachio debet: deinde ſi uires patiuntur, imperanda tridui abſtinentia eſt: ſi minus certe pro ui corporis quamlongiſſime. eodem uero tempore ſuper habendum cataplaſma ex lini ſemine, quod ante aliquis ex mulſo decoxerit. Poſt hæc & farina hordeacea cum reſina inijcienda, & his demittendus in ſolium aquæ calidæ, cui oleum quoq; adiectum ſit: dandumq; aliquid cibi lenis calidi. quidam etiam aluum ducunt. id ducere aliquid in ſcrotum poteſt: educere ex eo non poteſt. per ea uero quæ ſupra ſcripta ſunt, leuato malo ſi quando aliâs dolor reuerterit, eadem erunt facienda. ſine dolore quoq; ſi multa inteſtina prolapſa ſunt, ſecari ſuperuacuum eſt: non quo excludi à ſcroto non poſſint, niſi tamen id inflammatio prohibuit: ſed quo repulſa inguinibus immorentur: ibiq; tumorem excitent: atq; ita fiat mali non finis, ſed mutatio. at in eo, quem ſcalpello curari oportebit, ſimul atq; ad mediam tunicam uulnus in inguine factum peruenerit, duobus hamulis ea iuxta ipſas oras apprehendi debebit, dum eductis omnibus membranulis medicus eam liberat. neq; enim cum periculo læditur, quæ excidenda eſt, cum inteſtinum eſſe niſi ſub ea non poſſit. ubi deducta autẽ erit ab inguine, uſq; ad teſticulum incidi debebit ſic, ne his ipſe læda-

tur: tum excidi. ferè tamen hanc curationem puerilis ætas & modicum malum recipit. sic uir robustus est, maiusq; id uitium est, extrahi testiculum non debet: sed in sua sede permanere. id hoc modo fit. inguen eadem ratione usq; ad mediã tunicam scalpello aperitur: eaq; tunica eodem modo duobus hamis excipitur sic, ut à ministro testiculus eatenus contineatur, ne per uulnus exeat: tum ea tunica deorsum uersus scalpello inciditur: sub eaq; index digitus sinistræ manus ad imum testiculum demittitur, eumq; ad plagam compellit: deinde dextre manus duo digiti pollex, atq; index uenam, & arteriam, & nervum, tunicamq; eorum à superiore tunica diducunt. quod si aliquæ membranulæ prohibent, scalpello resoluuntur, donec ante oculos tota iam tunica sit. excisis quæ excidenda sunt, repositoq; testiculo ab ora quoq; eius uulneris, quod in inguine est, demenda habenula paulo latior est, quo maior plaga sit, & plus creare carnis possit.

De omenti curatione. Cap. XXI.

Si omentum descendit, eodẽ quidem modo, quo supra scriptum est, aperiendum inguen, diducendæq; tunicæ sunt. considerandum autem est, maior ne is modus, an exiguus sit. nam quod paruulum est, super inguen in aluum uel digito, uel auerso specillo repellendum est. si plus est, sinere oportet dependere quantum ex utero prolapsum est: idq; adurentibus medicamentis illinere, donec emoriatur, & excidat. quidam hic quoq; duo lina acu traijciunt, binisq; singulorum capitibus diuersas partes astringunt. sub quo æque, sed tardius emoriatur. adijcitur tamen hic quoq; celeritati, si omentum super uinculum illinitur medicamentis, quæ sic exedunt ne erodant, σπῆλα græci uocant. Fuerunt etiam qui omentum forficæ præciderent: quod in paruulo nõ est necessarium. si maius est, potest profusionem sanguinis facere: siquidem omentum quoq; uenis quibusdam etiam maioribus illigatum est. neq; uero si discusso uentre id prolapsum forficæ præciditur, cum & emortuum sit, & aliter tutius auelli non possit: inde huc exemplum transferendum est. uulnus autem curari. si relictum omentum est, sutura debet. si id amplius fuit, & extra emortuum est, excisis oris, sicut supra propositum est. si uero humor intus est, incidendum est: in pueris quidem inguen, nisi in his quoq; liquoris eius maior modus prohibet: in uiris uero, & ubicunq; multus humor subest scrotum. deinde si inguen incisum est, eo protractis tunicis humor effundi debet. si scrotum, & sub hoc protinus uitium est, nihil aliud quàm humor est effundendus: abscidẽdæq; mẽ-

branæ ſunt, ſi quæ eum continuerunt, deinde eluendũ id ex aquâ, quæ uel ſalẽ adiectum, uel nitrum habeat ſi ſub media, imá ue tunicâ: totæ hæ extra ſcrotum collocandæ, excidendæq; ſunt.

De ramicis curatione. Cap. XXII.

Ramex autem, ſi ſuper ipſum ſcrotum eſt, adurẽdus eſt tenuibus & acutis ferramentis: quæ ipſis uenis infigantur: cum eo, ne amplius quàm has urant, maximéq; ubi inter ſe implicatæ glomerantur, eò ferrum id admouendum eſt: tum ſuper farina ex aqua frigida ſubacta iniciendа eſt: utendumq; eo uinculo, quod idoneum eſſe ani curationibus poſui. tertio die lenticula cum melle imponendа eſt. poſt eiectis cruſtis ulcera melle purganda: roſa implenda, ad cicatricem aridis linamentis perducenda ſunt. quibus uero ſuper mediam tunicam uenæ tument incidendum inguen eſt, atq; tunica promouenda, ab eaq; uenæ digito uel manubriolo ſcalpelli ſeparandæ. qua parte uero inhærebunt: & ab ſuperiore, et ab inferiore parte lino uinciendæ: tum ſub ipſis uinculis præcidendæ, reponendusq; teſticulus eſt. at ubi ſupra tertiam tunicam ramex inſedit, mediã excidi neceſſe eſt: deinde ſi duæ tres ue uenæ tument, & ita pars aliqua obſidetur, ut maiore uicio uacet, idem faciendum, quod ſupra ſcriptum eſt, ut ab inguine & à teſticulo deligatæ uenæ præcidantur: iſq; condatur. ſin totum id ramex obſederit: per plagam demittendus digitus index erit: ſubijciendusq; uenis ſic, ut paulatim protrahat æq; adducendo, donec is teſticulus par alteri fiat. tum fibulæ oris ſic uinciendæ, ut ſimul eas quoq; uenas comprehendant. id hoc modo fit. acus ab exteriore parte oram uulneris perforat. tum non per ipſam uenam, ſed per membranam eius immittitur: per eamq; in alterã orã compellitur. uenæ uulnerari non debent, ne ſanguinem fundant. mẽbrana ſemper inter has uenas eſt, ac neq; periculum affert, & filo comprehenſas illas abunde tenet. itaq; etiam ſatis eſt duas fibulas eſſe. tum uenæ quæcunq; protractæ ſunt in ipſum inguen aduerſo ſpecillo comprehendi debent. ſoluendi fibulas tempus inflammatione finita, & purgato uulnere eſt, & una ſimul, & oras, & uenas cicatrix deuinciat. ubi uero inter imam tunicam et ipſum teſticulum, neruumq; eius ramex ortus eſt, una curatio eſt, quæ totum teſticulũ abſcidit. nam neq; ad generationem quicquam is confert et omnibus indecore, quibuſdam etiam cum dolore dependet. ſed totum quoq; inguen incidendum media tunica promenda: atq; excidenda eſt: idem in ima faciendum, neruusq; ex quo teſticulus dependet præcidendus. poſt id uenæ

& arteriæ ad inguen lino deligandæ & infra uinculum abscidendæ sunt.

De carne quæ inter tunicas testiculorum concreuit, & de neruo indurato. Cap. XXIII.

e Caro quoq; si quando inter tunicas concreuit: nihil dubij est, quin eximenda sit: sed id ipso scroto inciso fieri commodius est. at si neruus induruit, curari res neq; manu, neq; medicamento potest. Vrgent enim febres ardentes, & aut uirides, aut nigri uomitus, præter hæc ingens sitis et linguæ aspritudo, feréq; à die tertio spumans bilis aluo cum rosione redditur. atq; neq; assumi facile cibus, neq; contineri potest, neq; multo post extremæ partes frigescunt: tremor oritur: manus sine ratione extenduntur. deinde in fronte frigidus sudor, eumq; mors sequitur.

De ramice inguinis. Cap. XXIIII.

u Si uero in ipso inguine ramex est, si tumor modicus est, semel incidi, si maior, duabus lineis debet, ut medium excidatur: deinde non extracto testiculo· sicut intestinis quoque prolapsis interdum fieri docui: colligendæ uenæ uincendæq; ubi tunicas inhærebunt, & sub his modis præcidendæ sunt. neq; quicquam noui curatio uulneris eius requirit.

Ad tegendam glandem cutis si nuda est. Cap. XXV.

a Bis ad ea transeundum est, quæ in cole ipso fiunt: in quo si glans nuda est, uultq; aliquis eam decoris causa tegere, fieri potest, sed expeditius in puero quàm in uiro: in eo, cui id naturale est, quàm in eo, cui quarundam gentium more circumcisus est, in eo cui glans parua iuxtaq; eam cutis, spatiosior uero ipse cules est, quàm in quo contraria his sunt. Curatio autem eorum, quibus id naturale est, eiusmodi est. cutis circa glandem apprehenditur, et extenditur, donec illam ipsam condat, ibiq; deligatur. deinde iuxta pubem in orbem tergus incaditur: donec cules nudetur, magnaq; cura cauetur ne uel urinæ iter, uel uenæ, quæ ibi sunt, incidantur. eò facto cutis ad uinculum inclinatur, nudaturq; circa pubem uelut circulus: eoq; limamenta dantur, ut caro increscat, & id impleat, satisq; uelamenti supra latitudo plagæ præstat. sed donec cicatrix sit, unctum esse id debet, in medio tantum relicto exiguo urinæ itinere. at in eo

qui circunciſus eſt ſub circulo glandis ſcalpello diducenda cutis ab interiore cole eſt. non ita dolet, quia ſummo ſoluto deduci deorſum uſq; ad pubem manu poteſt: neq; ideo ſanguis profluit. Reſoluta autem cutis rurſus extenditur ultra glandem. tum multa frigida aqua fouetur: emplaſtrumq; circa datur, quod ualentem inflammationem reprimat. proximisq; diebus ut propè à fame uictus eſt, ne forte eam partem ſacietas excitet. ubi iam ſine inflammatione eſt, deligari debet à pube uſq; circulum. ſuper glandem autem aduerſo emplaſtro impoſito inducì. ſic enim fit, ut inferior pars glutinetur: ſuperior ita ſaneſcat, ne inhæreat.

Quomodo glans penis contecta aperiri poſſit.

c Contra ſi glans ita contecta eſt, ut nudari non poſſit: quod uitium græci φίμωσιν appellant, aperienda eſt. quod hoc modo fit. Subter à ſumma ora cutis incaditur, recta linea uſq; ad frenum: atq; ita ſuperius tergus relaxatum cedere retro poteſt. quod ſi parum ſic profectum eſt, aut propter anguſtias, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula forma cutis ab inferiore parte excidenda eſt ſic, ut uertex eius ad frenum baſis in tergo extremo ſit. tum ſuper danda linamenta ſunt: aliaq; medicamenta, quæ ad ſanitatem producant. neceſſarium autem eſt, donec cicatrix ſit, conquieſcere. nam ambulatio atterendo, ulcus ſordidum reddit.

Infibulandi ratio.

i Infibulare quoq; adoleſcentulos, interdum uocis, interdum ualetudinis cauſa quidam conſuerunt: eiuſq; hæc ratio eſt. cutis quæ ſuper glandem eſt, extenditur: notaturq; utrinq; lateribus atramento qua perforatur: deinde remittitur. ſi ſuper glandem notæ reuertuntur, nimis apprehenſum eſt, & ultra notari debet. ſi glans ab his libera eſt, is locus idoneus fibulæ eſt: tum qua notæ ſunt. cutis acu filum ducente tranſuitur: eiuſq; fili capita inter ſe deligantur: quotidieq; id mouetur, donec circa foramina cicatriculæ fiant. ubi hæ confirmatæ ſunt, exempto filo fibula additur: quæ quo mulior, eò leuior eſt: ſed hoc quidem ſæpius inter ſuperuacua, quàm inter neceſſaria eſt.

De urinæ reddendæ difficultate, & de calculo, curationibuſq; eorum. Cap. XXVI.

r Es uero interdum cogit emoliri manu urinam, cum illa non redditur, aut quia ſenectute iter eius collapſum eſt: aut quia calculus, uel concretum aliquid ex ſanguine intus ſe oppoſuit. ac me-

diocris quoq; inflammatio sæpe eam reddi naturaliter prohibet. id'q; non in uiris tantummodo, sed in fœminis quoq; interdum necessarium est. ergo æneæ fistulæ fiunt, quæ ut omni corpori ampliori, minoriq; sufficiant. ad mares tres, ad fœminas duæ medico habendæ sunt. ex uirilibus maxima decem et quinq; est digitorum, media duodecim, minima nouem. ex mulieribus, maior nouem, minor sex. incuruas uero esse eas paulum, sed magis uiriles oportet, leuesq; admodũ ac neq; nimis plenas, neq; nimis tenues. homo tum resupinus eo modo quo in curatione ani figuratur, super subsellum, aut lectum collocandus est. Medicus autem à dextro latere sinistra quidem manu colem masculi continere, dextra uero fistulam demittere in iter urinæ debet. atq; ubi ad ceruicem uesicæ uentum est, simul cum cole fistulam inclinatam in ipsam uesicam compellere, eamq; urina reddita recipere. Fœmina breuius urinæ similiter, & rectius iter habet. quod mămulæ simile inter imas oras super naturale positum non minus sæpe auxilio eget. aliquanto minus difficultatis exigit. nonnunq; etiam prolapsus in ipsam fistulam calculus, qui subinde ea extenuatur, nõ longe ab exitu inhæresçit. eum si fieri potest, oportet uellere, uel oriculario specillo, uel eo ferramento, quo in sectione calculus protrahitur. si id fieri non potuit, cutis extrema quam plurimum attrahenda, & condita glande lino uincienda est: deinde à latere recta plaga colem incidendus, & calculus eximendus est. tum cutis remittenda. sic enim fit, ut incisum colem integra pars cutis contegat: & urina naturaliter profluat.

Quæ curatio calculosis adhibeatur.

Vm uesicæ uero, calculiq; facta mentio sit, locus ipse exige-
c re uidetur ut subijciam, quæ curatio calculosis, cum aliter succurri non potest, adhibeatur. ad quam festinare cum præceps sit, nullo modo conuenit. ac neq; omni tempore, neq; in omni ætate, neq; in omni uicio id experiendum est: sed solo uere, in eo corpore quod iã nouẽ annos, nondũ quatuordecim excessit: & si tantum mali subest, ut neq; medicamentis uinci possit, neq; etiam trahi posse uideatur, quo minus interposito aliquo spacio interimat. non quo non interdum etiam temeraria medicina proficiat: sed quo sæpius utiq; in hoc fallat, in quo plura & genera, & tempora periculi sunt, quæ simul cum ipsa curatione proponã. Igitur ubi ultima experiri statutum est, ante aliquot diebus uictu corpus præparandũ est, ut modicos, ut salubres cibos, ut minime glutinosos assumat, ut aquã bibat. ambulãdi uero

inter hæc exercitatione utatur, quo magis calculus ad uesicæ cerui-
cẽ descendat. quod an incaderit, digitis quoq; sicut in curatione docebo,
demissis cognoscitur. uli eius rei fides est, pridie is puer in iciuno
continendus est, & tum loco calido curatio adhibenda, quæ hoc mo-
do ordinatur. homo prævalens & peritus in sedili alto considit, su-
pinumq; eum & aduersum super genua sua coxis eius collocatis cõ
prehendit, reductisq; eius cruribus ipsum quoq; iubet manibus ad su
as poplites datis, eos quam maxime possit attrahere, simulq; ipse sic
eos continet. quod si robustius corpus eius est qui curatur, duobus sedi
libus iunctis duo valentes insidunt: quo & sedilia & interiora cru
ra inter se deligantur, ne diduci possint. tum is super duorum genua
eodem modo collocatur, atq; alter prout consedit sinistrum crus eius,
alter dextrum, simulq; ipse poplites suos attrahit. siue autem unus,
siue duo continent: super humeros eius suis pectoribus incumbunt. ex
quibus euenit, ut inter ilia sinus super pubem sine ullis rugis sit ex-
tentus, & in angustum compulsa uesica facilius calculus capi possit.
Præter hæc etiam num à lateribus duo valentes obijciuntur, qui cir-
cunstantes leuare uel unum, uel duos qui puerum continent non si-
nunt. Medicus deinde diligenter unguibus circunciſis atq; sinistra ma
nu duos eius digitos indicem & medium leniter prius unum, deinde
alterum in anum eius demittit, dextræq; digitos super imum abdo-
men leniter imponit: ne si utrinq; digiti circa calculum uehementer cõ
currerint, uesicam lædant. neq; uero festinanter in hac re, ut imple
risq; agendum est. sed ita ut quam maxime id tuto fiat. nam læsa ue
sica nervorum distentiones cum periculo mortis excitat. ac primum
circa cerui cem quæritur calculus. ibi repertus minore negocio expel
litur. & ideo dixi ne curandum quidem: nisi cum in hoc indi-
tijs suis cognitum est. si uero aut ibi non fuit, aut recessit retro,
digiti ad ultimam uesicam dantur, paulatimq; dextra quoque ma
nus eius ultra translata subsequitur. atque ubi repertus est cal-
culus, qui necesse est in manus incidat, eò curiosius deducitur. quo
minor, leuiorq; est, ne effugiat, id est ne sæpius agitanda uesica sit.
ergo ultra calculum dextra semper manus eius opponitur, sinistræ
digiti deorsum cum compellit donec ad cerui cem peruenitur. in quã
si oblongus est, sic compellendus est, ut pronus exeat. si planus sic, ut
transuersus sit. si quadratus, ut duobus angulis sedeat. si altera parte
lenior sic, ut prius ea, qua tenuior sit, euadat. in rotũdo nihil interes
se ex ipsa figura patet, nisi si leuior altera parte est, ut ea antecedat.
cum iã eò uenit, ut incidi super uesicæ cervicem iuxta anũ cutis, plaga
lunata usq; ad cervicẽ uesicæ debeat cornibus ad coxas spectantibus

paulum:deinde ea parte, qua strictior ima plaga est etiam num sub cute altera transuersa plaga facienda est,qua cæruix aperiatur: donec urinæ iter pateat sic,ut plaga paulo maior quàm cálculus sit. nam qui metu fistulæ,quàm illo loco χοριάδα græci uocant, parum patefa ciunt:cum maiore eodẽ periculo reuoluuntur: quia cálculus iter, cum ui promitur,facit:nisi accipit:idq; etiã pernitiosius est,si figura quoq; cálculi,uel aspritudo aliquid eò contulit.ex quo & sanguinis profu= sio,& distentio neruorum fieri potest.quæ si quis euasit,multo tamen patentiorem fistulam habiturus est rupta cæruicæ,quàm habuisset in= cisa.cum uero patefacta est,in conspectum cálculus uenit, in cuius cor pore nullum discrimen est.ipse si exiguus est,digitis ab altera parte propelli,ab altera protrahi potest.si maior : iniciendus à superiore ei parte uncus est eius rei causa factus.is est ad extremum tenuis,in semicirculi specie retusæ latitudinis, ab exteriori parte læuis,qua cor pori iungitur,ab interiori asper,qua cálculum attingit . isq; longior potius esse debet.nam breuis extrahendi uim habet. ubi iniectus est, in utrunq; latus inclinandus est, ut appareat cálculus,& teneatur, quia si apprehensus est,ille simul inclinatur: ideoq; eo minimo opus est.ne cum adduci uncus cœperit,cálculus intus effugiat,hic in oram uulneris incidat,eamq; conuulneret.in qua re quod periculum esset, iam supra proposui.ubi satis teneri cálculum patet,eodem penè mo= mento triplex motus adhibendus est in utrunq; latus,deinde extra, sic tamen ut leniter id fiat,paulumq; primo cálculus attrahatur.quo facto attollendus uncus extremus est,uti intus magis maneat , facili= usq; illum producat.quod si aliquãdo à superiore parte cálculus pa rum commode comprehendetur,à latere erit apprehendendus. hæc est simplicissima curatio. sed uarietas rerum quasdam etiam num animaduersiones desiderat.sunt enim quidam non asperi tantum= modo,sed spinosi quoq; cálculi,qui per se quidem delapsi in cæruicẽ sine ullo periculo eximuntur.in uesica uero non tuto uel hi conquirũ= tur,uel attrahuntur.quoniam ubi illam conuulnerarunt,ex disten= tione neruorum mortem maturant,multoq; magis si spina aliqua ue sicæ inhæret:eamq;,cum ducæretur:duplicauit.colligitur autem eo qđ difficilius urina redditur,in cæruicæ cálculum esse:eo quod cruenta de stillat,illum esse spinosum: maximeq; id sub digitis quoq; experiun= dum est,neq; adhibenda manus,nisi id constitit.ac tum quoq; leniter intus digiti obijciendi,ne uiolenter promouendo conuulnerent. tum incidẽdum.multi hic quoq; scalpello usi sunt. Meges,quoniam is infir mior est:potestq; in aliqua prominentia incidere,incisoq; super illam corpore:qua cauum subest non secare, sed relinquere, quod iterum

incidi necesse sit, ferramentum fecit rectum in summa parte labrosum, in ima semicirculatum, acutumq;. id receptum inter duos digitos indicem ac medium super pollicem imposito sic deprimebat: ut simul cum carne, siquid ex calculo prominebat: incideret. quo consequebatur, ut semel quantum satis esset, aperiret. quocunq; autem modo ceruix ea parte facta est, leniter extrahi quod asperum est, debet: nulla propter festinationem ui admota.

Signa calculorum, uel harenosorum, uel mollium.

a T calculus harenosus, & ante manifestus est: quoniam & urina quae redditur, harenosa est, & in ipsa curatione, quoniam inter subiectos digitos neq; aeque leuiter renititur, & insuper dilatatur. item mollis calculus, & ex pluribus minutisq;, sed inter se parum astrictis compositus indicatur, in se attrahens quasdã quasi squamulas. hos omnis leniter permutatis subinde digitorum uicibus sic oportet abducere, ne uesicam laedant, neue intus aliquae dissipatae reliquiae maneant. quae postmodum curationi difficultatem faciant. quicquid autem ex his in conspectum uenit uel digitis, uel unco eximendum est. at si plures calculi sunt, singuli protrahi debẽt, sic tamen, ut si quis exiguus supererit, potius relinquatur. si quidem in uesica difficulter inuenitur. inuentusq; celeriter effugit. ita longa inquisitione uesica laeditur: excitatq; inflammationes mortiferas, adeo ut quidam secti cum diu frustraq; per digitos uesica esset agitata, decesserint. quibus accedit etiam quod exiguus calculus ad plagam urina postea promouente excidit. si quando autem is maior non uidetur nisi rupta ceruice extrahi posse, findendus est. cuius repertor Ammonius ob id λιθοτόμος cognominatus est: id hoc modo fit. uncus iniicitur calculo sic, ut facile eum concussum quoq; teneat, ne is retro reuoluatur. tum ferramentum adhibetur crassitudinis modicae prima parte tenui, sed retusa, quod admodum calculum ex altera parte ictum findit: magna cura habita, ne aut ad ipsam uesicam per ferramentum perueniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

De calculis foeminarum.

b Ae uero curationes in foeminis quoq; similes sunt, de quibus tamen parum proprie quaedam dicenda sunt. siquidem in his ubi parunulus calculus est, scalpellus supernacuus est, quia is urinam in ceruicem non compellit: quae & breuior q̃ in ma

ribus,& laxior est.ergo et per se sæpe excidit,& si in primo quod est angustius inhæret,eodem tamen unco sine ulla noxa educitur. at in maioribus calculis necessaria eadem curatio est.sed uirgini subijci digiti tanquam masculo mulieri per naturalia eius debent.tum uirgini quidem sub ima sinisteriore ora.Mulieri uero inter urinæ iter, & os pubis incidẽdum est sic,ut utroq; loco plaga transuersa sit,neq; terreri conuenit si plus ex muliebri corpore sanguinis profluit.

Quæ curatio calculo euulso habenda sit.

Calculo euulso,si ualens corpus est, neq; magnopere uexatum,sinere oportet sanguinem fluere,quo minor inflammatio oriatur:atq; ingredi quoq; eum paulum nõ alienũ est,ut excidat,si quid intus concreti sanguinis mansit.quod si per se nõ desistit,rursus ne uis omnis intereat, supprimi debet.idq; protinus in imbecillioribus ab ipsa curatione faciendum est.siquidem ui distentione neruorum periclitatur aliquis dum uesica eius agitatur, sic alter metus excipitur remotis medicaminibus,ne tantum sanguinis profluat, ut occidat.quod ne incidat, desidere his debet in acre acetum, cui aliquantum salis sit adiectum. sub quo & sanguis ferè conquiescit,et astringitur uesica,ideoq; minus inflammatur.quod si parum proficit,agglutinanda cucurbitula est,& inguinibus,& coxis,& super pubem. ubi iam satis uel euocatus est sanguis, uel prohibitus, resupinus collocandus est sic, ut caput humile sit, coxæ paulum extendantur: ac super ulcus imponendum est duplex, aut triplex linteolum aceto madens.deinde interpositis duabus horis in solium is aquæ calidæ resupinus demittendus est sic, ut à genibus ad umbilicum aqua teneat,cætera uestimentis circundata sint,manibus tantummodo,pedibusq; nudatis,ut & minus digeratur, & ibi diutius maneat. ex quo sudor multus oriri solet,quo spongia subinde facile detergendum est:finisq; eius fomenti est donec infirmando offendat: tum multo is oleo perungendus, inducendusq; hapsus lanæ mollis tepido oleo repletus: qui pubem & coxas & inguina & plagam ipsam contectam eodem ante se linteolo protegat, hisq; subinde oleo tepido madefaciendus est, ut neque frigus ad uesicam admittat,& neruos leniter molliat.quidam cataplasmatis calefacientibus utuntur: ea plus pondere nocent, quæ uesicam urgendo uulnus irritant,q̃ calore proficiunt. ergo ne uinculum quidem ullum necessarium est: proximo die si spiritus difficilius redditur, si urina non excedit, si locus circa pubem mature intumuit.scire licet in uesica sanguinem concretum

remanſiſſe. igitur demiſſis eodem modo digitis leuiter pertractanda ueſica eſt, et diſcutienda, ſi qua coierunt. quo fit ut per uulnus poſtea procedant. non alienum etiam eſt oriculario clyſtere acetum nitro mixtum per plagam in ueſicam compellere. nam ſic quoq; diſcutiuntur, ſi qua cruenta coierunt. eaq; facere etiam primo die conuenit. ſi timemus ne quid intus ſit: maximeq; ubi ambulando id elicere imbecillitas prohibuit, cætera eadem facienda ſunt, ut demittatur in ſoliũ: ut eodem modo panniculus eadem lana ſuper iniciatur: ſed neq; ſæpe, neq; tandiu in aqua calida puer habendus, quàm adoleſcens eſt, infirmus, quàm ualens: leui quidem grauiore inflammatione affectus, is cuius corpus digeritur, quàm his cuius aſtrictum eſt. inter hæc uero ſi ſomnus eſt, & æqualis ſpiritus, & madens lingua, et ſitis modica, & uenter imus, ſed & mediocris eſt cum febre modica dolor, ſcire licet recte procedere curationem. atq; in his inflammatio ferè quinto uel ſeptimo die finitur. qua leuata ſolium ſuperuacuum eſt. ſupini tantummodo uulnus aqua calida fouendum eſt, ut ſi quid urinæ rodet, abluatur. imponenda autem medicamenta ſunt pus mouentia, & ſi purgandum ulcus uidebitur, molle linendum. id ſi rodet, roſa temperabitur. huic curationi aptiſſimum uidetur ἐννεαφάρμακον emplaſtrum. nam & ſeuum habet ad pus mouendum, & mel ad ulcus repurgandum: medulla etiam maximeq; uitulina: quod in id ne fiſtula relinquatur, præcipue proficit. linamenta uero tum ſuper ulcus non ſunt neceſſaria, ſuper medicamentum ad id continendum recte imponuntur. at ubi ulcus purgatum eſt: puro linamento ad cicatricem perducendum eſt. quibus temporibus tamen, ſi felix curatio non fuit, uaria circa pericula oriuntur. quæ præſagire protinus licet: ſi continua uigilia eſt, ſi ſpiritus difficultas, ſi lingua arida eſt, ſi ſitis uehemens, ſi uenter imus tumet, ſi uulnus hiat, ſi tranſfluens urina id non rodit, ſi ſimiliter ante tertium diem quædã liuida excidunt, ſi is aut nihil, aut tarde reſpondet, ſi uehementes dolores ſunt, ſi poſt diẽ quintum magnæ febres urgent, & faſtidium cibi permanet, ſi cubare in uentrem iocundius eſt. nihil tamen peius eſt diſtentione neruorum, et ante nonum diem uomitus bilis. ſed cum inflammationis ſit metus, ſuccurri abſtinentia modicis & tempeſtiuis cibis, inter hæc fomentis, de quibus ſupra ſcripſimus. oportet.

De cancro qui exciſa ueſica naſcitur, & qua curatione uti deceat. Caput XXVII.

PRoximus cancri metus eſt. is cognoſcitur, ſi & per uulnus, & per ipſum colem fluit ſanies mali odoris, cumq; eo quædam à concreto

cõcreto sanguine non abhorrentia, tenuesq; cꝛunculæ lanulis similes: præter hæc si oræ uulneris aridæ sunt: si dolent inguina: si febris non defuit, eaq; in noctem augetur: si inordinati horrores accedunt. Cõsiderandum autem est, in quam partem cancer is tendat. si ad colem indurescit his locus & rubet, & tactu dolorem excitat, testiculiq; intumescunt. si in ipsam uesicam ani dolor sequitur, coxæ durescunt, non facile crura extendi possunt. at si in alterutrũ latus oculis id expositum est, paresq; utrinq; easdẽ notas sed minores habet. primum autem ad rem pertinet corpus recte iacere, ut superior pars semper eadem sit in quam uicium fertur. ita si ad colem it, supinus his collocari debet. si ad uesicam, inuentrem, si in latus, in id quod integrius est. Deinde ubi uẽtum fuerit ad curationem, homo in aquã demittetur: in qua marrubium decoctum sit, aut cupressus, aut myrtus, idemq; humor clystere intus adijcietur. tum super ponetur lenticula cum malicorio mixta, quæ utraq; ex uino decocta sint, uel rubus, aut oleæ folia eodem modo decocta, aliaq; medicamenta, quæ ad cohibendos, purgandosq; cancros proposuimus. ex quibus si qua erũt arida, per scriptorium calamum inspirabuntur. ubi stare cœperit cã cer, mulso uulnus eluetur. uitabiturq; eo tempore ceratum quod ad recipiendum id malum corpus emollit, potius plumbum elotum cum uino inungetur. super quæ idem linteolo illitum imponetur: sub quibus peruenire ad sanitatem potest. cum eo tamen quod non ignoremus orto cancro sæpe affici stomachum, cui cum uesica quoddam consortium est: exq; eo fieri ut neq; retineatur cibus, neq; si quis retentus est, concoquatur: neq; corpus alatur: ideoq; ne uulnus quidem aut purgari, aut ali possit: quæ necessario mortem maturant. sed ut his succurri nullo modo potest, sic à primo tamen diu tenenda ratio curationis est. in qua quædam obseruatio ad cibum quoq;, potionemq; pertinens necessaria est: nam cibus inter principia non nisi humidus dari debet. ubi ulcus purgatum est, ex media materia olera, & salsamenta semper aliena sunt. potione opus est non modica: nam si parum bibitur, accenditur uulnus, & uigilia urget, & uis corporis minuitur. si plus æquo assumitur, subinde uesica impletur, eoq; irritatur. non nisi aquam autem bibendam esse manifestius est, quàm ut subinde dicendum sit. solet uero sub eiusmodi uictu uenire ut aluus non reddatur. Hæc aqua ducenda est, in qua uel fœnum græcum, uel malua decocta sit. idem humor rosa mixtus in ipsum uulnus oriculario clystere agendus est: ubi id rodit uriua neq; purgari patitur. Ferè uero primo per uulnus exit hæc, deinde eo sanescente diuiditur, et pars per colem descendere incipit, donec ex toto plaga claudatur: quod in-

terdum tertio menſe, interdum non ante ſextum, nonnunquam exacto quoq; anno ſit. neq; deſperari debet ſolida glutinatio uulneris, niſi ubi aut uehementer rupta cæruix eſt, aut ex cancro multæ, magnæq; caruncułæ, ſimulq; neruoſa aliqua exciderunt. ſed ut uel nulla ibi fiſtula, uel exigua admodum relinquatur, ſumma cura prouidẽdum eſt. Ergo cum iam ad cicatricem uulnus intendit, extẽtis iacere fœminibus, & cruribus oportet: niſi tamen molles, harenoſi'ue calculi fuerunt. ſub his enim tardius ueſica purgatur. Ideoq; diutius plagam patere neceſſarium eſt: et tum demum ubi iam nihil tale extra fertur, ad cicatricem perduci. quod ſi antequam ueſica purgata eſt: oræ ſe glutinarunt: doloreq;, & inflammatio redierunt, uulnus digitis uel aduerſo ſpecillo diducendum eſt, ut torquentibus exitus detur: hiſq; effuſis tum diutius pura urina deſcendat. tum demum quæ cicatricem inducant, imponenda ſunt: extendiq; ut ſupra docui pedes quam maxime uincti. quod ſi fiſtulæ metus ex his cauſis, quas propoſui, ſubeſſe uidebitur, quo facilius claudatur ea, uel certe coaguſtetur, in anum quoq; danda plumbea fiſtula eſt: extentiſq; cruribus fœmina, taliq; inter ſe deligandi ſunt, donec qualis futura eſt, cicatrix ſit.

Si naturalia fœminarum concubitum non admittunt, quo modo curari conueniat. Cap. XXVIII.

THoc quidem commune eſſe maribus, & fœminis poteſt: proprie uero quædã ad fœminas pertinent, ut in primis: quod earum naturalia nonnunquam inter ſe glutinatis oris concubitum non admittunt. idq; interdum euenit protinus in utero matris: interdum exulceratione in his partibus facta, & per malam curationem his oris ſaneſcendo iunctis. ſi ex utero eſt, membrana ori uuluæ oppoſita eſt. ſi ex ulcere, caro id repleuit. oportet autem membranam duabus lineis inter ſe tranſuerſis incidere ad ſimilitudinẽ litteræ. X. magna cura habita ne urinæ iter uioletur. deinde undique eam membranam excidere: ac ſi caro increuit, neceſſarium eſt recta linea patefacere. tum ab ora, uel uulſella, uel hamo apprehenſam tanquam habenulam excidere: & intus implicatum in longitudinem linamentum, λίνιον graeci uocant, in aceto tinctum demittere: ſupraq; ſuccidam lanam aceto madentem deligare: tertio die ſoluere ulcus, & ſicut alia ulcera curare. cumq; iam ad ſanitatem tendet, plumbeam fiſtulam medicamento cicatricem inducente illinere, eamq; intus dare. ſupraq; idem medicamentum injcere, donec ad cicatricẽ plaga perueniat.

Qua curatione partus emortuus ex utero excutiatur. Cap. XXIX.

Bi concipit autem aliqua si iam propè maturus partus intus emortuus est, neq; excidere per se potest, adhibenda curatio est, quæ numerari inter difficillimas potest. nam & summam prudentiam, moderationemq; desiderat: & maximum periculum affert. sed ante omnia uuluæ natura mirabilis, cum in multis alijs, tum in hac re quoq; facile cognoscitur. oportet autem ante omnia resupinam mulierem transuerso lecto sic collocare, ut femoribus eius ipsius ilia comprimantur. quo fit ut & imus uenter in conspectu medici sit: & infans ad os uuluæ compellatur: quæ emortuo partu id comprimit: ex interuallo uero paulum dehiscere. hac occasione usus medicus unctæ manus indicem digitum primum debet inserere, atq; ibi continere, donec iterum ad os aperiatur: rursusq; alterum digitum demittere debebit, & per easdē occasiones alios, donec tota esse intus manus possit. ad cuius rei facultatem multum confert & magnitudo uuluæ, & uis neruorum eius, & corporis totius habitus, & mentis etiam robur: cum presertim intus nonnunq; etiā duæ manus dari debeant. pertinet etiā ad rem quàm calidissimum esse imū uentrem, & extrema corporis, neq; dum inflammationem cœpisse, sed recenti re protinus adhiberi medicinam. nam si corpus iam intumuit, neq; demitti manus, neq; educa infans nisi ægerrime potest, sequiturq; sæpe cum uomitu & cum tremore mortifera neruorum distentio. uerum intus emortuo corpori manus iniecta protinus habitū eius sentit. nam aut in caput, aut in pedes conuersum est, aut in trāsuersum iacet: ferè tamen sic, ut uel manus eius, uel pes in propinquo sit. Medici uero propositum est, ut eum manu dirigat uel in manus, uel etiam in pedes. si forte aliter compositus est, ac si nihil aliud est, manus uel pes apprehensus, corpus rectius reddit: nam manus in caput, pes in pedes eum conuertet. tum si caput proximum est, demitti debet uncus undiq; leuis acuminis breuis, qui uel oculo, uel auri, uel ori, interdum etiam fronti recte inijcatur, deinde attractus infantem educit: neq; tamen quolibet his tempore extrahi debet. nam si compresso uuluæ ore id tentatum est, nō emittente eo infans abrumpitur: & unci acumen in ipsum os uuluæ delabitur: sequiturq; neruorum distentio, & ingens periculum mortis. igitur compressa uulua, conquescere. hiante, leniter trahere oportet: & per has occasiones paulatim eum educere. trahere autē dextra manus uncum, sinistra intus posita infantem ipsum: simulq; dirigere eum debet. Solet etiam euenire, ut is infans humore distendatur: exq; eo profluat fœdi odoris sanies

quod si tale est,indicę digito cœrpus illud forandum est,ut effuso humore extenuetur.tum id leniter per ipsas manus recipiendum est. nam uncus iniectus facile hebeti cœrpusculo eleuabitur. in quo quid periculi sit,supra positum.sed in pedes quoq; cœnuersus infans non difficulter extrahitur:quibus apprehensis per ipsas manus cœmmode educatur.si uero transuersus est,neq; dirigi potuit,uncus alæ inijciendus,paulatimq; attrahendus est.sub quo ferè cœruix replicatur,retroq; cœput,ac reliquum cœrpus spectat.remedio est cœruix præcisa, ut separatim utraq; pars auferatur,id uncœ fit,qui priori similis interiorem tantum partem per totam aciem exacuitur: tum id agendum est,ut ante cœput,deinde reliqua pars auferatur:quia ferè maiore parte extracta,cœput in uacuam uuluam prolabitur,extrahiq; sine summo periculo non potest: si tamen id incidit, super uentrem mulieris duplici panniculo iniecto,ualens homo nõ imperitus à sinistro latere eius debet assistere, & super imum uentrem eius duas manus imponere,alteraq; alteram premere.quo fit ut illud cœput ad os uuluæ cœmpellatur. idq; eadẽ ratione quæ supra posita est,uncœ extrahitur.at si pes alter iuxta repertus est,alter retro cum cœrpore est,quicquid protractum est,paulatim abscidendum est:& si clunes os uuluæ urgere cœperunt,iterum retro repellendæ sunt. cœnquisitiusq; pes eius adducendus.aliæq; etiam num difficultates faciunt,ut qui solidus non exit,cœncisus eximi debeat.quotiens autem infans protractus est,tradendus ministro est.is eum supinis manibus sustinere, medicus deinde sinistra manu leniter trahere umbilicum debet, itæ ne abrumpat,dextraq; eum sequi usq; ad eas,quas secundas uocãt. quod uelamentum infantis intus fuit. hisq; ultimis apprehensis uenulas,membranulasq; omnes eadem ratione manu diducere à uuluna,totumq; illud extrahere.& si quid intus præterea cœncreti sanguinis remanet, tum compressis in unum feminibus,illa cœnclaui cœllocanda est,modicum cœalorem sine ullo præflatu habente.super imũ uentrem eius imponenda lana succida in acœto,& rosa tincta.reliqua curatio talis esse debet,qualis in inflãmationibus,& in his uulneribus,quæ in neruosis locis sunt,adhibeatur.

De aniuicijs,& eorum curatione. Cap. XXX.

Niquoq; uicia ubi medicamentis non uincuntur, manus auxilium desiderant.ergo si qua scissa in eo uetustate indurauerunt,iamq; cœallum habent,cœmmodissimum est ducere aliquum:tum spongiam cœalidam admouere,ut relaxentur illa,& foras prodeant.ubi in cœnspectu sunt,scalpello singula excidere,et ulcera remouere.

remouere. deinde imponere linamentum molle, & super linteolum illitum melle, locúq; eum molli lana implere & ita uincere altero die, deincepśq; cæteris lenibus medicamentis uti: quæ ad recentia eadē uicia necessaria esse aliâs proposui: & utiq; per primos dies sorbitionibus eum sustinere paulatim: deinde cibis adijcere aliquid generis tamen eius, quod eodem loco præceptum est. siquando autem ex inflammatione pus in his oritur, ubi primum id apparuit incidendum est, ne anus ipse suppuret. neq; tamen ante properandum est. nam si crudum incisum est, inflammationis multum accedit: & puris aliquanto amplius concitatur. his quoque uulneribus lenibus cibis, hisdemq; medicamentis opus est.

De condylomatum curatione.

a

T tubercula, quæ κονδυλώματα appellantur, ubi indurue runt, hac ratione curantur. aluus ante omnia ducitur. tum uolsella tuberculum apprehensum iuxta radices excidituꝛ. quod ubi factum est eadem sequuntur, quæ supra post curationem adhibenda esse proposui. tantummodo si quid increscit squama æris coercendum est. ora etiam uenarum fundentia sanguinem sic tollun= tur. ubi sanguini, qui effluit. sanies adijcitur: aluus acrius ducitur, quo magis oræ promoueantur. eoq; fit, ut omnes uenæ, quasi capitula cō spicua sint. tum si capitulum exiguū est, basimq; tenuem habet, astringendum lino paulum supra est, quam ubi cum ano committitur. imponenda spongia aqua calida est, donec id libeat. deinde aut ungue, aut scalpello supra nodum id exulcerādum est. quod nisi factum est, magni dolores subsequuntur. interdum etiam urinæ difficultas. si id maius est, & basis latior, hamulo uno aut altero excipiēdum est: paulumq; supra basim incidendum: neq; relinquendum quicquam ex eo capitulo: neq; quicquam ex ano demendum est. quod cōsequitur his, qui neq; nimium, neq; parum hamos ducit. qua incisum est, acus debet immitti: infraq; eam lino id capitulum alligari: si duo, triaue sunt, imum quodq; primum curandum est. si plura, non omnia simul, ne tempore eodem undiq; teneræ cicatrices sint. si sanguis profluit, excipiendus est spongia: deinde linamentum imponendum. ungenda fœmina, & inguina, & quicquid iuxta ulcus est. ceratumq; super dandum est. farina ordeacea calida implendusq; is locus est. sic deligandus est. postero die is desidere in aqua calida debet: eodemq; catapla smate foueri. ac bis die, & ante curationem, & post eam cerueices, ac femina liquido cerato perungenda sunt: tepidoq; is loco continendus interpositis quinq;, aut sex diebus oriculario specillo linamenta edu-

cenda. si capitula simul non exciderunt, digito promouenda. tum lenibus medicamentis hisdemq; quæ alibi posui, ulcera ad sanitatem perducenda. finito uicio quemadmodum agendum esset, iã aliâs superius exposui.

De uaricum curatione. Cap. XXXI.

a B his ad crura proximus transitus est. in q bus orti uarices non difficili ratione tolluntur. huc autem & earum uenularum, quæ in capite nocent, & eorum uaricum, qui in uentre sunt, curationem distuli: quoniam ubiq; eadem est. igitur uena ois, quæ noxia est, aut adusta tabescit: aut manu exciditur. si recta est, si quamuis trãsuersa, tamen simplex: si modica est, melius aduritur. si curua est & uelut in orbes quosdam implicatur, pluresq; inter se inuoluuntur, utilius eximere est: adurendi ratio hæc est. cutis superinciditur. tum patefacta uena tenui, & retuso ferramento candente modice præmitur: uitaturq; ne plagæ ipsius oræ adurantur: quas reducere hamulis facile est. id interpositis ferè quaternis digitis per totum uaricem fit: & tum superimponitur medicamentum, quo adusta sanantur: at exciditur hoc modo. cute eadem ratione super uenam incisa hamulo oræ excipiuntur: scalpelloq; undiq; à corpore uena diducitur: cauetur q; ne inter hæc ipsa lædatur: eiq; retusus hamulus subijcitur, interpositoq; eodem ferè spacio. quod supra positum est, in eadẽ uena idem fit, quæ quo tendat, facile hamulo extento cognoscitur. ubi iam idem, quacunq; uaricæ sunt, factum est, uno loco adducta per hamulum uena præciditur: deinde qua proximus hamus est, attrahitur, & euellitur: ibi rursus absciditur. ac sic undiq; uaricibus crure liberato, tum plagarum oræ committuntur: & super emplastrum glutinans injcitur.

Curatio digitorum cohærentium. Cap. XXXII.

a T si digiti uel in utero protinus, uel propter communẽ exulcerationem postea cohæserunt, scalpello diducuntur. dein seperatim uterq; non pingui emplastro circundatur. atq; ita per se uterq; sanescit. si uero fit ulcus in digito, posteaq; male inducta cicatrix curuum eum reddit, primũ malagma tentandum est. dein si id nihil prodest, quod & in ueteri cicatrice, & ubi nerui læsi sunt, euenire consueuit: uidere oportet nerui ne id uicium, an cutis sit. si nerui est, attingi non debet, neq; enim sanabile est. si cutis, tota cicatrix excidenda est: quæ ferè callosa efficit, ut extendi digitum non patiatur: tum rectus sic ad nouam cicatricem perducendus est.

De cangrenæ curatione. Cap. XXXIII.

Angrena inter ungues, alasq; aut inguina nasci: & siquan
c do medicamenta uncuntur, membrũ præcidi oportere, alio
loco mihi dictum est. sed id quoq; cũ periculo summo fit. nam sæpe in ipso opere, uel profusione sanguinis, uel animæ defectione moriuntur. uerum hic quoq; nihil interest an satis tutum præsidium sit: quod unicum est. igitur inter sanam, uitiatamq; partem incidenda scalpello caro usq; ad os est sic, ut neq; contra ipsum articulum id fiat: & potius ex sana parte aliquid excidatur, quàm ex ægra relinquatur. ubi ad os uentum est, reducenda ab eo sana caro, & circa os subsecanda est, ut ea quoq; parte aliquid os nudetur: dein id serrula præcidendum est, quàm proxime sanæ carni etiam inhærenti. ac tum frons ossis, quam serrula exasperauit, leuanda est, supraq; inducenda cutis, quæ sub eiusmodi curatione laxa esse debet ut quã maxime undiq; os contegat. quo cutis inducta non fuerit id linamentis erit contegendum, & super id spongia ex aceto deligãda. cætera postea sic faciẽda, ut in uulneribus, in quibus pus moueri debet, præceptum est.

LIBER OCTAVVS.

De positu, & figura totius humani corporis. Caput primum.

Vpere st ea pars, quæ ad ossa pertinet. quæ quo facilius accipi possit, prius positus, figuraq; eorum indi
f cabo. Igitur caluaria incipit ex interiore parte concaua, extrinsecus gibba, utrinq; leuis, & qua cerebri mẽbranam contegit. & qua cute capillum gignente contegitur. eaq; simplex ab occipitio & temporibus, duplex usque in uerticem à fronte est. ossaq; eius ab exterioribus partibus dura, ab interioribus, quibus inter se connectuntur, molliora sunt. interq; eæ uenæ discurrunt, quas his alimentum subministrare credibile est. raro autem caluaria solida sine suturis est. locis tamen æstuosis facilius inuenitur. & id caput firmissimum, atq; à dolore tutissimum est: ex cæteris, quo suturæ pauciores sunt, eo capitis ualetudo commodior est. neque enim certus earum numerus est, sicut ne locus quidem: ferè tamen duæ super aures, tempora à superiore capitis parte discernunt. tertia ad aures per uerticem tendens, occipitium à summo capite diducit. quarta ab eodem uertice per medium caput ad frontem

procedit,eaq; modo sub imo cæpillo desinit: modo frontem ipsam secans inter supercilia finitur.ex his cæteræ quidem suturæ in unguẽ committuntur.hæ uero quæ super aures transuersæ sunt, totis oris paulatim extenuantur:atq; ita inferiora ossa superioribus leniter insidunt.crassissimum uero in cæpite os post aurem est,quia cæpillus ut ueri simile est,ob id ipsum non gignitur. sub his quoq; musculis, quĩ tempora connectunt, os medium in exteriorem partem inclinatam positum est.at facies suturam habet maximam, quæ à tempore incipiens per medios oculos,nares q; transuersa peruenit ad alterum tempus:à qua breues duæ sub interioribus angulis deorsum spectant.et malæ quoq; in summa parte singulas transuersas suturas habent. à medijs q; naribus,aut superiorum dentium gingiuis per medium palatum unà procedit:alia q; transuersa idem palatum secat. & suturæ quidem in plurimis hæ sunt.foramina autem intra cæput maxima oculorum sunt:deinde narium,tum quæ in auribus habemus:ex his quæ oculorum sunt,recta,simplicia q; ad cerebrum tendunt.narium duo foramina osse medio discernuntur.siquidem hæc primum à supercilijs,angulis q; oculorum osse inchoantur ad tertiam ferè partem:deinde in cartilagine uersæ quo propius ori descendunt, eo magis caruncula quoq; molliuntur. sed ea foramina quæ à summis ad imas nares simplicia sunt,ibi rursus in bina itinera diuiduntur. alia q; ex his ad fauces peruia spiritum & reddunt,& accipiunt: alia ad cerebrum tendunt. In ultima parte in multa, & tenuia foramina dissipantur,per quæ sensus odoris nobis datur:in aure quoq; primo rectum,& simplex iter procedendo flexuosum fit. quod ipsum iuxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi est:iuxta q; ea duo paruuli quasi sinus sunt. super q; eos finitur os:quod transuersum à genis tendens ab inferioribus ossibus sustinetur: iugale appellari potest ab eadem similitudine à qua id græci ζυγῶδες appellant. Maxilla uero est molle os, ea q; una est, cuius eadem & media,& etiam ima pars mentum est:à quo utrinq; procedit ad tempora: sola q; ea mouetur.nam malæ cum toto osse,qđ superiores dentes exigit,immobiles sunt.uerum ipsius maxillæ partes extremæ quasi bicornes sunt. alter processus intra latior uerticæ ipso tenuatur: longus q; procedens sub osse iugali subit: & super id temporũ musculis illigatur.alter breuior,& rotundior,& in eo sinus qui iuxta foramina auris est, cardinis modo fit: ibi q; huc,& illuc se inclinans,maxillæ facultatẽ motus præstat.duriores osse dentes sunt. quorum pars maxillæ,pars superiori ossi malarum hæret. ex his quaterni primi quia secant, τεμνικοὶ à græcis nominantur.hi deinde

quatuor caninis dentibus ex omni parte cinguntur. ultra quos utrinq; ferè maxillares quaterni sunt, præterq; in his, in qbus tres ultimi, q sero gigni solent: non increuerunt. ex his priores singulis radicibus, maxillares utiq; binis, quidam etiam ternis, quaternisue nituntur. Fereq; longior radix breuiorem dentem edit: rectiq; dētis recta etiā radix, curui flexa est: exq; eadem radicæ in pueris nouus dēs subit: qui multo sæpius priorem expellit: interdum tamen supra, infraue eum se ostendit. caput autē spina excipit. ea constat ex uertebris quatuor & uiginti. septem in ceruicæ sunt: duodecim ad costas. reliquæ quinq; sunt proximæ costis. hæ teretes, breuesq; ab utroq; latere processus duos exigunt. mediæ perforatæ, qua spinæ medulla cerebro cō missa descendit. circa quoq; per duos procæssius tenuibus cauis peruiæ, per quæ à membrana cerebri similes membranulæ deducuntur. omnesq; uertebræ exceptis tribus summis à superiore parte in ipsis processibus parum desidenti sinus habent: ab inferiore alios deorsum uersus processus tenuibus, cuius peruiæ per quæ à membrana cerebri similes membranulæ deducuntur. omnesq; uertebræ exceptis tribus summis à superiore parte in ipsis processibus parum desidentis sinus habent: ab inferiore alios deorsum uersus processus exigunt. summa igitur protinus caput sustinet, per duos sinus receptis exiguis eius processibus. quo fit, ut caput sursum deorsum uersum tuberibus exasperetur: secunda supiori parti inferiore. qđ ad circuitum pertinet, pars summa angustiore orbe finitur. Itaq; superior summæ circundata, in latera quoq; caput moueri sinit. tertia eodem modo secundam excipit: ex quo facilis ceruicis mobilitas est. ac ne sustinere quidem caput posset, nisi utrinq; recti, ualentesq; nerui collum continerent: quos ζέυγτας græci appellant. siquidem horum inter omnes flexus alter semper intentus ultra prolabi superiora non patitur. iamq; uertebra tertia tubercula quæ inferiori inserantur, exigit. cæteræ processibus deorsum spectantibus in inferiores insinuantur: ac per sinus quos utrinq; habent, superiores accipiunt: multisq; neruis, & multa cartilagine continentur. ac sic uno flexu modico in promptum dato, cæteris negocijs homo, & rectus insistit: & aliquid ad necessaria opera curuatur. infra ceruicem uero summa costa contra humeros sita est: inde undecim inferiores usq; ad imum pectus perueniunt: hæq; primis partibus rotundæ, & leniter quasi capitulatæ uertebrarum transuersis processibus ibi quoq; paulum insinuatis inhærent. inde pateſcunt: & in exteriorem partem recuruatæ, paulatim in cartilaginem degenerāt. eaq; parte rursus in interiora leniter flexe committuntur cum osse pectoris. quod ualens, et durum à faucibus incipit, ab

utroq; latere lunatum, & à præcordijs iam ipſum quoq; cartilagine mollitum terminatur. ſub coſtis uero prioribus, quinq; quas νόθας græci nominant, breues, tenuioresq;, atq; ipſæ quoq; paulatim in cartilaginem uerſæ, extremis abdominis partibus inhæreſcunt. imaq; ex his maiore iam parte nihil niſi cartilago eſt. rurſus à ceruice duo lata oſſa utrinq; ad ſcapulas tendunt. noſtri ſcoptula operta, ὠμοπλάτας græci nominant. ea in ſummis uerticibus ſinuata, ab his triangula, paulatimq; lateſcentia ad ſpinam tendunt: & quo latiora quaq; parte ſunt hoc hebetiora, acq; ipſa quoq; in imo cartilaginoſa poſteriore parte uelut innatant, quoniam niſi in ſummo nulli oſſi inhæreſcunt. ibi uero ualidis muſculis, neruisq; conſtricta ſunt. at à ſumma coſta paulo interius quàm ubi ea media eſt, os excreſcit: ibi quidē tenue, procedens uero quo propius lato ſcapularum oſſi fit, eo plenius, latiusq;, & paulatim in exteriora curuatum. quod propius, altera uerticis parte modice intumeſcens, ſuſtinet ingulum. id autem ipſum recuruum, ac neque inter duriſſima oſſa numerandum: altero capite in eo quod poſui, altero in exiguo ſinu pectoralis oſſis inſidit, paulūq; motu brachij mouetur: & cum lato oſſe ſcapularum infra caput, eius neruis, & cartilagini connectitur. hinc humerus incipit extremis utrinq; capitibus tumidus, mollis, ſine medulla cartilaginoſus. medius teres, durus, medulloſus, leniter gibbus, & in priorem & poſteriorē, interiorem & exteriorem partem. prior autem pars eſt quæ à pectore eſt, poſterior quæ ab ſcapulis, interior quæ ad latus tendit: exterior quæ ab eo recedit. quod ad omnes articulos pertinere in ulterioribus patebit. ſuperius autem humeri caput rotundius quàm cætera oſſa, de quibus adhuc dixi, uerticillatis ſcapularum oſſibus paruo excęſſu inſeritur: ac maiore parte ex tranſitu neruis deligatur. at inferius duos proceſſus habet: inter quos quod medium eſt, magis etiā extremis partibus ſinuatur. quæ res ſedem brachio præſtat: quod conſtat ex oſſibus duobus. radius, quam πῆχυν græci appellant, ſuperior, breuiorq;, & primo tenuior rotundo, & leniter cauo, capite exiguum humeri tuberculum recipit: atq; ibi neruis, & cartilagine continetur. cubitus inferior, longiorq;, & primo plenior in ſummo capite, duobus quaſi uerticibus extantibus in ſinu humeri, quem inter duos proceſſus eius eſſe propoſui, ſe inſerit. primo uero duobus radijs brachij oſſa iuncta paulatim dirimuntur: rurſusq; ad manū coeunt modo craſſitudinis mutato: ſiquidem ibi radius plenior, cubitus admodū tenuis eſt. dein radius in caput cartilaginoſum conſurgens, in uerticem eius ſinuatur. cubitus rotundus in extremo, parte altera paulū procedit. ac ne ſæpius dicendum ſit, illud ignorari non oportet. plu-

rima ossa in cartilaginem desinere: nullum articulum non sic finiri. neq; enim aut moueri posset, nisi leui innitteretur: aut cum carne, neruisq; coniungi, nisi ea media quædam materia committeret. in manu uero prima palmæ pars ex multis, minutisq; ossibus constat, quorum numerus incertus est. sed oblonga omnia, & triãgula structura quadam inter se connectuntur: cum inuicem superior alterius angulus, alterius planities sit: eoq; fit ex his unius ossis paulum in interiora concaui species. uerum ex manu duo exigui processus in sinus radij conjciuntur. tum ex altera parte recta quinq; ossa ad digitos tendentia palmam explent, à quibus ipsi digiti oriuntur: qui ex ossibus ternis constant: omniumq; eadem ratio est. interius os in uerticem sinuatur: recipitq; exterioris exiguum tuberculum, neruisq; ea continent, à quibus orti ungues indurescunt. ideoq; non ossi, sed carni magis radicibus suis inhærent. ac superiores quidẽ partes sic ordinatæ sunt. ima uero spina in coxarũ osse discedit, quod transuersum, longeq; nalentissimum uluam, uesicam, rectum intestinum tuetur, idq; ab exteriore parte gibbũ ad spinam, resupinatum à lateribus, ideſt in ipsis coxis sinus rotundos habet: à quibus oritur os quod pectinem uocãt. idq; super intestina sub pube transuersum uẽtrem firmat rectius in uiris: recuruatum magis in exteriora in fœminis, ne partum prohibeat. inde fœmina oriuntur: quorum capita rotundiora etiam quã humerorum sunt, cum illa ex cæteris rotundissima sint. infra uero duos processus à priore, & à posteriore parte habent. dein dura, et medulloſa, & ab exteriore parte gibba habent: rursus ab inferioribus quoq; capitibus intumescunt: superiora in sinus coxæ sicut humeri in ea ossa, quæ scapularum sunt, conjciuntur. tum infra introrsus leniter intendunt, quo æqualius superiora membra sustineant. atq; in eo inferiora quoq; capita media sinuantur, quo facilius excipi à cruribus possint: quæ commissura osse paruo molli cartilaginoso tegitur: patellam uocant. hæc super innatans, nec ulli ossi inhærens, sed carne, et neruis deligata, pauloq; magis ad femoris os tendens, inter omnes crurum flexus iuncturam tuetur. ipsum autem crus est ex ossibus duobus. & enim per omnia femur humero, crus uero brachio simile est. adeo ut habitus quoq;, & decor alterius ex altero cognoscatur. quod ab ossibus inapiens, etiam in carne respondet. uerum alterum os ab exteriore parte supra positum est, quod ipsum quoque sura recte nominatur. id breuius, supraq; tenuius ad ipsos talos intumescit. alterum à priore parte positum, cui tibiæ nomen est, longius, & in superiore parte plenius, solum cum femoris inferiore capite committitur: sicut cum humero cubitus. atq; ea quoq; ossa infra, supraq; conuun-

cta media ut in brachio dehiscunt. excipitur autẽ crus infra ossa extransuerso talorum,idq; ipsum super os calcis situm est, quod quadã parte sinuatur:quadam excessus habet:& procedentia ex talo recipit:& in sinum eius inseritur.idq; sine medulla durum, magisq; in posteriorem partem proiectum teretem ibi figuram representat.cætera ossa pedis ad eorum quæ in manu sunt similitudinem instructa sunt.plantæ palmæ,digiti digitis,ungues unguibus respondent.

Ossa uiciata,& corrupta quibus signis cognoscantur:& qua ratione curentur. Cap. II.

Mne autem os ubi iniuria accessit,aut uiciatur,aut finditur, aut frangitur,aut foratur,aut colliditur, aut loco mouetur. id quod uiciatum est,primo ferè pingue fit: deinde uel nigrum,uel cariosum: quæ super natis grauibus ulceribus, aut fistulis: hisq; uel longa uetustate,uel etiam cancro occupatis eueniunt. Oportet autem ante omnia os nudare ulcere excisо:& si latius eius uicium est,quàm ulcus fuit,carnem subsecare,donec integrum os undiq; pateat:tum id quod pingue est semel,iterumue satis est admoto ferramẽto adurere,ut ex eo statu secedat: aut eradere donec iã aliquid cruoris ostendatur:quæ integrioris nota est.nam necesse est aridum sit id, quod uiciatum est. idem in cartilagine quoq; læsa faciendum est. siquidem ea quoq;scalpello radenda est,donec integrum id sit,quod relinquatur.deinde siue os, siue cartilago rasa est,nitro bene trito respergendum est. neque alia facienda sunt ubi caries, nigrities'ue in summo osse est. siquidem id uel paulo diutius eodem ferramento adurendum,uel radendum est. qui radit hæc, audacter imprimere ferramentum debet,ut & agat aliquid:& maturius desinat. finis est, cum uel ad album os,uel ad solidum uentum est.albo finiri ex nigritie uitium, soliditate quadam ex carie manifestum est:accedere etiam cruoris aliquid integro supra dictum est. siquando autem altius descenderit, utrunlibet dubium est:in carie quidem expedita cognitio est.specillum tenue in foramen demittitur.quod magis,minus'ue intrando,uel in summo cariem esse,uel altius descendisse testatur.nigrities colligi quidem potest etiam ex dolore,& ex febre. quæ ubi mediocria sunt, illa alte descendisse non potest: manifestior tamen ad acta terebra fit. nam finis uicij est, ubi scobis nigra esse desijt. igitur si caries alte descendit,per terebram urgenda crebris foraminibus est:quæ altitudine uicium æquent. tum in ea foramina demittenda candẽtia ferramenta sunt:donec inde siccum os ex toto fiat. simul enim post hæc & resoluetur ab infiriore esse quodcunq; uiciatũ

est:& his sinus cărne replebitur:& humor aut nullus postea feretur,aut mediocris.sin autem nigrities est,aut si căries ad alteram quoq; partem ossis transit,oportet excidi. atq; idem in cărie quoque ad alteram partem ossis penetrante fieri potest.sed quod totum uiciatum,totum eximendum est.si inferior pars integra est,catenus quod corruptum est,excidi debet.item siue căpitis,siue pectoris os,siue cōsta cărios a est,inutilis uicio est:& excidendi necessitas est. neq; audiendi sunt qui osse nudato diem tertium expectant,ut tunc excidant.ante inflammationem enim tutius omnia tractantur.itaq; quantum fieri potest eodem momento & cutis incidenda est,& os detegendum:et omni uicio liberandum est.longeq; pernitiosissimum est,quod in osse pectoris est:quia uix etiă si recte cessit,curatio uerā sanitatē reddit.

Quomodo os excidatur,& de modiolo,& terebra ferramentis ad id paratis. Cap. III.

Excaditur uero os duobus modis:si paruulum est,quod læsum est,modiolo,quem χοιρίνιον græci uocant.si spacioſus,terebris.utriusq; rationem proponam. Modiolus ferramentū cōcauum,teres est imus oris ferratum,per quod medium clauus ipse quoq; interiore orbe cinctus demittitur. Terebrarum autem duo genera sunt:alterum simile ei quo fabri utuntur.alterum căpituli longioris,quod ab acuto mucrone incipit,deinde subito latius fit:atq; iterum ab alio principio paulo minus quàm æqualiter sursum procedit.si uicium in angusto est,quod comprehendere modiolus possit, ille potius aptatur.& si căries subest,medius clauus in foramen demittitur. si nigrities,angulo scalpri sinus exiguus fit,qui clauum recipiat, ut eo insistente circumactus modiolus delabi non possit. deinde is habena quasi terebra conuertitur.estq; quidam premendi modus,ut & foretur, & circumagatur.quia si leuiter imprimitur,parum proficit. si grauiter,non mouetur.neq; alienum est instillare paulum roſæ uel lactis,quo magis lubrico circumagatur. quod ipsum tamen si copiosius est,aciem ferramenti hebetat. at ubi iam iter modiolo pressum est, medius clauus educitur:& ille per se agitur.deinde cum sanitas inferioris partis scobe cognita est,modiolus remouetur.at si latius uicium est,quàm ut illo comprehendatur,terebra res agenda est. ea foramen fit in ipso fine uicioſi ossis atq; integri:deinde alterum non ita longe.tertiumq; donec totus is locus, qui excidendus est, his cauis cinctus sit.atq; ibi quoq; quatenus terebra agenda sit, scobis significat. tunc exasorius scalper ab altero foramine ad alterum malleolo ada-

ctus:id quod inter utrunq; medium est,excádit:ac sic ambitus similis ei fit,qui in angustiorem orbem modiolo imprimitur. utro modo uero id circunductum est,idem excisorius scalper in osse corrupto planus summam quanq; testam læsit , donec integrum os relinquatur. Vix unquam nigrities integrum,caries per totum os perrumpit:maximéq; ubi uitiata caluaria est.Id quoq; signi speculo significatur,qui depressus in id foramen,quod infra solidam sedem habet : & ob id renitens aliquid inuenit,& madens exit.si peruium inuenit , altius descendens inter os,& membranam nihil oppositum inuenit : educatúrq; sicus, non quo non subsit aliqua uitiosa sanies , sed quoniam ibi,ut in latiore sede diffusa sit.Siue autem nigrities , quam terebra detexit: siue caries,quam specillum ostendit,os transit:modioli quidē usus ferè supernacuus est:quia latius pateat necesse est,quod iam alte processit.terebra uero ea,quam secundo loco posui utendum, eaq; ne nimis incalescat,subinde in aquam frigidam demittenda est.sed tum maiore cura agendum est:cum iam aut simplex os dimidium perforatum est:aut in duplici, superius illud, spacium ipsum , hoc sanguis significat.ergo tum lentius ducenda habena : suspendaq; magis sinistra manus est,& sæpius attollenda: & foraminis altitudo considerāda:ut quandocunq; os perrumpitur sentiamus:neq; periclitemur, ne mucrone cerebri membrana lædatur:ex quo graues inflammationes cum periculo mortis oriuntur.factis foraminibus eodem modo media sæpe, sed multo circunspectius excidenda sunt: ne forte angulus scalpri eandem membranam uiolet:donec fiat aditus,per quam mēbranæ custos immittatur:μηνιγοφύλακα græci uocāt.lamina enea est firma,paulum resina, ab exteriore parte læuis , quæ demissa est, us exterior pars eius cerebro propior sit . subinde ei subijcitur quod scalpro discutiendum est.ac si excipit eius angulum , ultra transire non patitur:eoq; & audacius,& tutius scalprum malleolo subinde medicus ferit,donec excisum undiq; os eadem lamina leuetur:tolliq; sine ulla noxa cerebri potest.Vbi totum os eiectum est,circùm radendæ,leuandæq; sunt oræ:& si quid scabis membranæ insedit,colligendum.ubi superiori parte sublata,inferior relicta est, nō ora tantum, sed os quoq; totum lauandum est:ut sine noxa postea cutis increscat. quæ aspero osse innascens protinus non sanitatem , sed nouos dolores mouet.patefacto cerebro qua ratione agendum sit,dicam,cum ad fracta ossa peruenero.si basis aliqua seruata est, superimponenda sunt medicamenta non pinguia,quæ recentibus uulneribus accommodantur: supraq; imponenda lana succida oleo,atq; aceto madens.ubi tēpus processit,ab ipso ore cæro increscit,eaq; factum manu sinum cō

plet. si quod etiam os adustum est, à parte sana recedit: subitq; inter integram atq; emortuam partem caruncula: quæ quod abscessit, expellat. eaq; ferè quia testa tenuis, & angusta est: squama, ideſt λεπὶς à græcis nominatur. Potest etiam euenire, ut ex ictu neq; findatur os, neq; perfringatur: sed summum tamẽ collidatur, exasperetur q;. quod ubi incidit, radi, & lauari satis est. hæc quanuis maxime fiunt in capite, tamen cæteris quoq; ossibus communia sunt. ut ubicunq; idem incidet, eodem remedio sit utendum atq; cum ea fracta, fissa, forata, collisa sint: quasdam proprias in singulis generibus, quasdam communes in pluribus curationes requirunt. de quibus protinus dicam, initio ab eadem caluaria accepto.

De caluariæ curatione. Cap. IIII.

Citur ubi ea pertusa, protinus requirendum est, num bilẽ
i is homo uomuerit: num oculi eius obcæcati sint: num obmutuerit: num per nares, aures ue sanguis ei effluxerit: nũ conciderit: num sine sensu quasi dormiens iacuerit. hæc enim non nisi osse fracto eueniunt. atq; ubi inciderunt, scire licet necessariam, sed difficilem curationem esse. si uero etiam torpor accessit, si mens non constat, si neruorum uel resolutio, uel distentio secuta est: uerisimile est etiam cerebri membranam esse uiolatam: eoq; in angusto magis spes est. at si nihil horum secutum est, potest etiam dubitari an os fractum sit. & protinus considerandum est, lapide, an ligno, an ferro, an alio telo percussum sit. et hoc ipso leni, an aspero, mediocri, an uastiore: uehementer, an leniter. quia quo mitior ictus fuit, eo facilius os ei restitisse credibile est. sed nihil tamen melius est, quàm certiore id nota explorare. ergo qua plaga est, demitti specillum oportet, neq; nimis tenue, neq; acutum: ne cum in quosdam sinus naturales incidet, opinionem fracti ossis frustra faciat: neq; nimis plenum, ne parum læ rimulæ fallant. ubi specillum ad os uenit, nihil nisi lene, & lubri cum occurrit integrum id uideri potest. si quid asperi est, utique quæ suturæ non sint, fractum os esse testatur. à suturis se deceptum esse Hippocrates memoriæ prodidit more scilicet magnorũ uirorũ, & fiduciã magnarũ rerum habentium. nam leuia ingenia, quia nihil habent: nihil sibi detrahunt. magno ingenio, multaq; nihilominus habituro conuenit etiã simplex ueri erroris confessio, præcipueq; in eo ministerio quod utilitatis causa posteris traditur. ne qui decipiãtur eadẽ rõne, qua quis ante deceptus est. sed hæc quidem alioquin memoria magni professoris uti interponeremus effecit. potest aũt sutura eo no-

mine fallere. quæ æque aspera est, ut aliquis hanc esset, etiam si rima est, existimet eo loco, quo subesse hanc uerisimile est. ergo eo nomine decipi non oportet: sed os aperire tutissimum est. nam neq; utique certa sedes ut supra posui, suturarum est: & potest idem, & natura liter commissum, & ictu fissum esse: iuxtaue aliquid fissum habere. Quin aliquid etiam, ubi ictus fuerit uehementior, quanuis specallo nihil inuenitur: tamen aperire commodius est. at si ne tum quidem rima manifesta est, inducēdum super os attramentum scriptorium est: deinde scalpro id detrahendum. nigritiem enim continet si quid fissum est. solet etiam euenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiderit. itaq; si grauiter aliquis percussus est, si mala inditia subsecuta sunt, neq; ea parte qua cutis discussa est, rima reperitur: non incōmodum est parte altera considerare, nunquis locus mollior sit, et tumeat: eumq; aperire. si quidem ibi fissum os reperietur. nec tamen magno negocio cutis sanescit, etiam si frustra detecta est. os fractum nisi succursum est, grauibus inflammationibus afficit: difficiliusq; postea tractatur. raro, sed aliquando tamen euenit, ut os quidem totum integrum maneat: intus uero ex ictu uena aliqua in cerebri membrana rupta, aliquid sanguinis mittat. isq; ibi concretus magnos dolores moueat: oculos quibus obcæcet. sed ferè contra id dolor est, & eo loco cute incisa pallidum os reperitur. ideoq; id quoq; os excidendum est. quacunq; autem de causa curatio hæc necessaria est, si nondum satis cutis patefacta est, latius aperienda est, donec quicquid læsum est, in conspectu sit. in quo ipso uidēdū est, nequid ex ipsa mēbranula, quæ sub cute caluariam cingit, super os relinquatur. siquidem hæc scalpro, terebris ue lacerata uehementes febres cum inflammationibus excitat. itaq; eam commodius est ex toto abosse diduci. plagam, si ex uulnere est, talem necesse est habeamus, qualem accepimus. si manu faciēda est, ea ferè commodissima est, quæ duabus trāsuersis lineis litteræ. X. figuram accipi: ut deinde à singulis procedentibus lingulis cutis subsequatur. inter quæ si sanguis fertur, spongia subinde in acto tincta cohibendus est: occupandusq; obiectis linamentis. & caput altius excidendum. neq; id uicium ullum metum, nisi inter musculos, qui tempora continent, affert: sed ibi quoq; nihil tutius fit. In omni uero fisso, fracto ue osse protinus antiquiores medici ad ferramenta ueniebant: quibus id excaderent. sed multo melius est, ante emplastra experiri, quæ caluariæ causa componuntur: eorumq; aliquid oportet ex acto mollitum per se super fissum, fractum ue os imponere. deinde super id aliquanto latius quàm uulnus est, eodem medicamento illitum linteolū, & præterea succidam lanam aceto tinctam. tunc uulnus deligare, et

quotidie

quotidie resoluere, similiterq; curare usq; ad diem quintum. à sexto die etiam uapore aquæ calidæ per spongiam fouere. cætera ex eadem facere. quod si caruncula increscere cœperit, & febricula, aut soluta erit, aut leuior & cupiditas cibi reuerterit, satisq; somni accedet: in eodem medicamento erit perseuerãdum. Procedente deinde tẽpore emolliendum id emplastrum adiecto cerato ex rosa facto, quo facilius carnem producat. nam per se reprimendi uim habet. hac ratione sæpe rimæ callo quodam implẽtur, estq; ea, ossis uelut cicatrix. & latius fracta ossa, si quæ inter se non cohærebant, eodem callo glutinantur: estq; aliquanto melius uelamentum cerebro, quàm caro quæ exciso osse increscit. si uero sub prima curatione febris intenditur, breuesq; somni, & idem per somnia tumultuosi sunt, ulcus madet: neq; alitur: & in ceruicibus glandulæ oriuntur: magni dolores sunt: cibiq; super hæc fastidium increscit: tum demum ad manum, scalprumq; ueniendum est. duo uero sub ictu caluariæ pericula sunt, ne uel findatur, uel medium desidat: si fissum est, possunt oræ esse compressæ: uel quia altera super alteram excessit: uel etiam quia uehementer rursus se commiserunt. ex quo euenit ut humor ad membranam quidem descendat, exitum uero non habeat: ac sic eam irritet, & graues inflammationes moueat. ubi medium desedit, eandem cerebri membranam os urget. interdum etiam ex fractura quibusdã uelut aculeis pungentibus: his ita succurrendum est, ut tamen quam minimum ex osse dematur. ergo si ora alteri insedit, satis est id quod eminet plano scalpro excidere. quo sublato iam rima hiat quantum curationi satis est. at si oræ inter se comprimuntur, à latere eius interposito digiti spacio, terebra foramen faciendum est: ab eoq; scalper duabus lineis ad rimam agendus ad similitudinem C. litteræ, sicut uertex eius à foramine basis ad rimas it. quod si rima longius patet, ab altero foramine rursus similis sinus fieri debebit: & ita nihil latens in eo esse concauum est: abundeq; exitus datur intus lædentibus. ne si fractum quidem os desedit, totum excidi necesse est. sed siue totum perfractum est, & ab alio ex toto recessit, siue circumpositæ caluariæ inhæret, exigua parte ab eo quod naturaliter se habet, scalpro diuidendum est. deinde in eo quod desedit, iuxta rimam quam fecimus, foramina addenda sunt. si in angusto noxa est, duo. si latius patet, tria, septaq; eorum excidenda: & tum scalper utrinque ad rimam agendus sic, ut lunatum sinum faciat: imaq; pars eius intus ad fracturam, cornua ad os integrum spectent. deinde si qua labent, & ex facili remoueri possunt, forsice ad id facta colligenda sunt, maximeq; ea quæ acuta membranam infestant: si id ex facili fieri non po-

est: subiciendа lamina est, quam custodem eius membranæ esse pro posui: & super eam quicquid spinosum est, & intus eminet, excidẽdum est, eadem lamina quicquid deorsum insedit, attollendum. hoc genus curationis efficit, ut qua parte fracto ossa tamen inhærent, solidentur. qua parte abrupta sunt, sine ullo tormento sub medicamenti tempore excidant, spatiumq; inter hæc satis illi magnum ad extrahendam sanuem relinquatur: plusq; in osse propugnaculi cerebrum habeat, quàm habiturum fuit eo excaso. his factis ea membrana acri aceto respergenda est, ut siue aliquid sanguinis ex ea profluit, cohibeatur: siue intus concretus cruor remanet, discutiatur. tum idem medicamentum eodem modo, qui supra positus est, mollitum ipsi membranæ imponendum est. cæteraq; eodem modo facienda sunt, quæ ad linteolum illitum, & lanam succidam pertinent. collocandusq; is loco intepido: & curandum quotidie uulnus, bis etiam æstate. quod si mẽbrana per inflammationem intumuerit, infundenda erit rosa tepida si usq; eo tumebit, ut super ossa quoq; emineat: coercebit eam bene trita lenticula, uel folia uitis contrita, & cum recenti uel butyro, uel adipe anserino mixta, ceruixq; molliri debebit liquido cerato ex irino facto. at si parum pura membrana uidebitur par modus eius emplastri, & mellis miscendus erit, idq; superinfundendum, eiusq; continendi causa unum, aut alterum linamentum iniciendum, & super linteolo, cui emplastrum illitum sit, contegendum. ubi plus pura membrana est, eadem ratione adiciendum emplastro ceratum, ut carnẽ producat quod ad abstinentiam uero & primos, ulteriores q; cibos, potionesq; pertinet. eadem quæ in uulneribus præcepi, seruanda sunt: eo magis, quo periculosius hæc pars afficitur. quin etiam cum iã nõ solum substineri, sed alibi quoq; apparebunt: tamen erunt uitanda quæcunq; mandenda sunt. item fumus, & quicquid excitat sternutamentum spem uero certam faciunt membrana mobilis ac sui coloris, caro increscens rubicunda, facilis motus maxillæ, atq; ceruicis. mala signa sunt. membrana immobilis nigra, uel liuida, uel aliter coloris corrupti, dementia, acris uomitus, neruorum uel resolutio, uel distentio: caro liuida, maxillarum rigor, atq; ceruicis. cæteraq; quæ ad somnum, cibi desiderium, febrem, puris colorem attinent: eadem quæ in cæteris uulneribus, uel salutaria, uel mortifera sunt: ubi bene recedit, incipit ab ipsa membrana, uel si os eo loco duplex est, inde quoq; caro increscere: eaq; id, quod inter ossa uacuum est, replet. nonnunquam etiam super caluariam excrescit. quod si incidit, inspergẽda squama æris est, ut id reprimat, cohibeatq;, ea carni superdãdo quæ ad cicatricem perducant. omnibusq; ea locis commode induca-

tur, excepta frontis ea parte, quæ paulum super id est, quod inter supercilia est. ibi enim uix fieri potest, ut non per omnem ætatem sit exulceratio, quæ linteolo medicamentum habente contegenda sit: illæ utiq; capite fracto seruanda sunt: ut donec iam ualida cicatrix erit soluenda, uitentur frequens balneum, maior uini modus.

De narium fractarum curatione. Cap. V.

NAribus uero & os, & cartilago frangi solet, et quidem modo aduersa, modo à latere: si aduersa fracta sunt, alterum'ue ex his, nares desidunt, difficulter spiritus trahitur. si à latere os fractum est. is locus cauus est. si cartilago, in alterã partem nares declinantur. quicquid in cartilaginem incidit, excitandũ leniter est, aut subiecto speculo, aut duobus digitis utrimq; compressis. deinde in longitudinem implicata linamenta & molli pellicula tecta, circumsutaq;, intus adijcienda sunt. aut eodem modo compositum aliquid ex arido peniculo. aut grandis pinna gummi, uel fabrili glutine illita, & molli pellicula circundata, quæ desidere cartilaginem non sinat. sed si aduersa ea fracta est, æqualiter utraq; naris implẽda est. si à latere, crassius esse debet ab ea parte in qua nasus iacet, ab altera tenuius in id quod inseritur. extrinsecus autem circundanda habena est mollis media illita mixtis inter se similà, & turis fuligine. eaq; ultra aures ducenda, & fronti duobus capitibus agglutinãda est. id enim corpori quasi gluten inhærescit: & cum induruit nares commode continet sin quod intus inditum est, lædit: sicut maxime fit, ubi interior cartilago perfracta est, excitatæ nares eadem tantummodo habena continendæ sunt. deinde post quatuordecim dies id ipsum demendum est. resoluitur autem aqua calida: eaq; tum is locus quotidie fouendus est. sin os fractum est, id quoq; digitis in suam sedem reponendum est. atq; ubi aduersum, ut dictum est, utraq; naris implenda est. ubi à latere, ea inquam os impulsum est. imponendũq; ceratum, & paulo uehementius deligandum est: quia callus eo loco non ad sanitatem tantummodo, sed etiam ad tumorem increscit. à tertio die fouendum id aqua calida est: tantoq; magis, quanto propius esse sanitati debet. quod si plura erunt fragmenta, nihilominus extrinsecus singula in suas sedes digitis erunt compellenda: imponendaq; extrinsecus eadem habena, & super eam ceratum, neq; ultra fascia adhibenda est. at si quod fragmentum undique resolutum cum cæteris non glutinabitur, intelligetur quidem ex humore, qui multus ex uulnere feretur: uolsella uero extrahetur. finis

tisq; inflammationibus imponetur aliquod medicamentum ex ijs, quæ leniter reprimunt. peius est ubi aut ossi, aut cartilagini fractæ cutis quoq; uulnus accessit. id admodum raro fit: si incidit, illa quidem nihilominus eadem ratione in suas sedes excitanda sunt. cuti uero super imponendum emplastrum aliquod ex his, quæ recentibus uulneribus accommodata sunt: sed insuper nullo uinculo deligandum est.

De aurium fractarum curatione. Cap. VI.

IN aure quoq; interdum rumpitur cartilago. quod si incidit, antequam pus oriatur, imponendum glutinans medicamentum est. Sæpe enim suppurationem prohibet, & aurem cõfirmat. illud & in hac, & in naribus ignorari non oportet: non quidem cartilaginem ipsam glutinari, circa tamen carnem increscere, solidariq; eum locum. itaq; si cum cute cartilago rupta est, cutis utrinq; suitur. nunc autem de ea dico, quæ cute ita frangitur. in ea uero si iã pus natum est, aperienda altera parte cutis: & ipsa cartilago cõtra lunata plaga excidenda est. deinde utendum est medicamento leniter supprimente, quale lycium est aqua dilutum, donec sanguis fluere desinat. tum imponendum linteolũ cum emplastro sic, ut pingue omne uitetur: & à parte posteriore lana mollis auri subijcienda est: quæ, quod est inter hanc & caput, compleat. tum ea leniter deliganda est: & à tertio die uapore, ut in naribus posui, fouenda. atq; in his quoq; generibus abstinentia primi temporis necessaria est, donec inflammatio finiatur.

De maxillæ fractæ curatione, déq; quibusdam ad omnia ossa pertinentibus. Cap. VII.

BIs ad maxillam uenturus indicanda quædam puto communiter ad omnia ossa pertinentia, ne sæpius eadem dicenda sint. Omne igitur os modo rectum ut lignum in longitudinem finditur: modo frãgitur transuersum: interdum obliquum, atq; id ipsum nonnunquam retusa habet capita: nonnunquam acuta. quod genus pessimum est: quia neq; facile committuntur, quæ nulli retuso inniti untur, & carnem uulnerant: interdum neruum quoque, aut musculum: quin etiam aliquando plura fragmenta à fragmento fiunt. sed in alijs quidem ossibus ex toto sæpe fragmentum à fragmento recidit. Maxillæ uero semper aliqua parte, etiam uexata ossa inter se cohærent. igitur in primis digitis duobus utrinq; prementibus, & ab ore, & ab cute omnino ossa in suam sedem compellenda sunt. deinde

inde si trasuersa maxilla fracta est, sub qua casu ferè dēs super proximum dentem excedit: ubi ea in suam sedem collocata est: duo proximi dentes, aut si hi labant, ulteriores inter se seta deligandi sunt. id in alio genere fracturæ superuacuum est. cætera eadem facienda sunt. nam linteolum duplex madens uino, & oleo super injciendum cum eadem simila, & eadem turis fuligine est. deinde aut fascia, aut mollis habena media in longitudinem inscisa, ut utrinq; mentum complectatur, & inde capita eius supra caput adducta ibi deligantur. illud quoq; ad omnia ossa pertinens dictum erit: famem primum esse necessariam: deinde à die tertio humidum cibum, sublata inflammatione paulo pleniorem: eumq; qui carnem alat, per omne tempus uinum esse alienum. deinde tertio die resolui debere: foueriq; per spongiam uapore aquæ calidæ: eademq; quæ primo fuerunt super dari. item die quinto fieri, & donec inflammatio finiatur: quæ uel octauo die, uel septimo ferè resoluitur. ea sublata, rursus ossa esse tractanda, ut si quod fragmentum loco suo non est, reponatur. neq; id esse soluendum, nisi duæ partes eius temporis, intra quod quæq; ossa conseruntur, transierint. ferè uero intra quartumdecimum & unum et uigesimum diem sanescunt maxilla, malæ, iugulum, pectus, latus, os scapularum, costæ, spina coxarum, os tali, calx, manus, planta. inter uigesimum & trigesimum diem crura, brachiaq;. inter septimū & uigesimum & quadragesimum humeri, & fœmina. sed in maxilla illud quoq; adjcaendum est, quod humidus cibus diu assumendus est. atq; etiam cum tempus processit, in lagano, similibusq; alijs perseuerandum, donec ex toto maxillam callus firmarit. item utique primis diebus habendum silentium.

De iugulj fracti curatione. Cap. VIII.

IVgulum uero si transuersum fractum est, nonnunquam per se rursus recte coit: & nisi mouetur, sanari sine iunctura potest. nonnunquam uero, maximeq; ubi motum est, elabitur. fereq; id quod à pectore, sub id quod ab humero est, in posteriorem partem inclinatur. cuius ea ratio est, quod per se non mouetur: sed cum humeri motu consentit. itaq; eo subsistente sub id humerus agitatur. raro uero admodum in priorem partem iugulum inclinatur: adeo ut magni professores nunquam se uidisse memoriæ mandarint. sed locuples tamen eius rei auctor Hippocrates est. uerū ut dissimilis uterq; casus est, sic quædam dissimulia requirit. ubi ad scapulas iugulum tendit, simul dextra manu planè propellendus in posteriorem partem humerus est, & illud in priorem attrahendum. ubi ad

pectus conuersum est: ipsum quidem retro dandum: humerus autem in priorem partem adducendus est. ac si is inferior est, non id quod à pectore est, deprimendum est, quia immobile est: sed humerus ipse attollendus. si casu superior est, id quod à pectore est: implendum lana: & humerus ad pectus deligandus est. si acuta fragmenta sunt, incidi contra cutis debet: ex ossibus ea, quæ carnem uulnerant, præcidenda sunt. tunc retusa ossa cõmittenda sunt. si quod ab aliqua parte eminet, opponendum ei triplex linteolum est in uino, & oleo tinctum. si plura fragmenta sunt, excipienda sunt ex ferula facto canaliculo, eodemq; intus incerato, ne fascia diducatur. quæ iugulo composito circundanda est sæpius, potius quàm ualentius. quod ipsum quoq; in omnibus ossibus fractis perpetuum est. à dextro uero iugulo, si id fractum est, ad alam sinistram: à sinistro ad dextram: rursusq; sub ala sua fasciari debet. post hæc si iugulum ad scapulas inclinatum est, brachium ad latus. si in partem priorem, ad ceruicem deligandum est. supinusq; homo collocandus: cæteraq; eadem facienda, quæ supra comprehensa sunt. sunt uero plura ossa ferè immobilia uel dura, uel cartilaginosa, quæ uel franguntur: uel forantur: uel colliduntur: uel finduntur. ut malæ, pectus, latus, os scapularum, costæ, spina costarum, os tali, calx, manus, planta. horum omnium eadem curatio est, si supra ulnus est, id suis medicamentis nutriendum est. quo sanescente rimas quoq; ossis, aut si quod ferrumen est, callus implet. si cutis integra est, & os læsum esse ex dolore colligimus: nihil aliud, quàm quiescendum: imponendumq; ceratum est, & leniter deligandum, donec sanitate ossis dolor finiatur.

De costarum fractarum curatione. Cap. IX.

Proprie tamen quædam de costa dicenda sunt: quia iuxta uiscera est: grauioribusq; periculis is locus expositus est. hæc quoq; igitur interdum sic finditur, ut ne summum quidem os, sed interior pars eius, quæ rara est, lædatur: interdum fit, ut eã totam is casus perruperit. si tota fracta nõ est, nec sanguis expuitur: nec febricula sequitur: nec quicquam suppurat, nisi admodum rare, nec dolor magnus est: tactu tamen is locus leniter indolescit: abunde est eadem, quæ supra scripta sunt, facere: & à media fascia incipere deligare, ne in alterutram partem hæc cutem inclinet. ab uno uero & uigesimo die quo utiq; os esse debet glutinatum, id agendum. cibis uberioribus est utendum, ut corpus quamplenissimũ fiat: quo melius os uestiat. quod illo loco tenerũ, adhuc iniuriæ sub tenui cute ex-

positum est. per omne autem tempus curationis uitandus clamor, sermo quoq; tumultus, ira, motus uehementior corporis, fumus, pulus: et quicquid uel tussim, uel sternutamentum mouet. ne spiritum quidem magnopere continere expedit. at si tota costa perfracta est, casus asperior est. nam & graues inflammationes, & febris, & suppuratio, & sæpe uitæ periculum sequitur: & sanguis spuitur. ergo si uires patiuntur ab eo brachio, quod super eam costam est, sanguis mittendus est. si non patiuntur, aluus tamen sine ullo acri ducenda est: diutius q; inedia pugnandum. panis uero ante septimum diem non assumendus: sed una sorbitione uiuendum: imponendum q; ei loco ceratum ex lino factum: cui cocta quoq; resina adiecta sit: aut Polyarchi malagma, aut panacis ex uino, & rosa, & oleo: superq; imponẽda lana succida, mollis, & duæ fasciæ à medijs orsæ, minimaq; astrictæ. Multo uero magis omnia uitanda, quæ supra posui, adeo ut ne spiritus quidem sæpius mouẽdus sit. quod si tussis insistabit, ad id potio sumenda erit, uel ex tryxagine, uel ex ruta, uel ex herba stychade, uel ex cumino, & pipere. Grauioribus uero doloribus urgentibus cataplasma imponi quoq; conueniet, uel ex lolio, uel ex hordeo, cui pinguis ficu tertia pars sit adiecta. & id quidem interdiu superiacebit noctu uero idem aut ceratum, aut malagma, aut panni: quia potest cataplasma decidere. ergo quotidie quæq; resoluetur, donec iam cerato, aut malagmate possimus esse contenti. & decem quidem dies extenuabitur fame corpus. ab undecimo uero ali incipit idcoq; etiam laxior quam prius fascia circumligabitur: fereq; ea curatio ad quadragesimum diem perueniet: quæ si modus erit suppurationis, plus malagma quàm ceratum ad digerendum proficiet. si suppuratio uicerit neq; per quæ suprascripta sunt discuti potuerit, omnis mora uitanda erit, ne os infra uicietur. sed qua parte maxime tumebit, demittendũ erit candens ferramentum, donec ad pus perueniat: idq; effundendum. si nusquam caput se ostendit: ubi maxime pus subit, sic intelligimus: creta cimolia totum locum illinimus, & sicari patiemur. quo loco maxime humor in ea perseuerauit, ibi pus proximum erit: eaq; uti debebit. si latius aliquid absedet, duobus aut tribus locis erit perforandum: demittendum erit linamentum, aut aliquid ex penicillo. quod summum lino sit deuinctum ut facile educatur. reliqua eadem, quæ in cæteris adustis facienda sunt. ubi purum erit ulcus, alio corpus debebit, ne tabes pernitiosa futura id malum subsequatur. nónunquam etiam leuius ipso osse affecto & inter initia neglecto, non pus, sed humor quidam mucis similis intus coit: mollescitq; contra cutis, in qua simili ustione utendum est.

De ſpinæ curatione.

N ſpina quoq; eſt quod proprie notemus. nam ſi id quod
i ex uertebra excedit, aliquo modo fractum eſt: locus quidē
concauus fit: punctiones autem in eo ſentiuntur, quia neceſſe
eſt ea fragmenta ſpinoſa eſſe. quo fit ut homo in interiorem partem
ſubinde nitatur. hæc noſcendæ rei cauſa ſunt. medicamentis uero hiſ-
dem opus eſt: quæ plurima parte huius capitis expoſita ſunt.

De humerorum, brachiorum, femorum, crurum, digitorum fractorū, uel euulſorum, communibus curationibus. Cap. X.

Imiles rurſus ex magna parte caſus curationes quæ ſunt hu
ſ meris, & femoribus: communia etiam quædā humeris, bra-
chijs, femoribus, cruribus, digitis. ſiquidem ea minime peri
culoſe media frāgūtur. quò propior fractura capiti uel ſuperiori uel
inferiori eſt: cò prior eſt. nam & maiores dolores affert: & diffici
lius curatur. ea maxime tolerabilis eſt ſimplex, tranſuerſa. peior ubi
fragmenta, atq; ubi obliqua. peſſimum ubi eadem acuta. nonnunquā
autem fracta in his oſſa in ſuis ſedibus remanent: multo ſæpius exci-
dunt: aliud'q; ſuper aliud effertur. id'q; ante omnia cōſiderari debet.
& ſunt notæ certæ. ſi ſuis ſedibus mota, reſima, punctionis'q; ſenſum
repreſentant, tactu inæqualia ſunt. ſi uero non aduerſa, ſed obliqua
iunguntur, quod fit, ubi loco ſuo non ſunt: membrum id altero latere
breuius eſt: & muſculi eius tument. ergo ſi hoc depreſſum eſt, proti
nus id membrum oportet extendere. nam nerui, muſculi'q; intenti per
oſſa contrahuntur: neq; in ſuum locum ueniunt: niſi illos per uim ali-
quis intendit. rurſus ſi primis diebus id obmiſſum eſt, inflammatio
oritur: ſub qua & difficile, & periculoſe uis neruis adhibetur. nam
diſtentio neruorum uel cācer ſequitur: uel certum, ut mitiſſime alcetur,
pus. itaq; ſi ante repoſita oſſa non ſunt, poſtea reponenda ſunt. inten-
dere autem digitum, uel aliud quoq; membrum: ſi adhuc tenerum eſt,
etiam unus homo poteſt, cum alteram partem dextra, alteram ſini-
ſtra prendit. ualentius membrum duobus eget: qui in diuerſa contē-
dant. ſi firmiores nerui ſunt, ut in uiris robuſtis, maximeq; eorum fe-
minibus, & cruribus euenit: habenis quoq; uel linteis faſcijs utrinq;
capita articulorū deliganda, & per plures in diuerſa ducenda ſunt.
ubi paulo longius quàm naturaliter eſſe debet membrum uis fecit. tū
demum oſſa manibus in ſuam ſedem compellenda ſunt: inditiumq;
oſſi repoſiti eſt dolor ſublatus. & membrum alteri parti æquatum
inuoluendum duplicibus triplicis panni, & in uino, & oleo tinctis:

quos linteos esse commodius est. ferè uero his sex opus est. prima breuissima adhibenda, quæ circa fracturam ter uoluta sursum uersum feratur, & quasi in cochlea serpat: satisq; est eam ter hoc quoq; modo circuire. altera dimidio longiore, eaq; qua parte os eminet, ab ea si totum æquale est, undelibet super fracturam debet incipere priori aduersa: deorsumq; tendere, atq; iterũ de fractura reuersa in superiore parte ultra priorem fasciam desinere. super has injiciendum latiore linteo cœratum est, quod eas contineat. ac si qua parte os eminet, triplex ea pannus obijciendus eodem uino & oleo madens. hæc tertia fascia comprehendenda sunt: quartaq; sic, ut semper insequens priori aduersa sit: & tertia tantum inferiore parte tres in superiore faciant: quia satius est sæpius circuire, quàm adstringi. siquidem id quod adstrictum est, alienatur: & cancro oportunũ est: articulum autem quamminime uincire opus est. sed si iuxta hunc os fractum est, necesse est. deligatum uero membrum in diem tertium continendum est. eaq; iunctura talis esse debet, ut primo die nihil offenderit: non tamen laxa uisa sit: secundo laxior: tertio iam penè resoluta. ergo tũ rursum id membrum deligandum: adijciendaq; prioribus quinta fascia est: iterumq; quinto resoluendum est: & sexta fascijs inuoluendum sic, ut tertia & quinta infra cæteræ supra finiantur. quotienscunq; autem soluitur membrum, calida aqua fouendum est. sed si iuxta articulum fractura est: diu instillandum uinum est, exigua parte olei adiecta, eademq; omnia facienda donec adeo inflammatio soluatur: uel leuius quoq; quàm ex consuetudine id membrum fiat: quod si septimus dies non dedit, certe nonus exhibet. tum facillime ossa tractantur. rursus ergo si parum commissa sunt, committi debent. si qua fragmenta eminent, in suas sedes reponenda sunt. deinde eodem modo membrum deligandum, ferulæq; super accomodandæ sunt: quæ fiscæ, circumpositæq; ossa in sua sede contineant: & in quam partem fractura inclinat, ab ea latior, ualentiorq; ferula imponenda est. easq; omnes citra articulum esse oportet resimas, ne hunc lædant: nec ultra astringi, quàm ut ossa contineãt, & cum spatio laxentur: tertio quoq; die paulum habenis suis coartari: ac si nulla prurigo, nullus dolor est, sic manere donec duæ partes eius temporis quod quoq; os cõseruet, compleantur: postea leuius aqua calida fouere: quia primo digeri materiam opus est: tum euocari. ergo cerato quoq; liquido id pleniter est ungendum: perfricandaq; summa cutis est: laxiusq; id deligandum est. tertio quoq; die soluendum sic, ũt remota calida aqua cætera eadem fiant. tantummodo singulæ fasciæ quotiens resolutæ fuerint, subtrahantur.

De fracti humeri curatione.

Hæc communia sunt: illa propria. siquidem humerus fra-
b ctus non sic, ut membrum aliud intenditur. sed homo collo-
catur alto sedili: medicus autem humiliore aduersus: una fa-
scia brachium amplexa ex cæruice ipsius, qui lasus est, id sustineat.
altera ab altera parte super caput data, ibi accipit nodum. Tertia
iuncto imo humero deorsum demittitur, ibi quoq; capitibus eius inter
se iunctis: deinde ab occipitio ipsius minister sub ea fascia, quam secun
do loco posui: correpto si dexter humerus ducendus est dextro: si sini-
ster, sinistro brachio demissum inter femina eius, qui curatur, bacu-
lum tenet. medicus super eam fasciam de qua tertio loco dixi, planã
iniicit dextram: si sinister, sinistram, si dexter humerus sumatur. si-
mulq; alteram fasciam minister attolli: alteram premit medicus. quo
fit ut leniter humerus extendatur. fasciis uero, si medium aut imum
os fractum est, breuioribus opus est: si summum, longioribus. ut ab
eo sub altera quoq; ala perpectus, & scapulas porrigantur. protinus
uero brachium cum deligatur, sic inclinandum est, id quod afficit,
ut ante fascias quoq; sic figurandum sit, ne postea suspersum aliter
aliter cum deligabatur, humerum inclinet. brachioq; sustenso ipse
quoq; humerus ad latus leniter deligandus est. perq; fit, ut minume mo
ueatur: ideoq; ossa sic se habent, ut aliquis composuit. cum ad ferulas
uentum est, extrinsecus esse earũ longissimæ debent, à lacerto breuio
res: sed sub ala breuissimæ. sæpiusq; eæ resoluendæ sunt, ubi in uici
nia cubiti humerus fractus est: ne ibi nerui rigescant: & inutile bra-
chium efficiant. quotiens solutæ sunt, fractura manu continenda: cubi
tus aqua calida fouendus, & molli cerato perfricandus: ferulæq; uel
omnino non imponendæ contra eminentia cubiti: uel aliquãto breuio
res sunt.

De brachij fracti curatione.

T si brachium fractum est, in primis considerandum est
a alterum os, an utrunq; comminutum sit: non quo alia in
eiusmodi casu curatio admouenda: sed primum ut valen-
tius extendatur, si utrunq; os fractum est: quia necesse est minus ner
uos contrahi altero osse integro, eosq; intendente. deinde ut curiosius
omnia in continendis ossibus fiant: si neutrum alteri auxilio est. nam
ubi alterum integrum est, plus opis in eo, quàm in fasciis, ferulisq; est.
deligari autem brachium debet paulum pollice ad pectus inclinato:
siquidem is maxime brachij naturalis habitus sit: idq; inuolutum
vitella commodissime excipitur: quæ latitudine ipsi brachio perangu-

ſtis cæpitibus collo inijcitur: atq; ita commode brachium ex cæruicæ ſu ſpenſum eſt. idq; paulum ſupra cubiti alterius regionẽ pendere opor tet. quod ſi ex ſummo cubito id factum ſit, glutinare id uinciẽdo alie num eſt. fit enim brachium immobile. ac ſi nihil aliud quàm dolori ocurſum eſt, idem qui fuit eius uſus eſt.

De crurum femorumq; fractorum curatione.

N crure æque ad rem pertinet alterum ſaltem os integrum
i *manere: cõmune uero ei femoriq; eſt. quod ubi deligatum eſt, in cænalem conijciendum eſt. is cænalis & inferiori par te foramina habet: per quæ ſiquis humor excæſſerit, deſcendat: & à planta moram, quæ ſimul & ſuſtineat eam: et delabi non patiatur: & à lateribus cæna, perq; loris datis mora quidem, crus, femurq; ut collocatum eſt, detineat. eſſe etiam is debet à planta ſi crus fractum eſt, circa poplitem. ſi femur, uſq; ad coxam. ſi iuxta ſuperius cæput fe moris ſic, ut ipſa quoq; ei coxa ſit. neq; tamen ignorari oportet ſi fe mur fractum eſt, fieri breuius: quia nunquam in antiquum ſtatum reuertitur: ſummisq; digitis poſtea cruris eius inſiſti. ſed multa tamẽ femori debilitas eſt: ubi fortunæ negligentia quoq; accæſſit.*

De fracti digiti curatione.

Digitum ſatis eſt ad unum furculum poſt inflammationem deligari.

Communes curationes ad humeros, brachia, crura, femina, digitosq; confractos pertinentia.

Is proprie ad ſingula membra pertinentibus, rurſus illa cõ=
h *munia ſunt, primis diebus fames: deinde tum cũ iã increſcæ re cæpit oportet, liberalius alimentum. longa à uino abſtinẽ tia: fomentum aquæ calidæ. dũ inflãmatio eſt, liberale. cum ea deſit, modicum. tum etiam longior ulterioribus et liquido cerato membris, et mollis tamen unctio. neq; protinus exercendũ id membrum: ſed ad antiquos uſus reducendum eſt. grauius aliquanto eſt, cum oſſis fractu ræ carnis quoq; uulnus accæſſit: maximeq; ſi id muſculi femoris, aut humeri ſenſerunt. nam & inflammationes multo grauiores, & prõ ptiores cancros habent. ac femur qdem ſi oſſa inter ſe cæſerunt, ferè præcidi neceſſe eſt. humerus uero quoq; in periculum uenit: ſed facilius conſeruatur. quibus periculis etiam magis id expoſitum: quod iuxta ipſos articulos ictum eſt. curioſius igitur agendum eſt: et muſculus q= dem per mediam plagam tranſuerſus præcidendus. ſanguis uero, ſi parũ fluxit, mittendus. corpus inedia extenuandum: ac reliqua qdem*

membra lentius intendenda: & lenius in his ossa in suam sedem re ponenda sunt. his uero neq; intendi neruos, neq; ossa tractari satis expedit. ipsiq; homini permittendum est, ut sic ea collocata habeat: quæ admodum minime lædunt. ○ omnibus autem his uulneribus imponendum primo linamentum est uino madens: cui rosæ paulum admodũ adiectum sit. cætera eadem deliganda fasciis sunt, aliquanto quàm uulnus latioribus, laxius scilicet, quàm si ea plaga non esset. quanto facilius & alienari, & occupari cancro uulnus potest numero potius fasciarum id agendum est: ut laxe quoq; æque contineant. quod in femore, humeroq; sic fiet, si ossa forte recte concurrerint. sin aliter se habebunt, eatenus circundari fascia debebit, ut impositum medicamẽtum contineat. cætera eadem quæ supra scripsi: facienda sunt: præterquam quod neq; ferulis, neq; canalibus, inter quæ uulnus sanescere non potest. sed pluribus tantummodo, & latioribus fasciis opus est: ingerendumq; subinde in eas est calidum oleum, & uinum: magisq; in primo, fame utendo uulnus calida aqua fouendum: frigusq; omnis ratione uitandum: & transeundum ad medicamenta, quæ puri mouendo sunt: maiorq; uulneri quàm ossi cura agenda. ergo quotidie soluendum, nutriendumq; est. inter quæ si quod paruulum fragmentum ossis eminet, id si retusum est, in suam sedem dandum: si acutũ, ante acumen eius longius est præcidendum: si breuius limandum: et utrinq; scalpro limandum. tum ipsum recondendum est. ac si id manus facere non potest, uolsella, quali fabri utuntur, injicienda est. recte se habenti capiti ab ea parte. qua sima est: ut ea parte qua cabra est, eminens os in suam sedem compellat. si id maius est, membranulisq; cinguntur, sinere oportet ea sub medicamentis resolui: idq; os, ubi iam nudatum est, al: scidere: quod maturius scilicet faciendum est: potestq; ea ratione & os coire: & uulnus sanescere. illud suo tempore: hoc prout se habet. nonnunquam etiam in magno uulnere euenit ut fragmenta quædam uelut emoriantur: neq; cum cæteris coeant. quod hic quoq; ex modo fluentis humoris colligitur. quò magis necessarium est, sæpius ulcus resoluere, atq; nutrire. sequitur uero ut id os per se post aliquot dies excidat: cum tam misera antea conditio uulneris sit. tamen id interdum maius, diutiusq; facies. sæpe enim integra cutis osse abrumpitur: protinusq; prurigo, & dolor oritur. quæ soluere, si acidit, maturius oportet: & fouere aqua per æstatem frigida: per hyemem egelida: deinde ceratum myrteum imponere. interdum fractura quibusdam uelut aculeis carnem uexat: quo à prurigine, & punctionibus cognito, aperire id melius, eosq; aculeos præcidere necesse habet. Reliqua uero curatio in utroque hoc casu eadem

est: quæ ubi ictus protinus intulit puro iam ulcere. cibis hic quoque utendum est cărnem producentibus: si breuius adhuc membrum est, & ossa loco suo non sunt, paxillus tenuis quàm leuissimi generis inter ea demitti debet sic, ut căpite paulum supra ulcus emineat: usq; quotidie plenior adigendus est, donec par id membrum alteri fiat. tum paxillus remouendus, uulnus sanandum est: cicatrix inducta fouēda frigida aqua est, in qua myrtus, hedera, aliæue similes uerbenæ sint: illinendumq; medicamentum, quod sicet: & magis etiam hic quiescendum, donec id membrum confirmetur. siquando uero ossa non cōferbuerunt, quæ sæpe soluta, sæpe mota sunt: in aperto deinde curatio est: possunt enim cōire. si uetustas occupauit, membrum extendendum est, ut aliquid lædatur. ossa inter se manu diuidenda, ut concurrendo exasperentur, ut siquid pingue est, eradatur: totumq; id quasi recens fiat. magna tamen cura habita, ne nerui, musculiue lædātur. tum uino fouendum est, in quo malicorium decoctum sit: imponendumq; id ipsum oui albo mixtum. tertio die resoluendum, fouendūq; aqua, in qua uerbenæ, de quibus supra dixi, decoctæ sint. quinto die idem faciendum, ferulæq; circundandæ. cætera & ante, & post eadē facienda, quæ suprascripsi. Solent tamen interdum diuersa inter se ossa conferuere: eoq; & breuius membrum, & indecorum fit: & si căpita acutiora sunt, assiduæ punctiones sentiuntur. ob quam causam frangi rursus ossa, & dirigi debent. id hoc modo fit. călida aqua multa membrum id fouetur: & ex cerato liquido perfricatur: intenditurq; & inter hæc medicus ptractans ossa, ut adhuc tenero callo manibus ea diducat: compellitq; id quod eminet in suam sedem. & si parum ualuit, ab ea parte in qua os se inclinat, inuolutam lanā regulā obiicit. atq; ita deligando assuescere iterum uetustæ sedi cogit. nonnunquam autem recte quidem ossa cœperunt. superincreuit uero nimius callus: ideoq; locus intumuit. quod ubi incidit, diu, leuiterq; id membrum perfricandum est ex oleo, & sale, & nitro: multumq; aqua călida salsa fouendum: & imponendum malagma quod digerat: astrictusq; alligandum: oleribusq;, et præterea uomitu utendum. per quæ cum cărne callus quoq; extenuatur. confertq; aliqd de sinapi quod cū ficu in alterum par membrum impositum, donec id paulum erodat, eoq; euocet materiam. ubi his tumor extenuatus est, rursus ad ordinem uitæ reuertendum est.

De luxatis ossibus. Cap. XI.

Cdefractis quidem ossibus hactenus dictum sit. mouētur autem ea sedibus suis duobus modis. nā modo quæ iuncta sunt

inter se dehiscunt: ut cum latum scapularum os ab humero recedit: & in brachio radius à cubito. & in crure tibia à sura: interdum à saltu: calcis os à talo: quod raro tamen fit. modo articuli suis sedibus excidunt. ante de prioribus dicam. quorum ubi aliquid incidit, protinus is locus cauus est: depressus q; digitus sinum inuenit. deinde grauis inflammatio oritur: atq; in talis præcipua. siquidē febres quoq;, & cancros, & neruorum uel distentiones uel rigores, qui caput scapulis annectunt: mouere consueuit. quorum uitandorum causa faciendа eadem sunt, quæ in ossibus mollibus læsis aliquid ubi incidit protinus his locis proposita sunt: ut dolor, tumor q; per ea tollantur. nam diducta ossa nunquam rursus inter se iunguntur. & ut aliquid decoris eo loco sit, nihil usus admittitur. maxilla uero & uertebra, oēs q; articuli cum ualidis neruis comprehendantur: excidunt aut ui expulsi, aut aliquo casu neruis, uel ruptis uel infirmatis: facilius q; in pueris & adolescentulis quàm in robustioribus: hi q; elabuntur in priorem, & in exteriorem partem, quidam omnibus modis, quidam certis: sunt q; quædam communia omnium signa: quædam propria sunt cuius q;: siquidem semper ea parte tumor est, in qua os prorumpit. ea sinus, à qua recessit. & hæc quidem in omnibus deprehēduntur, alia uero si in singulis. quæ simulat q; de quoq; dicam, proponenda erunt. sed ut excidere omnes articuli non possunt, sic non omnes reponuntur. caput enim nonnunquam compellitur: neq; in spina uertebra, neq; ea maxilla, quæ utraq; parte prolapsa anteq̄ reponeretur, inflammationem mouit. rursum qui neruorum uicio prolapsi sunt, compulsi quoq; in suas sedes iterum excidunt. at quibus in pueritia exciderunt, neq; reposita sunt: minus q̄ cæteri crescunt. omniū q;, quæ loco suo nō sunt: atro ea increscit: magis q; in proximo membro, q̄ in ulteriore. ut puta si humerus loco suo nō est, maior in eo ipso sit, quàm in brachio: maior in hoc quàm in manus ace. tum pro sedibus & pro casibus qui inciderunt, aut maior, aut minor usus eius mēbri relinquitur: quo q; in eo plus usus supereſt, eo minus id extenuatur. quid autem loco suo motum est, ante inflammationem reponendū est. si illa occupauit, dum conquiescat. tunc lacessendum est. ubi finita est, tentandum est in his membris quæ id patiuntur. multum autem eò cō fert & corporis, et neruorum habitus. nam si corpus tenue, si humidum est, si nerui infirmi, expeditius os reponitur. sed & primo facilius excidit: & postea minus fideliter continetur. quæ contraria his sunt, melius continēt. sed id quod expulsum est, difficulter admittunt. oportet autem ipsam inflammationem leuare, super succida lana ex aceto imposita. à cibo si ualentioris articuli casus est, triduo: interdum

etiam quinq; diebus abſtinere debet. bibere aquã calidã dũ ſitim finiat. curioſiusq; hæc facere his offibus motis, quæ ualidis, pleniſq; muſculis continentur. ſi uero etiam febris accęſſit, multo magis deinde ex die quinto fouere aqua calida: remotaq; lana ceratum imponere ex cyprino factum, nitro quoq; adiecto, donec omnis inflammatio finiatur. tunc infrictionem ei membro adhibere: cibis uti bonis: uti uino modice: iamq; ad uſus quoq; ſuos id membrum promouere: quia motus ut in dolore peſtifer, ſic aliâs ſaluberrimus corpori eſt. hæc cõmunia ſunt, nunc de ſingulis dicam.

De maxillæ luxatæ curatione. Cap. XII.

Maxilla in priorem partem propellitur: ſed modo altera parte, modo utraq;. ſi alteram in contrariam partem, modo utraq; ipſa mentumq; inclinatur: dentes paribus non reſpondent: ſed ſub his qui ſecant canini ſunt. At ſi utraq; totum mentum in exteriorem partem promouetur: inferioresq; dentes longius quàm ſuperiores excędunt: intentiq; ſuper muſculi apparent: primo quoq; tempore homo in ſedili collocandus eſt ſic, ut miniſter à poſteriore parte caput eius contineat uel ſic, ut iuxta parietem is ſedeat, ſubiecto inter parietem, & caput eius ſcorteo puluino duro, eoq; caput per miniſtrum urgeatur, quo ſit immobilius. tum medici digiti pollices linteolis, uel faſciis ne dilabantur inuoluti in os eius conijciendi: cæteri extrinſecus admouendi ſunt. ubi uehementer maxilla apprehenſa eſt, ſi una parte procidit: concutiendum mentum, & ad guttur adducendum eſt. tunc ſimul & caput apprehendendum, & excitato mẽto maxilla in ſuam ſedem compellenda, & os eius comprimendum eſt ſic, ut omnia penè uno momento fiant. ſi in utraq; parte prolapſa eſt, eodem omnia facienda, ſed æqualiter retro maxilla agenda eſt. repoſito oſſe ſi cum dolore oculorum, & ceruicis iſte caſus incidit, ex brachio ſanguis mittendus eſt. cum omnibus uero quorum oſſa mota ſunt, primo liquidior cibus conueniat, tum his præcipue, adeo ut ſermo quoq; frequenti motu oris per neruos lædat.

De capite luxato. Cap. XIII.

Caput duobus proceſſibus in duos ſinus ſummæ uertebræ demiſſis ſuper ceruicem contineri in prima parte propoſui. hi proceſſus interdũ in poſteriorẽ partẽ excidũt: quo fit ut neruus ſub occipitio extẽdatur: mẽtũ pectori agglutinetur, neq; bibere is,

neq; loqui possit: interdum sine uoluntate semen emittat, quibus celerrime mors superuenit. ponendum autem hoc esse credidi, non quo curatio eius rei ulla sit, sed ut res inditijs cognosceretur: & non putarem sibi medicum defuisse si qui sic aliquem perdidissent.

De spina luxata. Cap. XIIII.

i Idem casus manet eos, quorum in spina uertebræ exciderũt. id enim non potest fieri, nisi ex medulla quæ per medium, & duabus membranulis, quæ per duos à lateribus processus feruntur: & neruis, qui continent ruptis. Excidunt autem & in posteriorem partem, & in priorem, & supra septum transuersum, et infra. si in utranq; partem exciderit, à posteriore parte uel tumor, uel sinus oritur. si super septum id incidit, manus resoluuntur: uomitus, aut distentio neruorum insequitur: spiritus difficulter mouetur: dolor urget: & aures obtusæ sunt. si sub septo, fœmina resoluuntur: urina supprimitur: interdum etiam sine uoluntate prorũpit: ex eiusmodi casibus ut tardius quam ex capitis, sic tamen intra triduum homo moritur. nam quod Hippocrates dixit uertebra in exteriorem partem prolapsa, pronum hominem collocandum esse, & extendendum: tum calcæ aliquem super ipsum debere consistere: id intus impellere: in his accipiendum est, quæ paulum excesserunt: non in his, quæ toto loco motæ sunt. nonnunquam enim neruorum imbecillitas efficit, ut quamuis non exciderit uertebra, paulum tamen in priorem partem promineat: id non iugulat. sed ab interiore parte non contingit quidem posse: ab exteriore, si propulsum est, plerunq; iterum redit: nisi quod admodum rarum est: uis neruis restituta est.

De humero luxato. Cap. XV.

h Vmerus autem modo in alam excidit. modo in partem priorem. si in alam delapsus est, et uictus cubitus recedit ab latere, rursum iuxta eiusdem partis aurẽ cum humero porrigi non potest: longiusq; altero id brachium est. si in priorem partẽ summum quidem brachium extenditur, minus tamen quam naturaliter, difficiliusq; in priorem partem q̃ in posteriorem cubitus porrigitur. Igitur si in alam humerus excidit, & uel puerile adhuc est corpus, uel molle certe, & imbecillibus neruis intentum est, satis est collocare id in sedili: & ex duobus ministris alteri imperare, ut caput late scapularum ossibus leniter reducat alteri ut brachium extendat, ipsum

dat, ipſum poſteriore parte reſidentem renum ſub ala eius coire: ſimulq; & ille os & altera manu brachium eius ad latus impellere. At ſi uastius corpus, neruiue robuſtiores ſunt, necessaria eſt ſpatula lignea: & quæ crassitudinem duorum digitorum habet, lõgitudine ab ala ad digitos peruenit. in qua ſumma capitulum eſt rotundum & leniter cauum, ut recipere particulã aliquam ex capite humeri poſſit. in ea bina foramina tribus locis ſunt inter ſe ſpacio diſtantibus, inq; ea lora mollia conijciuntur. eaq; ſpatha faſcia inuoluta quo minus tactu lædat ad alam à brachio dirigitur ſic, ut caput eius ſummæ alæ ſubijciatur. deinde loris ſuis ad brachium deligatur: uno loco paulum infra humeri caput, altero paulum ſupra cubitum, tertio ſupra manum. cui rei protinus inter ualla tunc quoq; foraminum aptata ſunt. ſic brachium deligatum ſuper ſcalæ gallinariæ gradum traijcitur, ita alte ut conſiſtere homo ipſe non poſſit. ſimulq; in alterã partem corpus demittitur: in alteram brachium intenditur. eoq; fit ut capite ligni caput humeri impulſum in ſuam ſedem modo cum ſono, modo ſine hoc compellatur. multas alias eſſe rationes ſcire facile eſt uno Hippocrate lecto, ſed non alia magis uſu comprobata eſt. at ſi in priorem partem humerus excidit, ſupinus homo collocandus eſt: faſciaq;, aut habena media ala circundanda eſt: capitaq; eius poſt caput hominis miniſtro tradenda, brachium alteri: præcipiendumq; ut ille habenam, hic brachium extendat. deinde medicus caput quidem hominis ſiniſtra debet repellere: dextra uero cubitum cum humero attollere: & os in ſuam ſedem compellere. faciliusq; id in hoc caſu, quàm in priore reuertitur. repoſito humero lana alæ ſubijciẽda eſt. ſi interiore parte os fuit, ut ei opponatur. ſi in priore parte, ut tamen commodius deligetur: tum faſcia primũ ſub ala obuoluta, caput eius debet comprehendere: deinde profectus ad alteram alam: ab eaq; ad ſcapulas: rurſusq; ad eiuſdem humeri caput tendere. ſæpiusq; ad eandem rationem circumagi, donec bene id teneat. uinctus hac ratione humerus commodius continetur: ſi adductus ad latus ſit. ad id quoq; faſcia deligatur.

De cubiti luxati curatione. Cap. XVI.

IN cubito autem tria coire: oſſa humeri, & radij, & cubiti ipſius ex his, quæ prima parte huius uoluminis poſita ſunt, intelligi potuit. ſed cubitus qui innexus humero eſt, ab hoc excidit. radius qui adiunctus eſt, interdum trahitur: interdum ſubſiſtit. in omnes uero quatuor partes excidere cubitus poteſt. ſed ſi in

priorem prolapſus eſt, extentum brachium eſt: neq; recuruatur. ſi in poſteriorem, brachium curuum eſt, neq; extenditur: breuiusq; altero eſt. interdum febrem, uomitumq; bilis mouet. ſi in exteriorem, interiorem'ue brachium porrectum eſt, ſed paulum in eam partem à qua os receſſit recuruatum, quicquid incidit, reponendi ratio una eſt. neq; in cubito tantum eſt: ſed in omnibus quoq; membris longis, quæ p articulum longa teſta iunguntur. utrunq; membrum in diuerſas partes extendere donec ſpacium inter oſſa liberum ſit. Tum id os quod excidit ab ea parte in quam prolapſum eſt, in contrariam impellere. Extendēdi tamē alia atq; alia genera ſunt, prout nerui ualēt: aut oſſa huc, illuc'ue ſederunt. ac modo manibus ſolis utendum eſt: modo quædam alia adhibenda. ergo ſi in priorem partem cubitus prolapſus eſt, extendi per duas manus: interdum etiā habenis iniectis ſatis eſt. deinde rotundum aliquid à lacerti parte ponendum eſt. & ſuper id repente cubitus ad humerum impellendus eſt. at in alijs caſibus cōmodiſſimum eſt eadem ratione brachium extendere: quæ facto cubito ſuprapoſita eſt, & tum oſſa reponere. reliqua curatio eadem eſt, quæ in omnibus. celerius tantum & ſæpius id reſoluendum eſt: multoq; magis aqua calida fouendum: diutius ex oleo, & nitro ac ſale perfricandum. in cubito enim celerius quàm in ullo alio articulo, ſiue extra remanſit, ſiue intus reuertit, callus circundatur: usq; ſi per quietem increuit, flexus illius poſtea prohibet.

De manu luxata. Cap. XVII.

MAnus quoq; in omnis quatuor partes prolabitur: ſi in poſteriorem partem excidit, porrigi digiti nō poſſunt: ſi in priorem, non inclinantur: ſi in alterutrum latus, manus in contrarium: ideſt aut ad pollicem, aut ad minimum digitum conuertitur. reponi non difficillime poteſt ſuper durum locum & renitentem ex altera parte intendi manus, ex altera brachium debet ſic, ut prona ſit. ſi in poſteriorem partem os excidit, ſupina: ſi in priorē, ſi in interiorem, exteriorem'ue, in latus. ubi ſatis nerui diducti ſunt, ſi in alterutrum latus procidit manus, brachium in contrarium repellēdum eſt. at his, quæ in priorem, poſteriorem'ue partem prolapſa ſunt, ſuperimponendum durum aliquid: idq; ſupra prominens os manu urgendum eſt: per quod uis adiecta facilius in ſuam ſedem compellit.

De palma. Cap. XVIII.

IN palma quoq; oſſa interdum ſuis ſedibus promouentur, modo in priorem partem, modo in poſteriorem. in latus enim

moueri paribus ossibus oppositis non possunt: signum id solum est, quod omnium commune est. tumor ab ea parte, in quam os uenit: sinus ab ea à qua recessit. sed sine intento digito, tantummodo bene pressum os in suam sedem reuertitur.

De digitis. Cap. XIX.

a IT in digitis totidem ferè casus, eademq; signa sunt: quæ in manibus. sed in his extendendis non æque ui opus est, cum & articuli breuiores, & nerui minus ualidi sint. super mẽsam tantummodo intendi debent, qui uel in priorem uel in posteriorem partem exciderunt. tum iam palma compelli: atq; id quod in latus elapsum est, digitis restitui.

De femore. Cap. XX.

c VM de his dixerim: de his quoq; quæ in cruribus sunt, uideri possum dixisse. siquidem etiam in hoc casu quædam similitudo est femori, & humero, & tibiæ, & cubito, pedi et manui: quædam tamen separatim quoq; de his dicenda sunt. femur in omnes quatuor partes promouetur, sæpissime in interiorẽ, deinde in exteriorem, raro admodum in priorem, aut posteriorem. si in interiorem partem prolapsum est crus, longius altero, et uastius est. extra enim pes ultimus spectat. si in exteriorẽ, breuius, rarumq; fit, et intus inclinatur. Calx ingressu terrã non contingit, sed plãta imamelliusq; id crus superius corpus quàm in priore casu fert, minusq; baculo eget. si in priorẽ crus extensum est, implicariq; non potest, alteri cruri ad calcem par est sed ima planta minus in priorem partem inclinatur: dolorq; in hoc casu præcipuus est: & maxime urina supprimitur. ubi cum dolore inflammatio quieuit, commode ingrediuntur: totusq; eorum pes est. sed & si in posteriorem extendi non potest crus, breuiusq; est, ubi constitit: calx quoque terram non contingit. Magnum autem femori periculum est, ne uel difficulter reponatur: uel repositum rursus excidat. quidam iterum semper excidere contendunt. sed Hippocrates, & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum authores, ex toto se restituisse memoriæ prodiderunt. neque tot genera machinamentorum quoque ad extendendum in hoc casu femur Hippocrates, Andreas, Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides, Faber quoque quidam repperissent, si id frustra esset. sed ut hæc falsa opinio est: sic illud uerum est. cum ibi ualentissimi nerui, musculiq; sint, si suum robur habent, uix admittere: si non habent, postea

non contineri. Tentandum igitur est, & si tenerius membrum est, satis est habenam alteram ab inguine, alteram à genu intenai. si ualidius, melius adducent, qui easdem habenas ad ualida bacula deligarint: tumq; eorum fustium imas partes oppositæ mire obiecerint: superioresq; ad se utraq; manu traxerint: etiamnum ualentius intenditur membrum super scannũ, cui ab utraq; parte axes sunt: ad quos habenæ illæ deligantur. qui ut in torcularibus conuersi, rũpere quoq; si quis perseuerauerit: non solum extendere neruos, & musculos possunt. collocandus autem homo super id scannum est, aut pronus, aut supinus, aut in latus sic, ut semp ea pars superior sit, in quam os prolapsum est: ea etiam inferior, à qua recessit. neruis extentis si in priorem os uenit, rotundum aliquid super inguen ponendum: subitoq; super id genu adducendum est eodem modo, eademq; de causa, qua idẽ in brachio fit: protinusq; si complicari femur potest, intus est. In cæteris uero casibus, ubi ossa per uim paulum inter se recesserunt, medicus debet id quod eminet retro cogere: minister contra inde coxã propellere. posito esse nihil aliud noui curatio requirit, quàm ut diutius his in lecto detineatur: ne si motum adhuc neruis laxioribus femur fuerit, rursus erumpat.

De genu. Cap. XXI.

g Genu uero & in exteriorem, & in interiorem, & in posteriorem partem excidere notissimum est: in priorẽ nõ prolabi pleriq; scripserunt. potestq; id uero proximum esse, cũ inde opposita patella, ipsa quoq; caput tibiæ contineat. Meges tamen eum cui in priorem partem excidisset, à se curatum esse memoriæ prodidit. in his casibus intendi nerui rationibus hisdem, quas in femore retuli possunt. & id quidem quod in posteriorem partem excidit, eodem modo rotundo aliquo sup poplitem imposito, adductoq; eo crure, reconditur. cætera uero manibus simul tum ossa in diuersas partes compelluntur.

De talo. Cap. XXII.

t Talus in omnes partes prolabitur. ubi in interiorem partem excidit, ima pars pedis in exteriorem partem conuertitur. ubi huic contrarius talus contrarium etiam signum extat. si in priorem partem erumpit à posteriore, latus neruus durus, & insanus est: minusq; is opus est. si in posteriorem lanx penè conditur, plaga maior fit. Reponitur autem his quoq; per manus, prius in diuersa pede & crure diductis. & in hoc quoq; casu diutius in lectulo perseuerandum

perſeuerandum eſt: ne his talus qui totum corpus ſuſtinet, parum confirmatis neruis ferendo oneri cedat: rurſusq; prorumpat. calciamentis quoq; humilioribus primo tempore utendum, ne iunctura talum ipſum lædat.

De planta. Cap. XXIII.

PLantæ oſſa hiſdē modis quibus in manu prodeunt, his, hiſdemq; condūtur. faſcia tantūmodo calcem quoq; debet comprehendere: ne cum mediam plantam, imumq; eius uincari neceſſe eſt, liber talus in medio relictus, materiam pleniorē recipiat: ideoq; ſuppuret.

De digitis. Cap. XXIIII.

IN digitis nihil ultra fieri debet: q̄ quod in his, qui ſunt in manu, poſitum eſt. Poteſt tamen conditus articulus medius, aut ſummus canaliculo aliquo contineri. hæc facienda ſunt in his caſibus ubi ſine uulnere oſſa exciderunt. hic quoq; & ingens periculum eſt: & eo grauius quo maius membrum eſt: quo'ue ualidioribus neruis, aut muſculis continetur. ideoq; humeris, femoribusq; metus mortis eſt: ac ſi repoſita oſſa ſunt, ſpes nulla eſt. Non repoſitis tamen, nonnullum periculum eſt. eoq; maior in utroq; timor eſt, quo propius uulnus articulo eſt. Hippocrates nihil tuto reponi poſſe: præter digitos, & plantas, et manus dixit. atq; in his quoq; diligenter eſſe agendum, ne præcipitarent. Quidā brachia quoq; & crura repoſuerunt: & ne cancri, diſtentionesq; neruorum orirentur, ſub quibus in eiuſmodi caſu fieret mors matura: ſanguinem ex brachio miſerunt. uerum ne digitus quidem, in quo minimum ut malum, ſic etiā periculum eſt, reponi debet ante inflammationem: aut poſtea cum iā uetus res eſt. ſi quoq; repoſito oſſe nerui diſtenduntur, rurſus id protinus expellendum eſt. Omne autem membrum, quod cum uulnere loco motum, neq; repoſitum eſt: ſic iacere conuenit, ut maxime cubantem iuuat, tantum ne moueatur: ne'ue depēdeat. in omniq; tali morbo magnum ex longa fame præſidium eſt. deinde ex curatione eadem quæ propoſita eſt ubi oſſibus fractis uulnus acceſſit: ſi nudum os eminet, impedimento ſemper futurum eſt. id quod excidit, abſcidendum eſt: imponendaq; ſuper arida linamenta ſunt, & medicamenta non pinguia, donec quæ ſola eſſe in eiuſmodi re ſanitas poteſt, ueniat. nam & debilitas ſequitur: & tenuis cicatrix inducitur: quæ neceſſe eſt, facile noxæ poſtea pateat.

Hœbe ſalutiferum quod pangimus aſſere cœrmen:
Inuentumq; tuum prompto comitare fauore.
P Tuq; potens artis, reducęs qui tradere uitæ
Noſti: atq; in cœlum manes reuocare ſepultos.
Qui colis ægæũ, qui pergama, quiq; epidaurum:
Qui quondam placida tectus ſub pelle draconis
Tarpeias arces, atq; inclyta templa petiſti
Depellens tetros præſenti numine morbos
Huc ades: & quicquid cupido mihi ſæpe rogatus
Firmaſti, cunctum teneris expone papyris.
Membrorum ſeries cœrto deducta tenore
Vt ſtet, & aſſimilis medicinæ defluat ordo:
Principio cœlſa de cœporis arcę loquamur.

Capiti medendo.

BALSAMA ſi geminis inſtillans auribus addas,
Tum poteris alacrem cœpitis reparare uigorem.
Vel quæ ſeptenis cœnſentur gramina nodis
Vtiliter nectes: uel cœrno ex arbore ſertum,
Puleium'ue potens una ſuper aure locabis.
Aut illud mixto cœctum clementer acęto
Cauta nare trahes: ſeu uiſco lintea nexo
Induces fronti: ſeu tritæ gramina mentæ.
Spongia cum tepidis annexa liquoribus imbris
Profuit: aut hedera ex oleo decocta uetuſto.
Profuit: aut cochleis frontem tractare minutis.
Si nocuit cœrebro uiolentia ſolis aperto
Sæpe chelidonia ex acido perducta liquore
Sanauit: proſunt & amica papauera ſomno.
Si prius in lento madefacta terantur oliuo.

Hemicraneo medendo.

PORTIO ſi cœpitis morbo tentetur acuto
Allia diuerſam lana contecta per aurem
Inducta proſunt: & eodem balſama pacto.
Allia uel ternis piperis terna addita granis
Trita limes: cœrtam dabit hæc tibi cura ſalutem.

Porrigini depellendæ.

EST inſenſibilis morbus, ſed noxius formæ
Cum cœput immenſa pexum porrigine ningit,

Copia farris uti frendentibus edita saxis:
Hanc poterit maluæ radix decocta leuare.
Aut tu fœniculum, nitrumq; & sulphura uiua
Contere. deinde caput permixtis ablue cunctis:
Furfuribus'ue nouis durum miscebis acetum,
Vt uarios crines tali des unguine puros.
Prodest & tarda demptus testudine sanguis:
Et prodest cedro demissus ab arbore succus.
Desinet interea glomerari farrea nubes:
Cessabitq; grauis crebræ porrigınis imber.

Capillo tingendo.

QVOS pudet ætatis longæ, quos sancta senectus
Offendit: cupiunt properos abscondere canos:
Et nigrum crinem fuco simulare doloso.
His prodest acri contrita cupressus aceto,
Vel frons lentisci, uel tristia poma sabuci:
Lumbrici quoq; terrestres miscentur oliuo:
Et iuuenem præstant rediuiuo flore capillum.
Præterea niueum poterit depellere crinem
Rhesina ex facili cera, uiscoq; coacta:
Ad rutilam speciem nigros flauescere crines
Vngento cineris prædixit Tullius auctor.
Si prægnans artus captiui soricis edit,
Dicuntur fœtus nigrantia lumina fingi.

Phthiriasi arcendæ.

NOXIA corporibus quædam de corpore nostro
Progenuit natura uolens abrumpere somnos
Sensibus: & monitis uigiles intendere curas.
Sed quis non paueat pherecidis fata tragœdi,
Qui nimio sudore fluens animalia tetra
Eduxit: turpi miserum quæ morte tulerunt.
Sylla quoq; infelix tali languore peresus
Corruit: & fœdo se uidit ab agmine uinci.
Sæpius ergo decet mordax haurire sinapi:
Vel nitro, ac sale permixtis, acidoq; liquore
Laxatis, ut sint simul allia tangere corpus:
Aut lachrymis hederæ, aut succo perducere cedri.
Quin etiam furfur mixto medicatur aceto.
Vnda maris lendes capiti deducat iniquas:
Et quicquid crebri defendit silua capilli.

Prurigini, papulis, & scabiei arcendis.

ILLOTVS sudor, uel copia nobilis escæ
Sæpe graui scabie correptos asperat artus.
Ergo lutum prodest membris adhibere friatis:
Quod facit ex asino siccatus corporis humor.
Nec pudeat tractare simum quem bucula fudit.
Stercoris ex porco cinerem confundito lymphis:
Sic pauidum corpus dextra parcente foueto.
Proderit ex oleo puluis, quem congerit alte
Dulcibus ex latebris patiens formica laborum.
Conuenit hinc tepido lita tradere corpora soli.
Feruentes papulas oleo curato liquenti:
Aut acido baccho miscebis farra lupini:
Atq; hinc in calido percurres membra lauacro.
Pruritus autem salsos leuat humor aceti:
Siue mari lauidus sudor, cochleæq; minutæ:
Quarum contactu perimetur acerba libido.

Freneſi, ac capiti purgando.

EX uitio cerebri freneſis furiosa mouetur,
Amissásq; refert frendens amentia uires:
Siue calens febris iactatos exedit artus:
Siue meri gustus, seu frigoris efficit aura.
Conuenit hic calidis pecudum pulmonibus apte
Tempora languentis medica redimire corona.
Illotis etiam lanis suffire memento:
Ceritum sæpe horrendi medicantur odores:
Atq; ideo insanos etiam curarier est par.
Purgatur cerebrum mansa radicæ pyretri.
Vngitur & succis, dederit quos parua sabucus,
Expressusq; hederæ mandatur naribus humor.
Aut mixtum rutæ crebro instillatur acetum.
Non semper præsens dolor est sanabilis: ergo
Cura magis prodest uenturis obuia morbis.

Fluori capillorum, & maculis capitis tollendis.

DEFLVIT expulsus morbo latitante capillus
Si raro lauitur: seu uis epota ueneni est:
Seu salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis
Eximium capitis tactu deiecit honorem.
Nonnunq̃ uariant maculæ: paruisq; parumper
Orbibus aspersum ducit noua uulnera tempus.

Vipereæ pellis cineres his addito rebus,
Roboreas'ue pilas, ursino'ue ungito seuo:
Vel testudineo mage permulceto cruore.

Frigori sedando.

SAEPE ita peruadit uis frigoris, ac tenet artus,
Vt uix quæsito medicamine pulsa recedat.
Si ranam ex oleo decoxeris, abijcæ carnem:
Vnguine membra foue: parili ratione ualebit
Vrticæ semen: perceptá'q; frigora uincet:
Et æruina potest mulcere medulla rigorem.
Decoctum rhaphani semen cum melle uorabis:
Siue fel ursinum tepefacta dilue lympha
Proderit hoc potu: seu cassis ostrea testis
Vsta dabit cinerem: qui pro sale sumptus in escis,
Decutiet gelidum tepefacto uerticæ uirus.
Nonnullus liquidum summit, mulsumq;, sinapiq;:
Atq; palato agitat pariter, retinensq;, mouensq;.
Allia nonnulli mandunt: olei'ue liquore
Perfundunt calido cerebrum, nasiq; latebras.
Quidam lactucæ credunt prodesse sapores.
Curandi modus hic & suauis, & utilis idem est.

Elephantiasi propellendæ.

EST Elephas morbus tristi quoq; nomine dirus,
Non solum turpans infandis ora papillis,
Sed cita præcipitans funesto fata ueneno.
Huic erit aduersus cedri de cortice sucus,
Mustellæq; cinis: uel fusus sanguis ab illa.
Nonnulli dixere serum, prodesse bibendo.
Mentastri folium potu, apposituq; salubre est.
Nec frustra bulbos, & sulphura iungis aceto,
Qui cupis horribiles ad pristina reddere uultus.
Præterea nitrum debes cum melle iugatum
Spargere lacte bouis: uarias sic ungere frontes.
Cerusam, & chartam, quam gens ægyptia mittit
Thure simul misce atq; oleo, quod flore rosarum
Conditum est: line sic faciem, sic redde salutem.

Cutis, & faciei uitijs propellendis.

INVIDA si maculet faciem lentigo decoram,
Nec prodesse ualent naturæ dona benignæ,
Erucam, atq; acidum laticem simul illine malis.

Proderit

Proderit & bulbus mellis dulcedine uictus,
Crudá ue dulcacido miſcetur cepa liquori:
Sanguine uel leporis morbus delebitur oris.
Frons ſalicis cum flore ſuo contrita medetur.
Sæpiolæ cineres ex oſſibus omnia tollunt.
Cygneos adipes hilari miſceto lyæo:
Omne malum propere maculoſo ex ore fugabis.
Horrebit ſi liuor atrox, aut nigra cicatrix,
Attrito ſapone genas purgare memento.
Rugarum ſulcos lentiſci maſticæ tendes.
Si uero uitium eſt, quod ducat ab impete nomen
Hoc matutina poteris cohibere ſaliua:
Seu folio platani, quod manſum mane domabis.
Fœda fluunt curui quæ purgamenta cameli
Vrentur, cineremq; dabunt: iungentur aceto
Maſcula thura ſimul: diuinaq; cura ualebit.

Aurium uitijs ſuccurrendis.

CVM ſæuus teneras dolor alte ſauciat aures,
Fraxinea in flammis fundit, quem talea ſuccum
Inſtilles: ſiue obſcœnos ex uirgine rores:
Aut ſuccum ex folio dederit, quem populus alba.
Sæpe chelidoniæ rabidum ſociatur acetum,
Adiunctoq; nitro procedit cura ſalubris.
Mentaſtri liquor expreſſus conducere fertur.
Infectum uiolis oleum bene conſulit auri.
Annoſa rubros ſi legeris arbore uermes
Ex oleo tere: ſic tepidos infunde dolenti.
Si uero obſtruſa ſenſus morietur in aure,
Lumbricos terræ, ſæuumq; ex anſere rauco
Excoque: ſic ueterem poteris depellere morbum.
Felq; bouis ſurdis etiam prodeſſe loquuntur:
Si iungas olidæ graue quod minxere capellæ.
Si uero incautas animal penetrauerit aures
Proderit admixto pauidi fel muris aceto.
At ſi lympha nocens peruaſerit: anſeris aptus
Immittetur adeps ceparum non ſine ſucco.
Qui grauis eſt oculis ſenſum tamen auribus auget.
Vis & phœbigenæ diuinam diſcere curam:
Sitq; uel annoſis confecta doloribus auris:
Allia tum ſeptem numero, ſeptemq; lupinos

Cretaceam dabis in testam: tum delphica frondis
Addatur: mixto totum ferueſcat aceto:
Doctus eris tepidos illinc immittere rores.

Oculorum dolori mitigando.

SVMMA boni eſt, alacres homini contingere uiſus.
Quos quaſi cuſtodes, defenſoresq; pericli
Proſpiciens ſumma natura locauit in arce:
Sic tamen ut nullos paterentur deſuper ictus:
Atq; ſupercilio pauidi tegerentur opaco.
Sed dolor immeritum lumen ſi forte lacęſſit,
Lana madens oleo noctu connectitur apte,
Viuentis'ue nepæ lumen geſtatur amicum:
Ex folio caulis cineres, confractaq; thura,
Et laticem bacchi fœtæ cum lacte capellæ
Deſuper induces: atq; una nocte probabis.
Hyblæi mellis ſucci cum felle caprino
Subueniunt oculis dira caligine preſſis.
Vettonicæ manſus ſiccabit lumina ſuccus.
Si tenebras oculis obducit pigra ſenectus
Expreſſæ marathro guttæ cum melle liquenti
Detergere malum poterunt: uel uulturis atri
Fella, chelidoniæ fuerint quis grannina mixta:
Hæc etiam annoſis poterunt ſuccurrere morbis.
Fel quoq; de gallo mollitum ſimplice lympha
Exacuet puros dempta calligine uiſus.
Siue columbarum fimus admiſcetur aceto:
Seu fel perdicis parili cum pondere mellis:
Vina chelidoniæ ſimili ratione iungantur,
Efficiuntq; ſuo præclaros unguine uiſus.
Aſpera quinetiam mulcent, & rupta reducunt.
Si genus eſt morbi miſerum quod lumen adurit,
Hic calor infuſo miteſcit lacte canino:
Anguibus ereptos adipes ærugine miſce:
Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.
Si uero horrendum ducent glaucomata peplum:
Spiritus alterius prodeſt: qui grana cumini
Pallentis madens uiſus exalat in ipſos.
Si tumor infeſtat, rufos & gliſcit in orbes,
Turgentes oculos uili circumline cœno.

Dentium uitio, & oris fœtori medendo.

HAVD facile est acrem dentis tolerare dolorem:
Quo magis est æquum medicam permoscere curam:
Cum baccho uiolas decoxeris, ore teneto.
Mansus item prodest sucis oleaster acerbis.
Hinc obscœdo fugit: linguæ quoq; uulnera cœdunt.
Cum uino piper, & nitrum tepido inde dolenti.
Sæpe chelidoniæ succo, uel lacte capellæ
Sanescunt dentes: aut tauri felle iuuantur.
Aut acidi latices clauso uoluuntur in ore
Manditur apta rubus ginguis, & bona labris
Lentiscus, myrtusq; emendant oris odorem.
Quod uero assumpsit nomen de dente fricando
Ceruino ex cornu cauis est: aut ungula porcæ
Torrida: uel cinis ex ouis, sed non sine uitro:
Muricis aut tosti: uel bulbi extincta fauilla:
Ambitiosa putas: sunt ista salubria cunctis.
Exesos autem dentes si forte quereris,
Vre simum muris, patulisq;, & hiantibus adde.
Vel cinerem dentis ceruini extinguere aceto
Conuenit: atq; cauis immittere partibus apte.
Prodest & puluis lumbrici corpore tosto.
Ora ambusta cibo sanabis lacte canino.
Sæpe etiam gelida ginguas collue lympha:
Dentibus ut firmum possis seruare uigorem.
Si uero infandum proserpit ad intima uulnus,
Permisceto salem parili cum pondere thuris:
Hinc tractato locum: miram experiere medellam.
Aut tu sume pilam, quæ caudis hæret ouinis:
Hæc siccata dabit molles, & fracta farinas.
Huius & attritu tetrum mulcebitur ulcus.

Vuæ faucibus, & quæ mollienda sunt medendis.

EGRESCVNT teneræ fauces, cum frigoris atri
Vis subijt: uel cum uentis agitabilis aër
Vertitur: atq; ipsas flatus grauis inficit undas:
Vel rabidus clamor fracto cum forte sonore
Planum radit iter: sic est Hortensius olim
Absumptus: causis etenim confectus agendis
Obticuit: cum uox domino uiuente periret:
Et nondum extincti moreretur lingua diserti.

Ergo omni studio quæres inhibere dolorem:
Simplicibus lymphis confunditur aerium mel:
Additur excussus niuea similagine furfur:
Decocta hæc clauso simul exercentur in ore.
Præterea fauces extrinsecus ungere prodest
Vrsino & tauri seuo, cæriq; remissis:
Omnia quæ geminis æquabis lanabus ante.
Disce etiam miram ex humili medicamine curam:
Actiaco melli iungas agreste papauer,
Decoctumq; simul mandes, mansumq; uorabis.
Crinitæ porri radices quinq; coquantur:
Hinc aqua non feruens uoluatur faucæ sonora:
Nec tamen in stomachum descendat gutta patentem.
Si uero afflictam langor deiecerit uuam,
Tunc horas aliquot pronus recubare memento:
Aut illam puluis tosti releuabit aneti,
Aut cinis ex cochlea: uel torrida brassica flammis.
Verum angina sibi mistum sale poscit acetum.
Quod prodest clauso uersatum agitare palato.

De rigore ceruicis.

AT SI ceruices, duratáq; colla rigebunt,
Mira loquar: geminus mulcebitur unguine poples:
Hinc longos pariter neruos medicina sequetur:
Anseris aut pingui torpentia colla fouebis:
Illitur & ualido multum lens cocta in aceto
Aut capræ fimus & bubuli, aut ceruina medulla
Hoc etiam immotos flectes medicamine neruos.
Quos autem uocitant colles attingere dextra
Debebis, qua Gallus erit pressante peremptus.

Tussi, & coleribus medendis.

NOXIA si penitus colerum sæuire uenena
Perspicies, cocta lactucæ fronde leuabis.
Proderit & caules assumere sæpe madentes.
Interdum fauces tussi quatiuntur atroci:
Allia tum sumes & cocta, & melle peruncta:
Semina uel rhaphani permixto dulcia melle:
Aut si fraxinea semen de fronde reuellis:
Interiora uora, uetitus contingere dente.
Ouum melle teres, domitum feruentibus undis,
Marrubiumue potens: hæc faucibus optima sumes,

Frenabisq;

Frenabisq; grauem facili medicamine tussim.

Digestioni, & stomacho.

QVI stomachum regem totius corporis esse
Contendunt, uera niti ratione uidentur.
Huius enim ualidus firmat tenor omnia membra:
At contra eiusdem franguntur cuncta dolore.
Quin etiam nisi cura iuuat, uitiare cerebrum
Fertur, & integros illinc auertere sensus.
Lactucæ semen nigræ, quod lignea pila
Triuerit: admixto ieiunus sumito melle.
Sed cochlear trinum gustu tibi sufficit uno:
Aut tritum semen rhaphani, mulsumq; iuuabit:
Siue duæ partes absinthi, ac tertia rutæ
Decoctis potantur aquis, siliquæq; madentes:
Semina uel marathri fœtæ cum lacte capellæ:
Puleium quoq; decoctum curabit amicæ:
Et potu, & fotu stomacho conducit anetum:
Seu cochleas undis calefactas, ac propè iunctas
Suppositis torrens prunis: uinoq;, garoq;
Perfusas cape: sed prodest magis esse marinas.
At male digestis si crapula sæuiet escis,
Ex pipere, & calida florem de rore marino
Ebibe: seu salibus piper adde, & tenue cuminum:
Quæ coctis tanges epulis, ac rapta uorabis:
Aut cubitum pergens sucum cape tristis aneti.
Ventriculum Mergi sale iacto contere nalde
Tosto pane super piperis quæ puluere multo
Miscentur: capies diuinum munus in istis.
Grana peregrini piperis diffindito quinq;
Niliaco melli: quæ mane inserta capesses.
Proderit hoc stomacho, uictas & conquoquet escas:

Felli uomitu, uel phthisi arcendis.

LVTEA si crescunt, præunctis noxia fella:
Allia parua nouem, piperis tot permole grana:
Quæ cyatho diluta gari mandesq;, bibesq;:
Hæc iterum septena capis post deniq; quina.
Præterea caulem, frondet si parua sabucus,
Decocto sale permisces: ac iungis oliuo:
Tunc capis, ac tali auxilio fella horrida purgas.
Prosunt & pelagi latices, quos pondere iusto

Dulcibus associas lymphis, mulliq; liquenti:
Et niueus prodest exubere succus asellæ:
Si tepido uino infundas, ac mella, piperq;.
At uomitum radix narcissi pota mouebit.
Si uero phthisis annoso sedet improba morbo,
Intritas uino cochleas hausisse iuuabit.
Proderit & ueteris seui pila sumpta suilli:
Quæ capulas quoq; producat medicina salubris.

Mammis sanandis, uel stringendis.

VBERA fœcundo multum lactantia succo
Sæpe sibi noxæ nimium manando fuerunt.
Fecæ igitur ualida duri reprimentur aceti.
Post partum tumidas iniuste assurgere mammas
Interdum aspicies: harum mala commemoratur
Murinus fimus ex pluuio sedare liquore.
Sin autem clausas penitus dolor angit acerbus,
Lumbricis terræ turgentes unge corymbos.
Si castigatas studium est præstare papillas,
Ex hederæ sertis ambas redimire memento:
Protinus, & raptas flammis mandare coronas:
Anseris aut seuum pariter cum lacte tepente:
Aut ouum illinito tulerit quod garrula perdix.
Præterea pluuio decocta papauera rore
Hærescant multis post absoluenda diebus.
Vis & phœbigenæ cœlestia sumere dona,
Vbera cum tetris laniata doloribus horrent:
Nauis ramentum, & quæ nomine prassion herba est:
Et quæ uulgari sermone insana uocatur:
Græcus ὑοσκύαμον propria scit dicere lingua:
Necnon & calami radix, lapathiq; legumen
Mixta dabunt miras experto crede medelas.

Reiectioni cibi, aut sanguinis abstinendæ.

SI stomachus nondum concoctas expuit escas,
Sed magis atq; magis uitium reuomendo ualescit:
Allia cædemus, crebrumq; trahemus odorem.
Sin etiam rutilus fertur de pectore sanguis,
Sorbitium mentæ, rhaphanus uel acta iuuabit.
Sæpe lapis teritur: specularem nomine dicunt:
Et mixtis lauritur aquis: sistiq; cruorem.
Vritur interdum raptus de subere cortex:

Et cinis ex calido prodest epota lyæo.
Ouorum cinis, aut cochlearum, aut deniq; pellis.
Aut cinis è salicum ramis prodesse putatur:
Aut platani pilulas acri infundemus aceto:
Nullus erit sanguis, quem non cibus iste moretur.

Iecoris, & lateris uitijs medendis.

SI mollis iecoris fibras dolor hauriet acer,
Protinus ex mulsa potanda elelisphacos herba est:
Sumitur & semen quod fraxinus alta profudit:
Vulturis atq; iecur: uel ius perdicis apricæ.
Præterea simili dragma pix dura, piperq;
Franguntur: sic in mollito puluere iuncta
Egelidis miscentur aquis: recreantq; bibentem.
Absinthi quoq; decocti potabitur humor.
Si latus immeritum morbo tentatur acuto,
Accensum extingues lapidem stridentibus undis:
Hinc bibis: aut aceris radicem tundis, & unà
Cum uino capis: hoc præsens medicamen habetur.
Quid referam multis composita philonia rebus:
Quid loquar antidotum? uanus quis ista requirat?
At nos pauperibus præcepta feramus amica.
Necnon & iecoris quæretur fibra lupini:
Iungenturq; simul costum, poliumq;, piperq;:
Quæ diluta mero dantur potanda lyæo.
Est & uis morbi, quod telum commemoratur:
Cum subito dolor insanus furit incitus ictu:
Persicus huic potum è nucleo dabit interiore:
Quæ mihi cura satis casu monstrante probata est.

Spleni curando.

QVANDO lyen tumido circumligat ilia uinclo,
Et plenum splenis demonstrant membra rigorem,
Mollibus ex hedera tornantur pocula lignis:
Hinc trahet assuetos æger quoscunq; liquores:
Aut uiridis coctorum olerum potabitur unda.
Proderit exucto fluuialis hirudo cruore:
Siue mirica potens: seu ros cum pane marinus:
Aut hederæ succus potu, apposituq; iuuabit.
Necnon intactam ferro, quam uideris alnum,
Huic liber eripitur, ferro sine decoquiturq;:
Donec uictarum pars tertia subsit aquarum.

Hinc medico potu pulsus dolor omnis abibit.
Nonnulli memorant consumi posse lienem,
Eruum si semper ieiuno sumpserit ore.
Arida ficus item feruente donatur aceto:
Et trita illinitur: uel splen apponitur hædi.
Marrubium in uino potum prodesse loquuntur.
Præterea piper, ac nepete cum flore, & anetum,
Capparis, atq; Apium, buglossáq; iungitur unà:
Horum decoctos latices potare salubre est.
Puleium, abrotanum nitida cum mastice coctum,
Ac thymbræ speciem, quam commemorant cephaloten:
Prædixit spleni deus idem posse mederi.
Dulcia Plautus ait grandi minus apta lieni:
Splen tumidus nocet: & risum tamen addit ineptum:
Vt mihi sardois uideatur proximus herbis:
Irrita quæ miseris permiscent gaudia fatis.
Dicatur exectus faciles auferre cachinos,
Perpetuóq; æuo frontem præstare seueram.

Præcordijs sanandis.

LANGVIDA si duro turgent præcordia morbo,
Miscetur mulsæ farris sextarius unus:
Necnon & lini tunsum, siliquæq; legumen:
Hæc decocta simul, nondumq; tepentia nectis:
Aut quæ poma cydon creteis misit ab oris
Cocta lines: durum ut possis mollire tumorem.
Cima præterea, bulbiue linuntur amari.
Proderit & lymphis corpus mersare marinis.
Quin etiam catulum lactantem apponere membris
Conuenit: atq; malum transcurrere fertur in illum:
Cui tamen extincto munus debetur humandi.
Ne iunctus uitium ducat de coniuge coniunx.
Quod supereſt styraci iunges ramenta carinæ.
Quodq; decem ex rebus decatartyma rite uocatur.
Mastichis addentur cum puluere mollia farra:
Talibus auxilijs præcordia tuta resident.

Lumbis, & renibus sanandis.

CVM sæuit penitus hærens iniuria lumbis,
Igne lapis candens datur exultantibus undis:
Hoc poteris potu tristem superare dolorem.
Aut picæ cum molli nitrum, sulphurq;, & acetum

Hinc medico potu pulsus dolor omnis abibit.
Proderit hanc ægris erebro perducere membris.
Aut caput asparagi cum uino sume uetusto:
Seu mauis appone:modus conducit uterque.
Aut adipi mixtum lumbis inducito sulphur.
Sæpe chelidoniam cum succo palladis addes,
Farraq;:quæ tremulis prosunt sudantia flammis.
Fertur amigdalinæ succus nucis esse bibendus:
Pinsitur,& tepidis sorbebitur addita lymphis.
Aut tres ex uino cochleas ferue scere coges:
Cumq; suis domibus franges,piperis quoq; grana
Ter quinq; adijcies:potuq; iuuaberis illo.
Furfur item parca fuerit cum feruidus unda,
Post oleo madidus succis immittitur aptis:
Quæ uix passuris urentia iungito membris.
Prodest ceruinæ medicans natura medullæ.
Nec nocuit aceris cocti potasse liquorem:
Aut mistam teneris mandisse lilis facta maluis:
Contritumq; simul cum mastice confer anetum.
Quodq; decem rebus componi ex nomine clarum est:
His continge locum.deus hæc mihi certa probauit.

Ventris dolori mitigando.

SI DOLOR insanus tota desæuit in aluo,
Heminis tribus in lympha ualidam quoque rutam,
Aut apium:donec pars duplex desit aquarum.
Potus erit medicus non detrectante palato.
Præterea niuei sterilis testa uritur oui,
Quæ postquam in tetram fuerit conuersa farinam,
Ex calidis potatur aquis: & pota medetur.
Necnon iungenda est utero noua uirga miricæ
Illæsa hæc ferro,terraq; intacta geratur:
Aut medio uentris prodest aspergere terram:
Quam signauerunt uestigia pressa rotarum.
Proderit & puluis facili sub cardine raptus.
Quin etiam & lymphis coctum potare cuminum
Conueniet,quod iam nobis documenta probarunt.
Menta quoque hoc pacto medicos dabit hausta sapores.
Cœliacos autem recreabis pane salubri,
Quem madido farre efficies,ac mollibus ouis:
Quorum testa fero prius euanescet aceto.

Refert & teretes bulbos mollire terendo:
Cunq; his lenei clarum potare fluentum.

Hydropisi depellendæ.

CORRVPTI iecoris uitio, uel splenis aceruo
Crescit hydrops: aut cum siccatæ febre medullæ,
Atq; auidæ fauces gelidum traxere liquorem.
Tum lympha intercus uitio gliscente tumescit,
Secernens miseram proprio de uiscere pellem.
Conueniet teneræ radix decocta sabuci
In geminis calidi cyathis potanda lyæi.
Fraxineum semen cum bacchi rore bibendum est.
Aut calido filicis radicem mollit iaccho,
Qui subito raptos uentos, succosq; reuellit.
Nec non apposito curantur dropacæ membra:
Vnguine quo frangit uirus langoris aquosi.
Necnon in tepidis conuolues corpus arenis.
Apposituq; leues Nepetæ, gustuq; iuuabunt.
Sæpe & scyllino pelluntur noxia baccho.
Helleboro bene purgatur lymphaticus error.
Aut huius uicæ quod fert semen lenta geniста
Miscetur: mulsis coctusq; educatur undis.
Est qui prævalidum nitro sale miscet acetum:
Atq; olei succo refricat turgentia membra.

Ventri molliendo.

SAEPE cibi specie, uitio uel corporis ipso
Potibus, aut duris restricta morabitur aluus.
Vincetur talis mora gramine mercuriali,
Cuius aquam cocti minimo cum melle bibemus.
Prunaq; conueniunt quæ mittit clara Damascus.
Multos præterea medici componere succos
Assuerunt: preciosa tamen cum ueneris emptum
Falleris: frustraq; immensa nomismata fundes.
Quin age, & in tenui certam cognosce salutem.
Aut igitur tectum lana supponis alumen:
Aut edis in patinis teneræ decocta sabuci:
Vel salsum mulsum capræ cum lacte capessis.
Crede tamen potum meliorem lactis equini:
Dicitur & ualidos asinæ lac uincere succos.
Syluestris fici lachrymam prodesse loquuntur:
Quodq; satis melius uerbis dicamus Horati.

» Mitulus & uiles pellent obſtantia conchæ:
» Sed chocleas prius urticâ, aut furfure paſci
» Purior hinc guſtus noxa ſine mouerit aluum.
Sæpe thalaſſomeli iunctum cumulauimus hymbri.
Hæc purgant parili fuerint ſi pondere mixta.
Solutioni uentris, & dyſenteriæ compeſcendæ.

TAM uarij cœſus mortalia ſæcla fatigant
Vt ſint diuerſis obnoxia corpora morbis.
Sæpe etenim nimio curſu fluit impetus alui:
Frenat commixto cum feruet braſſica uino:
Aut ceraſi uictum longo iam tempore pomum.
Suctus aminææ uitis cum pane medetur:
Mel bene permixtum calido potatur aceto.
Vile quidem facili facto, tamen utile opinor,
Si lentent medicâ data purgatoria dextra,
Adiecto piperis medicatur puluere calda.
Sin autem longo decurrent intima fluxu,
Atq; immane malum multo iam tempore gliſcit,
Torridus ex uino cortex potabitur oui.
Ramentum niuei credunt prodeſſe Elephanti.
Arbore pyramæa cortex direpta medetur
Axe ſub atrito pix nigro mixta lyæo,
Immenſum poterit potu retinere fluorem:
Numinis aut iuſſu cedrum cum maſticæ miſces:
Mollitamq; picem, & raſum de nauibus unguen
Languida quo fidens medicamine membra fouebis.
Proderit & pueris quos dentis origo fatigat
Caſtaneas coxiſſe nuces, & ſorba uetuſta,
Atq; apium, caulesq; rubus quos fundit acuta:
Potio quæ fluidam conſumpta morabitur aluum.

Lumbricis, & tineis purgandis.

QVID non aduerſum miſeris mortalibus addit
Natura? interno cum uiſcere tinea ſerpens,
Et lumbricus edax uiuant inimica creentq;.
Quod genus aſſiduo laniat præcordia morſu.
Sæpe etiam ſcandens oppletis faucibus hæret:
Obſeſſasq; uias uitæ concludit hanelæ.
Ergo cinis cornu ceruini proderit hauſtus:
Vel nepetæ tritum ex uino, uel lacte capellæ:
Necnon & ſuccus medicæ potatus aceti.

Prodeſt prætereacum baccho perſica frondis:
Democritus memorat mentæ conducere potum.
Sumitur abrotanum, necnon & uile melanthum:
Allia per ſeſe ſanant: aut ius coriandri.
Quin & marrubium decoctum, hauſtumq; iuuabit,
Puleium'ue potens, & agreſte iugatur anetum.
Syntheſis hæc prodeſt unda mollita calenti.

Colo ſedando.

CVM COLVS inuiſum morbi genus intima carpit
Mande galeritam uolucrem, quam nomine dicunt:
Aut pauidi leporis madefacta coagula pota:
Siue apio tritas nepetas cum maſticæ iunges.
Necnon & ſpecies ambas redolentis aneti,
Quarum decoctos patiens haurito liquores.

Veſicæ, & calculo purgando: & urinæ prouocandæ.

SI CVI ueſicæ tardus cunctabitur humor
Hæc mora rumpetur uino peruicta uetuſto.
Prodeſt & paruos acidos potare ſabuci.
Aut hederæ ſuccum: aut lachrymoſi trita ſynapi.
Necnon reſinas ex oricia terebintho
In ſpeciem eruiliæ paruos glomerabis in orbes:
Quos ternos tepida mixtos hauſiſſe medella eſt.
Quondam etiam nimio præceps urina fluento
Irrigat exuuias, obſcœnoq; inficit hymbri.
Ergo cinis nepetæ ſuccus uel proderit hauſtus:
Et uino tritus datur, aut cum lacte capellæ
Tum leporis cerebrum ex uino potare decebit.
Si dolor internam ueſicæ concoquit aluum
Subueniet radix & frons epota cupreſſi:
Puleium'ue potens domitum feruentibus undis.
Si uero in lapides denſus conuertitur humor
Qui retinet curſus, gemitumq; dolore frequentat,
Saxifragam, ſeu ſarxeiphagon: ſuccurrere credunt.
Præterea ſemen myrti ſylueſtris iaccho,
Atq; oleo mixtum bibitur: nec deſit acetum:
Vinaq; ſumantur fricto condita cumino.
Siue palumborum capitur ſimus aëriorum
Dulcacidis ſparſus ſuccis, trituq; ſolutus.
Necnon obſcœnus capræ potabitur humor:
Obruit hic morbum, labefactatus ſaxa remittit.

De conceptione,

De conceptione, & partu.

IRRITA coniugij sterilis si munera languent,
Nec sobolis spes, multos iam uana per annos
Fœmineo fiat uitio res: nec ne silebo.
Hoc poterit magni quartus monstrare Lucreti.
Sed natura tamen medicamine uicta potenti
Sæpe dedit fœtus studio curante paratos.
Aut igitur leporis consumit fœmina uuluam:
Aut ouis in stabulis fractas cum ruminat herbas
Pendentem spumam molli deducit ab ore,
Atq; illam meminit mixto potare falerno:
Mercurialis item capitur communiter herba:
Sic cubitum noctu coniunx festinat uterq;.
Ast ubi iam certum spondet prægnatio fœtum,
Vt facili uigeat seruata puerpera partu,
Dictamnum bibit: & cochleæ manduntur edules.
At si per menses minus octo moratus in aluo
Irrumpit thalamos: & nexus soluit inertes.
Pulei bene purgati tunc conuenit hymber,
Cuius opem ueram casus mihi sæpe probarunt.
Quin etiam stercus supponunt uulturis atri:
Sentiat ut minime partus qui proximus urget.
Ona etiam rutæ, & fragili miscentur anetho:
Quæ diluta simul uino, atq; exhausta medentur.

Profluuio cuiusq; sanguinis, & matrici.

SI modicus pleno manat de corpore sanguis
Subuenit: at nimius cum uita funditur ipsa.
Quapropter multo naris completa cruore
Cum fluit, attritus cimex conducat odore:
Lana oleo madefit, sed nondum lota rosato:
Hæc datur in nares, uel claudit densius aures.
Contritis prodest cochleis obducere frontem:
Aut galli cerebro, uel sanguine mitte columbæ.
Quod nisi supprimitur, sanguis potandus & ipse est.
Præterea pharijs caput emetire papyris:
Detrahe quod supereſt, aliò genitalia necte.
Fœmineas prodest illinc uincire mamillas.
Menstruus immenso si profluit impete sanguis,
Succida lana malos remoratur subdita cursus.
Mortua quin etiam producit corpora partu.

Q. Serenus.

Sed quæcunq; fluit uis immoderata cruoris,
Subernus cortex calidis potatur in undis,
Ante minutatim studio uincente terendus.
Sed si forte cruor clausa cunctabitur aluo,
Puleij calido purgatur fœmina potu.
Aut molles nepetæ, aut rutæ quæcunq; bibentur.
At si puniceos fundit ueſica liquores,
Marrubium ex passo tritum persunditur undis:
Hi poterunt haustus rutilum purgare liquorem.
Reliquias partus dictami detrahit herba.
Quod si fœminei properabit sanguinis hymber,
Est qui fruſta molæ percussu decutit uno:
Quorum aliquod lanis tectum ad præcordia nectit
Hæc simul incantans sisti debere cruorem,
Vt lapis ille uiæ solitos iam destitit orbes.

Pilis qbuscūq; internecādis, quæ oculos impediūt.

NOBILIS hirsutas horret lasciuia setas,
Et gaudet rapto nudari flore pilorum:
Sed bona nonnunquam uellendi causa uidetur,
Corpora cum releuat ratio manifesta salutis.
Nanq; oculos infesta pilorum tela lacessunt:
Quodq; illis dederat uallum natura tuendis
Inde inimica seges proprios desæuit in orbes.
Ergo locum crinis uulsi continge cruore,
Quem dat auis tremulis simulat quæ pellibus alas:
Sanguine uel Ricini, quem nigro de cane uelles.
Præterea quascunq; uoles auertere setas,
Atq; in perpetuum rediuiua obcludere tela,
Corporibus uulsis saniem perducto ranæ.
Sed quæ parua situ est, & rauco garrula questu,
Necnon quæ stagnis cessantibus hæsit Hirudo
Sumitur, & uiuens samia torretur in olla:
Hæc acidis ungit permixta liquoribus artus,
Auulsamq; uetat rursus percreſcere syluam.

Omnibus obscœnis medendis.

DICENDVM & quæ sit membris medicina pudendis.
Languidus antiquo purgatur penis iaccho:
Ac super illinitur fœcundæ felle capellæ:
Mane nouo myrti frondes commandere prodest.

Qui

Qui dolet, atq; illas in uulnus despuat ipsum.
Fœce etiam uini genitalia lauta leuantur:
Et tumidos testes nereia lympha cohercet.
Vel bulbi ex mulso, uel cera immista cupresso:
Aut faba cum tepidis baccho decocta fluentis
Ramicis immensum fertur cohibere tumorem.
Far madidum lymphis: medica cum fronde cupressi:
Vnde etiam potu frons hæc memoratur amica.
Sin autem existit durum tibi glandibus inguen,
Proderit induci cochleas cum melle minutas.
Obscœnos si pone locos noua uulnera carpent,
Horrentum mansa curantur fronde ruborum.
Aut si iam ueteri sucedit fistula morbo,
Mustellæ cinere immisso purgabitur ulcus.
Sanguine tum richi, quem bos gestauerit ante
Herba chelidoniæ fertur cum melle mederi:
Herbaq; cum seuo foliis de mille uocata.

Sies, & articulari morbo.

SAEPIVS occultus uicta coxendicæ morbus
Perfurit, & gressus diro languore moratur:
Populus alba dabit medicos de cortice potus:
Necnon & teneræ gracili de fronde genistæ.
Arreptos caules, acidoq; liquore madentes
Sumere conueniet, rubiæ quoq; ducere potum:
Aut ex irino cochleas haurire lyæo.
Si uero articulos tabes inimica per omnes
Hæserit: ex ficu betas ac melle ligabis
Vel pelagi laticis, simul & baccheia dona
Sumere curabis: nimio sed parcito uino.
Ennius ipse pater dum pocula siccat iniqua,
Hoc uitio tales fertur meruisse dolores.

Furunculo medendo.

CVM sanguis nimius puri commistus atroci
Aestuat: & papulas alte sustollit acutas,
Resinam misces, & saxis ordea fracta
Conspersa hæc tepidis apponere conuenit undis:
Vis & hyoscyami cæræ, sæuoq; iugatum
Nectere: non minus hæc poterit medicina iuuare,
Prætereaq; simum ex gallo, quem legeris albo,
Imbribus ex acidis fidens appone dolenti.

Auribus aut pecudum molles expromito ſordes:
Vnguine quo ſotis dabitur mediana papillis.

Carboni medendo.

HORRENDVS *magis eſt, perimit qui corpora carbo*
Vrit hic incluſus, uitalia rumpit acerbus.
Hunc ueteres quondam uarijs pepulere medelis
Tertia nanq; titi, ſimul & centeſima liui
Charta docet ferro talem candente dolorem
Exectum: aut potoraparum ſemine pulſum.
Ni fieret dicens uix ſeptem poſſe diebus
Vitam produci, tanta eſt uiolentia morbi.
Dulcacidum, laticemq; cumini ſemine iunges:
Atq; ſimum pariter paphiæ compone columbæ:
Hinc line duratas partes: & clauſa uenena.
Præterea triti reſerant adoperta lupini.
Nonnullus calcem uiuam diſſoluit aceto:
Fumantemq; niuem papulis apponit acerbis.
Eſt qui gallinæ perducat ſtercore corpus:
Allia uel piperi parce commixta linuntur
Pythagoræ cognata leui condita cumino
Proderit, & madida fermentum polline turgens.

Pani, uomicæ, & ſtrumæ depellendis.

SVNT *alij, quos dura mouet natura tumores*
Non minus horrendi, ſed non ita pernitioſi:
Vomicæ qualis erit: uel eidem proxima quædam.
Simplicæ reſina miſcentur hordea tunſa:
Et mulſos amnes: & purgamenta columbæ:
His bene decoctis languentia membra fouentur.
Mollis odorato fæba iungatur coriandro
Proderit appoſitum: mollitq;, aperitq; tumorem.
Aut de phaſgano radix decocta paluſtri:
Quæ ſalis admixto tondetur condimento.
Proderit & manſum, quod traxeris arbore uiſcum.
Gramen Hyoſcyami *cæræ, ſeuoq; uetuſto*
Concilia: mixtisq; locos perducæ dolentes.
Exercere etiam corpus medicina potens eſt.
Ouum defundis in fictile, deinde putamen
Marrubij ſucco implebis, poſt melle liquenti:
Omnia conſociata tepenti proſpera potu
Sumuntur, reſerantq; malum, purgantq;, leuantq;.

Igni

Igni ſacro medendo.

EST etiam morbi ſpecies, quæ dicitur ignis:
Languida quo multo torrentur membra calore.
Vel tu uicino ſeuum bouis igne remittis,
Mollitumq; lines: dederis uel fotibus oua:
Sed non cocta dabis: ſic torrida membra fouebis.
Lumbricus terræ mixto inducetur aceto:
Aut parili noua Ruta modo: ſed iungis oliuum:
Ouaq; cum betis proſunt ſuper illita tritis.
Allia dant cinerem ſociandum oleoq;, garoq;:
Vnguine quo gliſcens deponet flamma furorem.
Sæpe chelidoniæ pars candida iungitur oui,
Quæ medico potu, ſed uili trita capeſſes:
Admiſcere memor lymphas, amnemq; falerni.

Podagræ depellendæ.

QVAEDAM ſunt rabidæ medicamina ſummæ podagræ
Cui ter tricenas ſpecies epidaurius ipſe
Dixit ineſſe deus: requiem tamen huic dare morbo
Fas erit: & triſtem ſaltem mulcere dolorem.
Ergo age, & arreptam ſalicis frondemq;, librumq;
Cum uino tere: ſic contractos perline neruos:
At cum prima mali ſeſe oſtentabit origo,
Feruida non timidis tolera cauteria plantis:
Semineciſue hirci reſerato pectore calces
Inſere: ſic diræ reprimes primordia peſtis:
Aut ſi corruptus perſederit altius humor:
Trita cupreſſus ibi baccho iungetur acerbo,
Panibus & teneris cohibebunt addita queſtus.
Parua ſabucus item eſt hircino collita ſeuo:
Triticeaq; acido manantes amne farinæ:
Aut nitidum ranæ decoctum uiſcus oliuo:
Siue chelidoniæ ſucus ſale mixtus aceto.
Sunt quibus appoſita ſiccatur hirudine ſanguis:
Non audita mihi ſit fas, ſed lecta referre.
Hoc quidam rabidus morbo per tempora meſſis
Vicino plantas frumenti preſſit aceruo:
Euaſitq; grauem caſu medicante dolorem.
Vulneribus ferro, aut uerberibus factis.

NATVRAE uitijs medicas obiecimus artes:
Nunc & fortunæ iaculis obſiſtere par eſt.

Q. Serenus.

Si cui forte lapis teneros uiolauerit artus,
Nectę adipes uituli, simul & tritam chamęcissον.
Nec pudeat luteæ stercus producere porcæ.
Sin autem seuo est lacęratum uerbere corpus,
Tum lexiua cinis cęras dissoluit, & oua:
Admixtóq; oleo uibices comprimit atras.
Si uero infrenus manat de uulnere sanguis,
Purpura torretur conchili perlita succo:
Huius & atra cinis currentem detinet undam
Verrucæ quoq; desectæ frenare cruorem
Dicitur ambustus tyrio de uellere puluis.
Præterea nimios reserati uulneris amnes
Feniculi cinis astringit, uel fimbria porri:
Siue fimus manni cum testis uritur oui,
Et reprimit fluuidos miro medicamine cursus.

Vlneribus quibuscunq; cąsibus actis.

CVM magna humanæ sint pondera conditionis:
Tam multæ innumeri species mihi uulneris adsunt.
Vt nequeam proprijs cunctis adscribere curas.
Iisdem igitur monitis cąsus sanabimus omnes
Sic tamen, ut nullus medicinam eluserit error.
Ergo modus quicunq; obtingit uulneris atri,
Contritus cum melle dabit medicamina bulbus:
Herbaq́;, quæ folijs nomen de mille recœpit.
Appositu prodest adipi permixta uetusto
Succida cum tepido nectetur lana lyæo:
Ambustus'ue cinis complebit uulneris ora.
Concludit uero, uel frons, uel ramus ab ulmo.
Vt succis hederæ pulchrescit fœda cicatrix.

Ab homine, uel simia morsis.

SIVE homo, seu similis turpissima bestia nobis
Vulnera dente dedit: uirus simul intulit atrum
Betonicam ex puro prodest assumere baccho.
Necnon & rhaphani cortex decocta medetur:
Si trita admorsis fuerit circunlita membris.

Serpentũ morsibus, & uenenis pellendis.

CVSPIDE non quisquã, longe neq; cæde lariſſæ
Fulmine non gladij, uolucris nec felle sagittæ,
Quam cita uipereo potis est affligier ictu.
Quare aptam dicamus opem, succosq́; medentes.

Cui nocuit serpens, fertur caput illius apte
Vulneribus iungi: sanat quae sauciat ipsa
Vt lariſsaea curatus Telephus hasta.
Proderit & caulem cum uino haurire sabuci:
Aut coctum rhaphani librum, tritumq; ligare:
Siue etiam excelsa folium de mole cupressi
Mandabit lactens caprifici succus opellam:
Aut tithymalus atrox uulnus contrita perungit.
Carduus est nondum doctis fullonibus aptus,
Ex illo radix tepido potatur in amni.
Ceruino ex fœtu commixta coagula uino
Sumuntur: quae res membris agit atra uenena.
Aut ferulae radix potatur in hymbre lyaei
Betonicae ue leues, gallinae aut iura uetustae.
Si uero horrendum uulnus fera iecerit aspis,
Vrinam credunt propriam conducere potu.
Varronis fuit ista senis sententia: necnon
(Plinius ut memorat) sumpti iuuat hymber aceti.
Dicendum & quae sit praecorx, medicina timenti:
Cautio nanq; potest diros peruertere morsus.
Si iecur exectum tardo de uulture portes
Crudis, uel si totos perduxeris artus,
Quas prius attritas uehementi spargis aceto:
Aut tu ceruina per noctem in pelle quiescis:
Aut genere ex ipso dentem portabis amicum.
Toxica praeterea qua sint pellenda medela
Expediam: sanguis poterit prodesse caninus:
Qui facili potu antidotos imitatur honestos.
Vis & mirificos cautus prædiscere odores:
Acensis quibus arcetur teterrima serpens,
Aut styracem torres: aut duri ulturis alam:
Vel nepetam: aut frondem rigidae, stirpemq; miricae.

Ictibus Scorpij, & morsibus Muris ceci, uel Araneis.

SVNT minimae species: sed diræ uulnere pestes
Quae magis in tenui latitantes corpore fallant:
Scorpius ut grauis est, & araneus haec mala semper
Captant securos multa iam nocte sopores,
Et documenta dedit nobis prostratus orion,
Magna quod exiguis perimantur membra uenenis.

At qui uulnus atrox incussit scorpius ardens
Continuo capitur: tunc digna cæde retunsus,
Vulneribusq; actus fertur reuocare uenenum:
Aut calidis pelagi lymphis loca læsa fouentur:
Siue meri potu dissoluitur improba pestis.
Ad cunctos autem morsus, ictusq; minorum:
Caseus aptus erit pauidæ de lacte capellæ:
Cunq; hoc assumi debebit origanus herba:
Hæc duo mirificis curabunt icta medelis.
Necnon feniculo calidum annectatur anethum
Aut uiuum sulphur sicca cum fece lyæi:
Exiguo piperis cerebrum conspergito galli:
Quo lita sanescunt depulso membra dolore.
Sin autem muris nocuit uiolentia cæci,
Quæ sola signauit uoluendis orbita plaustris,
Illine: mira datur uili de puluere cura.

Subitaneo dolori, febri, atq; ostocopo.

NON nunq̃ existit subiti noua causa doloris:
Cuius origo latet, ueris reprimenda medellis.
Nanq; chelidoniam mixto sale nectere prodest:
Velleraq; infuso recalentia sulphure sanant.
Ostocopon lento conducit melle perungi.
Sin autem calidæ depascent corpora febres,
Tunc apij succus leni sociatur oliuo:
Membra lines: fotuq; ferus mulcebitur ignis.
Nec spernendus adeps, dederit quem bestia Melus.
Seminecis cerui lachrymam miscere liquori
Conuenit: atq; artus illine mulcere calentes:
Febribus at longis galli des iura uetusti.

Ad Typum quartanæ.

NEC tu crede leuem dilato tempore febrem:
Quæ spacium sibi dat magis, ut cessando caleſcat
Lentato quæ crassatur quartana calore:
Ni mediças adhibere manus discamus & herbas,
Allia non pudeat terno cum amice trita,
Et diluta mero medijs haurire diebus.
Aut facilem iecoris murini ducere fibram.
Quatuor & duri iungantur scrupula bacchi:
Mira est absinthi cum simplice potio lympha.
Sume tribus digitis apprehensum semen anethi,

Tantundem

Tantundem marathri, mulsum nec desit aceto,
In cuius cyatho prædicta salubriter hauris.
Ilia quinetiam spartum suppone tumenti.
Aut leporis trepidi diluta coagula trade.
Prodest & potus sed mulsus doridis humor.
Quidam etiam miranda ferunt ueniente calore
Iurantes ludum ueneris, munusq; petendum.
Sed prius est oleo partus feruescere ranæ
In triuijs, illoq; artus perducere succo.

Ad Typum tertianæ.

EST etiam alternis febris rediuiua diebus:
Tempora discernens quasi iustæ pondera libræ:
Vt possis igitur talem prohibere furorem,
Tu uolues cera sine caudis grana cumini,
Punicæq; indes pelli, colloq; ligabis.
Pulei ramus lanæ uelatus amictu
Tempore suspecto medicos præbebit odores.
Præterea cimex potatur tritus in ouo,
Horridus attractu, sed gustu commodus apte.

Ad Typum quotidianæ.

AT qui continuis non cessat adire diebus,
Sed tantum certas morbus discriminat horas,
Triticeum metuit granum (si credere dignum est)
Quod latitans fracto fuerit sub pane repertum.
Necnon ossa iuuant septis inuenta domorum:
Conuenit hæc tereti pendentia subdere collo.
Multaq; præterea uerborum monstra silebo:
Nam febrem uario depelli carmine posse
Vana superstitio credit, tremulæq; parentes.

Hemitritæo depellendo.

MORTI ferum magis est, qđ græcis hemitritæum
Vulgatur uerbis: hoc nostra dicere lingua
Non potuere ulli: puto nec uoluere parentes.
Inscribis chartæ quod dicitur abracadabra
Sæpius, & subter repetis, sed detrahe summam:
Et magis atq; magis desint elementa figuris:
Singula quæ semper rapies, & cætera figes,
Donec in angustum redigatur littera conum.
His lino nexis collum redimire memento.
Nonnulli memorant adipem prodesse leonis.

Corallum uero, si collo nectere uelles:
Ne dubites illo ueros miscere smaragdos.
Talia languentis conducent uincula collo:
Letalesq; abiget miranda potentia morbos.
Fracturis, & luxis sanandis.
INFANDVM dictu cunctis procul absit amicis:
Sed fortuna potens omen conuertat in hostes.
Vis indigna nouo si sparserit ossa fragore,
Conueniet cerebrum blandi canis addere fractis:
Lintea deinde, superq; inductas nectere lanas:
Sæpius & sucos conspargere pinguis oliui:
Bis septem credunt coalescere cuncta diebus:
Aut ueteri baccho capræ fimus inde petulcæ:
Hoc aperit clausum, trahit hærens, sanat apertum.
Sin uero caput infestus colliserit ictus,
Ex oleo necti uestis debebit arachnes:
Nescíet hæc illinc, nisi cum sanarit, abire.
Quod si luxa suo decedent membra tenore,
Vrere fœmineos crines, ac iungere seuum
Congruet, ac tali medicamine mota ligare.
Aut maluam ex pingui tritam apposuisse iuuabit:
Aut si conclusum seruauit tibia uulnus.
Stercus ouis placidæ iunges, adipesq; uetustos:
Pandere quæ poterunt ulcus, patuloq; mederi.
Neruis incisis, & dolentibus, atq; contractis.
HAVD quisquam credet disiectos uulnere neruos
Ad solitum rursus reuocari posse uigorem:
Sed prodest tetræ lumbricos indere tritos:
Quis uetus, & rancens sociari axungia debet.
Si uero occultus neruos dolor urit inertes,
Vulturis excisos adipes, rutamq; remitte:
Aut æram, & tali recreabis languida fotu.
Conuenit & pelagi calidis perfudier undis.
Carica cum betis lento uel melle iugatur:
Aut baccho madefacta ceres cum fronde cupressi:
Quo poteris potu recreare rigentia membra.
Sin autem subito replicantur corpora morbo,
Contractos reuocat neruos ætro sumpta columbæ.
Aegris somno asciscendo.
NON solum miseros teterrima febris adurit:

Sed ſuper optato pergit uiduare ſopore:
Ne proſit placidi cœleſtia munera ſomni.
Charta igitur, uarijs quam pinxit littera uerbis
Vritur, inde cinis calido potatur in amni.
Prodeſt puleium capiti ſubſternere ſæpe.
Proderit & mixtam lymphis potare cupreſſum
Palladijs itidem ſucis, quos flore roſarum
Iungis, & immiſces madidum, tritumq; papauer:
Quo lita frons facilem præbebit nocte quietem.
Necnon mandragoræ guſtu ſopor additur altus.
Dilue præterea glomeratam quam gerit intus
Lanam aries inter geminæ coxendicis umbras:
Inde ſoporati ducentur gutture potus.

Lethargiæ expellendæ.

DIXI mus hanc ſortem miſeris mortalibus eſſe,
Vt ſint ſæpe mala inter ſe contraria morbi,
Deniq; nonnunq; ſomno ſic membra grauantur,
Vt coniungantur letho ſopor altus acerbo.
Ergo leui flamma torrentur cornua capræ:
Quo nidore grauem depellent lumina ſomnum.
Aut ueneris labrum, quæ dicitur herba bibetur:
Quæ teritur prius: & uino confuſa liqueſcit.
Conueniunt acidis euphorbia mixta fluentis:
Gramina uel rutæ, gemina ſi nare trahuntur.
Quidam dira iubent ſepteno cimicæ trito
Vt uitientur aquæ, cyathusq; bibatur earum:
Hæc potiora putant, quam dulci morte perire.

Comiciali morbo medendo.

EST ſubiti ſpecies morbi, cui nomen ab illo eſt,
Quod fieri nobis ſuffragia iuſta recuſant.
Sæpe etenim membris atro languore caducis:
Conſilium populi labes horrenda diremit.
Ipſe deus memorat dubiæ per tempora lunæ
Conceptum, talis quem ſæpe ruina profundit.
Prodeſt cum ueteri baccho fel multuris atri,
Sed cochlear plenum guſtu tibi ſufficit uno:
Aut cruor ex prognæ mixtus cum polline thuris:
Aut apium elixum: aut conditum melle fel agni:
Marrubium'ue pari confuſum pondere mellis:

Cui tu terna dabis guſtu cochlearia in uno.
Aptus muſtelæ cinis eſt, & hirundinis unâ.
Præterea pluuias hominis quas ualua ſupina
Excœpit proiecta ſinu, conſumere prodeſt:
Aut lapis ex nido uaga quem congeſſit hirundo
Vellitur: ex nexu fouet, attollitq; iacentem.
Pellitur (ut fama eſt) guſtu quoq; langor anethi.

Regio morbo pellendo.

REGIVS eſt uero ſignatus nomine morbus:
Molliter hic quoniam curatur in aula:
Huic rubia ex mulſa fertur conducere lympha.
Allia trita dabis uino madefacta calenti.
Vellera cum uino ſuffiri ſulphure prodeſt.

Detibus, uel ſtrigis inquietatis infantibus.

NVDVM hoiem primũ mũdi natura profudit:
Inſuper excruciat, niueis cum dentibus armat.
Collo igitur molli dentes nectentur equini,
Qui primi fuerint pullo creſcente caduci.
Aut teneris cerebrum gingiuis illine porci:
Aut leporis niueo bibitur cum lacte caprino.
Præterea ſi forte premit ſtryx atra puellos,
Viroſa immulgens exertis ubera labris,
Allia præcepit Titini ſententia necti:
Qui ueteri claras expreſſit more togatas.

Combuſturis igne, uel frigore factis.

SVNT diuerſa quidem mala frigoris, atq; caloris:
Sed tamen amborum ſimili nocet ulcere uirus.
Illa quoq; uſta putas, quæ ſunt niue læſa rigente.
Conuerſa in cinerem platani pila curat utrunq;.
At uero ambuſtum flammis qui candidus oui
Succus ineſt: penna inductus ſanare ualebit.
Aut tu ſuccoſæ cinerem perducto lanæ:
Aut uiuam ex oleo ueteri componito calcem:
Ordea uel franges, atq; oui candida iunges:
Adſit adeps porcæ: mira eſt hæc forma medelæ.
Iunge chelidonijs, ac ſic line uulnera ſuccis:
Quod'q; recens uſſit glacies, axungia ſimplex
Mulcet: & ex facili grata eſt medicamine cura.

Venenis prohibendis.

VT tutus fias infeſtæ fraude nouercæ,

Vel quicunq; tuo carpetur liuidus auctu,
Non expectatis eat obuia cura uenenis.
Ante cibos igitur iuglandis fœtus edatur.
Prosunt electri uariantia pocula uirus.
Præterea cœtæ querno cum cortice lymphæ
Conueniunt potu: demersa'ue ficus oliuo.
Sæpe etiam rhaphanum prædixit numen edendum.
Antidotus uero multis mithridatia fertur
Consociata modis: sed Magnus scrinia regis
Cum raperet uictor, uilem deprehendit in illis
Syntheſin, & uulgata satis medicamina risit.
Bis denum rutæ folium, salis & breue granum,
Iuglandes q; duas, terno cum corpore ficus
Hæc oriente die parco conſperſa lyæo
Sumebat, metuens, dederat quod pocula matri.

Venenis datis.

SI nequit infandum præuertere cautio uirus,
Proximus ille gradus data pocula pellere cura.
Lac asinæ, placidæq; bouis prodeſſe loquuntur.
Betonicam ex paruo sumunt pleriq; lyæo
Quod si hederæ ſuctos, quæ truncos implicat altos
In ſtilles paruis, poterunt haud ulla nocere
Pocula, quæ quiſquam ſeuis uitiauerit herbis.
Si quis Hyoſcyamum guſtarit lacte capellæ
Exhauſto rabidos poterit mulcere furores.

Vulneribus, & rei dubiæ curandis.

VVLNERA tabeſcunt ſpacio uitiata dierum:
Curaq; nil prodeſt, nec ducitur ulla cicatrix:
Sed tamen herbarum tam mira potentia pollet,
Vlceris annoſi ſinus ut coaleſcere poſſit:
Marrubium ſi tu recoquas illoq; liquore
Vulnus atrox foueas, cineres uel hirundinus alte
Inducas: leporis'ue aſperſa coagula uino:
Aut hederam baccho decoctam, & ſemen anethi:
Aut cineres alni tardo cum melle ligentur.
Lumbrici terræ poterunt conducere uulnus:
Aut facilis lapathi coma latior ulcera purgat:
Et comixtus adeps, ſed nonnullo ſale tactus.
Pinea præterea uiuo cum ſulphure cortex:
Et picæ cum ſpiſſa iam perdita membra reponit.

Et picæ cum ſpiſſa iam perdita membra reponit.

Verrucas tollendis.

INTERDVM exiſtit turpi uerrucæ papilla
Hinc quondam fabio uerum cognomen adhæſit:
Qui ſolus patriæ cunctando reſtituit rem.
Id poterit uitium ſanguis curare lacertæ:
Aut urina canis cum terra inducta madenti:
Aut herbæ ſucus, quæ fertur nomine lichen.
Eſt tithymalus item tali ſatis apta medellæ,
Si rupta immenſos fundit uerrucæ cruores,
Purpureo triti cinere de uellere proſunt,
Quod fuerit uero conchyli ſanguine tinctum.

Hæmorrhoidis medendis.

EXCRVciant turpes anum ſi forte papillæ,
Agreſtis prodeſt radix ſuper addita porri:
Ne uiolet, ſana, in iuglandis fragmine clauſum.
Sal niueum ſumes, bethicum quem nomine dicunt,
Dulcia cumq; nigra iunges fuligine mella,
Apponesq; ſuper: pellit medicina dolorem.

Sequuntur. XXVI. uerſus, qui in alijs impreſſis codicibus deſiderantur.

Paraliſi depellendæ. primo die ita agendum.

HVNC quicunq; cupis citius depellere morbum,
Protinus antidotum ſtudio tu perfice mirum:
Scilicet ut ualeas languenti ferre medelam.
Caſtoreas ſiliquas bis ſex perquirere cura:
Triſtis item digitis lympham metire duobus.
Deniq; tunc capies phyalam, quæ iuſtior extat:
Aut equidem flammas. ſed prunas ſubijce ſollers.
Proderit interea tepidum potantibus illud:
Ieiunis ſed enim potius præbere mumento.

Secunda ita medendum eſt.

CVNQVE ſecunda dies orbi peruenerit omni
Haud alijs rebus prudens adiungere cures.
Caſtoris, atq; nouem ſiliquas appendito ſtatim:
Atq; duos ſemis digitos metire mumento.
In calicæ atq; probo lympham miſcere duobus
Qui patitur tepidum languens hinc ſorbeat ipſe.

Tertia die ita curandum est.

GRATIOR *atq; dies ternus cum uenerit imo,*
Rursus in ægroto constanter fer medicamen,
Castoreas siliquas iterum quæ pondere sint sex:
Hinc etenim binos digitos metire memento
De lympha liquida sed enim subiungere cura
Et simili debes tepidum præbere modo tunc.

Ita peragendum est à quarta die usq; ad sextam, & à septima usq; ad nonam, à decima usq; ad duodecimam, & mirificè prodest.

Quid quarta die, & reliquis peragendum sit.

QVARTVS *& ille dies consentit. nec ne priori*
Quintus & est similis percellens nanq; secundo.
Sextus item q; simul concordat deniq; terno:
Septimus usq; nonum percurritur ordine primo:
Sic decimas currens consœnditur ad duodenum.

* *a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x.*
Omnes sunt quaterniones, præter t. duernionem.

VENETIIS IN AEDIBVS ALDI, ET ANDREAE ASVLANI SOCERI MENSE MARTIO. M. D. XXVIII.

0969
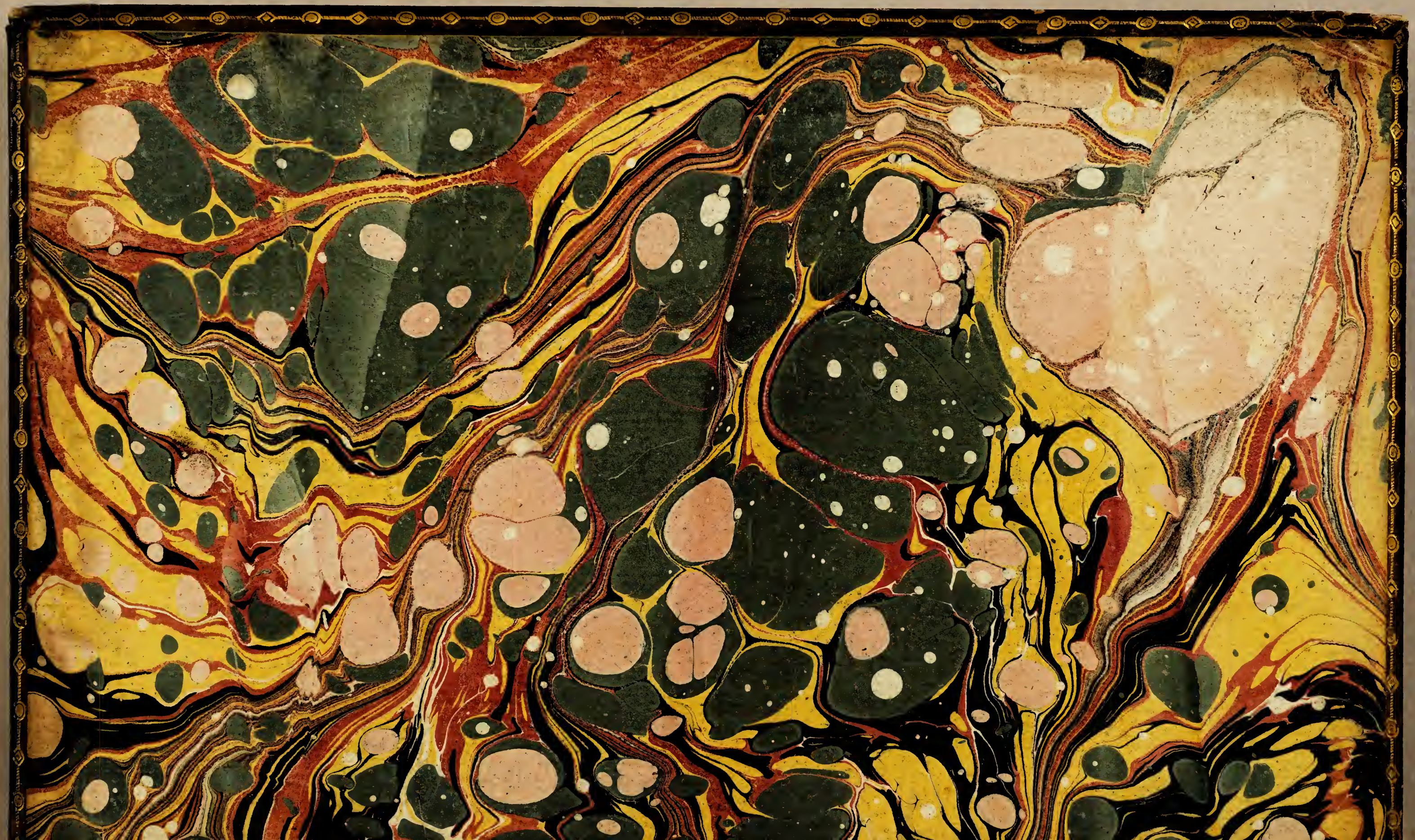
Aldine
528
C394i